

963.7

Geographie

til

Ungdommens Brug,

forfatter

af

Christian Sommerfeldt.

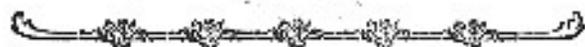
Fjerde Udgave.

TILHØRENDE
HERIORSBOLMS
BIBLIOTHEK

Geographien koster 54 R. paa Kjøb, og 4 M. paa Skriv.
Hæftet — 6 R. paa Kjøb, og 3 R. paa Skriv.

Kjøbenhavn, 1792.

Trykt ved det Kongelige Waasenhuses Bogtrykkerie,
af Carl Friderich Schibler.

Fortale.

Denne Haandbog, som overleveres det Allmindedige, er, hvad det meste af Europa angaaer, grundet paa Hr. Ober-Consistorial-Raad Büschings Skrifter. De næste Forandringer i Landenes Forfatninger ere hentede fra de bedste Efterretninger, jeg har kunnet faae. I Henseende til Kongens Lande, har jeg brugt de Skrifter, vi have derom, og de Underretninger, jeg har kunnet indhente.

Beskrivelserne over de øvrige Verdens Deele ere, endskjønt korte, samlede fra mange og adskillige Kilder. Kiendere vide, hvor manglende Efterretningerne ere om de fleste af disse Lande. Men denne Mangel skulde her i adskillige Deele blevet mere kiendelig, dersom ikke Hr. Justitsraad Niebuhr havde havt den Godhed at meddeele mig de sikkerste Efterretninger om det Tyrkiske Rige, Arabien, Persien, Egypten og nogle andre Deele af Afrika og af Indien.

Jeg anfører dette, baade fordi jeg med Herrielse offentlig erkiender, at jeg i denne Henseende skylder Hr. Justitsraaden saa meget; saa og paa det at Løserne kunde vide en paalidelig Himmelømand til det meste af det, de her finde mere eller andærliges end i andre Bøger.

Af en Skreven Geographia Indiae Orientalis, forfattet for nogle Aar siden af Hr. Tiesenthaler, et Jesuit, har jeg taget nogle saa Underretninger angaaende Hindustan.

Stadernes og Landenes Navne af de Orientaliske Sprog, saavel som de Russiske, har jeg søgt at skrive saaledes, som vi i vort Sprog vilde bogstavere Ord af samme Lyd. Og saa i denne Henseende har jeg meget at takke Hr. Justitsraad Niebuhr.

Skulde nogen stude det vanskelige at udtale Dsj, hvorved en af de Arabiske Bogstaver udtænktes, da feiler han ikke meget ved at udtale dem som Sj eller Sch, for Ex. Sjestre, Schidda.

I de øvrige Europæiske Navne er Skrivemaaden beholdt af Landenes Sprog. Dog er her, i Stedet for den Svenske A med F over, brugt aa, som i Lyden svarer dertil, saa og m i Stedet for den Spanske U med Streeg over.

Ved de Poliske og Engelske er Udtalen sat hos, for saavidt den er mærkeligen forskjellig fra vores.

I de Høllandske Navne udtales y for det meste som ey, u som y, de som u, eu. s, aa som et langt a, m. ol, v. f og j. s, for Ex. Zutphen, Blesingen: Syren, Flisingen.

De Spanske udsige j og x som ch, u. llj, m. nj, qu. gi, qv. k, for Ex. Badajoz, Aranjuez, Guadalarara, Villa victosa, Valladolid, Guipuzcoa, Guadalupe, Corunna, læses: Badachos, Aranchues, Guadachara, Villia victosa, Valladolid, Ghusfoa, Guadalkoir, Korunja.

Italienernes Udtale er fornemmelig forskjellig fra vores i det, at de udsige t for ved e og i, som is eller sch, g for e og i som dsj eller sch, gn som nj, glt som lljt, u for ved o høres ikke, for Ex. Civita vecchia, Cervia, Lecce, Apuglia, Sciglio, Ronciglione, Lago maggiore: Schivita vecchia, Thervia, Letsche, Apullia, Schillio, Ronchiglione, Madfiore.

Den Tydske og Franske Udtale er temmelig bekendt hos os.

De Stykker af dette lidet Skrift, som ere trykte med mindre Stil, ere ikke bestemte til at læses uden ad i de Latinske Skoler, men have faaet Sted her, for at give Efterretningerne nogen mere fuldstandighed, og Bogen en almindeligere Brugbarhed.

Det førte Udtag, som udgives tilligemed dette første, er indrettet til at gjøre Begyndere allerførst kjendte med Landkortene, og ved en almindeligere Udfigt over Landene at forbrede dem til en nøiagtigere Kundskab.

Efterat denne Bog i Marts 1776 første Gang var trykt, er der i det andet Opflag af 1778, og det tredje af 1785, gjort endel Forandringer, som ere felget dels af de mange indfaldne politiske Forandringer, dels af nyere og nøiagtigere Efterretninger om endel Lande uden for Europa.

Med enhver Udarbeidelse af dette Skrift har jeg søgt, at gjøre det nyttigt for mange Slags Læsere, og brugbart endog for andre end dem, til hvis Brug det særnemmelig er bestemt. Men denne nærmeste Bestemmelse har altid paalagt mig en vis Indskrænkning, og gjort det nødvendigt at være sparsom paa Ord, for at kunne sammenpalle megen Materie i et lidet Rum.

Ind.

Indhold.

Forberedelse.	
I. Bog	Side
om Europa.	13
Kongerigene Danmark og Norge	17
Danmark	18
Norge	33
Sveerige	46
Det gamle Norden	53
Det Russiske Rige	59
Polen	74
Preussen	81
Tyskland	87
Den Østerrigske Kreds	90
Saxkundiske	93
Churkiniske	96
Frankiske	99
Bayeriske	103
Schwabiske	105
Overrhinske	109
Westphalske	113
Overlothske	117
Niderlothske	124
De øvrige Rigelands	129
De forenede Nederlande	134
Storbritannien og Island	143
England	145
Skotland	154
Island	156
Portugal	160
Spanien	166
Frankrige	177
Holland	183
Italien	203
De Ungerske Lande	228
Det Tyrkiske Rige	236
De Tyrkiske Lande i Europa	238

II. Bog
om Asien

Det Asiatiske Tyrke	—	253
Georgien	—	255
Arabien	—	270
Perſien	—	272
Indien	—	277
Sina	—	282
Det ſele Tatarie	—	293
De Asiatiske Øer	—	295

III. Bog
om Afrika

Egypten	—	305
Nubien og Habeshien	—	307
Barbariet	—	309
Neger-Kysterne	—	311
Kaſer-Kysterne	—	317
De øſtlige Kyster	—	322
De indre Lande	—	323
Øerne	—	325
Det gamle Afrika	—	327

IV. Bog
om Amerika

Nord-Amerika	—	333
De Spanske Lande	—	336
De forenede Stater	—	338
De Britiſke Lande	—	340
De Vildes	—	345
Syd-Amerika	—	347
Øerne	—	348

V. Bog
om Landene imellem Asien og Amerika 362

For-

Forberedelse.

§. I.

Geographien er en Beskrivelse over Jordens Floden.

Den egentlige eller Historiske Geographie, som beskriver Jordens enkelte Deels naturlige og borgerlige Beskaffenhed, sætter forud nogle almindelige Betragtninger.

1. Mathematisk over vor Jords Skikkelse, Sted og Forhold, i Henseende til de andre Kloder. *)

2. Physiske over de mærkeligste Naturligens og Naturbegivenheders sæls Beskaffenheder.

3. Statistiske Begreb om de menneskelige Selskabers Forfatning, Handel og Indretninger. Chorographier og Topographier kaldes Beskrivelser over enkelte Lande og Stæder.

§. 2.

Alt hvad der hører til Jordens Floden, indbefattes under de 3 Hoveddeele: Land, Vand og Atmosphære eller Dampkreds.

§. 3.

*) Disse læres i den Sphæriske Astronomi.

§. 3.

Landet bestaaer af: 1) Jordarter, 2) Steenarter, 3) Metaller, 4) Salter, 5) Brændbare Materier, hvilket alt tilsammen kaldes Mineralier.

Jord-Arterne betragtes fornemmelig i Henseende til Bøgenhed af nære Væster. I andre Henseender ere især at mærke: Vals-Jord, Porcelen-Leer og andre Leersarter til Potterie og Teglblanderier, for deres Nyttelighed, og Flyve-Sanden, for dens Skadelighed.

Noget Sten-Arter af særdeles Haardhed og Glans kaldes Edelsteene. De fornæmste ere: Demant, Rubin, Saphir, Smaragd, Topas. Andre vigtige Steene ere: Marmor og Kalksten, Skifer, Klubersteen, Sandsteen og Mølle-Steen.

Guld, Sølv, Kobber, Tin, Bly, Jern, Qvagsølv, ere de vigtigste Metaller. De to første kaldes Edle.

Det almindelige Mad-Salt opgraves deels som det er af Jorden, deels skales ved Coels eller Ilds Varme ud af salt Vand. Andre Salte, som Salpeter, Alum, Vitriol, afdrages ved Kunst af Jord, Sten og Vand.

Af andre Mineralier ere Steen: Kull og Tørv især vigtige.

§. 4.

At Jorden bestaaer af Bjerge, Dale og Sletter, er i adskillig Henseende at lægge mærke til. Bjergene indeholder de fleste Mineralier; nogle af dem ere udbrudende, som kaldes Vulkaner, og ere deels Aarsag til Jordstøvs.

I Europa, Asien og Afrika, gaaer de største Vindstrøkninger fra Osten til Vesten, men i Amerika fra Vesten til Østen.

§. 5.

§. 5.

Sees hen til Vandets Sælggenhed, i Henseende til Vandet, da gives der:

Salt-Vand; Det. Saltvater, Sørbjerge eller Læs (Cap) Tangen eller Alder (Skums). Blystrer kaldes man Landkanterne og hede Landstrækninger, som grændse til Havet.

§. 6.

Den bekendte Jord, som udgier en mindre Deel, end Vandet, af hele Klodens Overflade, inddrages i Almindelighed i de 4 Hoveddeele:

1. Europa,
2. Asien.
3. Afrika.
4. Amerika, hvortil kommer
5. Landene imellem Asien og Amerika.

§. 7.

Vandet er enten ferskt, som intet mærkeligt Salt indeholder, eller mineralisk.

§. 8.

Vandet findes deels i det store Hav eller Ocean, som er salt, deels i Søer eller stænde Vand, hvorefter de fleste ere ferske, nogle salte; deels i rindende Støder, Elve, Bække, som undertiden gaae Jøse eller Vandfald.

Noget Flødet søer Guldstøv med sig.

Havet udgier og Sund eller Stræder, samt Fløde, Vigter, Vigev. Reedy, kaldes et Sted ved Vandkanten, hvor Skibe kan ankre; Haven, hvor de beskjermes for Vinde.

A 2

§. 9.

§. 9.

Havets Bevægelser ved Vinde og Strøm, ere mærkelige for Søefarten.

Det har og en bestandig Bevægelse fra Osten til Vesten, og det stiger og falder ved Flod og Ebbe, hvilke rører sig efter Månens Bevægelse.

Havbunden er ujævn, ligesom det tørre Land. Dens adskillige Grunde, Skjær og Banker eller Rif, mærkes vel, baade for Søefarten og for Fiskefæst.

I Havet uttrer sig og Vulkaner, hvilke undertiden frembringe nye Øer.

§. 10.

Af det Store Hav nævnes 6 Hoveddeele:

1. Ishavet eller den Nordre Ocean, (Oceanus Glacialis, forðum Mare pigrum eller concretum,) Noorden for Europa og Asia.
2. Det Atlantiske Hav, (Oceanus Atlanticus,) har Amerika paa den ene Side, og paa den anden Europa og det nordlige Afrika.
3. Det Æthiopiske Hav, (Mare Æthiopicum,) imellem de sydligste Deele af Afrika og Amerika.
4. Det Indiske, (Oceanus indicus, forðum Mare erythraum,) eller Østlige Hav Syd for Asien.
5. Sydhavet eller det stille Hav, (Mare pacificum,) imellem Asien og Amerika.

6. Mid-

6. Middelhavet eller det Midlandste Hav, (Mare Mediterraneum, forðum Mare internum eller Nostrum,) er egentlig et stort Fjord imellem Europa, Afrika og Asien.

Iøvrigt gives Havene og Havbugterne næst Naarne af de tilgrændsende Lande.

§. 11.

Atmosfæren har megen Indflydelse paa Landenes Beskaffenhed, formedelsk Varme og Kulde, Regn, Vind o. d., samt Luftens Sundhed eller Usundhed.

Kulden er i Almindelighed stærk imod Polen, og Varmen midt paa Jorden; dog staar Varmens og Kuldens Grader ikke altid i nøie Forhold med Landenes Bredder fra Liniin. Den søndre Halve Kugle er koldere, end den nordre; Asien og Amerika ere, lig langt med Nord, koldere end Europa. Paa høie Berge er koldere, end i det Lave o. s. f.

Regn er høist vigtig, især for Jordens Frugtbarhed; den er hos os uregelmæssig og ustadig, men nogle sydligere Lande har visse aarlige Regntider.

Vindene ere og i disse Lande ustabige, men i nogle sydlige egne gives Passat-Vinde, som blæser fra en fast nogle Månedes.

I det høie Jordstrøg blæser bestandig østlige Vinde.

§. 12.

Atmosfærens heele Beskaffenhed udgjør en Længdelydelse eller naturlige Klima, hvilket tilhænges Grundens Beskaffenhed bestemmer Arter og Grader af dens Frugtbarhed, og Indbyggernes naturlige Næringsbrug. Thi hvert Klima har sine Planter og Dyr, som enten ikke, eller ikkun ved Klud og Omhyggelighed kan forføres til et andet. Reenen er for de Længste Bredder, Banelen for de tørre Sand-Østere.

A 3

§. 13.

§. 13.

Vaa Jorden regnes at lide hen ved 1000 Millioner Mennesker, og Antallet af begge Køn er omtrent lige. Der findes ordentligvis flere, end der døer.

Menneskene ere mærkeligen forskellige i Henseende til Farven.

De ere hvide, sorte, eller af Farver derimellem, som brune, røddaglige, o. d. Europerne ere for det meste hvide, saa og Indbyggerne paa en Del af Sydhavets Øer, og i andre tempererede Climater. Africanerne ere mest sorte, og af Mellemøsterris findes adskillige Folk i Asien, Amerika og en Del i Afrika.

§. 14.

Til de menneskelige Selskabers Forfatning, hører Staternes Størrelse, Folkemængde, Sprog, Religion, Regjering, Videnskaber, Næringsbrug og Inddeeling.

§. 15.

Landenes Størrelse udtrykkes i Mile og Fodmaal, hvilke i adskillige Lande ere forskellige.

De 3 fornævnte Fodmaal har følgende Forhold:

Naar man der er en Parisisk Fod i 1440 Deele, da har deraf en Rhinlandsk Fod, hvilken

bruges i disse Lande,	1391.
en Enghsk	1310.
En hedegraadsk Mill er 23629 Rhinlandsk Fod,	
og af saadanne Mile gaaer paa en Grad i Egypten	15
af Engelske, Franske og Rhinlandsk Fod-Mile	20
Engelske almindelige Mile omtrent	70
Franske Mile	65
Italienske Mile	60.
Russiske Væver	1047
Svenske Mile omtrent	102
	En

En Dansk Mill er 24000 Rhinlandsk Fod, altsaa næsten lig med en Geograffisk.

En Russk Mill er 26000 Rhinlandsk Fod.

§. 16.

Staternes Folkemængde er i Forhold til deres Størrelse heel forskjellig, hvilket kommer deels af Landenes Natur, deels af Sjællenes Forfatninger.

Man pleier herogne den rimeligen efter et Middeltal af nogle Aars Døds-Rister, da der regnes fra 32 til 37 Levende i en Død.

§. 17.

Syve Religioner ere: 1) den Christne, 2) Jødiske, 3) Mahomedanske, og 4) de, som ikke henhøre til nogen af disse, kaldes Hedeniske. Europa, Asien og Afrika har alle disse Religioner; Amerika har ikke den Mahomedanske.

§. 18.

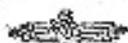
En Stat kaldes Lande og Folk, som ere forenede under en Særlig Regjering.

Ordentlige, og ved Grund-Love indrettede Stats-Forfatninger, ere enten: 1) Monarkiske eller 2) Republikanske.

Monarkier har een Regent.

Danne regieres under kongelige raad, eller behøver i nogle Tilfælde Samtykke af det til udvænte Underkammer, hvis Indsamling kaldes Rigs-Sagender, Rigs-Raad, Parlament.

Republikker kaldes Aristokratiske, naar Magten er i nogle visse Personers Hænder, Demokratiske, naar den er i hele Folkets.

En Republik er enten enkelt, som Venedig, Venetia; eller sammensat af flere forbundne Republiker, som: Schweiz, de forenede Nederlande.

Despotiske Regenter herske aldeles selvraadigen uden Grundlov.

Enadninge ere de fleste Regenter uden for Europa. Regenter kaldes Keiser, Konge, Hertug o. s. v. I deres Titel indføres deres forskellige Lande, saa og gemeentlig noget, til hvilde de agter sig berettigede, eller som ser her hørt til deres Stat. Vaabenet betegner Landene ved Sindsbilleder, anbragte paa Grunde, som hver har sin visse Farve, og kaldes Feld.

Iblandt de Folk, vi kalde Wilde, gives endel, som har ingen beständig Regiering.

For at besøge de Stæder, en Stat kan have at afsjære med en anden, holdes Minister, Agenter, og i Seeskejsens især Consuler.

§. 19.

Regnerens Indkomster til at bestride Hof-, Krigs- og Stats-Beholdninger, Erkebysmands Løn, og flere offentlige Udgifter, høves af: 1) Skatter eller Contributionser, som i adskillige Stæder adskilligen indlægges, hertil henhøre Consumption, Stempel og Papir o. m. 2) Domener eller Kronens Jordsodder, og Biergvarer. 3) De saa kaldte Regalier, som Mynnt, Postvæsen, Told af gjennemgaaende Vare o. a.

§. 20.

Til at dyrke og lære Videnskaberne, holdes i alle vel indrettede Stæder lærde Folk, hvilke arbejde i Universiteter, Videnskabs Academier og Selskaber, Gymnasier og Skoler, hvortil og henhøre ogsaa kaldede Seminatier.

Uden for Europa dyrkes Videnskaberne ikke meget, uden i de forenede Stæder af Nord-Amerika.

§. 21.

§. 21.

Køllenes Nærings-Brug henhøre til 3 Classer: 1) Den ved hvilke nyttige Natur-Producter vindes eller frembringes, som Land- og Biergvæsenet. 2) De, som forarbejde dem, d. e. Konsterne. 3) Handelen.

§. 22.

Af de første Slags Næringer er Hødvinst, Korn, Kolding, Stovbrug, Biergvarer, Tægt og Sildesæyen, Die-Axl, Vin, samt adskillige andre Vægers Dyrkning, saasom: Høde-Veter og Frugter, Linn og Hamp, Sunde, Lobak, Saffran, Papir-Planter, Bomul, Sukker, Kaffe, Thee, Cacao.

Medicinske Dyrer, som glemmes i Apothekens, ere dels vilde-vogende i adskillige Lande, dels dyrkede. Hertil henhører og Specieer eller Krydderier, saasom: Negler, Muskat, Muskatblomme, Canel, Cardamome, Peber, Ingefær.

En stor Deel af de vilde Dyr jages for deres Skind, som giver Goerværk. De fiskebare ere: Hermetin, Sobel, Maar, Loff eller Gaupe.

Iblandt Seesaglene, hvis Dumm agtes, er Ederfuglen især vigtig.

I Havet og deres Bugter falde de vigtigste Sildesæyer af Hval-Veter, som give Tran, Hvalsfinner og Hvaltran, samt af Torske-Veter, Sild o. s. f.

§. 23.

Under Navn af Konster indbefattede Handværker, Manufacturer, Fabriker, og de saa kaldede Rigtige Konster, som: Maleri, Kobberstikning, Villeds Hænger-Konst o. s. f.

Manufacturerne forarbejder Ild, Silke, Bomuld, Eln, Hamp, Guder, o. m. Fabrikerne Metaller, samt Jern- og Sten-Veter til Porcelæn, Stentøi, Glas o. a.

U 5

§. 24.

§. 24.

Handel er deels Indenlandsk istykket Indbygg-
gerne af en Stat; deels Udenlandsk. I denne siges et
Lands og vindre Balancen, naar det udlægger mere for
sine Summer, end det indfører; men at tage den,
naar det koster for mere, end det sælger. Oeconomis-
k Handel kaldes, naar man koster mere hos et fremmed
Folk, og sælger dem til et andet.

Handel, her kan de andre Verdens Dele, som ud-
fordre meget store Skibe, drives gjennem af Handels-
Compagnier.

I de andre Verdens Dele har de handlende Eu-
ropæiske Folk deels Colonier, Stæder og Lande; deels
Factorier eller Loger med Handelsbetjente og Oplags-
Huse.

§. 25.

Handel og Konferne ere egentlig Bisshædernes
Mætning; som dertil forsynes med bestynte Privi-
legier.

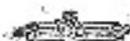
§. 26.

I Handlens Befordring hører Seilads, deels
paa Søer, Floder og Canaler, men særhemmelig paa
Havet.

Sædvaner sene adskillige Maane efter deres Stør-
relse, Indretning og Bestemmelse. Disse dekke ere de
føremættede: 1) Rosardie eller Ridsmands Skibe; 2)
Sæker-Sædvaner, eller 3) Krigs-Skibe.

Post-Jagter og Paket-Skibe kan hævnes til
Post-Væsenet, hvorved den almindelige Communication
erdentlig og beständig vedligeholdes imellem Lande og
Stæder.

§. 27.

§. 27.

Landene inddeles paa adskillige Maader:

1. Efter den politiske Bestyrelse.
2. Efter Finanternes Forvaltning.
3. Efter Jurisdictionerne.
4. Efter Kirkesagerenes Bestyrelse.
5. Deels ogsaa efter Krigs-Væsenets For-
fatning.

Uf disse kommer undertiden nogle overens,
og de retter sig ofte efter den

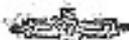
6. Naturlige Afdeeling, som grunder sig
paa Veligheden, Bierge, Vand o. m.

§. 28.

Den Geographiske Kundskab har i de ældste
Tider været meget indskrænket, da Folkene ikkun
kendte sine Naboer; den er efterhaanden bleven
udvidet, deels ved Krige og Erobring, deels
ved Handelens og Søefartens Udbredelse, hvilken
besønderlig er befordret ved Astronomiens For-
bedring og Compassets Opfindelse.

Phenicernes Søfart mod Vesten, Salemas mod
Syden, Alexander's Tog mod Osten, Romernes Erobrin-
ger, Christendommens og Videnskaberens Udfærd i
Norden, Portugisernes Seilads og Erobring i Syd-
Amerikas Opdagelse, Russiens Udbredelse i det Nordre
og Østre Asien, og endelig i disse Aar Afsærens i Syd-
havet, har alle været vigtige Midler til at befordre Ud-
bredes Kundskab om Verdens adskillige Dele.

§. 29.

§. 29.

Geographien læres af Bøger og Landkort.

Sjældnings Skrifter ere de brugbareste og paalideligste. Hans Neue Erdbeschreibung angaaer hest Europe, og nogle Dele af Asien. Af hans Auszug aus seiner Erdbeschreibung, handler den udfornne første Del om Europa og det Russiske Asien. Om de øvrige Verdens Dele maae Kundskaben samles især af paalidelige Reisendes Beretninger, som: Chardin, Shaw, Du Halde, Pocol, Norden, Niebuhr, Gmelin, Pallas, Kalm, Cook, Forster, &c. f.

Om vore egne Lande kan læses: Den Danske Atlas, Kamin Norges Beskrivelse, Pontoppidans Norges naturlige Historie, Ströms Søndmøes Beskrivelse, Danckwartes LandesBeschreibung von Schleswig, und Holstein, &c. n. f.

Den gamle Geographie læres, foruden de Gamle Strikentere selv, af Cellarii Notitia orbis antiqui, Guldsbergs Verdens Historie for den Tid, den afhandler, og Geographie ancienne abrégée par d'Anville; men Verdens gamle Tilstand af Suhms og Schöninghs Skrifter.

Af Landkort ere de gængselig paalideligst, som udgives i Landets selv; men fra de Romanske Krøinigers, og fra Lottrus Officierer sælges de for letteste Priser. D'Anvilles har givet den bedste Samling af Landkort til den gamle Geographie.

De bedste Landkort over Danske Provindsjer, ere de, som efterhaanden udgives af det Kongelige Danske Videnskabsers Selskab. Dornest kunne de, som ere staaet til den Danske Atlas. Over Norge og Aggerhaus Skifte har Kapitain Vahgensteen givet nogenledes gode Kort, men rigtigst forstaaes dette Nigt paa Sr. Pontoppidans Kort over Scandinavien, og fra samme Haand nu 2 gode Kort over Norges sydlige og nordlige Dele. Conferentz Raad Eichsen, og Justitz Raad Schöningh har bestaaet de bedste over Island.

I. Bøg

I. B o g

om

E u r o p a.

§. 1.

Europa stoder mod Osten til Asia, de øvrige Kanter ere omgibne med Hav.

Den Størrelse kan omtrent udgiere 152,000 Geographiske kvadrat Mile.

Den ligger imellem den 36te og 71de Grad N. Br., altsaa for største Deelen i den tempererede Zone.

§. 2.

Sine første Indbyggere har den faaet fra Asien. Dets Tal regnes nu at være ved 150 Millioner.

Europa er den mindste af de 4 Verdens Dele, men mægtigere og bedre dyrket, end nogen af de andre; nu den sande Religions, Videnskabs bernes, Konsternes og Handelsens Sæde.

§. 3.

§. 3.

De mærkeligste Havbugter og Bunde omkring Europa ere:

1. Det hvide Hav, (kaldes af vore Fædres Sandvitt.)
2. Østersøen (Mare Balticum.)
3. Nordsøen (Vester-Havet, Mare Germanicum.)
4. Kattegat, (Sinus Codanus,) foreblinder disse to.
5. Kanalen imellem England og Frankrige.
6. Strædet ved Gibraltar, (Fretum Gaditanum eller Herculeum,) er Indløbet til Middelhavet.
7. Det Adriatiske Hav eller den Venedianske Bugt, (Mare adriaticum, fordum Mare superum, Ital. Golfo di Venetia.)
8. Archipelagus, (ford. Mare Ægeum, kaldes af Tyrkerne det hvide Hav.)
9. Det sorte Hav (s. Pontus euxinus.)
10. Det Afsoniske Hav (s. Palus mæotis.)

§. 4.

§. 4.

Denne Verdens Deel indeholder følgende Lande:

1. Danmark.
2. Norge.
3. Sverrige.
4. Rusland.
5. Polen.
6. Preussen.
7. Tydskland.
8. De forenede Nederlande.
9. Storbritannien og Island.
10. Portugal.
11. Spanien.
12. Frankrige.
13. Helvetien.
14. Italien.
15. De Ungerske Lande.
16. Det Europæiske Tyrkie.

§. 5.

De mange Europæiske Sprog kan mestendels henføres til disse Hoved-Klasser:

- 1) Det Islandske, Svenske, Norske, Danske, har en Oprindelse, og med dem ere beslægtede det Tydske, Engelske, Hollandske og Frisiske.
- 2) Til det Slavoniske Sprog hører: Russisk, Polsk, Bøheimsk.
- 3) Det Græske og Ungerske kommer overens med hindu, og med endel Sprog i det nordlige Asien.
- 4) Det

- 4) Det Latinske er forderet og blandet i Italiensk, fransk, Spansk, Portugisisk.
 5) Det nye Sprog; er noget forskjelligt fra det gamle.
 6) Det Tyrkiske og Tataariske er et Asiatick Sprog.

§. 6.

Alle Regenterne i Europa fere 3 Keiserelig, og 10 Kongelig Titel.

Hint ere:

1. Den Romerske Keiser, som tillige er Konge i Ungarn, Babeln m. m.
2. Den Russiske Keiserinde.
3. Den Tyrkiske Keiser eller Sultan.

Disse:

1. Kongen til Danmark og Norge.
2. — Sverige.
3. — Polen.
4. — Preussen.
5. — Storbritannien og Island.
6. — Portugal.
7. — Spanien.
8. — Frankrige.
9. — begge Sicillerne.
10. — Sardinien.

Kon-

Kongerigerne

Danmark og Norge.

§. 1.

Kongerigerne Danmark og Norge med tilhørende Øer, Hertugdømmet Holsteen, samt nogle Lande og Stæder uden for Europa, ere samlede under en monarkisk arvelig Regjering.

§. 2.

Religionen er Evangelisk Luthersk: Reformerte, Romersk-Catholiske og Jøder taales, og har i Kiøbenhavn og flere Stæder frie Religions-Øvelse, (dog taales Jøder ikke i Norge.)

Kirke-Sagerne bestyres af 12 Biskopper, og en Central-Superintendent i Slesvig og Holsteen.

§. 3.

Den Kongelige Titel er: Konge til Danmark og Norge, de Vendets og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Dymarkken og Oldenborg.

Krønen bestaar i 3 Himmelsblaa Lovet, omgivne med 9 Hjerter i gulden Feld, for Danmark; 2 en kronet gulden Lov med Hellsbard i rødt Feld, for Norge; 3 3 Guld-Kroner for de forenede Nordiske Riger;

Riger: 4) Søer for Slesviig; 5) den Cimbriske og Slesvigske blaae Søer med 9 røde Hjorter; 6) den Vende- disse kronede Lind-Ørn; 7) et Hvideblad for Høfsten; 8) en Svane for Stornærn; 9) en Rytter for Dyrmar- sen; 10) to Tjørnbjælker for Oldenborg; 11) et Kors for Delmenhorst. Skoldholderne ere tvende Vilsmænd.

Elephant-Odenen bæres i et blaat Daand; Dan- nebroge er et hvidt Kors, som bæres i et hvidt Daand.

§. 4.

Videnskaberne blomstre ved tvende Universiteter, et Ridderligt Academie, tvende Gymnasier, adskillige Videnskabers og Landhuds- holdnings-Selskaber, samt Latinske Skoler.

Konster, Manufacturer og Fa- brikker forbedres.

Kongens Europæiske Lande har omtrent 2 Millioener og 200,000 Bøvner; foruden staaende Krigsfolk.

§. 5.

Uden for Europa tilhører disse Riger: 3 Der i Vestindien, 2 Foetter i Guinea og Tran- kebar paa Coremandel-Kysten.

Kongeriget Danmark.

§. 1.

Danmark har mod Vesten; Noerden og Østen Nordsoen, Kattegat og Østersøen, mod Syden, Lybflaas.

Det indeholder omtrent 850 Kvadrat-Mil.

§. 2.

§. 2.

Tre bekendte Sunde er:

1. Dre-Sund mellem Sæland og Sjælland.
2. Det store Best mellem Sjælland og Fyen.
3. Det lille Best mellem Fyen og Jylland.

§. 3.

Landet er frugtbar, har betydelig Kog- Kuling og Rødder, gode Gædder og Sild, mangfoldige ferske Søer, og gode Havfiske. Der findes og meget Hør, Hamp, Tobak og Krapp.

Indbyggernes Tal er omtrent i Million og 30000.

§. 4.

Ud Manufacturer findes især de Ulens guld, samt Lattun, Trøffeltræ, Sukker-Maffinaderiel, Porcelen- og Steenbrænderier.

§. 5.

Danmark handler i alle 4 Verdens Dele. Hand- dels-Selskaberne ere: 1) det Asiatiske; 2) det Vestindis- ske; 3) det Ostindiske og Guineiske, og 4) det forenede Handels- og Canal-Compagnie.

De fornemste Væer, Danmark udsætter, ere: Korn, Frugter, Heste, Væge og Fedevæer.

Der indføres Hør, Vin, Brændevin, Salt, Svinke, Kaffe, Tobak, Stenbrænde, Læmpet, og Brænde, Uld, Silke, Hør, Hamp, Læge-Metaller, Papir, Læder, Hæder og endelig Rødt- Arbejde, foruden Thee, Porcelen og andre Asiatiske Væer, samt mange Slags Sæd, Væge, de Amerikanske Der og Kon- gens øvrige Lande, hvoraf dog meget gaaer udports.

§. 6.

Danmark bestaaer af store og smaa Der, og af Salv-Øen Jylland.

§. 2.

Det

Det har i alt 7 Hoved-Udveelinger:

1. Sjællands dg
2. Sjæns Stifter bestaae allest af Der.
3. Nalborg.
4. Riborg.
5. Narkuus og
6. Niber Stifter, samt
7. Hertugdømmet Slesvig bestaaer af Halv-Deil og endeel smaae Der.

Enhvert Stift har en **Bisshop**, saa og en **Stiftbefalingsmand**, undtagen at Sjæns Stift er deelt i 2 Stift-Ammandskaber.

Slesvig har een **Statholder** og een **General-Superintendent** med Holsteen.

De mindre Udveelinger ere **Amter**, **Hereder** og **Sogne**.

S. 7.

I. Derne.

I **Sjællands Stift** har 28 Amter, (under 9 Ammand) indbefatter Derne: **Sjælland**, **Negen** og **Bornholm**, foruden mange smaae.)

A. **Sjælland**, den største Danske De, omtrent 128 Danske Kvadrat-Mile stor, har 16 Amter.

1. Nibenhavn, 2. Noeskilde, 3. Friderichsborg, 4. Nroenborg, og 5. Nissholm.
6. Nre

6. Njersbruid.
7. Nlingsted, og 8. Norse.
9. Norkingborg, og 10. Nrusgevelde.
11. Nallundborg, 12. Nreholm, 13. Nabhagaard, og 14. Nolsk.
15. Nllvorstou, og 16. Norsker.

Stæderne:

Nibenhavn, (Havnia.) Hovedstaden, under 55° 40' 59" er smaa, folkering og vel befæstet. Der er **Nesidens Støtter Christiansborg**, samt **Charlottenborg** og **Nosenborg**, **Eiradeller Friderichsbavn**, et **Universitet**, et **Academie** for de smukke Kønster, og en **opperlig Haven**, med **Nelogs-Norden**. Her er og den **Danske Handels fornemste Sæde**. Med det egentlige **Nibenhavn** foreenes ved 2 Broer **Christianshavn**, paa den Niden fengtbare **De Amager**.

Hede Staden er i Omkreds lidet mere en **Deil**, og har omtrent 71000 **Mennesker**, foruden **Krigssolk**.

Nelsingøer ved **Nresund**, har en god **Neede**. Her hæves **Told** af de **Skibe**, som passere **Sundet**. **Tat** ved ligger den vigtige **Nesning**

Nronborg.

Noeskilde, en gammel **Stad**, hvor **Kongerne** begravnes.

Niøge ved **Niøge-Bugt**, hvor den **Svenske** Hoved-Flode bley, **Nagen 1657**. Endver af disse **Nyer** har en **Latinsk Skole**.

B 3

Kol.

Rorsøer, har en Fæstning og en god Haad ser
smaae Skibe; herfra sætter man over det store
Belt til Nyeborg.

Kallundborg, har en ypperlig Havn, hvorfra
Overfarten skeer til Warhuus.

Bordingborg, hvor ogsaa Danske Konger har
resideret, har en Latinsk Skole; man sætter
over herfra til Balthen.

Solthel og **Friderichsland**, ligge ved 2 Aarme
af **De Store**.

Arhus er en Kongsstad, **Nestor**, Skielshor,
Præsteg, Slangerup og Store Søedinge, ere
hvide Stæder.

Sillerød ved **Siddeshoborg** og **Slagelse**, har Lat.
Skoler.

Corse har et **Middelstas Academie**.

Friderichsberg, **Fredensberg**, **Friderichs-**
borg og **Hirsholm**, ere de fornemste Kon-
gelige Lust-Stotte.

Jagerspriss Slot og **Guds** tilhører **Arveprinde-**
sen **Friderich**.

De øvrige Lust-Stotte ere **Charlottenlund**, **Fry-**
denlund, **Denbiersberg**, **Søllerød**, **Marienlyst** og
Blindesø.

Ved **Hirsholm** er en Bue af **lymme** **Mær** med
endel **Kud** og **Mejer**.

Vemmeltoft og **Vallø** ere rige Stæder for ad-
lige Præster. **Serlussholm**, en Latinsk Skole.

København, **Bejgenhed**, **Søsteenborg**, og
Oerostaber, og **Solberg**, et **Barock**, som tilhører **Sødet**
Academie. De øvrige **Barock** ere: **Conradsberg**,
Rosenlund og **Løvenborg**.

B. Møen

B. Møen udgiør et Amt, derpaa Staden
Stege.

Møens **Klint**, en Strækning af **Kud**-**Bierge**.

C. **Bornholm**, er 6 Mile lang, 3 bred,
besættet af **Naturer**, og dens **Havne** forsynede
med **Batterier**. Udgiør et Amt, har gode **Nære**
og **Græsgange**, er rrig paa nyttige **Steen**-**Arter**,
som **Sandsteen**, **Marmor**, **Porcelen** **Jord**,
m. m.

Ronne, med en temmelig god **Havn**, er den
fornemste **Bue**, og har en **Skole**.

Nære, **Salle** og **Svanike**, have maadelige **Havne**.
Valkersbye, ligger inde i **Landet**.

Christiansøe, er 3 **Holmer** halvanden **Mil** fra
Bornholm, hvilke udgiøre en sikker **Havn**, og
har gode **Fæstningsværker**.

A. **Friderich III**, Tid blev **Bornholm** overdraget
til **Sveet**, men **Indbyggere** befriede sig selv fra det
Svenske **Herrredoms**.

II. **Fyens** **Stift** indbefatter fornem-
melig **Berne** **Fyen** og **Langeland**, **Tand** **Laa-**
land og **Balthen**.

A. **Fyen**, er 56 **Quadrat** **Mile** stor, vel
bebaet, behagelig og seldigbar; har stærk **Ve**-**Nof**.
Den har 5 **Amt**, (under 2 **Amtmand**.)

1. **Odens**, 2. **Rudgaard**, 3. **Sindsgaard**, og
4. **Alfna**.

5. **Ljyborg**, (som er forenet med **Tranekær**.)
Den udgiør med **Langeland** et **Stift**-**amt**-**udskab**.

B. **Stæ**

Stæderne:

Odense, (Othinia, serb. Odinsey,) er meget gammel, temmelig stor og fællelig; har et Gymnasium og Latinsk Skole; ligger midt i Landet, en halv Mil fra Odense Fjord.

Nyeborg, ved det store Belt, en liden velbesbygget og befolklet Stæd, har en god Havn.

Middelfart ved det lille Belt, er en liden Bøe og et Færgestæd.

Bogense, **Kierteminde**, **Jacobsborg**, **Svendsborg**, har temmelig gode, men smaae Havne.

Vedelsbøt og **Wydenskiødt**, ere Grevskaber. **Søftenbøt**, **Archetrollebøt**, **Scheelenborg**, **Rørup** og **Einseleborg**, Bægre.

B. Langeland, er 7 Mile lang, 1 Mil bred; og udgiør Amtet **Tranekjær**; derpaa er **Bjøn**

Kudløbing, som har en Havn; samt et Grevskab med **Tranekjær Slot**.

Den frugebare **De Laasinge** med mange mindre herer og til **Fjens-Sigt**.

C. Laaland, udgiør med de høsliggende smaae Der 21 Quadrat-Mile, frembringer især meget Hvede og Erter. Den indbefatter Amtene **Nasholm**, **Maribo**, **Klosters** og **Halssted Klosters** under een Amtmand, og udgiør med **Falster** et **Stiftamtmandskab**. Der er:

Nassov, den bedste Kiøbstæd; har en Latinsk Skole, og en Havn for smaae Skibe.

Marsboe, ved en stor Sø.

Llysted

Llysted, har den bedste Havn paa Den. **Særkøbning** og **Rødbye**, ere smaae Stæder med flatte Havne.

Christiansøde, **Christiansholm** og **Knotensborg**, ere Grevskaber. **Vinterborg**, **Juellinge** og **Christiansdal**, Bægre.

Sjæge og **Jæmpe**, ere smaae Bøer.

D. Falster, 10te Quadrat-Mile stor, er af lige Beskaffenhed med Laaland, og udgiør **Nykøbning Amt**; derpaa Stæderne:

Nykøbning, har en Latinsk Skole; ligger ved **Guldborg Sund**, som udskiller **Falster** og **Laaland**.

Stubbeløbning ved **Gronlund**, imellem **Falster** og **Moen**.

Bogse, en liden Bøe.

Under **Fjens** **Bispodamme**, **hershøve** og **Derne**; **Ma** og **Urse**.

2. Halvoen Jylland,

ligger imellem **Kattegat**, **Oster-** og **Nordsøen**, (hvilken her kaldes **Vesterhavet**), og skilles fra **Holsreen** ved **Eider-Strømmen**.

Den er 52 Mile lang, og hvor den er bredest 24. Den har i Midten næsten langs Hattenem **Sæder**, hvoraf dog nogle nu ere behægede. Det øvrige er sumpet; har **Fionne** Heste og **Asagaal**, og paa **Vesterhavet** ender **Mærkland**.

Alf-Strømme mærkes:

1. **Guden-Aae**, som løber ud i **Manders Fjord**.

2. **Skodborg-Aae**, skilles imellem **Mæere** og **Søndre Jylland**.

B 5

Jylland

Islande de adskillige **Fiorde** ere de største:

1. **Vimfjorden**, gaar 20 Mile lang ind fra Kattegat, har mange Der og gode Sildefisfærie.

2. **Klingfjording** eller **Stavningfjord**, har et smalt og vanskeligt Indløb fra Vesterhavet.

De store og alle Indiske Riser, samt Skagens Riser, ere betiende Sandbanter.

Jylland indbefatter:

a. **Nørre Jyllands** 4 Stifter, og

b. **Søndre Jylland** eller **Hertugdømmet Slesvig**. Til begge Deele henhøre ad-

skillige smaae Der.

I. Nørre Jylland *)

A. **Nalborg Stift** har 6 Amtter under 2 Amtmænd;

1. **Nastrup**, 2. **Bergslim**, og 3. **Sejlsstrup**.

4. **Drum**, 5. **Vesterdug**, og 6. **Duchholm**.

De 3 første Amtter ansees som et, kaldes **Vestjyske**, og ere fordelede med **Nalborghaus** Amt af **Nalborg** Stift. **Drum** og **Vesterdug** indgaae **Thyrø Land**, og **Duchholms** Amt henhører til **Den Mars**.

Stæderne:

Nalborg, den største og meest formuende Handelsstad næst **Kiøbenhavn**; har et Slot og en Latinisk Skole, en smaaelig Havn og endel Skibstæder, udsæerer Fiske, Kory og Hæderare.

Skagen, paa den nordlige Odde af Landet, hører til **Thyrø Land**; er anlagt til Befæstning og Derse.

Sæbye,

*) Det kaldes nu omgærdet **Øst** og **Vest** Jylland.

Sæbye, **Thisted** og **Silkeborg**, er smaae Stæder, er en liden Bøe med en besættet Havn. **Thisted**, ligger paa **Mors**, som er den største De i **Vimfjorden**.

B. **Viborg Stift** er **Anticorno Hald** og **Skivehus** *) , samt **Nalborghaus**.

Viborg, en af de ældste Danske Stæder, og Hovedstaden i **Nørre Jylland**; ligger midt i Landet, og har en Latinisk Skole. Her holdes det saa kaldte **Snepsting**.

Skive og **Nibe** ere smaae Stæder.

Loastoev, en Lædeplads ved **Vimfjorden**.

Lessee, en liden De i **Kattegat**, er betiende af sine fortlige Grunde.

Vareniern **Lindenberg** og **Villestrup**.

C. **Narhuus Stift** indbefatter 8 Amtter under 4 Amtmænd:

1. **Dronningborg**, 2. **Silkeborg**, og 3. **Mariager**.

4. **Skanderborg**, og 5. **Nakskov**.

6. **Haurballegaard**, 7. **Stjernholm**.

8. **Ralløse**.

Stæderne:

Narhuus, er temmelig stor og folkerig; har en Latinisk Skole, en liden og sikker, men ikke dyb Havn, driver meest mellemrigs Handel.

Nanders, udsæerer Handsker, Kar, Bøer, Kar, Her er en Latinisk Skole.

Horsens, har en Latinisk Skole, og Havn for smaae Skibe.

Øbels

*) Eller **Salling Land**.

Ebbekøst og Gringø, ere smaa Stæder med Næer-
Havn.

Sjælland: en liden Landstæd, (Sobroe *) og Mariager, smaa Stæder ved Fiorden, som kaldes af den.

Paa **Utheden**, i Slesbørg Amt, ere mange Møebjægere bleven boefatte.

Fryssenborg, Lyvenholm, Scheel og Den Gamle, ere Greyfaber. Sægholm, Marsillesborg og Vilhelmsborg, Baronier.

Uinholt, et Oe i Rattengat, hvorpaa holdes en Fyr formødelst dens færlige Grund.

D. Nibes Stift har 4 Amtir under 3 Amtmand:

1. Nibshuus.
2. Lundenes, og 3. Bøllinge.
4. Koldinghuus.

Stæderne:

Nibe, en maadelig Handelsstæd paa Grændseterne af Sønder-Jylland; har en Latinff Skole.

Kolding, et Grændse-Landsstæd, har Slottet **Koldinghuus** og en Latinff Skole.

Fridericia, en ordentlig velbefæstet og temmelig stor Stæd uden Havn, har Tobaks-Plantaffer,

nogle Fabricker og en Latinff Skole. Den er en Friestæd for Høllereude.

Kutholffor, Mesfor-
huereite og Jøder have hie fræ Religionis-Svæffe.
Lemvig, ved Havnfordeu.

Kingfløhing, ved Kingfløhing Havn,
Vardø, Veile og Gølfredbroe, ere smaa Stæder.

Hierting, en Endeplads og Landsstæd, med en god Havn.
Schak

*) Hører i det Væddige til Nibetgs-Sift.

Schackenberg, et Greyfskab, Nyffenstreen, et Baronie.

U de smaa Der i Vestre-Havet: Amron, Jense, Jøer, Silt, Mønge, Rømpø, hore nogle gandske, nogle tiddele: til Nibes-Sift.

II. Sønder-Jylland, eller **Hertug-
Dommet Slesvig**,

beboes af Jyder, Vender, Sachser og Friser, er meget frugtbart paa Korn, har rigtig Fædrift, samt Hø, Humle-Rol og Østers-Banker.

Ved Vesterkanten ere frugtbare Marsk-
Lande, som for det meeste ved kostbare Diger beskyttes mod Havet.

Hertugdømmet bestaar af det faste Land og nogle Der, og indbefatter

a. 9 Kongelige Amtir:

1. Gaderølehu.
2. Apenrade og Lygum-Kloster.
3. Tøndern, hvortil hører Derne Jøde og Silt.
4. Stensborg og Bredsted med Stiftsfogderiet Bøllum.
5. Husum og Schwabsied med Landfabet Kidersted, og de Nordstrandiske Der.
6. Gottorf.
7. Hatten og Stapelholm.
8. Slesvig.
9. Nordborg og Sønderborg, paa Derne Als og Vege.

b **Hertugens af Glücksborg Arve-
Land**, hvorei Slottet Glücksburg med en Bne.

c. **Hertugens af Augustenborg Distriktet** ligge paa Als og i det liden Landfabet Sundevit.

d. **Greyfabet Nevenflou** og andre Adelige Godser.

Stæ-

Stæderne:

Hadersleben, en maadelig Stad med Havn for sine Skibe; har en Latinſk Skole.

Apentade, en tiltagende god og nærſom Bøe ved en aaben Neede.

Løndern forførdiger, ſaavelſom dens omlyggende Egn, ſiæne Anplinger.

Flensborg, den folkerygſte og vigtigſte Handelsſtad i Hertugdømmet, med en ſikker og dyb Havn.

Deſſe diſſe Stæder har Latinſke Skoler.

Syden for Flensborg var Landſkabet **Angeln**.

Kuläm, og

Tönningen, ere maadelige Stæder paa Veſterkanten.

Friederichſtad, en ordentlig og meget vindſkielig Stad. Næſten alle chriſtne Religions-Secter, ſaavelſom Jæder, have her ſine Religions-Ovølle.

Slesvig ved Wigen Eſet, Landets Hovedſtad, har Kammerdugt og andre Manufacturer. Nær ved ligger **Slottet Gottorf**, hvor Sætt-holderen reſiderer, og Døer-Retten holdes.

Ekenforde, en nærſom Stad med en ypperlig Havn.

Alle diſſe Stæder har Latinſke Skoler.

Paa den ſeugbare **De Femern** er **Siebzſteden Borg**.

Paa **Als** Se:

Sønderborg, en maadelig Stad med et Kongeligt Slot og en Latinſk Skole.

Slote

Slottet Nørborg, og

Augustenborg, et Hertugligt Reſidens-Slot.

Ørøe har:

Ørøerſkiøbing, en liden Bøe med en god Havn.

Marſtal, en Handelsplads.

Af de ſmaaſe Der i **Veſterhåvne** mærkes:

Pelvoorn med et Par andre, ere Levinger af Den **Nordſke**, ſom i Marts 1634 er undergaaet ved **Dandſed**.

Selgeland, har nogle Batterier.

§. 8.

For at have Kongens Lande ſamlede, beſkrives her tillige

Hertugdømmet Holſteen,

Herſkabet Pinneberg, og

Grevſkabet Ranſau.

Diſſe Lande henhøre til den **Nedertſkyſke** Kreds af det **Tydſke** Rige.

Floderne:

1. **Eyder** imellem **Slesvig** og **Holſteen**.
2. **Elbe**, ſom falder i **Øſterſøen**, og
3. **Stör**, ſom løber ind i **Elben**, ere alle ſkilbare.

Imellem **Kieler Fjord** og **Eyderen** er anlagt en Kanal, for at aabne en nærmere Skibſøret imellem **Nordſøen** og **Øſterſøen**.

Ved **Nordſøen** og ved **Elben** ere ſeugbare **Marſk-Lande**.

a. **Hertugdømmet Holſteen** indbefatter de gamle Landſkaber: **Holſteen**, **Stormarn**,

Dit-

Ditmarsen og Wagrien, og er inddeelt i
 adskillige Amtér, som:

1. Rendsborg, 2. Segsberg, 3. Steinburg, 4. Plön,
 5. Ahrenshol, 6. Meinsfeld, 7. Rethwisch, 8. Travendal,
 9. Gleseshagen, 10. Eyder-Ditmarsen, 11. Kiel,
 12. Vordeholm, 13. Neumünster, 14. Tremsbüttel,
 15. Trittau, 16. Neisbeck, 17. Ciömar, 18. Tronschagen,
 19. Norder-Ditmarsen.

Glücksbad, (Tychopolis,) en fast og velbyg-
 get Stad ved Elben.

Rendsborg, en Stad og Fæstning ved Eydern.

Kiel, (Kilia,) ved en Vig af Østersøen med en
 besøgt Havn. Har et Slot og et Universitet.

Her holdes åarlig et bekendt **Dunslag** og
 Marked.

Behoe, ligger ved Stor.

Plön, har et Slot.

Travendal, et Lyst-Slot, er bekendt af en Fredsfor-
 tning i Aaret 1700.

Segsberg, **Oldesloe**, **Reempe**, **Wilster**, **Lütjenburg**,
Oldenburg, **Neustadt**, ere smaae Stæder.

Wandsbeck, en By.

b. I Hertskabet **Pinneberg** ligger:

Altona, ved Elben ikke langt fra Hamburg; en
 stor og betydelig Handelsstad, har et Gymna-
 sium. De fleste Christne Religioner har her
 sine Øbelse.

c. I Hertskabet **Ranzau** er Flekken

Braunsfeldt. Noget mindre end 1000

indbyggere.

100

Kon-

Kongeriget Norge

med

Færøerne, Island og Grønland.

§. 1.

Norge stoder mod Norden, Vesten og Syden
 til Nordhavet, Nordøen og Kattegat; mod
 Osten til Rusland og Sverige. *)

Det udgier omtrent 5250 geographiske
 Kvadrat-Mile.

Det begynder i den 58, og rækker til den
 72 Grad N. B., er altsaa over 200 Mile langt,
 men Bredden ulige fra 6 til nogle og 50 Mile.

§. 2.

Lusten er for det meste sund. Vintere
 i østlige Egne kold med megen Sne; Søklan-
 terne har meer mild og fugtig Lust.

§. 3.

Landet bestaaer for en stor Deel af Bal-
 fer og Bierge. Nogle af disse har altid sne-
 tækte Toppe.

Det

*) Grænsen imellem Norge og Sverige, 232 1/2 Nord-
 Mile lang, er i Aaret 1749 bestemt ved en Tractat.

E

Den største Fjeldstrækning ved de Svenske Grændser, kaldes **Kislen**. Fra den gaar en Arm mod Vesten, som kaldes **Dovre-Fjeld**, og videre, under Navne af **Fille-Fjeld** og **Lang-Fjeldet**, mod Sydten til **Kindesnes**.

Dette **Kindesnes** er den sydligste Odde af Norge:

Stat er den vestligste, og

Nord-Kap den nordreste, paa $71^{\circ} 11' 40''$.

Den vestre Landkant har mange Fjorder og Riger; der er og en stor Mængde Klipper og Ær.

§. 4.

Norge har utallige **Elve** og **Bække**, som gaaer mange store og smaae **Fosser** eller Vandfald; kan derfor ikke besøges uden ved Ublebene, og skiffeløs med Baade, men drive mange Bærker, og føre Trælasten frem, hvilken samles ved **Landser**.

De mærkeligste **Floder** ere:

1. **Glaamen** (fordum **Ramma**.)
2. **Bormen** kommer fra **Miesen**, og falder i **Glaamen**, den samlede Flod kaldes **Stor-Elven**, gaaer **Sarp-Fossen**, og løber ud ved **Friderichstad**.
3. **Drammen** gaar ud i **Drams-Fjorden**.
4. **Lougen** gaar forbi **Kongsberg**.
5. Men en anden, som og kaldes **Lougen** eller **Laagen**, flyder igiennem **Guldbrandsdalen** ud i **Miesen**.

Iblandt

Iblandt mange ferske **Søer** mærkes:

1. **Miesen** (fordum **Mios**) 11 Mile lang,
2. **Rand** og
3. **Nieren** i **Aggershuus** **Stift**.
4. **Sæmund-Søen** ved de **Svenske** **Grændser**.

Iblandt de mange **Fjorder** ere:

1. **Dyffo** eller **Christiania-Fjord**, af hvilken **Dramens-Fjord** er en Arm.
2. **Trondhiems-Fjord**.
3. **Vestfjorden** i **Nordlandene**, er en Deel af **Havet** indsluttet imellem **Landet** og mange **Ær**.

§. 5.

Dette Land har gode **Græsgange** og **Kærdrift**, betydelige **Stove**, især af **Fyr** og **Gran**, god men ikke tilstrækkelig **Korn-Avling**, mange **Steder** gode **Frugter** og **Havværdier**, meget **Bildt**, **især** **Søer** og **Strands**, samt **Perlefangst**.

Der er et vidt **Søls-Viergværk**, et sølvhaltigt **Bleeværk**, adskillige **Kobber** og **Jernværker**. Et **Gulds-Viergværk** er begyndt at drives. Ved **Alm**, **Kobold**, **Marmer**, **Quærn-Steen** og andre nyttige **Mineralier** er **Landet** rigeligen forsynet.

Indbyggernes **Tal** er omtrent 724,000.

§. 6.

Glas-Værker, **Sukker-Raffinaderier**, **Salt**-**fydrier** o. m. drives; men saare lidt af egentlige **Manufaktur**.

De nødvendige **Handværker** **have**, og den husselige **Vindfibellighed**, især med **Uden** og **Linnet-Væveri**, er mange **Steder** god.

§ 2

§. 7.

§. 7.

Dette Rige har ifkun 18 egentlige Kjøbstæder, og vinder ved sin Handel med Fremmede.

De fornemste Vare, som udføres, ere: Trælast, Tiære, Karve, Fiskevare, Købber, Jern, Marmor, Alun, Dun og Soeværk, især af Hermelin, Maar, Kforn, Soups, Kæv, Uls, Bjørn.

Fra Fremmede indføres især Vin, Brændevin, Salt, Tobak, Korn og endel Fabrik-Artikler. Fra Danmark Korn, Ostindiske og Sinesiske, samt Manufactur-Vare.

§. 8.

Naturen har deelt Norge i det Norden-fjeldske og Sønden-fjeldske, samt mange mindre Landflader, som for det meste kaldes og ere Dale. *)

Den almindelige geistlige og verdslige Inddeling er i 4 Stifter:

A. Sønden-fjelds

1. Aggershuus og
2. Christianslands.

B. Norden-fjelds

3. Bergen og
4. Trondhiem.

Hvert Stift har en **Stiftamtmand**, en **Biskop** og en **Cathedral-Skole**.

De

*) Som Guldbrandsdalen og Østerdalen, Hedemarken, Thoten, o. s. l., hvilke Stæder ere tillagte de politiske og andre Beføjinger.

De mindre Afdelinger ere forskelligt:

- a. Kirke-Forsamlingen udgør Provstier og Præstegield.
- b. 3 Hensende til den politiske Beskyttelse og Skatte-Bestæet, deles det i Amtet og Fogderier. *)
- c. 3 Hensende til Rettergangen, i Langdømmet, Sorenskriverier og Tinglaug eller Skibretter.
- d. Ejtes det nationale Krigsvæsen, i Regiments og Compagnies Districter.

I. Aggershuus (eller Christiania) Stift, har meget Jern, god Korn-Volung, Fædrist og Trælast-Handel. Det indbefatter:

a. Amtene:

1. Aggershuus
2. Christians Amt
3. Hedemarkens
4. Buskeruds
5. Smaaeløene og
6. en Deel af Brærsberg.

b. Grevskaberne:

Jarlsberg og Laurvigen.

c. Mærkelige Stæder:

Christiania, Rigets Hovedstad, ved en Bilt af Christiania-Fiorden, anlagt af Christian IV. 1624, driver god Handel, og forsvares af Fæstningen Aggershuus. Polshøiden er 59° 54' 50".

C 3

Paa

*) Oppebørlens henhøre under 3 store Districter: 1) Det Sønden-fjeldske. 2) Bergenhuus Distrikt, som indbefatter noget af Trondhiem og Christianslands Stifter. 3) Det Trondhiemsk.

Paa den anden Side af Viervigen ligger det gamle Bye Dpslo, hvor Bispen boer.

Ross, en aaben Bye med et Jernværk og Saugbruger.

Friderichstad, en vel befæstet Stad, anlagt af Friderich II. 1567. Uden for ligger Skandserne **Isgram**, **Kongsteen**, **Cicignon**, og en Mål Veiis derfra **Agereens** Fæstning. **Polhøiden** 59° 11' 20".

Friderichshald, ved den berømte Grændsefæstning **Friderichsteen**, for hvilken Carl XII. faldt 1718. **Polhøiden** 59° 6' 42".

Dragnæs og **Strømøe** med **Tangen**, paa begge Sider af **Drammens** Elv, udgiere tillsammans **Lødsjødet Drammen**.

Kongsberg, en Bergstad ved det bekjendte **Sølvræk**. Her er det **Sondenfeldske** **Dvergarns** **Grube**.

Tonsberg, den ældste Bye i Norge.

Friderichsværn, en Fæstning med et **Gallei-værk** og **Havn**, hvor den **Norske** **Flotille** ligger.

Laurvigen, har et vigtigt **Jernværk**.

Kragerøe,

Skeen og

Holmestrand, ere smaae **Særfæder**.

Nors.

Norsgrund, **Brevig** og **Langesund**, ere smaae Byer med **Havne**.

Kongsvinger, er en **Grændse-Fæstning**.

Blaker, en **Skands**.

Dreghæk, **Solen**, **Sogn** og **Sandefjord**, ere **Ladspladser**.

Paa **Valøe** nær ved **Tonsberg** er et kongeligt **Sølvræk**.

Ved **Gillebek**, imellem **Christiania** og **Drammen**, er et stort **Marmor-Brud**.

I dette **Stift** er endnu: **Darvins**, **Jossans**, **Ulefoss**, **Kidsfoss**, **Saffedale**, **Edevoold**, **Oudalens**, **Lesse**, **Sassels**, **Dikemark** og **Sognedals** **Jernværker**.

I **Soldalen** og **Ovefns** ere **Kobberværker**, samt teenke nye i **Ummudal**, kaldede **Friderichsminde** og **Stuftenbrokominde**.

I **Edevoold** drives nogle **Guld-Gruber**.

Sudalen, **Diri** og **Sadeland** har **Glaspen-sterier**.

I **Guldbrandadalen** brydes og arbeides **Skiversteen**, samt **Gryde** eller **Klubersteen**.

II. Christiansands Stift har maadelig **Agerdyrking**, god **Trælast-Handel** og **Fiskerie**; indbefatter **Munterne**:

1. **Christiansands** eller **Nedenæs**.
2. **Lister** og **Wandals**.
3. **Stavanger** og
4. en **Deel** af **Bratsberg**.

C 4

Sta-

Stæderne:

Christiansand, Hovedstaden, anlagt af Christian

IV. 1641, er smuk og har en beqvemt Havn.

Arendal, en god Handelsstad, som udsender mange Skibe.

Stavanger, en gammel Stad paa Vestkanten.

Flekkerøe eller Friderichsholm, en Fæstning paa en Øe med en hyppelig Havn.

Mandal, er belienet af Faxefferiet i Mandals-Elven.

Øster-Risør, en liden Øe med en god Havn. Flekkefjord og Egersund ere Lødepladse.

Øndals Kobberværk, Næss og Eggelands Jernværker, ere i dette Stift.

III. Bergens Stift har godt Fiskerie og Hæderise, og tildeels temmelig Korn-Avling. Dertil henhører:

1. Nordre og
2. Søndre-Bergenhuus Amt, samt
3. Fogderiet Søndmør af Romsdals Amt.

Bergen, den bedste Handelsstad i Riget, har gode Fæstningsværker, en god Havn, og foruden Skolen et Seminarium Fridericianum. Byen handler især med Fisk og Fedevarer. Hanske-Stæderne havde forudm her et berømt Contoir. $\text{Polshøiden } 60^{\circ} 23' 40''$.

Rosendal, er et Baronie.

3 Stifter ere: Nordals, Grimelien og Lillodals Kobberværker.

IV.

IV. Trondhiems Stift har meget Kobber, gode Fiskerier, mange Egne godt Jordbrug, samt Trælast. Det indeholder følgende Amt:

1. Trondhiems.
2. Nordlandene.
3. Finnmarken.
4. Det meste af Romsdals Amt.

Trondhiem (ford. Nidaros) en Handels-Stat med en god Havn og Fæstningsværker ved Mid-Elven, er anlagt af Olaf Trygvæsen 997, og har endnu en Del af den forudm berømte Domkirke. Staden har 3 Forter: Christiansfæen, Christiansfjeld og Mollenberg. Den forsvarer fra Søensiden ved Munkholmen, en Fæstning paa en Klippe i Fjorden. $\text{Polshøiden } 63^{\circ} 26' 12''$.

Molde og Christiansund, ere smaae Kjøbstæder.

Bardøhuus paa Bardøe, er den norderste Fæstning i Europa.

Roskøe-Strømmen er en belienet farlig, saa kalder, Male-Strøm.

Nord-Cap er det nordligste Forbjerg i Europa.

3 Trondhiems Stift er Koraaas, Lyllens eller Meldals og Selboe Kobberværker. Mostadmarkens Jernværk.

I Fjeld-Egnene, især de nordre, i dette Stift, boer **Finner** eller **Finlapper**, af hvilke nogle nære sig af Sæen, andre allene af deres Hensdyr i Fjeldene.

Dette Folks Religion har været hedensk, blandet med papistiske Ceremonier; men det er fra Frederich IV. Tid af med Joer og Fremgang arbejdet paa deres Omvendelse ved Missionærer og Skoleholdere i afsølte Distrikter, forsynede med Kirker og Forsamlingshuse.

Trondhjem var i Frederich III. Tid afskættet til Sveriget, men Indbyggerne afskaffede snart det fremmede Nag.

Til Norge hører

Færøerne, Island og Grønland.

Færøerne

ere 18 i Tallet, hvoraf 17 ere beboede, ligge paa den 62 Grad nogle, og 80 Mile Vesten for Norge.

De ere lidet dyrkede, men har god Faare-Kol, Fugle-Vildt og Fiskerie.

Indbyggernes Tal er henved 5000.

Heraf udføres Talg, Fier, Tran, Faarekind og Støvper.

Strømsøen er den største, der er **Thorshavn**, Handelspladsen, med en usikker Havn og en liden Skandse; der er en Skole.

Vestmánhavn paa Strømsøen, Løbye paa Suvdøgen, og Klof paa Vordøen ere gode Havne.

Sumbøe-Munk, es en Kjøppe midt i en særlig Strøm syden for Landet.

Is.

Island.

En hiegguld De ontrent 90 Mile lang, og (paa det bredeste) henved 50 bred; ligger ved 120 Mile fra Trondhjem og 60 fra Grønland.

Den har ontrent 47,000 **Indbyggere**, hvis fornemste Næring er Fiskerie og Færdrist, især Faare-Kol. Landet mangler Skov; Koen-Vælingen vil ikke vel lykkes, men Kartoflers og Havedyrkning temmelig.

Udskillige Bierge synde Jld, af dem er **Hella** bleven meest bekendt.

Elve og Søer ere ikke saa. Der glues Mineralste og varme Kilder, ved disse toges Salt.

Handelen drives nu for Kongelig Regning. Derfra udføres: Fiskevare, Tran, saltet Kied, Faare- og Rauekind, uldene Varer, Svool og Salk.

Den deles i 4 **Fierdinger**, hvilke kaldes efter Verdens Kanter, og udgiøre 2 **Bispedømmer** og 2 **Amter**.

Nette Kjøbstæder ere der ikke, men smaae Handelspladser ved Havnene, hvilke kaldes deels **Kiød**- deels **Fisker-Havne**.

Skalholt i den søndre, og

Holum i den nordre Fierding, ere Bispernes Sædet, hvorefter Stiftene nævnes. Ved ethvert er en Latinsk Skole.

Thingvalle, er det Sted, hvor Althinget holdes.

Langanæs, **Reilnæs** og **Snefielðnæs**, ere **Odder**.

Fara-Fiordur, **Breide** og **Isa-Fiordur** ere **Bugter**.

Ved

Ved den store Ør ligger adskillige smaae, hvoriblandt Vestmanna-Øyar udgjøre et Syffel. En nye Ør er nyelig opkommen i Havet.

Island er i Harald Haarfagers Tid bleven bebygget af Nordmænd, havde sin egen Regering, indtil den i Aaret 1262 gaa sig under Norge.

Grønland.

Grønland begynder under den 59° 50', og strækker sig, uvist hvor langt, mod Nordet.

Indbyggerne regnes at være ikke meget over 7000. Deres Næring er Fiskerie, saa og Jagt efter Ræve, Hare, smaae Rensdyr, Kyper og Søfugle.

Den Christne Religion udbredes ved Missioner.

Hval- og Sælhund Fangsten paa Kysterne er vigtig; den drives nu for Kongens Regning.

Til den Østre Side (som og kaldes Gamle Grønland) kan man ikke komme før Jis.

Den Vestre Side, langs med Stræt Davis op imod Baffins Bugt, beseiles nu, og har adskillige Danske Colonier, af hvilke

Gothaab har den ældste Christne Menighed. Den er stiftet af H. Egede 1721, men siden forflyttet til det faste Land.

De øvrige ere:

Upernavick, den nordeste paa 72° 30'.
Omment. Her er opdaget Steenkuller-Grub.
Kittenbenk.
Godhavn, paa Den Disko.
Jacobahavn.
Christianshaab.

Egedes

Egedesminde.
Solfsteinsborg.
Sukkeroppen.
Sjelfernasset.
Sveiderichahaab.

Julianahaab, den indfaste, anlagt 1775 paa 61°. I denne Egn findes smaae Sted, samt Levingst af de gamle Norske Colonier og Spor af Agerdyrking.

Upe Hornhut og Lichtenfels ere anlagte af Norske Brøder.

Fra Derno Disko, Kronprindsens Elland, (forhen Hvalfiste Derno,) og Kronprindsens Elland, (s. Klotterhut,) og flere Stæder, drives nu Hvalfangst om Vinteren.

Forbjergene: Staten-Huk og Farvel ere bekendte, saavel som

Giordene: Baals Neveer og Disko-Bugten.

Grønland er alt i gamle Tider bleuet besøgt af Norske fra Island. De fandt Landet beboet af vilde Folk, men frugtbart, nedlode sig der, indrettede Korn-Åv og Bøddrift, undertog sig Norges Konge, antog den christelige Religion, og byggede Kirker, Øyer og Klostere.

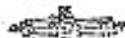
Den østre Side, som kaldedes Østbygden, var bedst bebygget. Der var Øyen Gærde, hvor Bispen residerede.

Ved den store Pest ophørde de Norske Søfare til Grønland. Kong Christian IV. sendte igjen Skibe derhen, hvilke fandt kun Vestre-Siden og vilde Indbyggere. Grønland blev atter forjæmt, indtil under Frides rich IV. en Colonie og Mission blev anlagt ved Hans Egedes, en Norsk Præste, besunderlige Nidkerhed.

Dette ere Tid efter anden fortsatte og forøgede. Siden 1775 ere vigtige Anstalter giorde til Fiskeriernes bedre Velst.

Spidsbergen, en ubeboet Ø i Jis-Havet, kan erindres her.

Kon-

Kongeriget Sverige.

§. 1.

Sverige indsluttes imellem Norge, Rusland og Østersøen, og udgjør omtrent 12,800 geographiske Kvadrat-Mile.

Det har omtrent 2 Millioner og 800,000 Indbyggere.

§. 2.

Det har gode Skove og Græsgange, tildeels god Agerdyrkning; Aaer, Nøleer forbedres ved sine Saar og angoriske Gæder.

Fiskenes ere gode, især af Lay i Holland og Sild i de Gothenborgske Øer.

Kobber- og Jernværkerne ere vigtige; her gives og lides Guld og Sølv, saar og Visc, samt Sandsteen, Mallesteen og andre Mineralier.

§. 3.

Landet stæder til de 2 store Bugter af Østersøen:

1. Den Botniske eller Norbotn (fordum Helsingia Botn).
2. Den Finske Bugt (fordum Nyrala-Botn).

De

De største Floder ere:

1. Dal-Elven,
2. Gota-Elven, og
3. Motala-Strom.

Landet har 15 store Ind-Søer, hvoriblandt er: Mælaren (ford. Bangaren) Bengnern, Bettern, Sajam.

Over Gota-Elven og nogle Søer, er ved Hielp af Grav- og Skuseværk forankaret Seilads imellem Stockholm og Gothenborg.

§. 4.

Religionen er Evangelisk-Lutherisk, og forestaaes af en Erke-Bisp, 10 Bisper og 3 Superintendenter.

De Engelske og Reformerte have frie Religions-Øvelse.

§. 5.

Regjerings-Formen er indskrænket Monarkisk.

Kongens Titel er: Sveriges, Gothers og Vendens Konge, Storfyrste i Finland, Arving til Norge, Hertug til Slesvig, Holstern, Stormarn og Dytmarcken, Greve til Oldenburg og Delminhorst.

Vaabenet er 3 Guld-Kroner fra Sverige, og en rød kronet Lovs i fuld Spring over 3 Floder for det Gøtiske Rige.

Ridder-Ordenerne: Seraphiner-Ordenen (det blåe Vaaben). Sværd-Ordenen (det gule). Nordstjern-Ordenen (det sorte), samt Vasa-Ordenen.

§. 6.

Riget har 3 Universiteter, et Videnskabs, og et Vittigheds-Akademie, foruden Gymnasier og Skoler. Manufacturer og Fabriker ere i nogenleds Mang.

§. 7.

§. 7.

Sverige handler overalt i Europa og paa Middelhavets Kyster, saa og paa China ved det Ostindiske Compagnie i Cochinchina.

De Vare, som fra Stapel-Staderna udføres, ere især: Jern, Kobber og Støen-Væter, Lønnen og Trævare, Lære, Fisk, Soerværk, m. m.

De indgaaende ere fornemmelig Kornvare, Vijn, Brandevin, Sukker, Salt, Klæde, Specerier, m. m.

§. 8.

Det inddeles i 5 Hoved-Deele:

1. Sverige.
2. Det Gøstiske Rige.
3. Nordland.
4. Lapland.
5. Finland.

Disse deles igjen i adskillige Bandskaber, og indbefatter i alt 26 Landshövdingdommer.

§. 9.

I. Det egentlige Sverige har de meste Værg- og Hammerværker, og bestaaer af Landskaberne:

1. Upland.
2. Södermanland.
3. Nerike.
4. Westmanland.
5. Dalarna.

1. Up.

1. Upland, deri:

Stockholm, (Holmia,) Rigets Hovedstad og Kongens Residens, er bygt paa 7 Holme, (under 59° 20' N. B.) har et smukt Slot, et Videnskabers-, et Malers- og Bildhugger-Academie, en god og sikker Havn, med en Eskade af Floden, samt Manufacturer og Fabrikker, og driver stor Handel.

Uppsala, er meget gammel, har et Universitet, og er Erke-Bispevis Sæde.

Norrköping og Öregrund, ere Stæder med Havn. Sigtuna var fordiint bekiendt.

Drottningholm, er det fornemste Kongelige Lust-Slot.

2. Södermanland, (Sudermannia,) deri Stæderne:

Nyköping, (Nicopia,) en gammel og velbebøgt Stapel-Stad.

Tröst, har en god Havn.

Strängnäs, en Landsstad og Bispe-sæde.

3. Nerike, (Nericia,) har:

Örebro, en gammel og bekiendt Stad, har en Havn ved Hielmarsöen.

4. Westmanland, (Westmannia,) deri:

Westerås, er Bispe-sæde, har god Handel.

D

Sala

Sala eller Salberg, en Bergstad ved det bedste Sølvværk.

5. Dalarne, (Dalia, Dalecarlia,) deri:

Falun, en søkkerig Bergstad med et gammelt godt Kobberværk.

II. Det Gothiske Rige, Göttha Rike, har den største Korn-Avl, og indbefatter følgende Landskaber:

A. i den Østre Deel.

1. Øster-Götland.

2. Smaaland.

3. Dland og

4. Gulland, to Øer.

B. i den Vestre Deel.

5. Vester-Götland.

6. Værmland.

7. Dal.

8. Bohuslän.

C. i det Søndre Götland.

9. Skaane.

10. Halland.

11. Bleking.

a. I Øster-Götland er:

Norrieping, (Noreppia,) en med de bedste Stæpplæder i Riget.

Söderköping, et gammelt Stæd.

b. Smaa-

b. Smaaland har:

Calmar, en gammel og befæstet Stæpplæder. Her sluttedes fordmum den bekjendte Union imellem de 3 Nordiske Riger.

Vesterwik, har en god Havn og Handel.

Tonkieping, har en Søværkfabrik.

Dygnisbroe, er betagtet af en Breds-Skymning (1645)

c. Paa Dland er:

Borgholm, et Stæd og Fæstning med en god Havn.

d. Paa Den Götland eller Gulland er:

Bisbne, en gammel Stæpplæder.

e. I Vester-Götland:

Götheborg, Gothenborg, ligger næst Stockholm den fornemste og rigeste Handelsstæd i Riget, og en regelmæssig Fæstning, har en typpelig Havn, hvort en Skæde ligger, og næst Handel. Den forskares ved Søensiden af Fæstningen Nye Elvsborg.

Vendrisbovg, Alingöaas og Skarvare Landskæder.

f. I Værmland:

Carlstad, har god Handel.

g. I Bohuslän eller Bohuslän:

Marstrand, med en fortreffelig Havn og Fæstningen Carlsteen.

Bohus, en god Fæstning ved Byen Kongshell eller Kongshell.

D 2

Ström.

Strömstad og
Uddevalla, ere Søestæder.

h. Skaane, den frugtbareste af de Svenske
Provindsfer, har:

Malmö, en befæstet Stad.

Landskrona, er befæstet, har en sikker og fast
Havn.

Lund, er gammel og berømt, har et Universitet.

Christianstad, en befæstet Handelsstad.

Ystad, hvorfra Postarten stæer til Stralsund.

Helsingborg, en ringe Bye.

Engelholm ligesaa.

Sveen, en liden Ø i Sundet, har tilhørt den berømte
Tyge Brahe.

i. S. Halland:

Halmstad, en maadelig Bye.

Varberg, har et Skands.

Laholm,

Falkenberg og

Kongsbäck, ere smaa Stæder.

k. Bleking har:

Carlskrona, en af de bedste Stæder i Riget,
har en beqvem og fast Havn, hvor den Svenske

Hoved-Flode ligger, og en god Dokke.

Carlskrona, har stærk Tobaks-Avl.

III. Nordland er biergigt, indbefatter
7 Landskaber:

1. Västrifland (Vestricia).

2. Hälsingland (Helsingia).

3. Mes

3. Medelpad (Medelpadia).

4. Jämtland (Jemtia).

5. Herjedalen (Herdalia).

6. Ångermanland (Angermannia).

7. Västerbotten (Vestrobotnia).

Gefle, (Gevalia,) den største Stædelsstad i
Nordland, med god Havn og Handel.

Torneaa, den nordligste Stad i Europa, under
65° 50' 50".

Sudwicksaal, Sundswal, Sternsund, Umeaa, Luleaa,
Piteaa, have gode Havne.

IV. Lapland, (Lapponia) *) ligger
længst imod Norden, er fuldt af Bierge, usfrugt-
bart og lidet beboet.

Det deles i 7 Doele eller saa kaldte Lapmarker:

1. Jämtlands, 2. Häfese-, 3. Umeaa, 4. Piteaa,
5. Luleaa, 6. Torneaa og 7. Kiemi-Lapmark.

Indbyggerne beklende sig til den Christelige Reli-
gion, ere og forsynede med Kirker og Præster, men ere
dog ikke frie for Levinger af Hedenstæb.

Nogle Svenske og Finste Nybyggere have nedsat
sig i Lapland, og har lidt Korn-Avling.

V. Stor-Fyrstendømmet Sin-
land **) indbefatter 6 Landskøvedingdemmer,

D 3

1. Aabo-

*) Kaldes af Indbyggerne Sameland.

**) Kaldes af Indbyggerne Suomi, lat. Finlandia, Fen-
nigia, Finngia.

1. **Åbo- og Björneborg-Lehn**, eller det egentlige Finland, hvor **Åbo**, (Abo,) en god Stæpels-Stad, har et Universitet, en beqvemt Havn og et fast Slot. **Nystad**, **Ålensborg** og **Kåunasj**; er suaae Stæder, **Åland**, en Ø.

2. **Österbottn eller Åleåborg-Lands-herdingdomme**.

Åleå, **Bråhestad** og **Gamla-Karlebye**, etc. Stæder. Den sidste har Stibogaerter, og udfører megen Lær.

3. **Wasalandshoydingdømmet** har: **See-Scaderne**; **Åbo-Karlebye**, **Wasaland**, **Jacobstad** og **Christinestad**.

4. **Lappland og Nyland**. **Helsingfors**, den bedste Stad, har en god Havn og Høstningsværker.

5. **Savolar og Karelen**, af hvilke Landstaber en Deel er afftaet til Rusland.

6. **Kymmeneegaards-Lehn**. Det er **Lovisa**, en Stæd.

§. 10.

I **Tudskland** besidder **Kronen** Sverige et Stykke af **Sor-Pommern**, **Den Rügen** og **Staden Wismar**; og i **Vestindien** den liden **Ø St. Barthelemi**.

Det

Det gamle Norden.

§. 1.

Grækernes, og **Romerne**s Kundskab om det gamle Norden var liden.

Deres **Thule**, **Nerigon** og **Rubeas** var Egne af Norge. **Scandinavia**, **Scandia** eller **Scanzia**, kaldtes den store Nordiske Halvø, og undertiden indbefattedes mere herunder.

Ved **Balchia** forstodes de Vestlige Lande ved det **Baltiske** Hav, ved **Rauronia** de Østlige, og ved **Codanonia** de Danske Lande.

§. 2.

Norden var i oldgamle Tider deelt mellem **Toter** i den Nordlige og **Ostlige** Deel, og **Gorther** i den **Østlige** og **Vestlige**, begge Helt af selket Oprindelse.

Mannheim, og liden **Gotland**, har været et almindeligt Navn for disse Lande, i hvilke **Finer** og andre **Folk** slog liden rege Deel.

Det **Norske** Navn er først opkommen i det **Nordensfeldske**; det **Svenske** i **Upland**, og det **Danske** i **Skåne**.

Noreg eller **Norveg**, **Northman-land**, det gamle Norge, først og er kaldet **Normannia**, **Arctie** sig og er delt i Deel af Sverige og Rusland.

D 4

Dette

Det sømeste Landskaber, hvis Navne endnu for det meste med liden Forandring ere brugelige, vart:

Finnmark.

Selagaland, (nu Nordlandene) som er mest bekjendte i den ælste Historie.

Tranmudal.

Trondheim eller Trondelagen.

Raumsdals-Fylke (Momsdal).

Nære-Fylke (Søndmar og Nordmar).

Vaur (Væ).

Heudaland (Nordjord og Søndjordlehn).

Kogaland.

Jedar.

Agder.

Thelmark.

Fringerike.

Hedingadal (Hallingdal).

Valdres.

Gut brandedal, som havde et prægtigt Tempel for Thor.

Grænland.

Gadaland.

Thotn.

Heidemark.

Ejstridal.

Sollepar.

Naumarike.

Vestfold.

Austfold.

Alfheim, samt

Temptaland og

Herjulfsdal.

Viken kaldes den søndre og østre Del.

Den gamle Stad Midaros er nu Trondhiem.

Lonsberg har beholdt sit Navn.

Af Haumer sees nogle Lejninger ved Miesen, og Dpslo er nu en Forstad ved Christiania.

S. 4.

I Sverige var fordam:

Upland.

Vestmannaland.

Sudermannaland.

Veriks.

Smaland.

Jernbæraland.

Fellingeland.

Övaneland, som tilføjet hedte Gotland, nu Finland.

Byrialand (Karelen).

De bekendteste gamle Stæder vart:

Sigtun.

Upsal, hvor Odin havde et stort Tempel.

Colmar.

Dirca og Seana.

S. 5.

Det gamle Danmarks Lande har omtrent haelt samme Navne, som nu:

Bleking.

Scaney og

Salland, ere paa det faste Land, hvor og Scyulernees første Stæde har været.

Deres navne:

Sialund.

Flån.

Laland.

Rangaland.

Jæstær.

Borgundarholm eller Borgundaland.

Samoy.

Glessey.

I Sælland og Holsteen, hvilke ere Romernes Chersonesus Caubrica, har boet Cimbrer, Teutoner, Sæter eller Andromer og Angler, samt Jøder, og i den nordre Deel Viniler eller Longobarder.

De fleste gamle Stæder vare:

Leire eller Lethva, et af de fornæmste Konge-Sæder. Ikke langt derved var formodentlig Hertjedal, hvor Gudinden Hertha dyrkedes.

Kereskilde.

Odensø.

Gøtherbys (nu Høfens).

Sæte eller Saithebye (nu Slesvig).

§. 6.

De Nordiske Lande vare forbum deelte i mange smaa Stæder, hvilke efter indbyrdes Krige og mange Forsændringer bleve samlede til 3 Riger. Disse bleve adskilligen forenede, og igjen adskilte.

Margaretha forbandt ved den Calmarste Forering, 1397 de 3 Nordiske Riger. Men under Christian II. skilte Sverige sig aldeles derfra, og fik 1658 Skåne, Halland, Bleking, Bahus.

Christian V. forenede Oldenborg og Delmenhorst med Danmark og Norge.

Slesvig, som under tiden gandske, under tiden tildeels havde været skafvildt, blev af Frederich IV. siddkommen igjen forenet med Danmark.

Christian VII. har 1773 ved Magestifte erhvervet det endda mangleyde af Holsteen, med at afstaa Oldenborg og Delmenhorst.

Det

Det Russiske Rige.

§. 1.

Russland har mod Noeden og Osten det store Berdens Hav, mod Syden Væsten og adskillige Tatariske og Tyrkiske Lande, samt det sorte Hav; mod Væsten Polen, Sverige og Norge.

§. 2.

Det indbefatter en Strækning af mere end 300,000 Kvadrat-Mil, er altsaa det største Rige i Verden.

Indbyggernes Tal regnes til 20 Millener, og bestaar af adskillige Russiske, Finne, Tatariske, Sibirske og flere Føllelser.

§. 3.

Det mange Landskaber ere naturligvis af meget forskellige Beskaffenheder. Det har derfor, med mange Uværter, i adskillige Egne alle de vigtigste Natur-Producter.

§. 4.

Den herskende Religion er den Græske. De forbum Svenske Provindser ere Lutheriske, endel Russiske Understatter ere Romersk-Catholiske, endel Mohamedaner, og flere Hedninger. Disse og andre Religioner har sit Ursprung.

§. 5.

§. 5.

Regieringen er uindskrænket Monarkisk.

Regenten har Ret at udnævne sin Eftersmand, og kalder: Keiser og Cæsarer over heele Ruoland.

Det Keiserlige Vaaben er en sort Den med 2 Hoveder og tredobbelst Krone, holdende et Guldscepter og Rigs-Væbte i Kløvne.

Ridder-Ordenerne ere: 1. Andreas-Ordenen (det blåe Vaand). 2. Den hellige Alexander Nevski Ordyn (det røde). 3. Catharina Ordenen for Fruentimmer (et mørke-rødt Vaand). 4. Den hellige Georges Orden, som er militærisk.

§. 6.

Videnskaber og Konster udbræde sig, fra Peter den Stores Tid af, mere og mere. Der er 3 Universiteter, et Videnskabs-Academie, og to for de skønne Konster.

Endel Manufacturer og Fabriker drives godt, men fremmedes kan endnu ikke undværes.

§. 7.

Ved Handelen vindes anseelige Summer. Land-Handelen drives paa Sibirien, China og Tatariet, paa Persien over Asiaten og det Caspiske Hav, paa Tjurtien og Crim.

Sø-Handelen drives fornehmelig fra Havnene ved Østersøen, saa og fra Archangel, og over det sorte Hav.

De fornehmste Vare, som udsæres, ere: Jæserontk, Kobber, Jern, Marien-Blas, Tals, Vax, Nataske, Kuskleder, Træ, Tiare, Lin-Olie, Søvergel, Fiskevarer og Tran, Huusblas, Korn, Lams, Hær, Seldug, Sibirisk Muskus, Sæbe, m. m. De indgaarnde ere især Silke-tøjer, fine uldne Vare, fine Læderer, Galanterievarer, Frankff Drændevin, Vijn, Silb, Specerier, m. o.

§. 8.

§. 8.

Det hese Rige i Europa og Asia er inddeelt i 41 General-Gouvernementer. *)

A. Det Russiske Rige i Europa.

§. 9.

Dets største Floder ere:

1. Volga, (sordum Rha og Araxis,) er meget stor, og falder i det Caspiske Hav.
2. Don, (Tanais, af vore Fæderer kaldet Bana,) gaar ud i det Asovske Hav.
3. Dvina, (de gamle Roeskes Binaa,) i det hvide Hav.
4. Dina i Østersøen.
5. Dnepr eller Dnipr, (s. Borysthenes, Danapris,) i det sorte Hav.
6. Neva falder ved Petersborg i den Finske Bugt.

Søerne:

1. Weipus.
2. Ladoga, skal være den største og fiske- rigeste i Europa.
3. Dnega.

Hav.

*) Disse har i de sidste Aar været utvange Forandringer underkastet, og ere formodentlig ikke endnu bragte til det Antal og den Forfatning, som skal blive behandlig.

Havbugterne:

1. Det hvide Hav gaar ind fra Nordhavet.
2. Den Røde Rige fra Østersøen.
3. Det Røde Rige fra det sorte.

Den Ladoga'ske Kanal fra Neva-Flodens Indløb til Bloden Volkov er 15 geogr. Mile lang.

§. 10.

Det indbefatter følgende Hoved-Deele og Gouvernementer:

I. De Provindsler, som ere tagne fra Sverige, ere:

1. Hertugdømmet Liffland, eller det Rigiske Gouvernement.
2. Hertugdømmet Estland, eller det Ryske Gouvernement.
3. Inaermland, eller det Petersborgske Gouvernement.
4. Det Vibergske.

II. Store Rusland har:

5. Novgorod.
6. Archangel.
7. Kostroma.
8. Tver.
9. Jaroslavl.

10. Mo.

10. Moskva.
11. Volodimir.
12. Vereslav-Rasanskof.
13. Poluga.
14. Tula.
15. Nischnei Novgorod.
16. Boronisch.
17. Tambov.
18. Rjov og Catharinoslav, samt Taurien og Caucasten.

III. Lille Rusland med Nye Serbien og Nye Rusland indbefatter:

19. Lille Ruslands Gouvernement.
20. Kursk.
21. Nye Rusland.
22. Drek.
23. Det Charkovske.

IV. Til Hvide Rusland hører:

24. Det Smolenskiske.
25. Pleskov.
26. Polozk.
27. Mohilev.

§. II.

§. II.

a. **Lifland eller det Rigiske Gouvernement.**

Riga, Hoved-Staden, er vel befestet, og har en god Havn og Handel.

Pernau, en liden Stad og Fæstning.
Den skal høre til dette Gouvernement.

b. **Estland eller det Revaliske Gouvernement, deri:**

Reval, en fast Handelstad med liden Havn, hvor en Deel af Floden ligger.

Narva, en liden, men velbebygget og befestet Handelstad.

Den Baltiske Havn, tilførs Kogersvik, er befestet Havn.

c. **Ingermanland eller det Petersborgiske Gouvernement, deri:**

St. Petersborg, (*Petropolis*.) Rigets anden Hovedstad, og nu den Keiserlige Residens, anlagt af Peter den Store (under 59° 57' N. B. paa Øer i Neva-Floden og endel af det faste Land,) har et Universitet, et Videnskabs og et Konsters Akademie, 2 Keiserlige Paladser, en Galley-Havn, Fæstning, fiemme Manufacturer, og driver vigtig Handel. Den har omtrent 130,000 Indbyggere.

Kron-

Kronstad, en Stad og ypperlig Fæstning paa en liden Ø, har 3 firkte, bequemme og befestede Havne, tilligemed en Dokke; her ligger den største Deel af Delogsskoden.

Kronslot og

Schlisselburg, ere Fæstninger.

Sarskoe Selo og
Peter-Gof, ere Læstotte.

d. **Det Viburgiske Gouvernement**, indbefatter Deele af Karelen, Kerholm og Savolar, deri:

Viborg, en Handelstad og Fæstning ved den fluste Bugt.

Kerholm og
Vyestot, ere faste Stæder.

e. **Det Novgorodiske Gouvernement.**
Novgorod, en gammel og stor Stad, har en Erke-Bisp.

f. **Det Archangeliske Gouvernement.**
Archangel, (*Archangelopolis*.) en berømt Handelstad ved Dvina, under 64° 34' N. B.
Vologda, en sekerig Handelstad, og
Vladyg, tre Biske-Sæder.

Solovogsk, en Ø i det hvide Hav, hvor man bræker *Marien-Ø.*

I dette Gouvernement hør endel Lapper, som bekiende den gamle Religion; saa og ved Fiskhavet *Samojedv*, et Folk der og lever sig af Jagt, Fiske og Mensbyr, har ingen Dørlighed, men betaler Russerne Skat i Boeroværk. De erlands Guder, men dyrke dem ikke.

E

g. Det

g. Det Tveerste Gouvernement.

Tveer, en smuk Handelsstad med en Fæstning ved Volga.

h. Det Jaroslavske Gouvernement.

Jaroslavl, en stor og folkerig Stad ved Volga, har gode Manufacturer.

i. Det Moskause Gouvernement.

Moskau, (rettere Moskva,) den gamle Rigets Hoved-Stad og den vidtledigste i Europa, er befaftet, har et Universitet og en Erke-Bisp. Staden er over 5 geographiske Mile i Omkreds, og 260 Sognekirker.

k. Det Kolugiske Gouvernement.

Koluga, en stor og folkerig Stad ved Floden Occa.

l. Det Tuliske Gouvernement.

Tula, en stor Handelsstad ved Floden Upa, med en Svæve-Fabrik.

m. Det Nischegorodske eller Nischnej-Novgorodiske Gouvernement.

Nischnej-Novgorod, (Nedre-Novgorod,) er stor, har en Erke-Bisp og god Handel.

Valachna, har rige Saltkilder.

I dette Gouvernement boe, foruden Russen, ogsaa Mordaner, Tscheremissen og Tschuvascher.

n. Det

n. Det Voroneschiske Gouvernement.

Voronesch, en stor og folkerig Stad, ved en Flod af samme Navn.

Tavrov, har Skibbyggerie.

o. I de Catharinslavske og Asovske Gouvernementer, er

Catharinslav, Hovedstaden.

Asov, en bekjendt Handelsstad og Fæstning.

Taganrok, har en god Havn ved det Asovske Hav.

Kinburn, en Fæstning ved Dnipers Udlob, blev overdraget Rusland i Freden 1774.

Tscherkast, de Donske Kosakkers Hovedstad.

p. **Taurien**, (Russ. Tauritscheskaja, ferdum Chersonesus Taurica,) hidindtil kaldet Krim, er en stor frugtbar Halvø, som og frembringer Vin og Salt. Der er:

Theodosia, (Russ. Frodosia,) forhen Kassa, den største Handelsstad.

Kertsch, en stor Stad og Fæstning ved Kassa-Strædet (ferd. Bosphorus Cimmerius.)

Jenkalla, en Stad og Fæstning.

Sebastopolis, Gammel Cherson, Kozlov og Baraklava, ere Søestæder.

Badschiseroi, var forhen Khanens Residens.

Perokov, en fast Stad ved Indgangen til Halvøen.

Taman, en Stad paa en Ø af samme Navn.

E 2

Caucas

Caucasien, som førhen kaldedes **Kuban** og beboes af Tatarer, tilhører og nu Rusland indtil Floden **Kuban**.

Disse Landstæder, som førhen hedte det Krimske Tatarie, have fordmun været under Tjerkens Ooherredømme, udgjorde siden Aaret 1774 en uafhængig Stat, men ere i 1783 gjorte til Provindjer af det Russiske Rige.

q. Lille Ruslands Gouvernement.

Kiev eller **Kiow**, Hovedstaden, er befæstet, har et Universitet og en Erke-Bisp. Storfyrstene har en Tid resideret her.

Pultava, en fast Stad ved Floden **Dorckla**, ved hvilken den Svenske Konge **Carl XII.** tabte et stort Slag 1709.

Neschin, en befæstet Handelsstad.

Gluchov, en maadelig Stad.

Perejaslawl, er befæstet.

Kosakkerne, som beboe det meste af dette Gouvernement, saa og endel af de andre sødlige Provindjer, ere Russiske Understaatter, som have Russisk Sprog og Religion, men en egen krigs Regjerings-Forsamling. De deles i 2 Hoved-Grene: 1) De **Makowiske** eller **Kosakkerne** i Lille Rusland, og 2) De **Donke**. Af begge nedstamme igjen adskillige mindre Grene, som kaldes efter Floderne og Egnene hvor de boe.

Deres Land, som er frugtbart, kaldes gemenselig **Ukraine**.

r. Det Kurstiske Statholderskab.

Belogorod, en befæstet Stad.

s. Gouvernementet Nye Rusland.

Nye Cherson, en nye Stad ved **Dniiper**.

t. Det

t. Det **Charkovske** eller **Slobodisk**. **Ukrainiske** Gouvernement.

Charkov, en stor Stad.

u. Det Smolenskiske Gouvernement.

Smolensk, en temmelig stor vel befæstet Stad, som driver god Handel ved **Dniiper**.

x. Det Plezkovske Statholderskab.

Pleskov, (Rus. **Pskov**), en folkerig Stad ved Floden **Velika**, driver stærk Handel.

y. Det Polozkiske Gouvernement.

Polozk ved **Duna-Floden**.

z. Det Mohilevskiske Gouvernement.

Mohilev eller **Mogilev**, en maadelig Handelsstad ved **Dniiper**.

De to sidste Gouvernementer bestaaer af Provindjer, som ere tagne fra **Polen** 1772.

B. Det Russiske Asien.

§. 12.

Den hele nordlige Deel af **Asien** tilhører **Rusland**.

Den er over 242,000 Kvadrat-Mile stor.

§ 3

§. 13.

§. 13.

De største Floder ere:

1. Volga, og
2. Jait eller den Uraliske Strøm, falder ud i det Caspiske Hav.
3. Ob, eller Obi,
4. Jenisei og
5. Lena gaar i Ishavet.

§. 14.

Det Russiske Asien er deelt i 5 Gouvernementer.

a. Den sydlige og østlige Deel indbefatter:

1. Det Astrakanke.
2. Det Casanske.
3. Det Drenburgske.

b. Siberien har:

4. Det Tobolskiske, og
5. Det Irkutskiske.

§. 15.

a. Den sydlige og østlige Deel har god Frødrift, Kobber, Jern, Salt, Salpeter, Altsels Kornøl; og i Astrakan: Vin, Silke, Bomuld og Tobak.

Disse Lande bebos, foruden Russere, af Kosacker og adskillige Tatariske Folkelag, hvilkede deels ere Moha-

medaner, deels Hedninger, og nogle blaae Græske Christene. Endel af dem betale Tribut, andre staa kun under Russisk Beskyttelse.

De fornemste Folkelag ere:

- Mozaiske.
- Daskyier.
- Kiptschaki.
- Tscheremisser.
- Tschuvascher.
- Botiaer.
- Kirgis-Kaisacker.
- Norduaner.

1. Astrakan, der er:

Astrakan, en stor Handelsstad og Fæstning ved det Caspiske Hav.

Kislar, en Grændsefæstning mod Persien.

I dette Gouvernement ere i de sidste Aar mange Fremmede, mest tyske Colonister, nedsatte.

Rusland har og nogle Fæstninger i Persien ved det Caspiske Hav.

2. Kasan.

Kasan, Hovedstaden med en Fæstning. Her er et Gymnasium og en Erke-Bisp.

3. Det Drenburgske Gouvernement.

Drenburg, en befæstet Stad, driver god Handel med det sydlige Asien.

Stavropol, hets Distrikt bebos af deels Kalmykker. Den Nørste Linie er en Række Fæstninger, anlagte mod Tattarene.

6. Sibiriens giver Guld, Sølv, Kobber, Jern, Søerørst. Den nordlige Del har overmaade stræng Vintr, og Folket lever af Hænderst, Jagt og Fiske. Den sydlige har frugtbar Agerdyrking.

Indbyggernes ere deels Russ, hvoraf mange blive forvandlede til, deels gamle Sibirske Folkeslag, deels adskillige Tatarske Stammer.

4. Det Tobolske (eller Sibirske) Gouvernement, har:

Tobolsk, (Tobolium,) Sibiriens Hovedstad, ved Irtsch-Floden, har en Fæstning og vigtig Handel. Den Sibirske Metropolit boer her.

Jeniseisk, en god Handelsstad.

Catharinensborg, en ordentlig og befæstet Stad; hvor den Sibirske Over-Bergamt har sit Sæde.

Novaja Zemla (Nisland), en ubeboet Ø i Fjeldhavet, skilles fra Sibirien ved Sundet Vaigaz.

5. Det Irkutskiske Gouvernement.

Irkutsk, en af de største Handelsstæder i Sibirien, er vel befæstet, og ligger ved Søen Baikal.

Irkutsk ved Lena, har den bedste Jævel-Handel. Njakta, en liden By paa Grandjerne af det Sinesiske Rige.

Det Arguniske Søerørst er vigtig.

Galt. Den Kamschatka, er ved Enden af forrige Hundredaar (1696) opdaget af Russernes. De har anlagt der nogle faste Pladser, som har Jagt, Fiske og Agerbrug.

Indbyggernes ere af 2 Folkeslag: Kamtschaker, som har ladet sig døbe, og Koræker, som ere Hedninger.

De Russiske Øer, imellem Kamschatka og Japan, de Aleutiske, Andronofskiske, Kaxo-Serne og de Aleutiske, imellem Asien og Nordamerika, har Russens opdaget og tilegnet sig.

§. 16.

Rusland henhørte til Romernes Sarmatis og Scythia. Dets Indbyggere har været: Roxolani, Budini, Jazyger, Hirri, Seyri, o. s. f.

Her var og de gamle Nordistes Totunheim og Asgard, Gardarike, Solingard, Siarmaland og Sundingeland.

Paa Chersonesus Taurica vare Theodosia, Panticapæum eller Bosphorus og Cherson, græske Colonier.

Det Russiske Navn er opkommen i det 9de Hundredaar, men Rigets Grændser have i forskjellige Tider været meget forskellige. I det 13de og 14de Hundredaar havde Tatarerne og Polakkerne indtaget det meste deraf; Rusland reiste sig igjen i det 15de og 16de, da Kasan, Astrakan og Sibirien bleve tillagte. Storfyrsten Alexei Michælowitsch tog Smolensk og den største Deel af Ukraine fra Polen. Peter den Store foretogte Alget med nogle Svenske Provindser, forbedrede det i alle Henseender, anlagde Petersborg saavelsom flere Stæder, og antog Keiserlig Titel. Den nu regierende Kæserinde Catharina II. har vundet store Stykker Land fra Polen, Rum og Kaban, Overherredømmene over Georgia og Herredømmet over det Caspiske Hav, samt ladet opdage nye Lande imellem Asien og Amerika.

Kongeriget Polen.

§. 1.

Det Polske Rige har mod Norden Preussen, Østersøen og Rusland; mod Osten Rusland; mod Syden Moldau og de Ungerste Lande; mod Vesten Lydskland.

Det regnes nu at være omtrent 10,050 Quadrat-Mile stort, og har henved 6 Millioner Indbyggere.

§. 2.

Landet er for det meste jævnt, har særdeles frugtbar Agerdyrkning og vigtig Hædrist, Jern, Vlye, Kvægsalt, Marmor, Alkask og Edelsteene, Ullun, Salpeter, og især rige Salt-Bergværker og Kilder. Der er og god Biskov og Skov.

§. 3.

De mærkeverdige **Floder** ere:

1. Duna (eller Dzvina).
2. Memel, (ford. Chronis,) og
3. Weichsel, (Vistula,) gaar i Østersøen.
4. Dniester, (Danaltris, ford. Tyras,) og
5. Dniiper, (Danapris, ford. Borystones, falder i det sorte Hav.
6. Warta løber i Oder, og
7. Bog i Dniiper.

De

Der ere desuden mineralske Kilder og mange Jædesøer, af hvilke Solper-Søen er den største.

§. 4.

Hoved-Religionen er Romersk-Catholisk. De Lutherste, Reformerte og Græske, kaldes Dissidenter.

De iblandt Grækerne, som have forenet sig med den romerske Kirke, kaldes Uniter, de andre Dionisiter. Af Jøder ere nogle hundrede tusinde i Landet.

§. 5.

Polen og Litauen udgjøre en Republik, hvis valgte Konge er meget indskrænket, især ved det bestandige Raad og Rigsdagene. Adelsens Deputerede til disse kaldes Landbud, og vælges paa Landdage.

Kongerne have af Paven det Tilnavn Orthodoxe. Vaabenet er, for Polen en Sølv-Ørn, og for Litauen en Sølv-Ritter.

Ridder-Ordenen af den hvide Ørn bæres i et blått Bånd.

§. 6.

Videnskaberne dyrkes kun maadeligen. Der sættes Manufacturer og Fabriker.

§. 7.

Der ere nogle hundrede Stæder, men de fleste ere flatte, og Handelen er i Under-Vallænet.

Polen udseer især: Kornvare, Hamp, Hør, Humle, Uld, Gømming, Vov, Talg, Sude, Potaske, Salt, Øyen, Heste, med andre Producier, og saars fra Fremmede: Vine, Specerier, alle Slags Manufactur- og Fabriksvare, Jærverk, &c.

§. 8.

§. 8.

Det Poliske Rige har 4 Hoveddeele:

1. Stor-Polen.
2. Lille-Polen.
3. Storchertugdømmet Litauen.
4. Hertugdømmet Cuckland og Semgallen.

De mindre Afdeelingers kaldes **Voivodskaber**.

§. 9.

I. **Stor-Polen** indbefatter og Landene **Masau** og **Cujavien**.

a. I **Masau** eller **Masuren**, (*Masovia*), ligger:

Warschau, **Warschau**, (*Varsovia*), ved **Weichsel**, Kongens Residens-Stad, hvor Rigsdagen pleier at holdes.

Wola, en Landsbye en halv Miil fra **Warschau**, hvor Kongerne blive begravte.

Wiazdom og **Willanow**, ere kongelige Lustslotte. **Plogk**, en Stad ved **Weichsel**, hvor en Voivod-boer.

b. I **Cujavien** er:

Brzesk (*Brzesz*, *Breslin Cujavia*) og **Wladislaw**, hvor det Cujaviske Bispedømmes Domkirke er.

Cujavien indbefatter de 2 Voivodskaber: **Brzesk** og **Intowroslaw** med Landet **Dobrzyzn**.

c. 3

c. 3 det øvrige **Stor-Polen**:

Posen, **Poznan**, ved **Barta**, har et academisk Gymnasium og en Voivode.

Gnesen, **Gniezno**, Hovedstaden i **Stor-Polen**, og det fornemste Erke-Bispedømme.

Kaltsch har en Voivode. 1706 bleve de Svenske slagte her.

Sieradz.

Kenezycza (*Kentschiza*, *Lancicia*) og

Kawa, ere Voivoders Sæder.

Piotrkow eller **Peterkau**.

Lowicz (*Lowitsch*), en Stad og Hertugdøm, tilhører Erke-Bispen af **Gnesen**.

II. **Lille-Polen** indbefatter og **Podlachien**, **Chelm**, **Polhyn**, **Podol**, **Kiow**.

a. I det egentlige **Lille-Polen**:

Krakow, (*Cracovia*, foed. *Carodunum*), hele Rigets Hovedstad, hvor Kongerue krones, og Rigets Klanodier forvares, er stor og ligger ved **Weichsel**.

Czenstochowa, (*Tschenstokowa*) ved et befæstet Kloster.

Sandomir, **Sandomirz**, (*Sandomiria*) og **Lublin**, ere Voivodskabers Hovedsteder.

Hertugdømmet **Siewierz** eller **Severien** beherkses ved Bispen af **Krakow**.

Landskabet **Muschwitz** har tilføren haft egne Hertuger.

b. 3

b. I Podlachien:

Bielsk, Wojvodskabets Hovedstad.

c. Landet **Chełm** er en Deel af **Røde Rusland**. Der er **Chełm** og **Zamość** (*Szamosz*), en befæstet Stad.

d. Polhynien har:

Luck, (*Luzl*, *Luceoria*), Hovedstaden ved **Fleden Styr**.

Włodzimierz.

Ostrow, Hovedstaden i Hertugdømmet, eller den saa kaldte **Ordination Ostrog**, som indbefatter den største Deel af **Polhynien**.

Hertugdømmene: **Wisnowice**, **Zaslav**, **Zbarasch** og **Olyka**, kaldes efter Stæder.

e. **Podolien**, som er en Deel af det **Polske Ukraine**, har:

Kaminiec, (*Kaminiez*, *Caminiocum*), med et Slot, som er ansæet for den bedste Fæstning i Polen.

Winniza og

Bracław (*Braslaw*, *Bratislavia*), ere Stæder ved **Fleden Dug**.

Bar, hvor den berøgtede **Confederation** blev oprettet 1768.

Podolien har tilforn haft egne Hertuger, og er 1569 foreenet med Polen.

f. I det Klovske:

Trycomirz og

Owrucz (*Owrusch*).

Det Klovske **Wojvodskab** er og en Deel af **Ukraine**. Staden **Kiew**, og hvad der er Østen for **Dnepr**, tilhører **Rusland**.

III. Stor-

III. **Storhertugdømmet Litauen** indeholder, foruden det egentlige Litauen, det **Litauiske Rusland** og **Schamaiten**.

a. Litauen selv har:

Wilno, Storhertugdømmets Hovedstad, er meget stor, har et Universitet, en **Wojwode**, samt god Handel.

Troki, en stor Stad, **Wojvodens Sæde**.

Grodno, den næst bedste Stad i Litauen.

Braslaw.

b. **Litauisk Rusland** indbefatter **Sorte Rusland**, en Deel af **Hvide Rusland** og **Podlesien**.

Minik i **Hvide Rusland**, og

Nowogrodek i **Sorte Rusland** har **Wojwoder**.

Nieszwiez (*Nischwitz*) og

Sluck (*Sluzl*), ere Hovedstæder i 2 **Nadzjwilske Hertugdømmene**.

Brzesz (*Brzesz*), ved **Dug**, har en **Wojwode** og en berømt **Jøde-Synagoge**, ligger i **Podlesien**, som og

Pinsk, en Handelsstad.

c. **Hertugdømmet Schamaiten** (*Samogitia*, *Polsk Zimuids*)

Wornie eller **Miednik**, en Stad og **Wiske-Sæde**.

Litauen har fordam udgjort et adskilt Hertugdøm, som 1569 blev ganske foreenet med Polen.

Schamaiten har dels haft egne Hertuger, dels været foreenet med Litauen.

IV. **Curland** og **Semgallen** udgjør et eget Hertugdøm, som er et Lehn af Polen, og har meest **Evangelisk-Lutheriske Indbyggere**.

a. I

a. I det egentlige Curland er:

Windau og

Libau, Handelsstæder ved Østersøen.

Domeconas, et Forbjerg med en lang Sandbank; der paa holdes 2 Fjhr.

b. I **Semgallen**:

Mitau, (Mitavia,) Hovedstaden, hvor Hertugen residerer, er temmelig stor.

§. 10.

Det meste af Polen og Preussen var en Deel af det gamle Sarmatia Europæa, hets vestlige Grændse var **Wachseln**.

De fornemste Nationer vare: Venedi, Baltarnas, Agathyrsk, Budini, Gellani.

Finer og andre Nordiske Fjls har og nedfat sig her, men Slaver fik siden Overhaand.

I det 10de Hundreede blev den Christne Religion indført i Polen. Fra Premislaus af (1295) har Regenterne bestandig bændt Konge-Titel.

Castmit den Store, den sidste af den Piastiske Stamme, lagde Røde Rusland til Rigt.

Stor-Hertugen af Litauen, Jagello, eller Wladislans, blev ved Giftermaal tillige Konge over Polen. Hans Søn Castmit IV. indtog Pølsk-Preussen.

Stigsmund August, den sidste af den mandlige Jagellonske Stamme, erhvervede Litland, Polhynien, Podolien, Podlachien og Kiowien, samt Lehn-Retighed over Curland.

Siden har Polen havt Konger af mange adskillige Huse, under hvilke Litland er tabt, samt nogle Stykker til Rusland, og endelig 1772, 3 store Deele tagne i Besiddelse af Ruske-Magterne.

Kon-

Kongeriget Preussen.

§. 1.

Preussen stoder til Østersøen mod Norden, til Litauen og Polen mod Osten og Sydost, til Danmark mod Westen.

§. 2.

Det er omtrent 1213 Kvadrat-Mile stort, mere jævnt end bjergigt, og meget frugtbart; har store Skove, god Brænde, Fiskerie og Jagt. Østersøen opkaster meget Rav.

Indbyggerne ere omtrent 1 Million og 200,000.

§. 3.

De merkeligste Floder ere:

1. **Wetshel**, (Vistula).
2. **Pregel**, (ford. Pregora, Pregolla,) gaar ud i det Friske Hav.
3. **Memel**, (fordum Chronus,) flyder i det Curiske Hav.

Landet har og mange Søer og 4 **Kanaler**.

§. 4.

§ 4.

Hoved-Religionen er Evangelisk, og de andre Christelige har sine Privilegier.

Regieringen er Monarkisk mindskønnet og arvelig.

Kongen besidder adskillige Lande i Sydland *) og kalder sig: Konge i Preussen, Markgreve til Brandenburg, det hellige Romerske Riges, Erz-Kammerer og Churfyrste, Souverain og øverste Hertug af Schlesien, Souverain Prinds af Branien, Neuschatel, Valengin, saa og af Grevkabet Ober-Oder. Det Preussiske Vaaben er en sort adstrakt kronet Ørn, med gylne Klee-Blade paa Vingerne, og R. R. paa Brøstet.

Den Riddersorden af den sorte Ørn hæres i et orange-farvet Vaaben, og den af Frederich II. stiftede Orden Pour le merite i et sort indfattet Vaaben.

Se 6. og 7. S.

Videnskaberne blomstre i den Preussiske Stat. Preussen selv har et Universitet. Manufacturer og Konster forbedres. Glase og Metal-fabrikker drives især godt.

De betydeligste Handelsvare ere:

Korn, Trælast, Potaste, Læder, Rør, Vop, Honning, Sør, Sæmp og nogle Sølvsøve, Der indføres: Vin, Selt, Saffer, Silb, alle Slags Metaller, Frugter, Specter, samt andre Ost- og Vestindiske Vare.

*) Alle Kongens af Preussen Lande udgjøre omtrunt 3500 Qvadrant-Mils. De ere fortrinmeligt: Mark Brandenburg, det meste af Pommeren og Schlesien, Westphalen, Gauberskade, Elve, Minden, Ostfrisland, Westphalen, Neuschatel, et Stykke af Geldern o. s. Disse Staters samlede Folkemængde er vist 6 Millioner.

§ 8.

Dette Rige har 3 Hoved-Deele:

1. Ost-Preussen.
2. Vest-Preussen.
3. Rheland.

§ 9.

I Ost-Preussen herer: 1) deels under det Königsbergste Departement: 2) deels under det Gumbiniske.

1. Til det Königsbergste Krigs- og Domain-Kammer hører:

Königsberg, (Regiomontum,) Riges Hovedstad, og en af de fornemste Handelsstæder i Europa, ligger ved Floden Pregel. Her er de ost-preussiske Regierings-Collegier, et Slot, Universitet og Fæstningen Friderichsburg. Staden er 2 Mile i Omkreds, og har over 40,000 Indbyggere.

Willau, en Stad og god Fæstning paa en Odde, med en god Havn.

Holland, (Preussisk Holland,) en anseelig fast Stad med et Bierg-Slot.

Saalfeld, en velbygget Stad ved Elbing-Søen.

Rastenburg, en smuk Stad med et Slot.

Angerburg, en god Stad med et fast Slot.

Bartenstein, en maadelig Stad.

Labiau med et fast Slot, og

Zeiligenbühl, ere smaae.

Welsau, en gammel Stad.

Braunsberg, en god Handelsstad ved Floden
Passarge.

Heilsberg, hvor Bispen af Ermland residerer.
Frauenburg, en mandelig Stad.

Disse 3 Stæder ligg i Ermland, som indtil 1772
hørte til Pølls-Preussen.

2. Det **Litauiske Departement**
indbefatter. Under det **Gumbinniske Kam-**
mer hører:

Memel, en Handelsstad, Fæstning og god Havn
ved det Curiske Hav. Herfra udføres meget
Hør og Hamp.

Eilsit, er næst Königsberg den største og vigtigste
Stad i Ost-Preussen. Den driver meget pølls
Handel med Korn, Hørfæe, Træe og Fode-
Vare.

Gumbinnen, en ordentlig Stad.
Lyk, ved en See.

II. **Vest-Preussen** bestaaer meest af
Lande, som i Aaret 1773 ere afstaaede fra Polen.

Disse ere:

1. Det **Marienburgske**.
2. Det **Culmske**.
3. **Pommerellen**. Hertil kommer
4. Noogle Stæder, som tilførn laae under
det Königsbergske Departement.

I. 3

1. I det **Marienburgske**:

Marienburg, har et gammeldags fast Slot.
Den har forðum været Hovedsædet for den
Tidske Ordens Stormester.

Elbing, en fast Handelsstad ved Floden Elbing.
Christburg, har et gammelt Bierg-Slot.

2. I det **Culmske**:

Culm, ved Weichsel.

Thorn, den ældste Stad i Preussen, er ligesom
Danzig underlagt fra Kongens Herredomme.

Her er Nic. Copernicus fød.

Straasburg, en fast Stad og Slot.

Brandenburg, paa en Ø i Floden Ossa.

3. I **Pommerellen** eller lille Pommern:
Danzig, en beremt og folkertig Handelsstad, og
stærk Fæstning ved Weichsel, staaer med dens
Distrikt under sin egen Ovrighed, og har Fæst-
ningen **Weichselmunde** ved Flodens vestlige
Udlob. Fra Danzig udføres meget Korn, Træe,
Potaske, Uld, Læder, Fedevare, Bøx, o. m.

Oliva, er et Kloster berømt af en Fredsforhandling 1660.

4. I det **Marienwerderske**, som før
har hørt til det Königsbergske Departement,
er:

Marienwerder, (Insula Mariæ,) en velbyg-
get Stad med et Slot. Her er den Vestpreus-
siske Regiering.

3 3

III.

III. **Netzeland** eller **Netz-Distric-**
ter, et dog et Stkke af Polen. Der er:

Bromberg, Inowroslaw, Krone, og flere Stæder.

§. 10.

Det meste af Preussen, herregnedes fordm til Sarmatia Europæa. *Gastones, Aftis, Alani* o. fl. vare dets gamle Indbyggere. Preussenes Navn er først opkommet i det 10de Hundrebaar.

I det 13de og 14de Hundrebaar indtogte Kørsherr-
 rerne eller de Tydske Riddere Preussen, og indførte
 Christendommen. Den vestre Deel faldt siden fra dem
 til Polen, og endelig tog Ordens Stormagter den østre
 Deel, som et ærsligt Hertugdøm, til Lehn af samme
 Rige.

Hertugdømmet kom derpaa til Churchuset Bran-
 denburg, blev af Friderich Vilhelm abeles Kist fra
 Polen, og af hans Søn Friderich ophøiet til et Kon-
 gerige; var under den afdøde Kong Friderich II. i nogle
 Aar indtaget af Russerne, men er siden ved Tractaten af
 18de Sept. 1773 forenet med det forenige Poliske Preussen
 og Metz-Districtet.

Lydsf.

Det Lydske Rige grændier mod Norden til
 Danmark og Skiffen; mod Osten til Preussen,
 Polen og de Ungerske Lande; mod Snden til den
 Venetianske Bugt, Italien og Helvetien; mod
 Westen til Frankrige, de søkerede Nederlande og
 Skiffen.

§. 11. Det er et kvadratisk Rige, og me-
 nes at have ved 24 Millioner Weinsker.

§. 2.

Lydsland har mange Bierge, hvoriblandt er Ka-
 tenberg, Schwerwald, &c. m. fl., og i forskjellige
 Egn forskjellige Producter. Det tre de Bærte, som
 Agers- og Hveddyrking frembringet, Vind, Tobak, Saffran
 og andre Handels-Væter, Bier, Silke, Uol og Skove,
 alle Metaller, Arsenik, Antimonium, Kobold, Wis-
 muth, Jernstein, Salten, Svovel, Steenkol, Bierge og
 Ridsfalk; Marmor, Alabast og flere gode Steen-Væter.

§. 3.

De seilbare **Floder** ere:
 Danau, (heie vore Deel fordm kaldes
 Danubius, og den nedre Ister,) kommer
 fra Schwaben, og gaar ud i det Sorte
 Hav.

§. 4.

Rhein,

2. **Rhein, Rhinstrommen**, (Rhenus,) fra Helvetien, og falder i Nordseen. **Neckar**, (ford. Nieer,) **Main**, (Moenus,) **Mosel**, (Mosella,) og flere leber i den.
 3. **Elben, Elben,** (Albis,) udspringer i Schlesien, og gaar i Nordseen.
 4. **Oder, Uder,** (Odera, ford. Viadrus,) fra Mæren, og falder i Østersøen.
 5. **Weser**, (ford. Varnigis,) gaar fra det **Calenbergiske** *) til Nordseen.
- Der gives mange **Indsøer**, samt **Snedrønde** og **varme Bæde**.

Den **Evangelisk-Lutheriske**, den **Reformeerte** og den **Catholiske** Religion ere offentlig herretigede i Rigets formedelste Religionsfreden 1555.

Det **Tyske Rige** bestaaer af nogle 100 fæd bundne Stater af forskjellig Rigthighed og Bæredighed. Deriblandt er et **Kongerige**, de øvrige kaldes **Erkebispdommer**, (**Præfekt**), **Bispdommer**, (**Hochstift**), **Hertugdømmer**, **Markgrevskaaber**, o. s. v.

Rigets **Overhoved** er den første **Potentat** i Europa, som i Rigetsagen en indskrænket **Maat**, og kaldes **Udvalgt Romersk Keiser**, i altid

*) Thi den kalder **Berra**, indtil den her bliver fordyet ved **Blodens Gulda**.

Rigets Formerer, (**Semper Augustus**) **Konge i Germanien**. Deres følge i Titelen hans **Arvelande**. **Rigsdagen** holdes i **Regensburg**.

Keiseren vælges (i **Frankfurt am Main**) af de 8 *) **Churfyrster**, hvilke ere:

- 3 **Geistlige**:
 1. **Churfyrsten af Mainz**.
 2. - - **Trier**.
 3. - - **Sala**.

og 5 **Verdslige**, nemlig:

4. **Kongen af Bøheim**.
5. **Den regierende Pfalzgreve, Hertug i Bøheim**.
6. **Hertugen af Sachsen**.

7. **Markgreven i Brandenburg**.

8. **Hertigen af Brunsvig og Lüneburg**.

Rigets **Daaben** er en **lort**. Den med 2 **Heyeder** og **udbredte Ringer i Guld-feld**.

§. 6.

Veienkæberne blønstre. I **Tyskland** ere 37 **Understater**, hvoraf 18 **Protestantiske**, 17 **Romersk-Catholiske** og 2 **blandede**.

Konster, **Manufacturer** og **fabriker** ere mange. **Tyskland** har over 2300 **Stæder**, og betæer over et **megen Handel**.

§. 7. Dette **Rige** bestaaer af 10 **Kredse**, og nogle **Land**, som ere uden **Kredseforfatning**.

§ 5

De

*) **Churfyrstent** paa 9, indtil **Pfalz** og **Bøheim** se en **Keiser**.

De 10 Kredsene ere efter deres Rangs følgende:

1. Den Østerrigiske.
2. Böhmske.
3. Churhinske.
4. Frænkiske.
5. Bayerske.
6. Schwabiske.
7. Ober-Rhiniske.
8. Westphalske.
9. Dverschske.
10. Nederdschske.

Den Østerrigiske Kreds.

Denne Kredsens Land har for det meste god Agerdyrking. Der gaaes og Vain, Cottau, Silke, samt Guld, Jern, Bly og Alun. Der Kalenberg er en Biergbrækning 50 Mile lang.

Floden Enß, (Anisus,) falder i Donau.

Hoved-Religionen er Romersk-Catholik. Dog ere nogle geistlige Salachor i Krain, og Protestanterne har nu frie Religions-Deele.

Den hele Kreds staar under den Østerrigiske Huses-Herre-domme, hvilket nu bestodder Keiser-Værdigheden med mange ståtige Lande, nemlig Böhmen og Mähren, de Ungeriske Lande, Deele af Italien og af Nederlandene.

Den

*) Den Østerrigiske Huses-fermtige Lande udgjøre omtrænt 10,000 Quadrat Mile.

Den fornemste Østerrigiske Handel drives paa Torstet med Glas, Klæde og Jern-Arbejde. Derfra indføres igien Bomuld, Kameelgarn, Læder, Kaffe, Vain &c. n.

Den Østerrigiske Kreds indbefatter:

1. Erke-Hertugdømmet Østerrig eller Nedre Østerrig.
2. Indre Østerrig.
3. Øvre Østerrig eller Tyrol.
4. For-Østerrig.

1. I det egentlige Erke-Hertugdømmet Østerrig, (Oestreich, Austria,) eller Nedre Østerrig, er:

Wien, (Vienne, ford. Vindebonna,) Hovedstaden, ved en Arm af Donau, er temmelig stor og velbefæstet. Her er et Keiserligt Residens-Slot, et Universitet, et Academie for de skjønne Konster, og en Bank. Forstæderne ere stærre end Staden selv, og har mange Manufacturer. Staden har hændt 1400, og Forstæderne næsten 3300 Huse. Indbyggerne ere i alt omtrænt 212,000.

Schönbrun og Laxenburg, ere Keiserlige Luststætte i Nærheden af Wien.

Linz, (fordum Lentia,) ved Donau, en folkerig Stad med et Slot.

Enß, (Anisia, Anasium,) en befæstet Stad ved Floden Enß.

Wels, en velbygget Stad.

Baden, (fordum Aquæ Panonica,) har varme Vand. Neustadt, er befæstet.

2. Indre

2. **Indre Østerrig**, (Inner-Oestreich) indbefatter:

A. Hertugdømmet **Steyernmark**,

(Stiria) hvortil **Grätz**, (Gracium) Hovedstaden, er vel befestet og har et Universitet. **Judenburg**, (Jordum Idunum)

B. Hertugdømmet **Kärnthen**, (Carinthia) hvortil **Clagenfurt** er Hovedstaden. Den har et Deconomiskt Selskab.

C. Hertugdømmet **Krain**, (Crania, Carniola) hvortil

Ljubanitz, (Lubacium) Hovedstaden, ligger ved en Flod af samme Navn.

D. Det Østerrigske **Kraint**, hvortil:

Zoria, ved et Dødsfjels-Bjergværk. **Wörz**, (Görz) Stadisra, en lidensbeholdet Stad.

E. **Littorale**:

Triest, (foed. Tergeste) en vigtig Handelsstad med en frie Havn ved det Adriatiske Hav.

Se. Weiz, (am. Pflaum) Ital. **Triunz** en Handelsstad med Havn.

3. **Det fyrstelige Grevskab**

Tyrol, har: **Innspruch**, Hovedstaden med et Universitet.

Bozen.

*) Beskæftede Overtale.

Bozen, (Ital. **Bolzano**) en stor og fløsterrig Handelsstad ved Floden Eisack.

Koveritch, (Koveredo, fordam Koborotum) en fløsterrig Stad ved Floden Len, med et fast Slot.

Tyrol, (fordam Teriol) er Slet, hvortil Landet har Navn.

Trient, (Tridentum, Ital. **Trento**) Hovedstaden i Bispdommet Trient. Her er holdet et bekendt Møde (1545-63.)

Brixen, (Briximum, Ital. **Bressanone**) Bispens af Brixen Residens. Begge disse Bisper ere Rigsovrister.

4. **Sør-Østerrig**, (Werder-Oestreich) indbefatter:

a) Det Østerrigske **Breigau**; b) **Schwäbisch-Oestreich**. c) De **Vorarlbergiske** Herkaber.

Frenburg, er Hovedstaden i Sør-Østerrig, og har et Universitet.

Costanz, (Ebstnis, Constantia) er bekendt af et Kirkenøde (holdet 1414-18.)

Breysach, en Stad ved Rhin. I den Østerrigske Kreds har den Tydske Orden 2 Colleger. Der ligger og Herstabet **Trasp**.

II.

Den Burgundiske Kreds

Indbefattede tilforn de samtlige Nederlande, men nu ikkun Deele af selgende 7 Proviindsfer, som tilhøre det Østerrigske Huus, har Romersk-Catholisk Religion, og iblandt andre Producter endeel Jermværker.

I. En

1. En Deel af Brabant.
2. - - - Limburg.
3. - - - Luxemburg.
4. - - - Gelderland.
5. - - - Flandern.
6. - - - Hannegalt.
7. - - - Namur.

1. Den største Deel af Hertugdømmet
Brabant. Der er:

Brüssel, (Fr. Bruxelles, Bruxella,) Hovedstaden i de Østerrigske Nederlande, er befestet, stor og folkerig.

Loeven, Leuven, (Fr. Louvain, Lovanium,) en befestet Stad med et Universitet.

Antwerpen, (Fr. Anvers,) en stor Stad ved Floden Schelde med en meget god Havn, og er Citadel.

Mechelen, (Mallina, Mechlinia, Fr. Melli-
nes,) en anseelig Stad, har en Erkebisp.
Iblandt de Brabantiske Kniplinger ere de, som
her forfærdiges, især berømte.

Hertugdømmet Mechelen regnes for iblandt de 17
Nederlandiske Proviindjer.

En Deel af Hertugdømmet Brabant tilhører de
forenede Nederlandes Republik.

2. Et Stykke af Hertugdømmet
Limburg. Der er:

Limburg, Hovedstaden.

En Deel af dette Hertugdøm tilhører Republikken.

3. Den

3. Den største Deel af Hertugdømmet
Luxemburg.

Luxelburg, Luxemburg, (Laciliburgum)

Hovedstaden, er en meget stærk Fæstning.
Bastogne, (Bastonaicum,) er næst Luxemburg den bedste
Stad.

Rochefort, (Rupisfortium,) Hovedstaden i et Grevskab.
Et Stykke af denne Proviinds tilhører Frankrige.

4. Den Part af Hertugdømmet
Gelderland, som tilhører Østerrig, har:

Roermonde, en fast Stad, hvor Floden Roer
løber ud i Maas.

Det øvrige af Proviindsen tilhører deels
Kongen af Preussen, deels Republikken.

I den Preussiske Deel er
Geldern, en fast Stad.

5. En Deel af Grevskabet Flan-
dern. Der:

Gent, (Gandavum, Fr. Gand,) en stor og
fast Handelsstad ved Schelde.

Doornick, (Tornacum, Fr. Tournay,) en
stor og fast Stad, ogsaa ved Schelde.

Østende, en stærk Fæstning med en god Havn.

Brügge, (Brugæ,) en temmelig stor Handelsstad.
Dendermonde,
Waren og
Liezwort, ere befestede Stæder.

Det øvrige af Flandern tilhører deels Frankrige,
deels de forenede Nederlande.

6. En

6. En Deel af **Grevskabet Hannover** (Hannonia). Der er: **Hannover**, **Wons**, **Bergen**, (**Montes Hannoniae**), Hovedstaden, er fast, sammelig stor og smuk. Det øvrige af dette Grevskab hører til Frankrige.

7. Det meste af **Grevskabet Namur**. **Namur**, (**Namurum**, **Namureum**), en af de smukkeste Stæder i Nederlandene, er stærk befæstet. Frankrige eier en liden Deel af dette Landskab.

III.

Den Churhinske Kreds.

Den kaldes og den Nederrhinke, og indbefatter:

1. De Chur-Manniske Lande.
2. Erkebispedømmet Trier.
3. **Edm.**
4. Pfalz og Rhein.
5. Fyrstendømmet Aremberg, og
6. Noogle smaae Districter.

De **Chur-Manniske Lande** ligge adspredte, og har meest Catholiske, og nogle Evangeliske Indbyggere, samt Jæders. Churfyrsten af Mainz er den første Erkebiskop og første Churfyrste i Tydskland. Han besidder i denne Kreds:

a. Erke-

a. **Erkebispedømmet eller Erkestiftet Mainz**, hvor:

Mainz, (**Moguntia**, **Moguntiacum**), Hovedstaden, ved Rhin, er en Rigs-Grændse-fæstning, temmelig stor og folkerig, har et Universitet. Det Churfyrstelige Residens-Sæde hedder **Marienburg**.

Wschaffenburg, en af de bedste Stæder i Stiftet.

b. **Det Erfurtske District**, som ligger i Thüringen:

Erfurt, (**Erfordia**), Hovedstaden i Thüringen, er stor, befæstet, og forsoeres ved Castellerne **Petersburg** og **Christsburg**. Her er et Universitet, som har baade Lutheriske og Catholiske Professorer.

c. **Das Eichsfeld**, hvor:

Heiligenstadt, er Hovedstaden.

2. **Erke-Bispedømmet Trier** har god Vinavl, og meest Romersk-Catholiske Indbyggere.

Trier, (s. **Treveri**, **Augusta Treverorum**, fr. **Treves**), Hovedstaden, ved Mosel, er eldgammel, og har et Universitet.

Koblenz, (**Confluentia**), en velbefæstet Stad ved Moselens Udløb i Rhinen.

Ehrenbreitstein, en ved Metz-fæstning liggende liden Stad ved Rhin.

St. Maximin, et Benedictiner-Abbede, som udgives for det sidste i Tydskland.

a. Erke-

3. **Erkestiftet Cöln**, hvor den Catholiske Religion allene har offentlig Svølse, bestaaer af 3 adskilte Deele:

a. **Det egentlige Erkestift Cöln**, hvori: **Bonn**, den Churfyrstelige Residens-Stad, en Fæstning ved Rhin.

Cöln, (ford. Colonia Agrippina,) en af de ældste og største Stæder i Tydskland, er en Rigs-Stad under Churfyrstens Beskyttelse, men henhører ellers til den Westphalske Kreds.

b. **Grevskabet Recklinghausen**, der er: **Recklinghausen** med et befæstet Slot.

c. **Hertugdømmet Westphalen**, hvori Stæderne: **Beilon** og **Arensberg**.

4. **Pfalz am Rhein** eller **Nedre Pfalz**, er et frugtbart Land med god Vinavl. Af Indbyggere ere nogle Catholiske, men de fleste enten Lutherske, eller Reformeerte.

Manheim, Churfyrstens *) Residens, en af de smukkeste Stæder i Tydskland, og en stærk Fæstning, ligger ved Floden Neckars Indløb i Rhin.

Hel-

*) Churfyrstens af Pfalz-Bayern dertilge Lande (foruden Ravensburg og Dyrren op Joorn,) ere: Sætteldømmet Bayersn, Ober-Pfalz, Renschenberg, Sulzbach og Neuburg i den Bayeriske Kreds; Wiesentseig, Wundelheim og Schwabach i den Schwabiske; Jülich og Berg i den Westphalske; Simmern, Lanterna, Wadens og en Deel af Spontheim i den OvertRhinske. De udgjøre over 1250 Quadrat-Mile, og har omtrent 2,200,000 Indbyggere.

Heidelberg, en velbygget Stad ved Neckar, har et Universitet med Lutherske og Catholiske Læere.

Frankenthal, en velbygget Stad.

5. **Fyrstendømmet Aremberg** er lidet, og har sin egen Hertug.

Aremberg, er en lidet Stad.

6. De svenske Landskaber i denne Kreds ere:

a. Den Tydske Ordens Valley: **Coblenz**.

b. Herkabet **Beilstein**, tilhører Huset Nassau-Oranien-Dieh.

c. Grevskabet **Neder-Rensburg**, hører deels til Trier, deels til andre Hertter.

d. **Burggrevskabet Reineck** tilhører Grevene af Sinsendorf.

IV.

Den Frankiske Kreds

udgjør det meste af **Frankenland**, (Franconia,) og indbefatter:

1. **Erkestiftet Bamberg**.

2. - - **Würzburg**.

3. - - **Eichstätt**.

4. **Den Tydske Ordens Mesterdomme Mer-gentheim**.

5. **Fyrstendømmene Culmbach og Onolzbach**.

6. **Det fyrstelige Grevskab Henneberg**.

7. - - - **Schwarzenberg**.

8. **Fyrstendømmet Hohenlohe**.

9. **Fem Rigs-Stæder**.

10. **Ti Grevskaber og Herkaber**.

G 2

f. Hoi.

1. **Høistiftet eller Bispedømmet Bamberg**, hvoe:

Bamberg, er Hovedstaden med et Universitet. Dette og de øvrige Høistifters Biskoper ere Romerske-Catholiske Aids-Prester.

2. **Høistiftet Würzburg** har:

Würzburg, (Virceburgum, Herbipolis,) Residensstaden, ved Mayn, er vel befæstet, beslyttes af Fæstningen Marienberg, og har et Universitet.

Rixingen, ved Mayn, har mestendeels Evangeliske Indbyggere.

3. **Høistiftet Eichstett** har:

Eichstett, Bispens Residensstad. St. Willibaldsburg, et fast Slot.

4. **Den Tyske Ordens Mesterdømme Mergentheim og Ballejet Franken**. *)

Mergentheim, en liden Stad, er Keiser og Tyskmeesterens Residens.

5. **Fyr-**

*) Den Tyske Ridders-Orden, som er Afslet i Palastina 1190, og siden bemægtigede sig Preussen, Curland og Lifland, holdt sig til i Tyskland, foruden Mesterdømmet, følgende Ballejer eller Provindier: 1) Franken, 2) Elbas og Durgund, 3) Ostreich, 4) alt der Reich und am Gebirge i Lotol, 5) Coblenz, 6) Alten Wien, ligger deest i Tyskland, deest i Nederlandene; 7) Westphalen, 8) Lothringen, 9) Slesien, 10) Sachsen, 11) Thüringen og 12) Utrecht, hvilket alle ligger i de forenede Nederlande, og staaer iffr: mere i Forbindelse med Mesterdømmet.

5. **Fyrstendømmene Culmbach og Onolsbach**. *)

Disse have een Herre, som kaldes tillige Markgreve til Brandenburg.

Den Evangeliske-Lutheriske Kirke er den herskende.

a. **Fyrstendømmet Culmbach** eller Bayreuth:

Bayreuth, Bayreuth, Markgrevens Residens, har et Videnskabsers Academie.

Culmbach, under Bierg-Fæstningen Neit Blassenburg.

Erlang, en smuk Stad med et Universitet, har adskillige Manufacturer.

b. **Fyrstendømmet Onolsbach** eller Anspach.

Onolsbach, Anspach, (Onoldum,) Hovedstaden.

Schwabach, har adskillige Manufacturer og Fabrikker. Witzburg, en Fæstning.

6. **Det fyrstelige Grevskab Henneberg**, har Lutheriske Indbyggere, frembringer Sølvs, Kobber, Jern og Kildeafsaft, og er deelt imellem 7 Herzer, hvorefter:

a. **Churhuset Sachsen** tilhøve:

Schleusingen, med et Slot.

Suhl har Staal- og andre Fabrikker.

G 3

b. **Det**

*) De kaldes tilfammen Durggrevskaber Würzburg. *) Gefürkede Grafskaber.

b. Der Høitingske Gnuus Sachsen-Meinungen, har:

Meinungen, Meinungen, med et fyrstelig Residens-Slot ved Floden Werra.

c. Landgreven til Hessen-Cassel besidder: Schmalkalden, som har Jern- og Saltværker.

Den er beliggende af de Protestantiske Fyrsters Forening, stuet 1531.

7. Det fyrstelige Grevskab Schwarzenberg har Lutheriske og Catholiske Indbyggere.

Schwarzenberg, et Bierg-Slot, er Regieringens Sæde.

8. Fyrstendømmet Hohenlohe er deelt imellem adskillige Vindier af det fyrstelige Gnuus; og har Lutheriske Indbyggere, Dyringen, er Hovedstaden.

9. Fem Evangelisk-Lutheriske Rigesstæder med deres Gubeter høre til denne Kreds. Nürnberg, (Norimberga,) ved Pegnis, er stor og velbygget. Den har mange gode Kunstnere, og de fleste Rigs-Klenodier forvares her.

Rothenburg og der Landet er noget befaftet, Windsheim ved Floden Aisch.

Schwelmfurt (Tessellus Sverorum), Wassenburg.

10. Grevskaberne: 1) Castell, 2) Wertheim; 3) Alsenz; 4) Erbach.

Serke

Grevskaberne: 1) Bimbura, 2) Weinsheim, 3) Reichelsberg, 4) Wiesentheid, 5) Weizheim, 6) Hausen.

V.

Den Bayeriske Kreds

Bestaer af:

1. Erkebispedømmet Salzburg.
2. Høistiftet Freysing.
3. Høistiftet og Rigstaden Regensburg.
4. Høistiftet Passau.
5. Det fyrstelige Proostie Berchtesgaden.
6. De Pfalz-Bayeriske Lande.
7. Det fyrstelige Grevskab Sternstein.
8. Grevskabet Ortenburg.

1. Erke-Bispedømmet Salzburg er bjergigt, frembringer meget Salt og Metaller, og har ikke uden Catholiske Indbyggere.

Salzburg, (Salisburgum, ford. Juvavum,) Hovedstaden, ved Floden Salza, med et fyrstelig Residens-Slot og et Universitet; er vel befaftet, og har desuden en Bierg-Besætning, Hallein, en Stad ved et vigtigt Saltværk. Wenzau og Bierg-Besætning.

2. 3 Høistiftet eller Bispedømmet Freysing er: Biskopens Residens-Stad.

3. **Hoistiftet Regensburg** ligger: **Regensburg**, (Ratisbona, i Middelsad. Imbripolis, Hieropolis, ford. Regina,) en Evangelisk-Lutherisk frie Rigsstad ved **Donau** og **Regen**, er besat, temmelig stor og folkerig, og Rigsdagens Sæde.

Bispen af Regensburg, som er Romersk-Catholik, har i Staden intet at befale.

3 Regensburg ere og de 3 fyrstelige Abbedier: **St. Emmeram**, **Nieder-Münster** og **Ober-Münster**.

4. **Hoistiftet Passau** har: **Passau**, den velbyggede Hovedstad, hvor en Religions-Fred blev sluttet 1552.

5. **Churfyrstens af Pfalz Bayern Lande***) frembringe Salt og adskillige Metaller. Den Catholiske Religion er den herskende i Bayern, men i Øvre-Pfalz og Fyrstendommene bød og Evangeliske. De ere:

a. **Hertugdømmet Bayern**,**) hvor: **München**, (Monachium,) den Churfyrstelige Residens-Stad, ved **Floden Isar**, er besat, meget smuk, og har et Videnskaber Academie, **Ingelstadt**, (ford. Aureatum,) en Stad og Fæstning ved **Donau**, med et Uiveritet, **Landshut**, en velbygget Stad.

Partil hører og Grevskabet **Saag** og Hertskabet **Sohen Walded**.

b. Her-

*) Ved Freden i Rastatt 1779 fik det Østerrigske Hus et lidet Stykke af Øvre-Bayern.

**) Det indfatter alle øvrige Lande af denne Kreds, dets Grænser er allraa Kejsers Grænser.

b. **Hertugdømmet Øvre-Pfalz**, hvor: **Amberg**, Hovedstaden, er besat.

Der ligger og Hertskaberne: **Sulzburg**, **Pyraum** og **Dreitehecl**.

c. **Det fyrstelige Landgrevskab Leuchtenberg**.

d. **Fyrstendommene Sulzbach** og **Neuburg**.

Sulzbach og

Neuburg, som er besat, ere Hovedstæder.

Sochsfætt og **Blindheim** ere belindte af store Fælslag, Hertskabet **Ehrensels** hører hertil.

VI.

Den Schwabiske Kreds

indbefatter det meste af Schwabenland (Svevia). Det er Biergsrækningerne **Alp** og **Swarzwald**. Ved Foden af denne udspringer **Donau**.

Til denne Kreds hører:

1. Hoistiftet **Cosanz**.
2. Hoistiftet **Augzburg**.
3. Det fyrstelige **Provisie Ehlangen**.
4. Hertugdømmet **Württemberg**.
5. Markgrevens af **Baden** Lande.
6. De fyrstelige **Hohenzolleriske** Lande.
7. De **Fürstenbergiske** Lande.
8. Fyrstendømmet **Lichtenstein**.
9. Det fyrstelige Landgrevskab **Klettgau**.
10. Det

10. Det fyrstelige Grevskab Thengen.
11. Grevskabet Dettingen.
12. Adskillige Grevskaber og Hertskeaber.
13. 31 frie Rigsstæder.
14. 27 Alge-Stifter eller Kloster.

A. I Bispedømmet Colkanz er:
 Mersburg, Bispens Residens-Stad, ved Bodensøen.

B. I Høistiftet Augsburg:
 Dellingen, Residens-Staden ved Donau, med et Universitet.

C. Hertugdømmet Württemberg
 har Søls, Kobber, Jern og overflødig Vijn. Floden Neckar har sit Udspring her. Den katolske Kirke er den herskende.

Der er Stæderne:

Stuttgardt, Hovedstaden, har et Academie for de finste Kunst.

Tübingen, ved Neckar, har et Universitet.
 Ludwigsburg, Hertugens Sommer-Residensstad, ikke langt fra Fæstningen Alperg.
 Württemberg, et Biskopsstol.
 Hohen-Twiel, (fordum Dröblingen) en Fæstning.
 Grevskabet Tübingen tilhører og denne Hertug.

D. Markgrevens af Baaden Lande være forenede deelte imellem 2 Linier.

a. I

a. I den forrige Baaden-Baadenske Deel er:

Baaden, Hovedstaden, hvis varme Bad ere fra gamle Tider berømte.

Rastadt, har et prægtigt Residens-Slot.

Rehl, en Rigs-Fæstning.

b. I den forrige Baaden-Durlachske Deel:

Durlach, Hovedstaden.

Karlsruhe, den fyrstelige Residens-Stad.

Pforzheim, har gode Manufacturer og Fabricker, samt Tægs-Handel.

c. Grevskabet Eberstein.

E. De Hohenzollerke Lande *)
 ere deelte imellem 2 Linier af det fyrstelige Huis.
 Hechingen og
 Sigmaringen, ere Fyrsternes Residens-Stæder.

F. De fyrstelige Styrenbergke Lande, bestaae af Grevskabet Heiligenberg; Hertskeaberne: Jungmann, Trochtelingen, Hausen, Nidelsch, Gundelshingen; Landgrevskaberne: Sülzingen og Baar. I dette ligger:
 Donaneschingen, en By, hvor Fyrsten residere.

G. Grevskabet Dettingen er deelt imellem en fyrstelig og 2 grevlige Linier.
 Dettingen er Hovedstaden.

H. Endnu høre til denne Kreds:

Grevskaberne: Hohentubs, Bendorf, Hohen Geroldsdorf, de Waldburgske, Juggerske og Königs-eggke Lande.

Hertuger

*) De bestaae fornæmst af det fyrstelige Grevskab Hohenzollern og Grevskabet Sigmaringen.

Herzogeuc: Wiesentzweig, Mindelheim og Schwabach, hvilke tilhøre Churfyrsten af Pfalz-Bayern, Tennaug og Regen, Ertz, Thaurhausen, Eglingen, samt nogle af den Tyske Ordens Commender.

I. Af Rigsstæderne ere de fornemste:

Mugsburg, (Augusta Vindelicorum,) en smuk Stad, har baade Catholske og Lutheriske Indbyggere. Her blev 1530 den Evangeliske Troesbekendelse overleveret paa Rigsdagen, og Religionsfreden sluttet 1555.

Witt, har stort Gæbeet og Lutheriske Indbyggere, ligesom

Schwabisch-Hall, (Hala Syevorum,) med en god Saltkilde, og

Memmingen.

De øvrige ere:

1. Gaarke eller for den største Deel Lutheriske: Reimpfen (fordum Cambodunum,) og Lindau med 2 fristelige Abbedier, Reutlingen, Eslingen, Alsen, Bopstingen, Buchhorn, Gingen, Seilbrun, Nördlingen, Jany, Leutkichen og Wimpffen.

2. Catholske: Buchau, hvorsed er et fristeligt Abbedie, Rothweil, Gengenbach, Gemünd, Offenburg, Pfullendorf, Wangen, Weil, Heberlingen, Zell am Sammersbach.

3. Af begge Religioner: Ravensburg, Dinkelsbühl, Biberach, Kauffbeuren.

K. De 21 Næmest-Catholske Klosters foretaates af 17 Abbeder og 4 Abbedinder, hvilke ere Rigsprælater.

Endnu ligge i denne Kreds nogle umiddelbare Rigslande, som ere uden for Kreds-forsætningen.

VII.

VII.

Den Overyhinke Kreds.

Til denne høret:

1. Høistiftet Worms.
2. - - Speyer.
3. - - Strasburg.
4. - - Basel.
5. - - Fulda.
6. Høistiftet-Meisterdemmet Heitersheim.
7. Høistiftet Simmern.
8. - - Pautern.
9. - - Beldenz.
10. - - Zwenbrücken.
11. Landgrevskabet Hessen.
12. De fristelige Nassauske Lande.
13. Adskillige Grevskaber.
14. Nogle Herkaber.
15. Endeel frie Rigsstæder.

A. I Høistiftet Worms, som har Reformerte og Catholske Indbyggere, ligger: Worms, (Vormatia,) en Evangelisk-Lutherisk Rigsstad.

B. I Høistiftet Speyer er: Bruchsal, Bispens egenlige Residensstad, ved Saale. Her er Saltværker, og et rigsfrit Ridderstift.

Speyer, (Spira, ford. Civitas Nemeturum,) en Lutherisk Rigsstad.

Philipsburg, en Stad, og Rigsfæstning.

C. Af

C. Af Bispedømmet **Strasbourg** ligger det meste nu under fransk Herredommene.

D. Bispedømmet **Basel** har Refor-meerte og Catholske Indbyggere. Bispfen er i Forbund med den Schweizeriske Republik, hvorhen og en Deel af Stiftet hører.

Bruntrut, (*Bruncutum*;) er Bispens Resi-densstad.

E. Høistiftet **Fulda**, har meest Ca-tholske Indbyggere.

Fulda, Residensstaden ved Floden **Fulda**, har et Universitet.

F. Fyrstendømmene **Simmern**, **Lautern** og **Veldenz** tilhøre Churfyrsten af Pfalz-Bayern.

Simmern og

Lautern, ere Hovedstæder deri.

G. Fyrstendømmet **Zweybrücken** har Biergværker.

Zweybrücken, (*Bipontum*;) er Hovedstaden.

H. Landgrevsfabet **Hessen** tillige-med Grevskabet **Raxenellenbogen**, er deelt imellem 2 Hovedlænder.

1. Til **Hessen-Cassel**, hvor den Reformeerte Kirke hersker, hører:

Cassel, (*Calliellæ*;) Residensstaden, er befæstet. **Sersfeld**, Hovedstaden i Fyrstendømmet **Sersfeld**. **Siegenhain**, en liden fast Stad.

Mar-

Marburg, Hovedstaden i Ober-Hessen, har et befæstet Slot og et Universitet.

Rheinfels, en Fæstning. Heraf nævnes en **Sidelænte** af det fyrstelige Huus.

2. Til **Hessen-Darmstadt**, som er Lu-therisk, hører:

Darmstadt, hvor Landgreven residerer.

Gießen, en fast Stad med et Universitet.

Somburg (vor der Gøbe,) hvor en Linie af det fyrste-lige Huus residerer.

I. De fyrstelige **Nassauske Lande** i denne Kreds *) ere deelte imellem 3 Lænder.

1. I de **Nassau-Weilburgske Lande** er **Staden**

Weilburg, med et fyrsteligt Residens-Slot.

2. Til **Nassau-Saarbrück-Ufingen** hører:

Wissbaden, en folkerig Stad, har berømte varme Væd. **)

Biberach, en Landsby, hvor Fyrstens Residens-Slot er.

Ufingen, en Stad, var tilføit Forfæternes Sæde.

3. I det **Nassau-Saarbrück-Saarbrückske** er:

Saarbrück, en liden Stad ved **Saar**, Fyrsternes Sæde.

K. Grev-

*) Forfærene til Nassau indgøre 2 Hovedlænder, den østlige Lande høre til den Westphalske Kreds.

**) Formentlig de Gamles Martineer æger.

K. Grevskaberne i denne Kreds ere:

1. Hanau-Rünzenberg, har Refor-
meerte, Lutheriske og Catholiske Indbyg-
gere, og regieres af Keiserindsens til
Hessen-Cassel.

Hanau, Hovedstaden, er befæstet, har gode
Manufacturer, betragtelig Handel og et Gym-
nasium illustre.

Denne Grevskab har et Kobber- og Sølv-Bergværk,
og et Saltværk.

2. Solms.

3. Wild- og Rhein-Grevernes Lande
tilhøre en fyrstelig og en grevelig Ho-
vedlinie, og bestaae fornemmelig af
Grevskabet Salm og Rheingrafen-
stein.

4. Sponheim er deelt imellem Chur-Pfalz,
Saaden og Pfalz-Zweibrücken.

5. Ober-Rhein.

6. Rhenningen.

7. Wittgenstein.

8. Waldeck, hvor
Corbach er Hovedstaden.

9. Königstein tilhører Churmeyn, og Huset Stol-
berg.

10. Falkenstein.

11. Krichingen.

12. Wartenberg.

L. Grevskaberne: Reipostskirchen, Brezenheim,
Dachful, Olbrück.

M. Rigs-

M. Rigsstæderne: *)

Frankfurt am Mayn, hvor Keiseren vælges
og krones, er en befæstet berømt Handelsstad.
Sørigheden er Lutherisk, Indbyggerne af alle
3 Religioner.

Friedberg og
Wezlar ere Evangeliske.

VIII.

Den Westphalske eller Neder-
rhinsk-Westphalske Kreds

Bestaaer for en Deel af det gamle Land West-
phalen, og har Floderne Embes, (Amasis,)
Becht og Lippe.

Den indbefatter:

1. Høistiftet Münster.
2. - - - - - Paderborn.
3. - - - - - Lütich.
4. - - - - - Dénabrick.
5. Hertugdømmet Oldenburg.
6. - - - - - Jülich og Berg.
7. - - - - - Cleve.
8. Fyrstendømmet Minden.
9. - - - - - Ost-Friesland.
10. - - - - - Mers.
11. - - - - - Berden.
12. De Nassauske Lande.

§

13. Ud-

*) Worms og Speyer, Side 107.

13. Adskillige Grevskaber og Herfskaber.
 14. Noogle Rigs-Stifter eller Abbedier.
 15. Tre Rigsstæder.

A. I Bispedømmet Münster er:
 Münster, (Monasterium,) Hovedstaden. Her
 er sluttet en Fred 1648.

Warendorf, en god Stad; hols Væred er betygt.
 Coesfeld, et temmelig stor.
 Meppen og Vechta ere befæstede.

B. I Paderborn er:
 Paderborn, Hovedstaden med et Universitet.

C. Lüttich, er omgivet af Nederlændene.
 Lüttich, (Leodium, hell. Luyck, It. Liege,)
 ved Floden Maas, er vel befæstet, og har god
 Handel. Her udføres Strenful, Læder,
 Gevæ, o. m.

Epa, en liden Stad, er bekendt af sine Suintbrønde.
 Den Catholiske Kirke er den herskende i disse 3 Stifter.

D. Osnabrück har været en evan-
 gelisk og en catholisk Biskop. Jndbyggerne ere
 af begge Religioner.

Osnabrück, er Hovedstaden, hvor den West-
 phalske Fred er sluttet (1648.)

E. Hertugdømmet Oldenburg
 bestaaer af Grevskaberne Oldenburg og Del-
 menhorst. Det har nu sin egen Hertug, som
 er Biskop i Euttn. Religionen er Lutherisk.
 Oldenburg, Hovedstaden med en Haven, er
 befæstet.

Delmenhorst, en liden Stad.

F. Her-

F. Hertugdømmene Jülich og
 Berg tilhøre Chur-Pfalz.

1. I Jülich er:
 Jülich, (Juliacum,) en befæstet Handelstads.

2. I Berg, (Ducatus Montensis,) er:
 Düsseldorf, en velbefæstet Stad ved Rhin.

Solingen, er bekendt af sit Staal-Verk.
 Elverfeld, en folkerig Stad med gode Manufacturer.

G. I Hertugdømmet Cleve er:
 Cleve, (Clivia,) Hovedstaden.

Besel, (Vasalia,) ved Rhin, er den største Stad
 i Landet og en stærk Fæstning.

Med dette Hertugdømme ere nu forenede:

1. Grevskabet Mark, hvori:
 Hamm, (Hammona,) Hovedstaden, er befæstet.
 Altena, en folkerig Stad.

Lippe, en fast Stad, som Brandenburg og Grevn af
 Lippe besidde tilfælles.

2. Grevskabet Ravensberg, hvori:
 Bielefeld, har betygt Linned-Manufacturer.

H. I Fyrstendømmet Minden er
 Hovedstaden

Minden, ved Weser.

Med dem ere Grevskaberne Tecklenburg og Lingen
 i visse Maader forenede.

H 2

I. Osk

L. Ostfriesland har:
Emden, en stor og fast Handelsstad med Havn.

K. I fyrstendømmet Mors, ved Rhinen, er:

Crefeld, en ordentlig og folkerig Stad.

Disse Lande (G-K) tilhøre Kongen af Preussen, og have Indbyggere af alle 3 Religioner.

L. I Verden, som tilhører Brunsvig-Lüneburg, er

Verden, Hovedstaden, ved Floden Aller.

M. De Nassauiske Lande i denne Kreds har:

Dillenburg, med et fast Slot.

Diez (Dezia,) og Siegen, Stæder med Slotte.

N. Følgende Grevskaber ere de mærkeligste:

1. **Lippe**, hvori:

Limgo, er den største Stad.

2. **Schauenburg**, hvoraf det meste tilhører Hessen-Cassel, der er:

Minteln, en befæstet Stad med et Universitet.

3. **Hoya**, hvori:

Nienburg, en fast Stad, og

4. **Bentheim** besiddes af Brunsvig-Lüneburg.

5. **Wied**.

6. **Sayn**.

7. **Steinsfurt**.

Iblunde de øvrige smaa Grevskaber og Heriskaber har Grevskabet Pyrmont, som tilhører Huset af Waldeck, en berømt Saurebrønd.

O. Af

O. Af Rigs-Stifterne ere 4 Mark's-Abbedier: Corvey, Stablo, Verden, Cornelis Münster, og 3 Husevigheds-Stifter: Essen, Thorn, Serford.

P. Rigsstæderne:

Aixen, (Aquisgranum, fransk Aix la Chapelle,) holdes længe for det Tyske Riges

Hovedstad, og er berømt af sine varme Bæd.

Der forvares en Deel af Rigs-Klenodierne.

De fleste Indbyggere ere Catholiske.

Dortmund, (Tremonia,) har mest Lutherske Borgere, *Idem*, Side 98.

IX.

Den Overtyske Kreds.

I denne Kreds hersker den Evangeliske Religion. Floderne: Saale, Havel, Spree, Warta ere at mærke.

Den indbefatter:

1. De Chur-Sachsiske Lande.

2. Mark Brandenburg.

3. Hertugdømmet Pommern.

4. Husetendømmet Weimar.

5. - - - Eisenach.

6. - - - Coburg.

7. - - - Gotha.

8. - - - Altenburg.

9. - - - Anhalt.

10. - - - Schwarzburg.

ii. Grevskabet Mansfeld og nogle flere.

§ 3

A. De

A. De Chursachsiske Lande i denne Kreds.) Disse ere frugtbare og have vigtige Mineralier. Konster og Videnskaber blomstre. De ere:

1. Hertugdømmet Sachsen.
2. Det halve Landgrevskab Thüringen, og
3. Det meste af Markgrevskaabet Meissen,

hvilke tilsammen udgjøre 7 Kredse og 2 Stifter.

1. Hertugdømmet Sachsen eller Churkredsen, har:

Wittenberg, (Witteberga,) ved Elben, har et Universitet, hvor Luther begyndte Reformationen i 1517.

Barby, Hovedstaden i et Grevskab.

2. Den nordre Halvdeel af Landgrevskaabet Thüringen *) udgjør den Thüringske Kreds.

Langensalza, er den fornemste Stad i Landet. Weissenfels, en Stad ved Saale.

Roszbach, en Landsby; er bekendt af et Feldslag.

Qversurt, er Hovedstaden i et Fyrstendømme.

4. Til Markgrevskaabet Meissen høre de øvrige Provindser.

5. I den Moroniske Kreds:

Meissen, (Milsna,) ved Elben, har en berømt Porcelæn-Fabrik.

Dres-

*) Uden for denne Kreds besidder Churfursten Sachsen Lauritz og en Deel af Grevskaabet Saxeberg. Alle de 7 Kredse udgjøre antrent 729 Quadrat-Mile, og har 1,180,000 Bønder.

*) Dette udgjør igjen kun en Deel af det gamle Thüringen.

Dresden, den Churfyrstelige Residensstad, er et af de smukkeste i Tydsland, og vel besøgt. Der er mange Slags Manufacturer og Fabrikker.

Königslein, en stærk Fæstning ved en Stad af samme Navn.

- b. I Leipziger Kredsen:

Leipzig, (Lipsia,) en smul og vigtig Handelsstad, med et berømt Universitet. Der ere mange Manufacturer, og holdes aarlig 3 store Messer. **Meissenburg** er et fast Slot tæt ved Staden.

- c. I den Erzgebirgiske Kreds:

Frenberg, ved et Sølvværk, er den Chursachsiske Hovedbergstad og Oberbergamtets Sæde.

- d. I Stiftet eller Bispedømmet Meeseburg.

Merseburg, (Marsburgum,) ved Saale.

Lügen, en liden Stad, bekendt af et Feldslag, hvor Kong Gustav Adolph faldt.

- e. I Stiftet Naumburg-See:

Naumburg, Hovedstaden.

De øvrige 2 Kredse kaldes:

- f. Den Vogtländske, og
- g. den Meisfeldske.

Greverne af Schönburg besidde under Churfyrstlig Overherredømme nogle Herkaber, hvor i Glauchau og flere Stæder.

B. Mark Brandenburg har især vigtig Faare-Aaling, betydelige Skove og nogen Silkeavl.

Videnskaberne blomstre, Konsterne drives med Fremgang, og Handelen beskjæftes ved Kanaler imellem de seilbare Floder.

Kongen i Preussen besidder dette Land, som bestaaer af 5 Provindser eller saakaldede Mark.

1. Die Mittelmark, hvor

Berlin, ved **Spree**, er Kongens Residensstad, en af de største, skønneste og ordentligste i Europa, har et Videnskabers Academie og et for de skønne Kunstler, en Bank, vigtige Manufacturer og anseelig Handel. Indbyggernes Tal er over 138,000. Volheiden $52^{\circ} 30' 58''$.

Potsdam, en stor og smuk Stad paa en Ø i **Havel**.

Sans Loui, et smukt Kongl. Lysslot nær ved Potsdam.
Frankfurt an der Oder, har et Universitet og en betydelig Messe.

Spandau, en Stad med en Fæstning, Brandenburg og

Neu-Ruppin, ere gode Stæder.

Kammeradorf, en Landsby, er betydelig af et Feldslag 1756, som Preussene tabte mod den Russiske og Østerrigske Krigshær.

2. Die alte Mark (gamle Mark), hvor
Stendal er Hovedstaden.

3. Die Prignitz eller Botmark, hvor
Persberg.

4. Die Uckermark, hvor

Prenzlow, en velbygget Stad ved Floden og Søen Ucker. Svæve tilhører Markgreven af Brandenburg-Schwedt.
Templin, en smuk Stad.

Disse 4 Provindser med Hertskaberne Breeskow og Storckow udgjøre den saakaldte Churmark.

5. Die

5. Die Neumark, hvor

Rüstrin, en Stad og Fæstning.

Königsberg, **Landenberg** og **Friedeberg**, ere gode Stæder.

Tornsdorf, en Landsby, er betydelig af et Feldslag inellem Russene og Preussene 1758.

Det frie verdslige **Stift Dvedlinburg** med en Stad af samme Navn staaer under Churfurstens Beskyttelse. Abbedinden er Rigs-herskende.

C. Hertugdømmet Pommern har megen Skov og god Færdrift.

Det deles ved Oderen i **For- og Bag-Pommern**.

1. **For-Pommern**, (Pomerania citerior,) er deelt inellem Sverige og Brandenburg.

a. I den Svenske Deel er:

Stralsund, Hovedstaden, er en stærk Fæstning, og driver god Handel.

Gribsvalde, **Greifswalde**, har et Universitet, og noget fra sig ved Østersøen en Havn.

Wolgast en Stad, og **Grimschwart** en Landsby.

Rügen, en Ø, ligger i Østersøen.

b. I den Brandenburgiske eller Preussiske Deel:

Stettin, (Sterinum,) en stærk befæstet Stad, driver vigtig Søhandel.

Uecklam og

Demmin, ere Handelsstæder.

Pernamünde-Skandsen og Soine-Skandsen ere paa Den Uedon.

2. Bag-Pommern, (Pomerania ulterior,) tilhører Brandenburg.

Stargard, er Hovedstaden, ved Floden Jhna. Colberg, en velbefæstet Stad i Fyrstendømmet Cammin. Den var fordem Hovedstaden i Hertugdømmet Cassüben.

Stolpe ved en Flod, Wollin paa en Øe, Lauenburg i et Herstab, af samme Navne.

D. Fyrstendømmene Weimar og Eisenach have begge en Hertug.

Weimar, er Hertugens Residensstad.

Eisenach, er Hovedstaden i Fyrstendømmet.

Jena, har et bekjendt Universitet, som tilhører den hele Sachsiske Ernestinske Linie.

E. Fyrstendømmet Coburg er deelt imellem 4 Linier af det Sachsiske Hus.

Coburg, er Hertugens af Sachsen-Saalfeld Residens-Stat.

Hildburghausen, er Hertugens af Sachsen-Hildburghausen.

F. Fyrstendømmet Gotha, med det meste af Fyrstendømmet Altenburg, tilhører Hertugen af Sachsen-Gotha.

Gotha, er en god og smuk Stad ved Residens-Slottet Friedenstein.

Sach

Saalfeld bestod af Sachsen-Saalfeld, tilligemed en Deel af det Altenduerste, hvort den ligger.

Over denne Deel, saavel som over Greeskabet Gleichen har Sachsen-Gotha Høfherredømmet.

G. Fyrstendømmet Anhalt er deelt imellem 4 fyrstelige Linier, som kaldes efter deres Residensstæder. Disse ere:

Dessau, ved Floden Mulde.

Bernburg, (Arctopolis,) ved Saale.

Zerbst, (Serevsta,) en anseelig Stad.

Cöthen, (Cothenæ).

En Deel af Herz, med adskillige Bergværker, hører til dette Fyrstendømme.

H. Fyrstendømmet Schwarzburg ligger i Thüringen, og bestaaer af 2 adskilte Stykker, hvilke begge ere deelte imellem 2 fyrstelige Linier.

1. I det nedre Fyrstendømme er:

Sondershausen, en Stad ved et fyrsteligt Residens-Slot.

2. I det øvre Fyrstendømme:

Rudolstadt, den anden fyrstelige Linies Residensstad.

Schwarzburg, i holt Egn er et Sølv- og Kobbers Bergværk.

Arnstadt tilhører den Sondershausenske Linie.

1. Greeskabet Mansfeld tilhører kun for en Deel Jordsen af Mansfeld, som Lehn af Chursachsen og Brandenburg.

R. J

K. 3. Grevskaberne Stollberg og Wernigerode ere Stæderne af samme Navn, og i det sidste ligger Bloelsburg (M. Brückerus) et af de højeste i Tydskland. Grevskabet Gohenstein er ved Lehn forenet med disse.

L. 3. de Hertskaber, som tilhøre Greverne Koss, er Gera den bedste Stad.

X.

Den Nedersachsiske Kreds.

Denne Kreds er den anden Evangeliske.

Her ere de seilbare Floder; Elbe, Aller, Almenau, Steckenz, Wackenz.

Den indbefatter:

1. De Brunsvig-Lüneborgske Lande.
2. De Wolfenbüttelske.
- 3 og 4. Fyrstendommene Magdeburg og Halberstad.
5. Mecklenborg.
6. Holstéen. *)
7. Bispedømmet Lübeck.
8. - - Hildesheim.
9. Fem Rigsstæder.

A. Churfyrsten af Brunsvig og Lüneborg, som er Konge af Storbritannien, besidder i denne Kreds:

1. Hertugdømmene Bremen og
2. Lauenburg.

3. Fyr-

*) Er beskrevet tilligemed Pinneberg og Ranzau; S. 31.

3. Fyrstendømmene Lüneburg.
 4. Calenberg.
 5. Grubenhagen. *)
1. 3 Hertugdømmet Bremen er: Stæde, en Stad og stærk Fæstning.
2. 3 Hertugdømmet Sachsen-Lauenburg: Mæzeburg, en fast Stad paa en Øe i Mæzeburger Søen. En Deel af denne Stad hører til Fyrstendømmet Mæzeburg.
3. 3 Fyrstendømmet Lüneburg; eller Celle: Lüneburg, Hovedstaden, har berømte Saltsyderier. Celle, Zell; en velbygget og befæstet Stad med et Slot. Haarburg; ved en Fæstning, driver megen Træhandel.
4. Fyrstendømmet Calenberg har: Hanover, Hovedstaden for disse Lande, er befæstet, og har et Slot. Paa den anden Side af Floden Leine ligger Nienstadt-Hanover. Hameln, en Stad og Fæstning, ved Weser. Göttingen, en velbygget Stad, med et berømt Universitet og et Videnskabers Selskab.
5. Fyr-

*) Da i andre Kreds: Fyrstendømmet Verden, Grevskaberne Gora, Diepholz, Dencheim, Sternberg, Gohenstein.

5. Fyrstendømmet Grubenhagen indbefatter en Deel af Biergstrækningen Harz^{*)}, som er rlig paa Skov og Mineralier. Der er:

Clausthal, en Bærgstad.

B. Hertugen af Brunsvig-Wolfenbüttel besidder:

1. Fyrstendømmet Wolfenbüttel, hvor: Brunsvig, Braunschweig, en stor og besættet Stad, hvor Hertugen residerer. Wolfenbüttel, en fast Stad, har et fyrsteligt Slot og et Bibliothek, som er et af de vigtigste i Europa.

Helmsedt har et Universitet.

Beseritz, en Bøge med et Slot, er Sædet for en hertugelig Sidelinie.

2. Fyrstendømmet Blankenburg: Blankenburg, er Hovedstaden.

C. Fyrstendømmet Halberstadt og Hertugdømmet Magdeburg tilhøre Chur-Brandenburg.

1. I det første er:

Halberstadt, Hovedstaden.

2. I

*) Den er enstant 12 Mile lang, og 4 til 5 bred, og strækker sig fra Fyrstendømmet Wolfenbüttel, igennem Grendenbagen, Wechtigerode og Blankenburg, ind i Saksen, Stollberg og Anhalt.

2. I Magdeburg:

Magdeburg, en velbygget god Handelsstad og vigtig Fæstning.

Halle, med Tilnavn im Magdeburgischen, har et Universitet og rige Saltskilder.

D. De Mecklenborgske Lande ere deelte imellem 2 regierende Linier:

1. Den Schwerinske har:

a. Den Mecklenborgske Bæde.

Schwerin, Hertugens Residensstad. Gadebusch, en liden Stad.

b. Den Wendiske Kreds.

Rostock, den største Stad i Mecklenburg, deiver stor Hændel, og har et Universitet. Güstrow, har et fyrsteligt Slot.

c. Fyrstendømmet Schwerin, hvor:

Bülow, en liden Stad med et Universitet.

2. Den Strelitzske Linie besidder

a. Den Stargardske Kreds, hvor:

Neu-Strelitz, en Stad, hvor Hertugen residerer.

b. Fyrstendømmet Røzeburg.

Kronen Sverrige besidder nogle Districter og Staden

Wismar, som har en god Havn i en Bugt af Østseeen.

E. Sot

E. **Høistiftet Lübeck**, hvis Biskop er Høerug i Oldenburg, har:

Ustin, (Utina,) en Stad med et Residens-Slot.

F. **3 Bispedsømmer Hildesheim**, hvis Biskop er en Catholisk Fyrste, men Indbyggere søe en stor Deel Lutheriske, er:

Hildesheim, (Hildesia,) Hovedstaden.

G. **De Keiserlige frie Rigsstæder** i denne Kreds ere:

Lybek, Lübeck, ligger ved Trave, er befæstet, og driver anseelig Handel. Den var fordm Hoved for Hansestæderne. Til dens Gæbet hører **Travemünde**, en liden Stad med en Standse.

Hamburg, den vigtigste Handelsstad i Tyskland, er befæstet, og har en dobbelt, rummelig Havn. Her er en berømt Bank, og et Academisk Gymnasium, gode Manufacturer og Fabrikker.

Bremen, ved Weser, er maadelig befæstet, driver stærk Handel, og har adskillige Manufacturer.

Disse 3 Stæder staae endnu i Forbund under Naen af Hans-Stæder.

Wolke ligger ved Harz.

Woldhausen og

Wühlhausen i Thüringen.

XI.

De Rigslande, som ikke henhøre til de 10 Kredse, ere:

1. Bøheim.
2. Mæhren.
3. Schlesien.
4. Gles.
5. Saks.
6. Adskillige umiddelbare Rigslande.

I. Bøheim (Bohemia).

Dette Kongerige tilligemed Markgrevskaabet **Mæhren** tilhører arveligen det **Østerrigske Sæns**, og bekiender sig til den Catholiske Religion.

De ere frugtbare, har og nogen Vindær, Itis og alle Slags Metaller. Iblant Biergæne er den store Sæderiske Fjeldstræning, imellem disse Lande og Schlesien. Floden Moldau falder i Elben.

Bøheim er ikke over 900 Quadrat-Mile stor, har omtrent 2 Millioner Mennesker, og deles i 16 Kredse.

De mærkeligste Stæder ere:

Prag, Praha, Hovedstaden, er stor og befæstet.

Der er et Universitet og en Erkebisp.

Pilsen og

Eger ere befæstede.

Königsgrätz, en Fæstning ved Elben, og **Leutmeritz**, ere velbyggede Stæder.

Reichbad, (Thermæ Carolina,) og

Töplitz, har varme Bad.

Karlstein, er et berømt Biergslot.

2. Mähren.

Markgrevskaabet Mähren, (Moravia) har Naam af Kloden Morau, som ligger der igennem. Det er deelt i 5 Kreds, hvilke nævnes efter følgende Stæder:

Olmütz, (Holomauz), Hovedstaden, er folkerig og vel befæstet.

Brünn og Tsalau ere befæstede. Stadisch og Znaim.

3. Schlesien (Silesia).

Den største Deel af dette Hertugdøm er frugtbar. Kongen af Preussen er Herre over det meste deraf. *) Relationen er blandet.

Landet bestaar af Fyrstendømmer, og frie Herstæder. Af Fyrstendømmerne besidder Kongen af Preussen de fleste umiddelbar, med Overherredømme over den største Deel af dem, som have sine Fyrster, samt over de fleste Herstæder. Den mindste Deel af dette Hertugdøm staaer endnu under Bøhmisk Hæthed, og i Forbindelse med det Tydske Rige.

Schlesien deles i det Øvre og det Nedre.

1. **Nedre Schlesien** staaer, paa en liden Deel nær, under Preussisk Herredømme.

Breslau, (Vratislavia), Schlesiens Hovedstad, er stor og maadelig befæstet. Den ligger ved Oder, har et catholsk Universitet, og er Hovedsædet for den schlesiske Handel.

Wrieg, (Bregia), en stor, god, og velbefæstet Stad.

Schweid-

*) Det Preussiske Schlesien har omtrent 1 Million og 400,000 Mennesker.

Schweidnitz,
Gros Glogau og
Neisse, ere stærke Fæstninger.
Sirschberg og
Lignitz, ere gode Stæder.

Alle disse nye Hovedstæder i Fyrstendømmer af samme Navne.

Silberberg, en Bergstad med en god Fæstning, ved et Sølvværk.

Oels, (Olsna), Hovedstaden i et Fyrstendømme, som tilhører en Linie af det Würtembergiske Hus.

2. I Øvre Schlesien er:

Kosel, en liden Preussisk Stad og stærk Fæstning.

Teschen, er Hovedstaden i et Fyrstendømme, hvilket tilhører en Sächsisch Prinds under Deheimisk Overherredømme.

Troppau, Hovedstaden for den Deheimiske Deel af Schlesien.

Jägerndorf, Hovedstaden i et Fyrstendømme.

4. **Grevskaabet Glatz** tilhører Kongen af Preussen.

Glatz, Hovedstaden, er en stærk Fæstning.

5. **Lausitz (Lusacia).**

Markgrevskaaberne Øvre og Nedre Lausitz tilhøre Eurfyrstet Sachsen.

Den lutheriske Religion er den herskende.

Tidningernes Hoved-Nævninger ere Fædrlst, Ulden og Linnet-Manufactur.

1. I Øvre-Lausitz er:

Budisfin, Bautzen, den velbyggede Hovedstad, ligger ved Spree.

Görlitz, en folkelig og nær som Stad.

Zittau, en god Handelsstad.

Serrenhuth, en Øye, hvorfra Herrenhutherne eller de saa kaldte evangeliske Brødre have deres Oprindelse.

2. I Nedre-Lausitz er

Rüben Hovedstaden.

6. I blandt adskillige umiddelbare Lande og Stæder, som endnu tilhøre det Tyske Rige, er:

Brevskabet Mümpelgard, (ved de Franske Grændser) med en Hovedstad af samme Navn, (Fransk Montbeillard,) tilhører Hertugen af Würtemberg.

Tyskland indbefatter den største Deel af det gamle Germania med Vindelicia, Noricum og noget af Gallia, Italia og Pannonia.

Germaniens Grændser var Nordsøen og Østersøen, Weichsel, Donau og Rhin. Thi Germania prima og secunda, Vesten for Rhinen, regnedes til Gallien.

I blandt

I blandt dets mange Folk nævnes især: Friser, Catti, Sveci, Alemanni, Hermunduri, Narisci, Quadi, Boji, Marcomanni, Semnones, Corboner, Vindili, Ingaevones, Teutones, Burgundiones.

I Vindelicia vare Stæderne: Brigantia, Arigalla, Regina, Cambodunum.

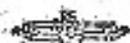
Noricum havde Bojodurum, Lauriacum, Juvavum.

Efter det vestlige Romerske Riges Undergang vokede i Tyskland 6 Hoved-Nationer: Sæver og Alemanner, Franker, Friser, Sachser, Thüringer og Bajer.

Frankerne bleve Herrer over Gallien, og under Carl den Støre tillige over Tyskland. Carls Søn søn Ludvig fik dette, som et frit Rige, og hans Efterkommene forenede dermed Keiser-værdigheden og de øvrige Lande af det Frankiske Monarchie. Siden har dets Riges Mage og Grændser været mange Forandringer underkastede. De mange smaa Stater blev optenime efterhaanden, og det har havt Konger og Keisere af adskillige Huse.

Maximilian inddelede Riket i 20 Kredse. Men det meste af den Burgundiske Kreds, og en stor Deel af den Over-Rhiniske er i det 16de og 17de Hundrede aar fælle detsa, ligesom den største Deel af Schlesien i dette.

De foreenede Nederlande. Belgium foederatum.

§. 1.

Denne Republik er omgivet af Nordseen og Tydskland.

Den er omtrent 625 Kvadrat-Mile stor, har ved 2. Millioner Mennesker.

§. 2.

Landet er meget moradhat, og desis sandst, igjennemsaarret med mange Grofter og Kanaler, paa sine Steder lavet ind havet, og beklædes ved Dæmninger med Overfløimelse.

Korn-Avlingen er uistruktelig, men Hvedristen gæver overskjøt, Høarevlen er temmelig stor og god. Alle Slags Havedyrkning drives nøjagtig. Der avles og Krap og Tobak. Paa Veggertland, imellem Inland og England, sænges adskillige Slags Hest; men vigtigere er Ellestærket under de Storste Kyster, og Hvalfangstens

§. 3.

Sydersøen er en stor Flod.

Mærkelige Floder ere 1

1. Rhin (Rhenus).
2. Maas, (Mosa,) kaldes paa nogle Steder Nerwe.
3. Schelde (Scaldis).

§. 4.

§. 4.

Den Reformerte Religion er den herskende, dog taales andre Christelige Secter og Jøder.

§. 5.

Republiken er sammensat af 7 mindre, og deres fælles Deputerede udgjøre Forsamlingen af de foreenede Nederlandes General-Stater. Det fyrstelige Huis Nassau-Drantien besidder arvelig den Værdighed af alle foreenede Provindsers Statholder, General-Captain og Admiral.

Skoldmærket er en gulden Løve i rødt Fjeld med et Sværd i den ene Pote, og 7 sammensbundne Pile i den anden.

§. 6.

Videnskaberne dyrkes vel ved 5 Universiteter og et Videnskabers Selskab.

Konsterne drives get. Linned-Varerierne ere især bragte til stor Fuldkommenhed, Borop og Lampher raffineret i Mængde.

§. 7.

Sandelen er adbrebet og fordeeltig, drives for en stor Deel med andre Lønder Producter, desis med egne Fabriksare, Hest og Hvedare.

Det Ostindiske Compagnie besidder mange Lande i Asien, hånkler ene paa Japan, og forsyner hele Europa med de fine Specerier. Derimod fløder disse Lande mange Ting af Fremmede, som Trælast, Metaller, Vin, Olie og mere.

§. 4.

§. 8.

S. 8.

Denne Republik bestaaer af:

I. De 7 foreenede Provindsler, som ere:

1. Gelderland.
2. Holland.
3. Zeeland.
4. Utrecht.
5. Friesland.
6. Over-Yffel.
7. Groningerland.

II. Landskabet Drenthe.

III. Generalitets-Landene.

S. 9.

I. De foreenede Provindsler:

1. Gelderland er deelt i 3 Kvarterer:

1. Det Nimmegiske, 2. Greveskabet Zutphen, og 3. Det Nienheimiske.

Nimmegen, Nimwegen, (Noviomagum) ved Floden Waal, er stærkt befæstet, og bekendt af en Fredslutning.

Zutphen, (Zutphania,) ved Floden Yffel, er vel befæstet.

Doesburg, en liden fast Stad.

Arnhem, en stærkt befæstet Stad ved Rhem.

Haerlevort, en gammelbøgs fast Stad med et Universitet.

Greveskabene Buren og Ruisenburtg, med Stæder af samme Navne, tilhøre Arveskælderens Huus.

2. Hol-

2. **Holland** er den største og mægtigste Provinds, deles ved en Wiig af Sydersoen, som kaldes het Y, (Ey,) i 2 Deele:

a. **Syd-Holland,** eller det egentlige Holland, har:

Amsterdam, (Amstelodamum,) den fornemste Handelsstad i Europa med en berømt Bank, har gode Fæstningsværker, mange Kanaler, og kan sættes under Vand. Den regnes at have 200,000 Indbyggere.

Dortrecht, (gemeenlig Dort, Dordracum, Dordrechtum,) paa en Ø i Merwe med en hegen Havn. (Her er holdet et bekendt Møde 1618.)

Haarlem, en stor Stad, har et Videnskabs-Selskab og berømte Manufacturer. Den ligger ved Floden Sparen, som løber af Haarlemmer-Soen i Y.

Delft, har en berømt Porcelen-Fabrik. Her er Provindsens Loihuus, og Prindsernes, af Nassau-Oranien, Begravelse.

Leiden, (Lugdunum Batavorum,) er næst Amsterdam den største Stad i Holland, har det anseeligste Universitet i Nederlandene og gode Manufacturer.

Rotterdam, driver næst Amsterdam den største Handel.

S. 5

Gra-

*) Efter denne Provinds kaldes ofte hele Republikken Holland.

Gravenhage, (gemeenlig Hag, Haga comitis) en smul Stad, Generalitets-Collegiernes Sæde.

Briel og **Schoonhoven**, ere velbefæstede Stæder.

Vlaarden og **Geusden** ligesaa.

Soenda, har en betydelig Tobakspibe-Fabrik.

Goeree, **Voorne** og nogle flere Der høre og til denne Provinds.

Grevskaabet og Staden **Leerdam**, samt nogle flere saa kaldte Herligheder, tilhører Prinsens af Oranien.

b. Nord-Holland eller West-Friesland.

Enkhuizen, en stor befæstet Stad, og **Hoorn**, har beqvemme Havne ved Spidersøen.

Alkmaar, en ordentlig Stad.

Edam, har en god Havn.

Wierum ligesaa, og er befæstet.

Zardam eller **Zaandam**, en stor og rig By.

Tepel, som har en god Herde, og andre Der, høre hid.

3. **Zeeland** bestaaer af Der i Floden **Scheldes** Udled, hvilke ere inddeelte i 2 Aars-terer. Her ayles megen Krap.

a. Paa Den Walcheren ligger:

Middelburg, Provindsens Hovedstad, er stor, velbygget og befæstet.

Blissingen, er vel befæstet, ligger særdeles besættelig til Søefart.

Denne Stad og Veer udgiøre et Markgrevskaab, som tilhører Arvestatholderens Familie.

b. Paa

b. **Paa Zuid-Beveland:**
Boes har en befæstet Havn.

c. **Paa Schouwen (Sealdia):**
Zirkzee, har god Handel og Sallsberie.

De øvrige Der ere: **Wolterdyk**, **Nord-Beveland**, **Univeland**, **ter Tholen**, **St. Phillips-Land**.

4. Utrecht:

Utrecht, (**Utrajectum**, **Trajectum ad Rhenum**) er temmelig stor og folkerig, med et Universitet. Her er de 7 Provindsers Forening slutet 1579.

Amersfoort ved **Floden Eem**.

5. **Friesland**, (**Frisia**) forfærdiger det fineste Europæiske Linned.

Leeuwarden, **Elewerden**, Hovedstaden, den fæstligste og smukkeste i Provindsen.

Graneke har et Universitet.

Harlingen, en god befæstet Stad med en beqvem Havn. Der beredes meget Salt.

Bolwerd, har god Handel.

Den **Ameland** tilhører Arvestatholderen. **Friserne** ere et gammelt færdigt Folk, og **Almuens** Sprog er endnu forskielligt fra det Hollandske.

6. **Over-Yffel** (Prov. **Transsylvana**).
Zwol, **Zwolle**, ved **Floden Na**, den rigeste og smukkeste Stad i Provindsen, er en stærk Fæstning.

Deven-

Deventer, (Daventria,) en fast og sølkerig
Handelsstad ved Yffel.

Kampen, ved Yffel.

Saffelt, en liden befæstet Stad.

7. Groningerland.

Groningen, **Groeningen**, Hovedstaden, har
et Universitet.

Delfzijl, en vigtig Fæstning.

Winshoten, en liden fast Stad.

II. Landskabet Drenthe

staar under de forenede Provindsers Beskyttelse.

Koeverden, er en Fæstning, som underholdes
paa General-Staternes Bekostning.

III. Generalitets-Landene

er ved Erobringer og Tractater komne under de
forenede Provindsers Herredomme. Arvestat-
holderen er tillige General-Gouverneur over dem.

De bestaae i:

1. Et Stykke af Brabant, hvori:

Hertogenbosch, (Fransk Bois-le-Duc,) en
god Fæstning og Handelsstad.

Bergen op Zoom, en stærk befæstet Stad ved
den liden Flod Zoom.

Maa-

Maastricht, (Trajectum ad Mosam,) en
Stad og stærk Fæstning. Biskpen af Lüttich

har og Deel i Herredømmet over denne Stad.

Breda, en befæstet Hovedstad i et Baronie, samt
Grave, en liden Stad og Fæstning, og
Eindhoven, en aaben Stad, tilhøre Prindsen af Ora-
nien, tilligemed adskillige Distrikter.

Saadanne ere: **Willemsstad**, **Prinsensland**,
Steenbergen.

Hertigheden og Staden **Kovenstein**, samt **Mars-
grevskabet Bergen op Zoom** tilhøre Churfyrsten af
Pfalz, som er Lehn af Generalstaten.

Men **Grevskabet Megen** tilhører det sørsjælske
Hans Croij, og vedkommer ikke Republikken.

2. Landet over **Maas** er et Stykke af
Hertugdømmet Limburg.

Balkenbourg, (**Falkenburg**, fr. **Fauque-
mont**,) en liden Stad.

3. Et Stykke af **Overgeldern**.

Denlo, en befæstet Stad ved **Maas**.

Stevenswold, en Stands by paa en De i **Maas**.

Darvint **Montfoort** tilhører Arvestatholderen.

4. Et Stykke af **Flandern**.

Sluis, (Fransk **Ecluse**,) den bedste Stad,
ligger ved en Bugt af **Nordsejen**, og er vel
befæstet.

Hullst, en Stad og stærk Fæstning med en Havn.
Sau van Gent og

Philippine, ere gode Fæstninger.

§. 10.

Republikken besidder adskillige Stæder paa Kysterne af Indien, og en stor Del af Orme. I Afrika: Gøtlands Fjorberg og nogle Fjorcer paa Ginen. I Amerika: en Del af Susana og nogle Der.

§. 11.

Nederlandene regnedes fordem deels til Germania, deels til Gallia Belgica, efter som de laas enten Østen eller Westen for Rhinen.

Efter det vestlige Nigs Undergang, kom de under det Frankiske, og siden under det Forbringiske Herredømme. Derefter ere de forbundne med det Tydske Nige, og besidde af adskillige Fjorcer.

Det Burgundiske Huus bragte dem efterhaanden til sig.

Keiser Carl V. blev Herr over alle disse Lande, men hans Søn Philip II. i Spanien foraarsogede ved Undertrykkelse og Religiøus Jærfølgelse, at de 7 Provindser 1579 forskænde sig, og forsvarede siden med Bødsel deres Frihed i langvarige Krige.

Stor

Storbritannien og Ireland.

§. 1.

Den Storbritannien er omgivet af det Atlantiske Hav og Nordseen, og skilles fra Frankrige ved Katalen.

Den indeholder Kongerigeene England og Scotland, og udgjør tilligemed den boeliggende De Ireland en Stat 6040 Quadr. Mile stor, den har henved 8 Millioner Indbyggere.

§. 2.

Agerdyrkning, Fædrist og Biergvarler gjor disse Lande en ypperlig Mængde af vigtige Naturproducter.

§. 3.

Den Heie, Bispelige eller egentlig faa talde Engelske Kirke er den herskende i England og Ireland; den Presbyterianske eller Reformeerte i Scotland. I London er en Lutherisk Kirke. Af Catholiker ere, især i Ireland, mange.

§. 4.

Regjeringen er arvelig, og Kongens Magt indskrænket.

Stor

Stændernes Forsamling kaldes Parliament, som er inddelt i 2 Huse: Overhuset bestaaer af Erkebisper, Biskper og den høie Adels; Underhuset af Ridderkabets og Bpvernes Deputerede. Storbritannien har eet Parliament, og Ireland eet.

Kongens Titel er: Konge af Storbritannien, Frankrige og Ireland, Troens Beskytter. Kronprindsen kaldes Prinds af Wales.

Vaabenet er: 3 gyldne Leopardet for England; en rød Løve for Scotland; de 3 Franke Lillier; og for Ireland en gylden Davids Harps. Heret ses nu det Prindsdig-Lyoneborgske Vaaben.

Ridderne af Høstbaandet (of the Garter) bære Et. Jergens Billede i et blaat Baand, og deuden et blaat Knæbaand om det væstre Been. Ordren af Badet (of the Bath) bæres i et rødt Baand, og den Scotiske Orden af Tistelen (of the Thistle) i et grønt.

§. 5.

Videnskaber og Kunst er blomstre. Det Kongelige Videnskaber Selskab i London er det ældste og et af de berømmeligste i Europa, stiftet 1645. De 7 Universiteter ere mindre berømte.

Fabrikker og især uldne Manufacturer ere drevene til meget stor Baldkommenhed.

§. 6.

Handelen er fordeleagtig og vidt udbredt. Der udføres mange Fabrik- og Manufacturvarer, Stønkul, Tin, Bly, Salt, saltet Kød og Fædevarer, og ofte Korn. Indførselen bestaaer især af Jern, Kobber, Tracelast, Silke, Hør, Hamp, Olie, Vin, Salt o. m.

Fra de andre Verdens Deele hentes en Mængde Varer, af hvilke især en stor Deel udføres.

Det Ostindiske Compagnies Handel og Egenomme i Asien ere meget betydelige.

§. 7.

§. 7.

England.

Dette Rige har fortreffelig Agerdyrkning, usædlig Ræddelse, og næst Spanien de bedste Høer, samt Sæensul, Ballejord, Saltkilder, Vin, Bly og noget Kobber.

Det er 2916 Kvadrat-Mile stort, og har omtrent $5\frac{1}{2}$ Million Mennesker.

De mærkeligste Floder ere:

1. Thames, Rhems, (ford. Tameis), den største, gaaer igiennem London.
2. Severn, Saverne, (ford. Sabrina.)
3. Trent eller Humber, (ford. Abus).

England bestaaer af 2 Hoved-Deele: 1) Det egentlige England, 2) Fyrstendømmet Wales (Wales).

I England i sig selv var fordam deelt i 7 Kongeriger, nu i 40 Shires (Schires) eller Landstaber.

- a. Det gamle Kongerige Essex udgiar 2 Shires:
 1. Middlesex (Widdeser).
 2. Essex.
- b. Kongeriget Kent udgiar kun Landstaber
 3. Kent.
- c. I Kongeriget Sussex er
 4. Sussex,
 5. Surrey (Seres).

K

d. S

d. 3 Westfex ere 7:

6. Cornwall (Kaarnvæll).
7. Devon-Shire.
8. Dorset.
9. Sommerset.
10. Wilt.
11. Hamp-Shire (Hæmpshir).
12. Berf.

e. 3 Mercia ere 19.

Mod Østen:

13. Lincoln.
14. Huntingdon.
15. Bedford.

Mod Syd:

16. Hartford.
17. Oxford.
18. Buckingham.
19. Gloucester (Gloster).
20. Monmouth.

Mod Vesten:

21. Hereford.
22. Shrop.
23. Chester (Tjester).

Mod Norden:

24. Nottingham.
25. Derby (Derbe).
26. Stafford.

3 Mid-

3 Midten:

27. Worcester (Worster).
28. Warwick.
29. Northampton.
30. Rutland.
31. Leicester (Lester).

f. Ostangeln har 3:

32. Suffolk.
33. Norfolk.
34. Cambridge (Kæmbridg).

g. Northumberland har 6:

35. York.
36. Durham (Deram).
37. Northumberland.
38. Cumberland.
39. Westmorland.
40. Lancaster (Lancaster).

1. Middlesex.

London, Rigets Hovedstad og Regjeringens Sæde, ligger paa begge Sider af Them, er meget stor og folkerig. Den bestaaer af Stæderne London og Westminster, samt Forstæden Southwark (eller Southwark). Kongens Residens-Slot kaldes St. James. St. James Park og Hyde Park ere bekendte offentlige haver. Tower er en gammel dags Fæstning. Staden skal have omtrent 120,000 Huuse, 600,000 Mennesker og omtrent $\frac{1}{2}$ af at den Engelske Handel. Her er adskillige

A 2

Lær:

Lærde og andre vigtige Selskaber, saa og en berømt Bank. Velholden er 52° 29' 30".
 Chelsea, (Tjsefsch,) en smuk Landby med en botanisk Have og et stort Hospital.
 Kensington har et kongeligt Slot.
 Hampton-Court (Hampton-Kort,) et kongeligt Lustslot ved Thems.

2. Essex.

Colchester, (Kosthesler, ford. Camalodunum,) en stor og folkerig Stad.
 Sarwich, (Særvitsch,) ved Udsæet af Floden Stour, har en stor sikker Haven, beskyttet ved et Fort.

3. Kent.

Canterbury, (Kænterburj, ford. Cantuarua, Durovernum,) hvis Erkebisp er den første Pair i Riget; men boer ikke her.
 Dover, (ford. Portus Dubris,) af hvis Havn ugentlig gaar Paketbaade til Calais.
 Greentwich, (Grævitsch,) har et Slot, et stort See-Hospital og et berømt Observatorium.

Gravesend ligger og ved Themsen.
 Rochester (Roasthesler, fordam Durobrivis).
 Tunbridge (Tøndbridsch).
 Scherness, en Fæstning med Skibbygger-Verst.
 Ramsgate, en liden Stad med en beqvem Haven.
 Downs (Frank les Downs), kaldes den Egn i Sæen ved Dover, Sandwich og Deal, hvor Goodwin's Sandbanke ligger, inden for hvilke er en sikker Rede for Skibe.

4. Sussex.

Chichester, (Tschitschesler, Ocestria,) er smuk. Arundel, hvis Slot er det ærteste i England, hvis Besiddere altid have Titel af Greve.

5. Sur-

5. Surrey.

Southwark regnes til London. Erkebispens af Cantersbury boer der.

6. Cornwall.

En Halvøe, har vigtige Tin- og gode Kobberværker.

Bath, (Ostium Cenionis,) har en god Haven.

Penzance, en See-Handelsstad.
 Landsend (ford. Pr. Boleium) og Lizard (ford. Damnonium og Oerium,) ere bekendte Fjeldberge.

7. Devon-Shire.

Exeter, (ford. Iksa,) en af de fornemste Stæder i England.

Plymouth, (Plejmauth, s. Tamaræ Ostium,) har en af de berømteste Havne i Riget, og Skibbyggerie.

Dartmouth har en god Haven.

8. Dorset-Shire.

Dorchester (ford. Durnovacia).

9. Somerset.

Bristol, (ford. Venta Silurum,) er stor, folkerig og næst London den rigeste Handelsstad i Landet.

Bath (Bæth, s. Aqua solis,) berømt af sine varme Bæde.
 Wells (ford. Theodoranum,) en folkerig Stad.
 Glastonbury.

10. Wilt-Shire.

Salisbury, er stor, og har blomstrende Manufaktur.

Marlborough (Marlboro, ford. Carnetia).

II. Hamp-Shire.

Winchester, (ford. Venta Belgarum,) en gammel Stad.

Portsmouth, (ford. Portus Magnus,) en fast og folkerig Handelstad med en berømt befæstet Havn, samt Skibbygger-Værft og Magaziner.

Gospport driver god Handel.

Spithead (Spithead) en Odde.

Wight (Veit, ford. Vectis,) er en frugtbar Ø.

Hertil regnes og de smaa Øer ved Kysten af det franske Normandic:

Jersey, (Dschersch, ford. Caesarea).

Guernsey, (Gernsch,) og

Alderney eller **Origny** (ford. Arica, Rhodia).

Serke (Sergis).

12. Berk-Shire.

Windsor, en Bye med et befæstet Slot, Redding, er Hovedstaden.

13. Lincoln-Shire.

Lincoln, (fordum Lindum Colonia,) Hovedstaden, ved Floden Witham

Boston, en gammel Stad.

14. Bedford-Shire.

Bedford, er stor, folkerig og behagelig.

15. Oxford-Shire.

Oxford, (Oxonium,) har et Universitet med et berømt Bibliothek.

Wood.

Woodstock, en Bye med et Slot, tilhører Hertugend af Marlborough Familie.

16. Gloucester-Shire.

Gloucester, (fordum Clanum,) er stor.

17. Shrop-Shire.

Shrewsbury, (Schreusburch,) er stor og folkerig.

18. Cheshire eller County Palatine of Chester.

Chester, (ford. Deva,) har en Fæstning og Havn; driver den største Handel med Øst.

19. Nottingham-Shire.

Nottingham, en meget smuk Stad med et Slot.

20. Derby-Shire.

Derby eller **Darby** er folkerig.

21. Stafford-Shire.

Lichfield, (Lirschfeld,) en anseelig Stad.

Stafford er Hovedstaden, har gode Klædefabriker.

22. Worcester-Shire.

Worcester, har flionne Manufacturer og offentlige Stifelser.

23. Warwick-Shire.

Cowentry, en stor og folkerig Stad.

24. Leicestershire.

Hvor den længste Uld falder.

Leicester, (fordum Raca Coritannorum) den fornemste Stad, er temmelig stor og har mange Strømpe-
Væverie.

25. Suffolk.

Ipswich, (Ipswich,) en stor Handelsstad med
Havn.

26. Norfolk.

Norwich, (Norwich,) er stor og folkerig, har
berømte Stof-Manufacturere.

Yarmouth, (Yarmouth,) en befæstet Stad med
en god Havn og Handel.

Lynn, en befæstet Stad med en Havn.

27. Cambridge-Shire.

Cambridge, (Kambridisch, Cantabrigia,) har
et belændt Universitet.

28. York-Shire.

Er den største af alle.

York, (Eboracum,) Hovedstaden, er det ærdeste
Erkebispesæde i Englande.

Saliser, er meget folkerig.

Null og

Deverley har god Handel,

Leeds (Leds) og

Doncaster (Donkaster) tre gode Stæder.

29. Durham.

Durham, en gammel Stad med en god Fæstning.

30. North-

30. Northumberland.

Har hyperlige Steenkul-Gruber.

Newcastle, (Njuskaestel,) er meget folkerig, har
en sikker Havn, og driver anseelig Handel.

Berwick, ved Floden Tweed (Twiid), en befæstet Bys
paa Grændsen af Scotland.

31. Cumberland.

Catliole, (Karliol, ford. Beoronicum) en folkerig Stad
ved Floden Eden.

32. Lancashire eller Pfalzgreveskabet
Lancaster.

Lancaster, (Lankaster, ford. Longovicum,)
Hovedstaden.

Manchester, (Mæntjester, f. Mancunium,)
en stor, sund og folkerig Bys ved Fl. Irvel,
med flienne Manufacturer.

Liverpool, en Handelsstad ved Udlobet af Fl.
den Mersey, med en beqvem Havn.

Hertugen af Bridgewater har anlagt en kostbar
og meget nyttig Kanal for Vaade.

II. Fyrstendømmet Wales (Cam-
bria, fordum Britannia secunda,) er meget
bjergagtigt.

Indbyggernes nedstamme fra de gamle Britter, og
deres Sprog kommer af det gamle Galliske.

Det har 2 Hoved-Deele: South-Wales
og North-Wales, af hvilke enhver indeholder
6 Ehtre.

I. Syd-Wales indbefatter:

Landskaberne: 1. Pembrokeshire, 2. Caermarthen, 3. Glamorgan, 4. Brecknock, 5. Cardigan, og 6. Radnor-Shire.

Stæderne:

Pembrokeshire, (Pembroke,) ved Haynes Milford, driver stærk Handel.

Tenby eller Tenbigh og Havnefordwest, ere gode Handelsstæder. Caermarthen (ford. Maridunum) og Caerdiff, ere folkerige. Brecknock, driver god Handel.

2. Til Nord-Wales hører:

1. Montgomery, 2. Merionet, 3. Flint, 4. Denbigh, 5. Caernarvon-Shire, og 6. Den Anglesey, foruden Mona.

Brechan, (Bepan,) den største Stad i Nord-Wales.

Denbigh (Denbej), har et fast Slot. Montgomery ligger behagelig.

Man, (s. Monabia,) er en Ø i det Irske Hav. Der er:

Roslin med et fast Slot. Douglas med den bedste Havn.

Kystendømmet er siden i det 13de Hundreede inderskrevet den Engelske Krone.

§. 8.

Scotland.

Har vigtig Hædrist og Hiskeris, Skog og Stenulv, er 1600 Quadrat-Mile stort, og har omkring 1½ Million Menngester.

Dees

Dets nordlige Del er bjergagtig, og Indbyggerne, som kaldes Bierg-Skotten (Highlanders), ere forskjelte lige i Sprog og Levemaade fra de andre (Lowlanders).

Tay er den fjerntste Flod.

Man pleier inddeele det i:

1. Syd-Scotland.
2. Det Mellemste og
3. Nord-Scotland.

S alt har det 31 Shires og 2 Stewarties.

1. Syd-Scotland.

Edinburgh, Rigets Hovedstad, er stor og folkerig, har en Bierg-fæstning, et Universitet og et Kongeligt Slot.

Leith, ved en Flod af samme Navn, har en Havn, hvoraf Edinburgh betjener sig.

Glasgow, en stor, velbygget Handelsstad med et Universitet, ved Floden Clyde.

Saint Andrews, har en Havn og et Universitet. Dumbarton, en Bæstads med et fast Slot.

Dunferis, ved Floden Tich, har blomstrende Handel. Hamilton, en smuk Stad med Hertogens af Hamilton Slot.

Douglas, en liden Stad og Slot.

Bute og Arvan ere frugtbare Øer.

2. Mellem-Scotland.

Perth, har god Handel.

New-Aberdeen og

Old-Aberdeen, ere gode Handelsstæder med Universiteter.

De

De vestre Skotske Øer kaldes Hebrides (fordum Ebudes).

3. Nord-Scotland.

Inverness, en Stad med en Havn og Fæstning.

William, en Fæstning.

Cromartie har en stor og god Havn.

Weich har en god Havn.

Skye og Lewis ere temmelig store Øer.

Orkneerne, Orkneys, (ford. Orcades, i Tallet 28,) har fordum tilhørt Norge, saavel som

Shetlands-Øerne (46), ved hvilke er den berømte Sildefangst.

§. 9.

Ireland

Er omtrent 1500 Kvadrat-Mile stor, har meget betydelig Færdighed, og over en Million Indbyggere.

Den har sit eget Parlament, og regieres ved en Vice-Konge.

Floden Shannon (ford. Senus,) er den mærkeligste.

Den har 4 Hoved-Deele:

1. Leinster.

2. Ulster.

3. Conaght og

4. Munster,

og deri 32 Grevskaber.

I. Lein-

I. Leinster, (Lagenia,) har:

Dublin, Landets Hovedstad, Vice-Kongens, Parlamentets og den fornemste Erkebiskops Sæde. Den er stor, har en stor Havn og et Academie.

Wicklow og

Wexford, Stæder.

Catherlagh.

Maryborough.

2. Ulster (Ultonia, Ulidia).

Londonderry, har en beqvem Havn.

Charlemont, ved Floden Blackwater, har et got Kastel. Carrick-Fergus eller Knock-Fergus har en god Havn, beskyttet ved et fast Slot.

Inniskilling, med 2 Forter, paa en Ø.

3. Conaght eller Connaught.

Ballinacorney, en fast Stad med en stor og god Havn.

Arslone, en fast Stad.

Selgo, har en beqvem Havn.

4. Munster, Mounster, (Momononia).

Waterford, en stor folkerig Handelsstad med en god Havn.

Corke, har en god Havn og megen Kiøbhandel. Limerick, er befæstet.

Roughall og

Kinsale, Handelssteder med gode Havne.

§. 10.

§. 10.

Ell der Brittiske Rige hører endnu:

I Europa: den fæste Stad Gibraltar i Spanien. Saa besidder og Kongen de Deunisøig-Lånneborgske Lande.

I Asien: Landet Bengalen, Stæderne Bombay, Madras, St. David, og mere i Indien; Fortet Martborough paa Sumatra.

I Afrika: Adskillige Forter paa Kysten, samt Den St. Helena.

En Deel af Nordamerika, med mange Der.

Det tillegges sig og de nye opdagede Der i Syd-Sydet.

§. 11.

Albion eller Britannia var før de Gamle den første bekiendte Ø.

Romerne (under Cæsar, Claudius og Domitianus) undertvang den indtil midt i Scotland, og Severus skilte denne *Britannia Romana* fra *Barbara* ved en Mur over det smaleste af Scotland, ligesom Hadriani Vold havde tilførs været Grændse.

Romernes Britannia deledes i Superiorem og Inferiorem. Siden regnes 5 Provinzset: Prima, Secunda, Flavia, Cesarientis, Maxima Cesarientis og Valentia.

De merkelligste Folk vare:

Celtæ, som havde Stæderne: Droovechum, Durobrivæ, Rutupis, Dabris.

Belgæ: Venta Belgarum.

Dumnonii: Ica. *Cassiterides* kaldtes før Der, hødest man fik Tin.

Hos *Trinovantes* vare Londinium, Verulamium, og Camalodunum, Romernes første Kolonier her.

Silures, havde Venta, Ica.

Brigantes: Eboracum.

Dumii: Victoria og andre flere.

Calc.

Caledonii kaldtes Scotlands ældgamle Indbyggere. Siden nævnes *Picti* i den østlige, og *Scoti* i den vestlige Deel af *Britannia Barbara*.

Førbierget *Orcas* er imod Norden.

Hibernia kaldtes og fordem *Ferne*, *Britannia minor*, og siden *Scotia*. Iblandt dens Folk nævnes *Brigantes*.

§. 12.

Da Romerne forlode Britanien, blev Angel-sæferne midt i det 5te Hundreedaar kaldte til Hjælp af Indbyggerne imod Pictæ og Scotæ. De nedløde sig i Landet, som af dem fik Navnet England, og stiftede de 7 Riger, af hvilke Westsax siden fik Herredømmet over alle.

De Danske Konger fik derefter Overmagten, og siden kom Alzet til Hertugerne af Normandis.

Henrich II. indtog i det 12de Hundreedaar Ireland, og Edvard I. Wales. Henrich V. blev tillige Konge i Frankrige, men hans Eftermand tabte endog Normandis og Guienne.

I Jacob I. af det Skotske Hus Stuart fik England og Scotland een Konge, og under Anno blev de 1706 aldeles forenede under Navn af Storbritannien.

1714 blev Georg I. Churfyrste af Slesvig-Holstenborg, Konge.

Ved Freden 1763 vandtes Canada, Florida, en Deel af Louisiana og nogle Stæder i Afrika.

Men ved Freden 1783 tabte Storbritannien det meste i Nordamerika, samt Tabago, Senega og Minorca.

Kon.

Kongeriget Portugal.

§. 1.

Har Spanien mod Norden og Østen, og det Atlantiske Hav mod Sønden og Vesten.

Det udgør omtrent 1845 Quadrat-Mile, er frugtbar, men ser dyrt; har Vin, Olie, Frugter, Vie, Høl, Silke og Ud, næsten lig den spanske; saa og Søsfalt og nyttige Stenarter.

Befolkningens Tal vare ved 2 Millioner og 225,000.

§. 2.

Floderne:

1. Minho (foed. Minius).
2. Tna (foed. Limius, Lethe).
3. Douro (foed. Durius).
4. Tejo (foed. Tagus).
5. Guadiana, (foed. Anas,) kommer fra Spanien.

§. 3.

Den Romersk-Catholske Religion er allens tilladt, og Inquisitionen forfølger Jøder og Kiatteere.

Der er: 1 Patriark, 3 Erkebisper, og nogle hundrede Klostre; saa og 3 Geistlige Ridder-Ordener: 1. Christi Orden, 2. af Santiago, og 3. Aviz.

§. 4.

§. 4.

Regieringen er monarkisk og arvelig. Paven har tillagt Kongen det Uhaanværdige. Den Kongelige Titel er: Konge til Portugal og Algarve, paa denne og hin Side Haven i Afrika, Herre over Guinea, Erobring, Skibsfart og Handel i Ethiopia, Arabien, Persien og Indien, &c.

Kronprindsen kaldes Prinds af Brasilien, og de øvrige Kongelige Døen Infanter.

§. 5.

Videnkaberne ere forjante, ligesom Konster og Manufacturer.

§. 6.

Vaabenet er for Portugal 5 blaas Skjelde, og for Algarve 7 Røstler.

§. 7.

Portugal udfører: Salt, Vin, Olie, Kaffee, Mandel, Sigen, Citroneer o. s. v., samt Brevstene, Edelstene og andre Amerikaner. Derimod indføres snart alle Slags Manufacturer og Fabrikkvare, Korn, Metaller, Heste og Vrag.

Portugalske sejs besøgte ikkun deres Colenier.

§. 8.

Portugal bestaaer af 6 Landflaaber:

1. Estremadura.
2. Beira.
3. Entre Douro e Minho.
4. Traz os Montes.
5. Alentejo.
6. Kongeriget Algarve,

og nogle Øer i det Atlantiske Hav.

§.

§. 9.

§ 9.

De mærkeligste Stæder ere:

1. I Estremadura:

Lisboa, gemeentlig Lissabon, (ford. Olistippo,) Hovedstaden, Kongens Residens, ved Tejo-

Flodens Udløb, har en stor og sikker Havn.

Her er et historisk Academie og en Patriark.

1755 blev den meget ødelagt af Jordstæd.

Setuval, (Holl. St. Ubes,) en befæstet Seestad, har megen Salthandel.

Leiria har et Universitet.

Santarem, (s. Scalabis,) har et Citædel og et Academie.

Peniche, har en Havn og Fæstningsværker.

Thomar, har et Videnskaber Academie.

2. Beira har:

Coimbra, (ford. Colimbriga, Conimbriga,) med et Universitet.

Gueda, en fest Stad.

Penamacor, en Grandsefæstning.

3. Entre Douro e Minho.

Porto, Oporto, (ford. Calle,) er næst Lisboa

den bedste Stad, har et Castel, og driver be-

romt Vinhandel.

Braga, (ford. Bracara, Augusta,) tilhører

en Erkebisp, som er Rigets Primas.

Gul

Guimaraens, har været de første Kongers Sæde.

Vianna, en stor befæstet By.

Villa de Londe har en befæstet Havn.

4. Traz os Montes.

Miranda de Douro, en Stad og Grandsefæstning.

Braganza, en By, hvorfra det nuværende Kongehus udstammer.

5. Alentejo.

Evora, (ford. Ehora, Liberalitas Julia,) en fast Stad, har en Erkebisp.

Estremoz, en af de bedste Fæstninger.

Evas, en Stad og Grandsefæstning.

Odivenza, en god Grandsefæstning.

La Rippe, en nye Fæstning anlagt 1763.

Portalegre (ford. Portus alacer) og

Beja, (ford. Pax Julia,) ere Kjøbstæder.

Villa Viciosa, en befæstet By.

6. Kongeriget Algarve.

Lagos, en befæstet Stad med en Havn, er Statsholderens Sæde.

Faro, som tilhører den regierende Dronning, og

Lavira, ere Stæder med Havne og Fæstningsværker.

§ 2

Villa

Villa Nova de Partimao, en befæstet Bys med en
 For og fletter Havn.
 Cabo San vincente er et bekjendt Forbjerg, (sørb. Pr.
 Sacrum). Saa og
 Cabo do Carvoeiro og Cabo de Santa Maria.

7. Verne.

a. Madeira har berømt Vin: Mos.

Der er:

Funchal, en befæstet og ildebygget Bys ved en
 Bugt.

Denne Ø har en meget luffelig Beliggenhed, høje
 Berge, og derved saa forskellige Klimater, at der kan
 dyrkes de fleste Europeiske, saavel som Indianske Frugter.
 Naagtet den dyrkes kan maadelig, nærer den dog ved
 80,000 Indbyggere.

b. Porto Santo, har en Bys af same
 me Navn.

c. Azores eller Terceiras, de Azor
 riske Øer ere 9. De mærkeligste:

1. Santa Maria er den, som blev først
 opdaget (1432).

2. San Miguel er den best beboede, der er:
 Ponta Delgada, Hovedstaden.
 Villa franca, og Ribeira grande, Byer.

3. Terceira har:
 Angra, en befæstet Stad med en Havn.
 Sebastiano og Prajo ere befæstede Byer.

4. Pico har Navn af et høit Bierg.

De øvrige ere: 5. San Jorge. 6. Graciosa.
 7. Fayal. 8. Flores. 9. Corvo.

§. 10.

§. 10.

Kongen af Portugal besiddes desuden: Serne ved
 Cabo Verde i det Atlantiske Hav, samt adskillige Stæd
 der og Fæstninger i Afrika. I Asien: Goa, Diu,
 Macao. I Amerika: Braslien.

§. 11.

De Gamles Lusitania indeholdt noget mere og
 noget mindre end Portugal. Den var en Deel af
 Hispania, og fulgte mestendels dette Rigez Skiebne,
 indtil Portugal blev i det 12te Hundreedaar et Rige for
 sig selv, og derefter forøget med Algarve. I det 16de
 gjorde Portugisernes store Opdagelser og Erobringet i
 Afrika, Indien og Braslien, hvilke for største Deelen
 tabtes, medens dette Rige siden var forenet med
 Spanien.

Midt i det 17de Hundreedaar (1640) gavede Portu
 gisernes sig igjen en Konge.

§ 3

Kon.

Kongeriget Spanien.

§. 1.

Spanien (i Landets Sprog *Espanna*) har mod Nord den viscaiske Hav (en Deel af det Atlantiske); mod Vesten meest Portugal; mod Syd den Middelhavet, og stilles mod Osten fra Frankrig ved de Pyrenæiske Berge.

Dets Størrelse er omtrent 8500 Kvadrat Mile. Det har ved 10 Millioner Indbyggere.

§. 2.

Landet er bergagtigt, har gode Stove, Jernværker, Kvægsals og meget Sot-Salt. Vin, Silke og Safran avles i Rængde, saa og meget Benuid, Sukker og Riis. Ellers er Agerdyrningen maadelig. Hestene ere gode, og Ulden den bedste i Europa.

§. 3.

Store Floder ere:

1. Minho.
2. Duero.
3. Tago.
4. Guadlana.
5. Guadalquivir, (foed. Boetis.)
Ihde alle ud i det Atlantiske Hav.
6. Ebro, (f. Iberus,) falder i Middelhavet.

§. 4.

§. 4.

Den Romersk-Catholiske Religion alene taales. Inquisitionen er indført. Der ere i Riget 8 Erkebisper-bannier, og over 3000 Kloster.

De Geistlige Ridder-Ordener: 1) San Tiago de Compostella; 2) Calatrava, 3) Alcantara og 4) Montesa har store Jutdommer af Landet, saavel som Johanniter-Ordenen.

§. 5.

Regeringsformen er uindskrænket, og Kronen arvelig. Kongens korte Titel er: Catholisk Konge af Spanien. Keiserindens kaldes Prindsa af Asturien, de andre Kongelige Hørn Infantier.

Det sædvanlige Vaaben har et guldne Castel med 3 Taarne for Castilien, en rød Løve for Leon, og 3 Klirer for Aragon.

Ridder-Ordenen af det Gyldne Vlies (eller Skind) er Burgundisk af Oprindelse, og uddesles sands af det Hæderlige Huis og Spaniens; den bærer i et ponceau-rødt Saand. Carl III. Orden i et blaat.

§. 6.

I Videnskaberne staar Spanierne endnu langt tilbage. Konsterne ere ikke i tilbørlig Drift.

§. 7.

Ved Handelen taber Spanien meget af det Guld og Sølv, den tiligemed andre kostbare Vares henter fra Amerika.

Den selger fornemmelig Vind, Olie, Uld, Silke, Soda *), Sæbe. Men kjober fra Fremmede, trænge Manufactur, og Jærskvad, Kvæl og Sækerodde.

§ 4

§. 8.

*) Et Stagn Væ, som bruges til Statuier, Sæbe-darie, o. s. v.

§. 8.

Spanien er inddeelt i 15 Hoved-Provindsfer, hvilke henhøre dels til det forrige Kongerige Castilien, dels til Kongeriget Aragonien, men nogle regnes til ingen af disse Riger (endskiønt dog og disse har en Tid hørt til Castilien).

A. De Castilianske Lande ere:

1. Nye Castilien.
2. Gammel Castilien,
3. Asturien.
4. Gallicia.
5. Leon.
6. Estremadura,
7. Andalusia.
8. Murcia.
9. Granada.

B. De Aragoniske Lande:

10. Aragon.
11. Cataluna.
12. Valencia.
13. Kongeriget Mallorca.

C. De øvrige Landskaber ere:

14. Biscaya med Guipuzcoa og Alava.
15. Navarra.

§. 9.

§. 9.

1. Kongeriget Nye Castilla, som bestaaer af 5 Provindsfer: 1. Madrid, 2. Toledo, 3. Guadalaxara, 4. Cuenca, 5. La Mancha.

Madrid, Hovedstaden, er en stor og folkerig By. Her er et smukt kongeligt Residens-Slot og 4 Akademier, saa og 2 prægtige Broer over Bækken Manzanares.

Toledo, (Toletum,) har et Universitet og en Erkebisp, som er Primas for Spanien.

Alcala de Henares, (fordum Complutum,) har et Universitet.

Aranjuez og Buenretiro, ere Kongelige Lustslotte.

Escorial, er en Landsby ved et prægtigt Slot, i hvis Kirke er den Kongelige Begravelse, kaldet Pantheon. Støttet kaldes San Lorenzo el Real del Escorial.

Cuenca og Ciudad Real, Stæder.

2. Kongeriget Gammel Castilla, indbefatter Provindsferne: Burgos, Soria, Segovia, Avila.

Burgos, Hovedstaden, er temmelig stor, og har en Erkebisp.

Valladolid, en af de smukkeste og anseeligste Stæder i Spanien, har et Universitet og et Academie.

Segovia, en Stad med et Slot, har de bedste Manufacturer.

Avila og

Siguenza, (Seguntia,) har Universiteter,
Medicin's Sch. Hovedstaden i et Hertugdøm.

3. Fyrstendømmet de les Asturias,
har :

Oviedo, (ford. Ovrum,) Hovedstaden, med
et Universitet.

Sanillana, en Bøt.

4. Kongeriget Galicia.

Corunna, Hovedstaden, med en stor Havn og
2 Castellor.

Saniago eller Compostella har et Universi-
teter og et Biskop. I Cathedral-Kirken
foregives Spaniens Patron St. Jakob den
 yngre at være begravet.

Ferrol har en berømt befæstet Havn,
Bajona, ved en Havnugt.

Forbjergene Gintsterra, (s. Artabrum,
Nerium,) er den vestligste Odde af Europa.

5. Kongeriget Leon er deelt i 6 Pro-
vindsler: Leon, Valencia, Toro, Balla-
dolid, Zamora og Salamanca.

Leon, (ford. Legio septima Germanica,)
Hovedstaden.

Salamanca, (ford. Salamantica,) har et Universitet.
Astorga (ford. Asturica augusta,) og
Zamora, (ford. Senticia,) ere faste Stæder.

6. Estre-

6. Estremadura.

Badajoz, (ford. Pax augusta,) Hovedstaden,
ved Floden Guadiana, er en Grændsefæst-
ning mod Portugal.

Merida (ford. Emerita augusta).

Troyillo, (ford. Turris Julia,) og

Alcantara, ere befæstede.

I den frugtbare Dal la Vera de Plasencia ligger
det Kloster, hvor Kæiser Carl V. boede.

7. Det frugtbare Landskab An-
dalusia indbefatter de 3 gamle Kongeriger;

1. Sevilla, 2. Cordova, og 3. Jaen.

2. Kongeriget Sevilla.

Sevilla, (ford. Hispalis,) ved Guadalquivir,
den største Stad i Spanien, har et Universitet
og et Academie for de skønneste Videnskaber,
vigtig Handel med Uld, Olie og Frugter, samt
den største Tobaksfabrik i Europa.

Cadix, (ford. Gadir, Gades,) en berømt fast
Handelsstad med en stor og god Havn. Her er
det Indianske Commerce-Collegium, Middel-
punktet for den Amerikanske Handel.

el Puerto de Santa Maria, en Handelsstad, hvor Ca-
pitan-General over Andalusien residerer.

Medina Sidonia, (s. Albo,) har Titel af et Hertugdøm.

I dette Landskab ligger og

Gibraltor, en Handelsstad og stærk Fæstning
ved Strædet, med en befæstet Havn, tilhører
England (siden 1714).

Den ligger ved Foden af det Bjerg, som for-
dum hedder Calpe.

b. Kon-

h. Kongeriget Cordova.

Cordova, (f. Colonia Patricia, Corduba,) ved Guadalquivir.

c. Kongeriget Jaen.

Jaen, (ford. Auzi, Sene,) Hovedstaden.

g. Kongeriget Granada.

Granada, en af de største Stæder i Spanien, driver stor Silkehandel, og har et Universitet.

Malaga, (ford. Malaca,) en Handelstad med en stor Havn. Dens Vin er berømt.

Almeria, (ford. Murgis,) en Søestad.

Ronda, en fast Stad.

Indbyggere i Fjeld-Egnen som Alpujarcas ere Merer af Oprindelse og Levemaade, men har antaget den Christne Religion.

Antiquera, (f. Antiquaria,) en stor Stad, ligger imellem Kongerigene: Granada, Sevilla og Cordova.

9. Kongeriget Murcia.

Murcia, en stor velbebygget Stad.

Cartagena, (Carthago nova, Spartaria,) har et Fort og en meget god Havn.

10. Kongeriget Aragon.

Zaragoza, (f. Salduba, Cæsarea Augusta,) er stor og velbygget, driver god Handel, har et Universitet og en Erkebisp.

Tarazona, (fordum Turiala,) ikke langt fra Bjerget Montcayo.

II. Syr-

II. Fyrstendømmet Catalunna.

Barcelona, (Barcino,) Hovedstaden, er stor og velbefæstet, har et Academie for de skjønne Videnskaber, en god Havn og Handel.

Tarragona, (ford. Tarraco,) en fast Handelstad. Her veer en Erkebisp.

Tortosa, (ford. Doctósa,) en fast Handelstad.

12. Kongeriget Valencia.

Valencia, Erkebispens og Guvernerens Sæde, med et Universitet.

Alicante, (ford. Lucentum,) har en god Havn, og dens Vin er berømt.

13. Kongeriget Mallorca bestaaer af Dertte:

a. De Baleariske (Balears, Gymnesia).

1. Mallorca har:

Palma, ved en Havbugt, er stor og velbefæstet. Her veer Statthalderen, og her er et Universitet.

2. Minorca, der er:

Mahon, (ford. Portus Magonis,) har en fortreffelig Havn, forsvaret ved Fæstningen San Phelipe.

Ciudadella, er fast og har en liden Havn.

b. De

b. De Pyrenæiske:

1. **Friza**, (ford. *Ebalus*;) har en fast Hovedstad af samme Navn.

2. *Fromentera* (ford. *Frumentaria*) er ubeboet.
3. *Moncolobrer* (f. *Ophidia*, *Colubaria*).

14. **Biscaya** indbefatter tillige Landskaberne **Guipuzcoa** og **Alava**.

a. I Guipuzcoa er:

San Sebastian, en befæstet Stæd og Havn, driver stærk Handel, er General-Comandantens Sæde.

Suñerria, en fast Øestad.

Phalan-Oert, (Spansk: *la Isla de los Pasaños*, fransk: *Isle de la conference*) i Øiden *Vidasa*, er bekjendte i Historien, hvar af den Pyrenæiske Freds Slutning.

b. I Alava:

Vitoria, en god Handelstad.

c. I Biscaya selv:

Bilbao, en Øye med en god Havn og stærk Handel.

Ordunna, en Stæd.

15. **Kongeriget Navarra** kaldes og **Øvre Navarra**, for at skilles fra det Franske.

Pamplona, (ford. *Pampejopolis*;) ved Foden af de Pyrenæiske Berge, Vice-Kongens Residens, er befæstet, og har et Universitet. Ofte var tilforn Kongernes af Navarra Residens.

§. 10.

§. 10.

Uden for Europa besidder Spanien: 1) Noget Faste Ninger i Barbariet, og 10 smaa Øer ved Guinea. 2) De Canariske Øer i det Atlantiske Hav. 3) De Philippiniske og Ladroniske i det Indianske Hav. 4) En stor Deel af det fæste Land i Amerika og af Mexco.

§. 11.

Hispania, kaldtes af Grækerne **Iberia** og **Hesperia**. Dets sødlige Egne var det **Tarstis**, hvorfra Phænicer og, en kort Tid, Israæliter hentede store Rigdomme.

Romerne deelte den i *Ulteriorem* og *Citeriorem*. Augustus deelte *Ulteriorem* igjen i 2 Provindser: *Lusitaniam* og *Bæticam*, og *Hispania Citerior* blev kaldet *Tarraconensis*.

1. *Lusitania*, som indeholdt det meste af Portugal, blev beboet af *Lusitani*, *Vætones*, *Turduli* og *Celtici*. Dens fornemste Stæder vare: *Olisippo*, *Scalabis*, *Eboræ* eller *Liberitias Julia*, *Augusta emerita*, *Combriga*, *Salamantich* og *Pax Julia*.

2. *Bætica*, som var den frugtbareste og ved Elbids farten mest bekyndte Deel, var beboet af *Turdulani*, *Turduli*, *Bastuli* og *Bæthyni*.

Stæderne: *Tartessus* og *Gadir* eller *Gades*, vare Phæniciske Colonier.

Deuden vare der: *Jula Traducta*, *Cordoba*, hvor *Seneca* og *Lucanus* vare fødte; *Hispalis*, *Castulo*, *Italica*, Keiser *Trajan*s Fødested, *Astigi*, *Eliberis*.

De 2 Berge ved *Fretum Herculeum*: *Calpe* i Europa og *Abyla* i Afrika, kaldtes **Herculis Støtter**.

3. *Tarraconensis* havde til Indbyggere især de *Callæici*, *Cantabri*, *Celsitæri*, *Vætones*, *Astures*, *Arcanci*, *Edesani*, *Vaccæi*, *Cerætan*, og flere.

De

De fornemste Stæder i denne Deel vare: Lucus Asturum, Aqvæ Flavia, Toleram, Cæsar augusta, Saguntus og Cartago nova, Numantia, Clunia, Emporiae, Lucentum, Brigantiam, Turiaeo, Pampelo, Lancia, o. fl.

Deresse blev Spanien deelt i Lusitaniam, Callæciam, Tarraconensem, Carthaginensem og Bæticam.

§. 12.

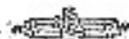
Romerne toge Spanien fra Carthaginiensere. I det 5te Hundrethaar blev den indtaget af Svevi, Alani og Vandali, hvilke igien blev overvundne af Vestgotherne.

Disses Herredømme blev i det 8de Hundrethaar fuldstændt af Araberne, som erobrede det meste af Spanien, men adskillige spanske Gothiske Stater opretholdt sig, udbredtes efterhaanden; og udgjorde omfend de to Riger Castilien og Aragonien. Disse, forenede under Ferdinand og Isabella, med Slutningen af det 15de Hundrethaar, gjorde aldeles Ende paa Norenes Herredømme, opdagede Stræt deressee, ved Columbus, Amerika, og indtoge Navarra. Siden har Portugal, Nederlandene, de Østerrigske og mange Italienske Lande været forenede med dette Rige, men ere igien skilte deraf.

Ved Freden 1783 fik Spanien igien Minorca og Florida, som havde tilhørt Storbritannien, den første siden 1708, den sidste siden 1763.

Kon-

Kongeriget Frankrige.

§. 1.

Frankrige, la France, grændser mod Norden til Nederlandene og Kanalen; mod Osten til Tydskland, Helvetien og Italien; mod Sydert til Middelhavet og Spanien; mod Vesten til det Atlantiske Hav.

Det er 10,000 Kvadrat-Mile stort, og regnes at have over 25 Millioner Mennesker.

§. 2.

Landets Korn-Avling er i Almindelighed tilstrækkelig, som og Skovene. Den har overflødig Vijn, anseelig Silke-Avl, maadelig Uld, jærn Olie, Safran, Hør og Lampa; saa og Salt, Sæntul, Jærn og Kobber.

§. 3.

De fornemste Floder ere:

1. Seine, (førd. Sequana,) falder ud i Kanalen.

2. Loire, (Liger,) og

3. Garonne, (Garunna,) løbe ud i det Atlantiske Hav. Disse 3 Floder udspringe i Frankrige.

4. Rhone, (førd. Rhodanus,) kommer fra Helvetien, og gaar ud i Middelhavet.

D

§. 4.

§. 4.

Den Romersk-Catholske Religion er den herskende.

Der gives nogle Millioner Reformerte, som kaldes Huguenotter; og nægtes Religionsfrihed. Denne har dog de Evangeliske i Elsad, og paa nogle Steder Jøderne.

§. 5.

Kongens Rige er indskrænket og arvelig paa Sværdsteden. Titelen er: Konge af Frankrige og Navarre. Udenlandske kalde ham og: Hans allerchristeligste Majestæt. Kronprindsen kaldes Dauphin.

Våbenet er 3 gyldne Ulke for Frankrige og en Guldløve for Navarre.

Ridder-Ordenerne etc: 1) Den Hellig Andes Orden bæres i et blaat Bånd. 2) St. Ludvigs i et brandgult. 3) St. Michaels i en Røde. 4) St. Lazarus er en geistlig Orden. 5) Den af Ludvig XV. stiftede Orden for Krigsfortjeneste, bæres af Protestantiske Officerer i et mørkeblaat Bånd.

§. 6.

Videnskaberne, især de fine, blomstre. De smukke Kunster ligesaa.

Blandt de mange gode Manufaktur- og Fabrikker ere især Silkevæveriens ypperlige.

§. 7.

Handelen er vigtig. De søeneste, ubaanende Vare ere: Vin, Brandevin, Eddike, Olie, Safran, Salt, Silkevare, fine Kluder, Dagsly, og mange andre Fabrik- og Salgervare. Der indføres: Silke, Uld, Tin, Bly, Heste, og undertiden Korn.

§. 8.

§. 8.

Frankrige bestod forhen af 12 store Provindser: 1. Isle de France, 2. Orleans, 3. Lion, 4. Bretagne, 5. Normandie, 6. Picardie, 7. Champagne, 8. Bouts gogne, 9. Dauphine, 10. Provence, 11. Languedoc, 12. Guienne. I dette og det förrige Hundrebaar ere endnu adskillige Lande lagte dertil.

Nu er heele Riget inddeelt i 40 Gouvernements*), af hvilke:

A. De 12 gamle Provindser indeholde 32.

I. Omkring Hovedstaden ligge:

1. Gouvernementet af Paris.
2. Isle de France.

II. Paa den østlige Side ligge:

3. Picardie.
4. Boulonois.
5. Champagne og Brie.
6. Sedan.
7. Bourgogne.
8. Dombes.
9. Dauphiné.

III. Ved Middelhavet og de Spanske Grændser:

10. Provence.
11. Languedoc.
12. Feix.
13. Navarre og Bearn.
14. Guienne og Gascoigne.

M 2

IV. Ved

*) Foruden Den Corsica, som udgjør det 41de.

IV. Ved det Atlantiske Hav og Kanalen;

15. Saintonge og Angoumois.
- 16.unis.
17. Poitou.
18. Bretagne.
19. Normandie.
20. Havre de Grace.

V. Midt i Landet ligge:

a. Mod Norden:

21. Maine og Perche.
22. Orleanois.
23. Nivernois.
24. Berry.
25. Tourain.
26. Anjou.
27. Saumur.

h. Mod Syden:

28. Bourbonnois.
29. Lyonois.
30. Auvergne.
31. Limosin.
32. La Marche.

B. De nye tillagte Lænder udgjøre 8 Gouvernements:

33. Roussillon.
34. Artois.
35. Flandern.
36. Metz.

37. Forb-

37. Forbringen og Bære.
38. Foulis.
39. Elfas.
40. Franche Comé.

§. 9.

I. I Gouvernementet af Paris er:

Paris, (f. Lutetia Parisiorum, siden Parisii.) Hovedstaden i Riget, er særdeles stor, prægtig og folkertig. Den bestaaer af 3 Deele: **la Cité**, **la Ville** og **l'Université**, og 12 Forstæder, har **Louvre** og 2 andre Kongelige Slotte, et Universitet og adskillige Academier. **l'Hotel Dieu** er et stort Hospital. Byen skal have over 23,500 Huse og 600,000 Indbyggere.

2. Isle de France.

Soissons, (ford. Augusta Sueffionum,) er Hovedstaden.

Saint Denis en France, en Stad, hvor de Kongelige Liig begravnes, og Rigets Skendier forvares.

Montmorency;

Brite;

Crepy en Valois;

Laon;

Beauvais, (ford. Caesaromagus, siden Belloyaci.)

Melun, (Melodunum.)

Vernouilles og

Estampes, ere Stæder.

M 3

Bel-

Versailles, et prægtigt heromt Slot, som er Kongens ordentlige Residens. En Stad er anlagt derved.

Marly le Roy og Fontainebleau, en Kongl. Lustslot.
St. Germain en Laye, en Stad med 2 Kongl. Slotte.

3. Picardie.

Amiens, (ford. Samarobriva, siden Ambiani,) Hovedstaden, har et Citadel, et Academie og gode Manufacturer.

Calais, en befæstet Stad ved Kanalen, med en Havn.

Smellem denne og Dorev gaar ugentlig Vækerbande.

Abbeville og

Montreuil, etc faste Stæder.

Conti, en Bys, har Titel af et Biskendomme.

4. Boulonois.

Boulogne, (ford. Gesoriacum Bononia,) ved Kanalen, har en Havn.

5. Champagne og Brie.

Rheims, (ford. Durocororum, siden Remi,) en af de ældste og berømteste Stæder i Frankrige, hvar Kongerne krones; den har et Universitet, og driver god Handel.

Troyes, (f. Augustobona, siden Tricasses,) har god Handel og Manufacturer.

Mezieres, (Macerin,) en fast Stad paa en Ø i Maas;

Chalons ved Marne, (Catalaunum,)

Reims (Registret,)

Joinville;

Langres (Antemantanium,)

Chaumont; Chateau-Thierry, o. s.

6. Se.

6. Sedan.

Sedan, ved Maas, er befæstet.

7. Bourgogne.

Dijon, (ford. Divio,) Hovedstaden, er fast og velbygget, har et Parlament og et Videnskabs Academie.

Autun, (ford. Augustodunum,) en Handelsstad,

Autun (Augustodunum, Civitas Aegrotanum,)

Chalon, (Cabilonum,)

Macon, (Masilon,)

Bourg, og flere Stæder.

Le Fort de l'Ecluse, en Fæstning ved Abone

8. Dombes.

Troyes, (ford. Treventum,) Hovedstaden.

9. Dauphiné.

Grenoble, (Gratianopolis,) et Parlaments Sæde, er befæstet.

Vienna, (Vienna Allobrogum,) en temmelig stor Stad, hvis Erkebisp kaldes Dux Primas af Gallien,

Ambrun (Aremundum,)

Valence, (Valentia,) en af de ældste Stæder i Riget.

Montelimart har et Citadel.

Drange, (ford. Aurasio,) er Hovedstaden i Biskendømmet Drange, eller Dranien, som tilhører Prindsen af Conti.

10. Provence.

Niz, (ford. Aquæ Sextiæ,) en af de smukkeste Stæder i Frankrige, et Parlaments Sæde, har et Universitets og et Academies for de fjerne Videnskaber. Dens fornemste Handel er med

Nice. Her er en fra gamle Tider berømt varm Kilde.

Marselle, (f. Massilia,) en berømt Handelsstad med en Havn, og et Videnskabers Academie.

Toulou, (ford. Telo Martius,) en befæstet Stad, i hvis Havn ligger Krigsskibe.

Arles, (f. Arelate,) en stor Stad ved Rhøne, med et Videnskabers Academie. Den har været det Burgundiske Riges Hovedstad.

St. Remy tilhører Bysken af Maraco.

Sierres (Aves) en Søestad, af hvilken de 3 Klerikale Øer (i. Stachades,) har Navn.

Arlesius, (ford. Forum Iulii,) en fast Stad.

Antibes, (ford. Antipolis,) har et Citadel og en Havn.

De Lériniske Øer, Isles des Lérins, høre og hertil. Landskabet **Hygnon** og **Bennestir** tilhører Paven.

II. Langvedoc har mange Bierge, hvoriblandt **Sevennes** ere de høieste. Her er og den bekendte Kanal, som ved Hielp af Floden Garonne forbinder Middelhavet med det Atlantiske.

Toulouse, (ford. Tolosa,) Hovedstaden, ved Garonne, er stor, har et Parlament, et Universitet og Academie.

Narbonne, (ford. Narbo Martius,) en fast Stad ved en Kanal.

Montpellier, (Mons peffulanus,) en stor Stad med et Citadel, har et Universitet og et Videnskabers Academie.

Times,

Times, (f. Nemausus,) med et Citadel, har et Skians Videnskabers Academie, og florne Manufacturer. Her ere mange Nemesse Antiquiteter.

12. Gouvernementet af Soiz.

Soiz har et Slot.

13. Navarre og Bearn har forðum

hørt til Kongeriget Navarra.

Pau, (Palus,) er et Parliaments-Sæde, har og et Universitet og et Academie.

St. Jean Pie de Port, er Hovedstaden i Navarre.

14. Guienne og Gascogne.

Bordeaux, (ford. Burdigala,) driver stærk Handel, og har en Havn med stærke Fæstningsværker. Her er et Parlament, Universitet og Academie.

Montauban har et Videnskabers Academie.

Agen og **Naguillon,** Stæder ved Floden Garonne. **Nuch,** (fordum Augusta, siden Aulci,) Hovedstaden i Gascogne.

Bayonne, en fast Stad med en god Havn.

15. Saintonge og Angoumois.

Saintes (ford. Mediolanum, siden Santes,) og **Angoulême** (ford. Venisium,) ere de fornemste Stæder. Hertugdømmet Rochefoucault ligger her.

16. Anis.

Rochelle, en fast Stad med en Havn, har et Academie for de florne Videnskaber.

Rochefort, en nye Stad ved Floden Charente, hvis Munding er befæstet.

Struc Oleron (f. Ulinus,) og **Re** (Radis,) høre hertil.

M 5

17. Poi-

17. Poitou.

Poitiers, (ford. Limonum, siden Pictavi,) en stor Stad.

Lusignan, en liden Stad.

18. Bretagne.

Rennes, (ford. Condate, Redones,) har et Parlament.

Nantes, (ford. Condivicuum, siden Nannetes,) med et Universitet, driver stærk Handel.

St. Malo, (Maclonium,) en Handelstad paa en liden De i Kanalen, har en stor og besæstet Havn.

Brest, (ford. Brivates Portus,) en fast Stad med en stor Væde, og den bedste Havn i Frankrige. Her er og den franske Sømagts Hoved-Sæde.

Port-Louis, en befæstet Stad med en god Havn.

Orient, en liden Stad med en berømt Havn.

Morsac, en Handelstad.

Croisic, en liden Bæst.

19. Normandie.

Rouen, (f. Rochomagus, siden Rodomum,) en stor, folkerig og vigtig Handelstad. Her er et Parlament, og mange Manufacturer.

Dieppe og **Cherbourg**, ere faste Stæder med Havne.

20. **Gouvernementet af Havre de Grace.**

Le Havre de Grace, en fast Stad med en god Havn ved Udlobet af Seine.

21. **Maine**

21. **Maine og Perche.**

Le Mans, (ford. Svindium, Cenonani,) ved Floden Sarre.

22. **Orleanois.**

Orleans, (ford. Genabum, siden Aureliani,) en stor Stad med Titel af et Hertugdøm. Den tilhører en Prinds af Blodet. Her er et Universitet og en Broe over Loire, som er den smukkeste i Frankrige.

To Mile fra Staden begynder en Kanal, som forbinder Floden Loire med Loing og Seine. Chartres (ford. Autricum, Carnutes), Vendome og Blois ligg ved Floden Loire.

23. **Nivernois.**

Nevers, (ford. Noviodunum Eduorum, siden Nevirum,) har flenne Fabrikker.

24. **Berry.**

Bourges, (ford. Avaricum Bicuriges,) har et Universitet.

Det souveraine Gyfstedømmes Boisbelle tilhører Hertugerne af Huset Bourbon. Genrichemont, er Hovedstaden.

25. **Touraine.**

Tours, (ford. Caesarodunum, Turones,) ved Loire.

26. **Anjou.**

Angers, (ford. Juliomagus, Andecavi,) Hovedstaden, har et Slot, et Universitet og Sienne Videnskabsers Academic.

27. **Saumur.**

Saumur, (Salmurus,) ved Loire.

28. **Bour**

28. **Bourbonois**, af hvis forrige Herrer det regierende Kongehuus nedstammer. Det tilhører Prindserne af Conde.

Moulins, er Hovedstaden.

29. **Gouvernementet Lyonois.**

Lyon, (ford. Lugdunum Segusianorum, siden Leona,) driver stærk Handel, har skønne Manufacturer og Fabrikker, samt en Veterinærskole.

Ville-Franche, har et Skønnes Videnskaber's Akademie.

30. **Nuvergne.**

Clermont, (ford. Augustonemetum, Arverni,) den for-nemste Stad.

31. **Limosin.**

Limoges, (ford. Augustoritum, siden Limovices,) og

Tursane.

32. **La Marche.**

Suerey, Hovedstaden.

33. **Roussillon.**

Perpignan, (Perpiniaacum,) er velbefæstet, har et Kongeligt Raad og et Universitet.

Mont-Louis, en velbefæstet Stad ved de Pyrenæiske Berge.

34. **Artois.**

Arras, (ford. Nimetacum, siden Atrebatæ,) Hovedstaden, er ordentlig befæstet. De Tæper, som her forfærdiges, ere bekendte.

Saint Omer, (Audemaropolis,) en Stad og stærk Fæstning ved Floden Ma.

Sedin,

Sedin, Aire, St. Venant, Bethune, tre faste Stæder. Richelieu, Hovedstaden i et Hertugdøm, anlæg af Cardinal Richelieu.

35. **Gouvernementet Flandern** indeholder Deele af de Nederlandiske Provindser **Flandern, Hennegau, Namur.**

Lille, **Isle** eller **Kyssel**, Hovedstaden, er en vigtig Fæstning, har skønne Manufacturer og stærk Handel.

Douay, (Duacum,) er Parlamentets Sæde, og har et Universitet.

Cassel (ford. Castellum Morinorum);

Berque;

Gravelines eller **Gravelingen**, tre faste Stæder.

Cambray, (Kameryn, ford. Camaracum,) en fast Stad. Herfra har Kamerdug sit Navn.

Valenciennes, (Valencyn, Valentinianna,) en fast Stad i Hennegau, ved Schelde.

Charlemont, (Kæfelsberg,) en Fæstning i Namur.

Dunkerque, **Dunkerken**, en fast Stad med en Havn ved Nordseen.

36. **Metz.**

Metz, (ford. Divodurum, siden Metis,) en fast Stad ved Mosel, har et Parlament og et Kongeligt Videnskaber's Selskab.

Bouillon, et Hertugdøms Hovedstad, ligger i Provindsen Luxembourg.

Sarlonis, en Fæstning ved Saar.

Verdun, (ford. Verodanum,) en fast Stad.

37. **Lo-**

37. Lothringen (Frankr. Lorraine,) og Barr.

Disse Hertugdømmer har været overlavede til den forrige Pølske Konge Stanislaus.

Nancy, Hovedstaden i Lothringen, er befæstet, og har et Videnskabers Selskab.

Luneville, har et pragtfuldt Kongeligt Slot.

Bar le Duc, Hovedstaden i Barr.
Pont à Mousson ved Mosel.

38. Louvois.

Louvois (Lullum,) er en fast Stad ved Mosel.

39. Elsas, Alsace, har deels Lutherse, deels Reformerte eller Catholske Indbyggere, som meest tale Tysk.

Strasbourg, (fr. Argentoratum, siden Argentina,) Hovedstaden, er stærk befæstet, stor og folkerig, har et Universitet og Videnskabers Selskab. Her er Bogtrykkerkonstien egentlig opfundet 1476 af Johan Gutenberg. Staden har ved 50,000 Indbyggere.

Fort Louis, en Fæstning paa en Ø i Rhin.
Weissenburg om Rhein eller Kron-Weissenburg, en befæstet Stad.

Colmar, en Stad, og
Nen Breisach, en Fæstning nær ved Fortet Mortier.
Belfort, en fast Stad, ligger i Sundgau.

40. Franche Comté, eller Grevskabet Burgund, Dyre Burgundien.

Besançon, (ford. Vesantio, Besontium,) Hovedstaden, er en stærk Fæstning og et Parlaments Sæde, har og et Universitet.

Salins,

Salins, (Saluz,) en Stad, som har meget rige Sølvsilder.

§. 10.

Frankrige har endnu Den Cersica; et Par Forter i Afrika, Den Gerve, samt Isle de France og Bourbon; Staden Pondichery i Indien; et Stykke af Gujana og endel gode Øer i Amerika.

§. 11.

Det gamle Galliens Grændser (*Gallia cisalpina* i Italien uberegnet) udstrækkede sig videre, end det nuværende Frankriges.

Det første (sydlige) Stykke, som Romerne erobrede deraf, kaldte de *Provincia* eller *Provincia ulterior* og *Gallia Braccata*. Cæsar indtog det øvrige, hvis Deele da nævnedes efter Landets fornemste Folk, *Celta*, *Belga* og *Aquitani*.

Augustus forandrede Grændsningen: til *Aquitanis* og *Belyca* blev lagt Stykket af *Celtica*. Det øvrige af denne fik Navnet *Lugdunensis*, og den gamle *Provincia* blev kaldet *Narbonensis*.

Stykket af disse blev siden deelt i flere, saa at Gallien endelig bestod af 17 Provinde.

1. **GALLIA NARBONENSIS** boede: *Volca*, *Sardones*, *Salyes*, *Voconii*, *Helvi*, *Allobroges*, *Celtiones*, *Ligures*, og flere Folk. De mærkeligste Øer vare: *Nemausus*, *Tolosæ*, *Narbo Martius*, *Valentia*, *Libradunum*, *Avenio*, *Ulterior* eller *Helena*, *Masilis*, en Stad *Colone*, med dens Datter *Aestha* og *Antipolis*.

2. **GALLIA LUGDUNENSIS** vare: *Segni*, *fiari*, *Edni*, *Lingones*, *Senones*, *Parisi*, *Veheti*, og mange flere. Stæderne: *Lugdunum*, *Latetia*, *Rocarnagus*, *Brivates Portus*, *Melodunum*, *Genabum*, *Constantia* o. fl. *Armorica* tractus kaldedes Rypen ved Kanalen.

3. *Aqui-*

3. *Aquitanæ, Bituriges, Santones, Pictones* eller *Pictavi, Lemovices, Averni, Cadurci* og andre Nationer, boede i **AGVITANIA**. Der vare Stæderne: *Avaricum, Gergovia, Burdigala, Albige, Uxellodunum, Ullala*, o. s. v.

4. **GALLIA BELGICA** fandtes *Bellocæ* og *Abalioæ*, hvis Landstæder iegenlig kaldtes **BELGIUM**, *Morni, Atrebatæ, Nervæ, Revi, Treveri, Leuci, Segovi*, o. s. v. *Durocoratum, Caesaromagus, Samarobriva, Nemetacum, Gelostracum, Vindonissa, Vesontio* o. s. v. vare hestender.

I de Dele af Belgien, som siden gjordes til Provindser under Navne af *Germania prima* og *secunda* eller *superior* og *inferior*, boede: *Nemetes, Vangiones, Ubii, Tungri, Menapii*. Der vare: *Moguntiacum, Salacio, Colonia Agrippina, Colonia Trajana, Bonna, Nervomagus*, slem *Nemetes*, og flere Stæder. Paa *Bata- urogam, Isule* imellem 2 Arme af Rhinen var *Logdunum* og *Batavodunum*.

§. 12.

I det 5te Hundrebaar indtog Veste-gotter, Bave-gunder, Witter og Francker adskillige Deele af Gallen, og gav dem Navne. Franckerne fik siden Overhaand og oprettede et stort Rige, hvilket for en Tid blev deelt i de 2 hoved-Deele, *Austrasien* og *Transjeien*, men under Laet den Støve meget udvidet, som og fæstede Kæiser-Værdigheden dermed.

Efter mange Herandringer og store indvortes Uret-ligheder, ferg endelig Frankriges Røgt igien under Lud-wig XV. hest, da en stor Del af *Liederlandene*, samt *Elzas, Franche Comté, Oranien* og *Roussillon* bleve lagte dertil. Ludvig XV. fik *Lothringen*, men tabte *Canada, Louisiana* og nogle Oer i *Amerika*, samt nogle Stæder i *Afrika*. Ludvig XVI. har igien vundet *Senegal* og *Tobago*.

Hel.

Helvetien.

§. I.

Helvetien, eller Schweiz ^{*)}, har Lydsfland mod Norden og Osten; Italien mod Syden, Frankrige mod Westen.

Det er 856 Quadrat-Mile stort, og ser en stor Deel høit og bergagtigt.

§. 2.

De største Floder, som har sit Udspring i dette Land, ere:

1. Rhein, (Rhenus,) udspringer i Graue Bund.
2. Aar, Aren, (Arola,) falder i Rhin.
3. Reiss, Ruff, (Urfa, Rusa,) løber i Aren.
4. Rohne, Rhodan, (Rhodanus,) gaar igiennem Genfersøen og ind i Frankrige.
5. Tessin, (Ticinus,) falder endelig i Po.
6. Ziel forbinder Neuenburger; og Dieler-Seen.

De største Søer ere:

1. Genfer,
2. Neuenburger,
3. Bieler,
4. Zürichet,
5. Vier Waldstæden,
6. Thurer,
7. Strien-zer,
8. Boden-Søe.

§. 3.

*) Som det og uegtigen kaldes.

H

§. 3.

Jæderisten er Landets Hoved-Næring. Korn-
Avlingen er ikke tilstrækkelig; men Skov i de fleste Egne.
Hamp og Vln, Tobak, Safran og Vln aylet. Landet
har Jerenværker, Marmor og andre nyttige Stene.

Indbyggernes taal værs over 1,800,000. De fleste
tale Tysk, andre fransk, Italiensk eller Churvelsk.

§. 4.

De fleste Indbyggere ere Reformerte eller
Catholske, og nogle Lutherske.

§. 5.

Vdenskaberne ere ikke forsonne. Manufacturer
og Fabrikker sættes ikke.

§. 6.

Hæle, Lvoeg, Jæderare, noget Vln og Manufac-
tureare udføres. Men der indføres fornemmelig: Uld,
Hamp, Hæ, Korn, Salt, Afstiske og Amerikanske
Vare.

§. 7.

Helvætiën bestaar af smaae freie Stater, som deels
kaldes Eidgenossen, edelig forenede; deels Zugewandte
Orte, tilvænde Stæder.

Disse Staters særskilte Regjeringer ere enten
Monarkiske, Aristokratiske, Democraticke eller blandede.
Sædeds Anliggender afgjøres enten skiftelig, ved Gesand-
ter, eller i Sammenkomster.

Den edelige forening, Eidgenossenschaft, be-
staar af 13 Stæder og Cantoner, som har forbundet sig
til fælleds Sikkerhed, og besidde tillige samlig 19 Præ-
vindser.

De

De tilvænde Stæder, som har Ræde og Stemme
i Forbundets Sammenkomster, kaldes Associerede, Sowi;
de øvrige Allierede, Confoederati.

§. 8.

Landskaberne og Stæderne, som høre til
denne Republik, ere altsaa 3 Slags.

1. Treoten edelig forenede Cantoner.
2. De fælleds Prævindser og Stæder.
3. Ellve tilvænde Stæder.

§. 9.

I. De 13 Cantoner ere:

a. De 8 Gamle Stæder:

1. Zürich.
2. Bern.
3. Lucern.
4. Uri.
5. Schwyz.
6. Unterwalden.
7. Zug.
8. Glarus.

b. De 5 yngre:

9. Basel.
10. Freiburg.
11. Solothurn.
12. Schaffhausen.
13. Appenzell.

H =

I. 34.

1. **Zürich** har Reformeert Religion og meest demokratisk Regiering.

Zürich, (ford. Turicum,) har første Rang iblandt de forenede Stæder, er temmelig stor og vel befaftet, har et Academie og gode Manufacturer.

De 2 fræ Stæder:

Soerim am Rhein stæer under Zürichs Beskyttelse, og Winthertur under dens Overherrdomme.

2. **Bern** er det største og vigtigste Canton.

Religionen er Reformeert, Regieringen aristocratisk. De dertil hørende Lande kaldes deels Tydske, hvor dette Sprog tales; deels Wælske, hvor der tales Fransk.

Bern, ved Aar, er befaftet, har et Academisk Gymnasium og et bekjendt oconomisk Selskab.

Lausanne, Ysanne, (ford. Laufodunum, Lausone,) som har et Academie, og

Iverdun, Iverdun, (Ebredunum,) ligger i de vælske Lande.

Sabsburg, et forðum bekjendt Slot, og **Burgdorf**, en Stad, ligger i de tydske Lande.

De 4 fræ Stæder:

Bruck (Pons arolæ).

Lenzburg.

Neau (Arasio).

Soffingen, (Tobinum,) stæer under Berns Overherrdomme.

Paa Grændserne af dette Canton er den store Biergstrækning **Jurten** eller **Leberberg** (Jura, Jurassus).

3. Lu

3. **Lucern** er Romersk-Catholsk og Aristocratisk.

Lucern, (Lucerna, Luceria,) har megen Handel med Italien. En pavelig Nuntius opholder sig her.

Sempach og

Sursee, (Suria,) ere smaae fræ Stæder, som dette Canton behersker.

Pilatus Bierg er af de meest bekjendte i Helvetien.

4. **Uri** er en liden Stat, hvori **Altorf**, er den bedste Bye.

Det meget høie **Gothards Bierg** ligger i dette Canton.

5. **Schweitz** har: **Schweiz**, Hovedstaden.

Brunnen, en stor og velbygget Bye, hvor det første Forbund imellem Cantonerne er stiftet.

Ret og Rådsmacht ere store Byer.

Landskabet **Einseideln** stæer under dette Cantons Beskyttelse.

6. **Unterwalden**, (Subsilvania,) hvor **Stanz**, er den bedste Bye.

7. **Zug** er det mindste af alle, men meget behageligt.

Zug, (Tugium,) er folkerig.

Ret **Schweiz**, **Unterwalden** og **Zug**, kaldes de vier **Waldstædte** (Waldstænder or Skovbygder). De ere Romersk-Catholske, og har demokratisk Regierings Forsatninger.

N 3

8. Gl.

8. **Glarus** har meest Reformeerte og nogle Catholiske Indbyggere. Regjeringen er demokratisk.

Glarus eller **Glaris**, (*Clarona*;) er stor og velbygget.

Lödißberg, er af de højeste Bierge i heelt Landet, og **Freyberg** ligger her.

9. **Basel** er Reformeert. Regjeringen er en Blanding af Aristocratie og Democratic.

Basel, (*Basilca*, *Fransk* *Basle*;) ved **Rhein**, den største Stad i Forbindelse, er befæstet, har et Universitet, og god Handel.

10. **Freyburg** er Romersk-Catholisk med aristocratisk Regjering.

Freyburg, Hovedstaden, er befæstet.

Griers (*Fransk* *Grayers*;) og **Stäuffs**, (*Fransk* *Stavayls*;) ere Stæder med Slots.

11. **Solothurn** er for det meste Catholisk, dog gives der og Reformeerte. Regjeringen er sammensat af Aristocratie og Democratic.

Solothurn, (*frö* *Solodurum*; *Fr.* *Soleure*;) den ældste Stad i Helvetien, ligger ved **Alar**, og er befæstet.

12. **Schaffhausen** er Reformeert og har en sammensat Regjeringssform.

Schaffhausen, (*Scaphusium*;) ved **Rhein**, har en Biergeskæftning kaldet **Urtsch**.

13. Ap-

13. **Appenzell** er deels Reformeert, deels Catholisk, under demokratisk Regjering. **Appenzell**, (*Abbatis cella*;) den fornemste Dye.

Troggen, ikke langt fra et beramt **Vod**.

§. 10.

11. **De fælleds Provindser**, hvilke visse Cantoner tilfammen besidde een eller flere af, bestaae i 21 Landsfogderier og 2 Stæder, samt 2 frie Stænder.

Baden, (**Ober-Baden**, *frö* *Aqvæ Helveticæ*;) er fra gamle Tider beramt af varme **Bad**, og siden af en Fredsflutning (1714).

Disse Landskaber og Stæder ere følgende.

- a. De 8 gamle Cantoner tilhøre Landsfogderierne:
 1. **Thurgau**, hvor Staden **Frauensfeld**.
 2. **Sargans**, hvori **Wallenstadt** og **Sargans**, samt det beramte **Pfefferbad**.
 3. De øvre frie Amtet.
- b. De gamle Cantoner tillige med **Appenzell** besidde:
 4. **Rheinthal**, hvori **Rheinf.**
- c. **Schwits** og **Glarus** har:
 5. **Gaster**.
 6. **Uznach**.
 7. **Gams**.
- d. Under **Zürich**, **Bern** og **Glarus** staae:
 8. **Baden**, hvor Staden **Baden** ligger.
 9. De nedre frie Amtet.
 10. Staden **Bruggarten**.
 11. Staden **Mellingen**.

R 4

c. Zürich

e. Zürich og Viden har:

12. Staden Apperschwitz med dens District.

f. Viden og Friburg besidde:

13. Schwarzenburg.

14. Murtten.

15. Grandfont, hvor Staden Grandfont.

16. Eschallens.

g. Uri, Schwyz og Unterwalden, beherske 3 af de Italienske Landsfogderier, nemlig:

17. Bellinz, heet Staden Bellinzona.

18. Riviera eller Polese.

19. Bellinz, (Vallis Breunia.) Valle di Brègno.

h. Endelig tilhører alle Cantoner uden Appenzell de 4 øvrige Italienske Landsfogderier:

20. Lavis.

21. Luggarnus, hvor Viden Locarno.

22. Mappenthal, Ital. Valmaggia.

23. Mendris.

De 2 Frie Stænder, under Beskyttelse af de 4 Waldstæde, ere:

1. Stifet Engelberg.

2. Viden Gersau med sit eget District.

§. II.

III. De II tilvendte Stæder.

a. De Associerede:

1. Stifet St. Gallen, hvis Abbed er en Rigshofste. Der er: Lichtensteig, en liden Stad.

2. Sta-

2. Staden St. Gallen er Reformeert.

3. Staden Biel er ligesaa, (samt en Deel af Bispedømmet Basel, som er et allieret Landskab.)

b. De Allierede:

4—6. Graubündnerne Republik, som er deels Reformeert, deels Catholisk, og deelt i 3 Bunde eller Forbunde. Der er:

Chur, (ford. Curia Rætorum, fr. Coire,) Republikens Hovedstad.

St. Luciensteig, er en snevet befalet Vei.

Wormser- eller St. Martins-Bad er et berømt Vaermt Bad.

De 3 Forbunde hede: 1) Der guene eller øvre Bund. 2) Der Bund des Hausen Gottes, og 3) der Bund der Tjehni Gerichte. Denne democratiske Republik besidde og 3 erobrede Landstæder; Men Frieherstædet Saldenstein saer ikkun under dens Beskyttelse.

7. Landet Wallis er en Catholisk Republik, hvis Forfatning er mestendeels democratiske.

Sitten, (Sedunum, fransk Sion,) er Hovedstaden.

St. Bernhardsberg (ford. Mons Penninus,) er merkligt. Paa det meget høie Bierg Jurke er Rhones Flodens Udspring.

8. Staden Mühlhausen er Reformeert, ligger ved Grandsen af Sandgau i Elsas.

9. Fyrstendømmet Neuenburg, Neuchâtel, tilhører Kongen af Preussen. Indbyggere ere mestendeels Reformeerte, og tale fransk.

N 5

Neuen-

Neuenburg, Neuchâtel, (Neocomum),

Hovedstaden, ligger ved en Sø.

Her skabet Vallangin hører herunder.

10. Staden Genf, Geneve, (Geneva),
med dens Landskab udgier en seie Republik, som
har meest Reformeerte Indbyggere. Staden er
temmelig stor og velbefaet, har et Academie.

11. En Deel af Bispens af Basel Land,
hvori (foruden Biel) ligger
Neuenstadt, en liden Stad.

§. 12.

Det nuværende Helvetien herte forudm deels
til Gallia, deels til Rhætia.

I blandt dens gamle Indbyggere vare, foruden
Helvetier og Rheti, Sardinier og Lepontier.

Helvetiens Landskab var deelt i 4 Parti, som
 kaldtes: *Ambrosians, Urbiogens, Tigurinus* og *Ingenus*.

§. 13.

Romerne undertog disse Lande under Cæsar og
i Augusti Tid. De blede i det 5te Hundlebaar indtagne
af Ostgothier, Mændier og Burgunder, siden af
Franker, og kom efterhaanden under det 7de Aars
og det Østerrigts Huses Overherskab, men vare deelte
i skikkelige Stater.

Da Keiser Albrecht vilde belage Stædene Schwetz,
Uri og Unterwalden deres Friheder, forsonede de sig, og
afstodde Aar 1308. Aaret. Denne Forsoning er siden
bleven bekræftet, og efterhaanden tilstædet af de øvrige
Landstæder og Stæder.

Ita.

Italien.

§. 1.

Italien stillet mod Norden ved Alperne fra
Frankrige, Helvetien og Tydskland; mod Westen,
Syden og Osten er den omgivet af det Midlandste
og Adriatiske Hav.

Størrelsen er omtrent 5625 Quadrat-Mil.

§. 2.

Floderne:

1. Po (Padus, Eridanus) og
2. Adige, eller Etsch, (Athesis) falde i det
Adriatiske Hav (fordi Mare Hadriaticum eller
Superum).
3. Arno (Arnus) og
4. Tiber, Tevere, (Tiberis) i det Ty-
skanske Hav (fordum Mare Tuscum eller
Tyrrhenum).

§. 3.

Italien har rigeligen: Korn, Vin, Frugter, og
Andre gode Naturprodukter, dog ere ikke alle dens Lande
lige frugtbare eller velbykkede.

De Alpeinske Bierge strække sig midt
tgiennem den.

§. 4.

§. 4.

Den herskende Religion er den Romerske-Catholiske.

§. 5.

De skønne Konster blomstres saa og Manufacturer og Handel. Videnskaberne dyrkes nogenledes.

§. 6.

Italien har især at overlade andre: Olie, Olivier, Vins, Aris, Datterer, Alan, Silke og andre Manufacturvarer, Sæbe, Papiir. Der indføres: Fiskevarer, Jentram, Chineseiske og Indiske Væbe, o. m.

§. 7.

Under Navnet Italien indbefattes et stort fast Land og nogle Der.

Det faste Land deles i;

- A. Det Øverste,
- B. Mellemste og
- C. Nederste Italien.

§. 8.

Øvre Italien

har 7 store Hertugdømmer, 19 smaa Fyrstendømmer og 2 Republikker, hvilket alle henhører til følgende 9 Stater:

1. Kongens af Sardinen Lande.
2. De Østerrigiske Lande.
3. Hertugens af Parma eller de spanske Infants Stater.
4. Hertugens af Modena Stater.

5. Tre

5. Tre frie Fyrstendømmer.

6. Republikken Benedig.

7. - - - Genova.

I. Kongens af Sardinien Stater (ere seruden Den Sardinen *):

- a. Savoien.
- b. Montserrat.
- c. Piemont.
- d. En Deel af Meiland,

hvilke Lande med Sardinien tilsammen udgjøre omtrent 1224 Quadrat-Mile, og har over 3 Millioner Indbyggere.

Kongens Maat er mindskranket, han kaldes: Konge af Sardinien, Cypern og Jerusalem, Hertug af Savoien, Montserrat, Chablais, Aosta og Genevois, Fyrste af Piemont, Oneglia, o. s. f.

Vaabenet er: for Sardinien et rødt Kors med 4 Moer-Hoveder i Sølv-feld; for Savoien et Sølv-Kors i rødt feld, o. s. v.

Den fornemste Ridder-Orden, della S. S. Annunziata, bæres i en Guldkæde om Halsen. Den anden de S. S. Maurizio e Lazaro i et grønt Bånd.

a. Hertugdømmet Savoien, (Sabaudia,) Savoia, er fuldt af Bierge. Det er egentlig en Rigsstand og et Lehn af det Tydske Rige. Indbyggerne tale Frank.

Det indbefatter Hertugdømmene: 1. Det egentlige Savoien, 2. Chablais, 3. Genevois. Grevskaberne:

* Denne beskrives ved de øvrige Der.

berne: 4. Tarantaise, 5. Maurienne eller Moriana, og 6. Friherzskabet Nossigny.

Chambery, (Camberium,) Hovedstaden.

Montmelian, har en Fæstning.

Aix, er berømt af varme Bæde.

Yancy, er næst Chambery den største.

Montiers, har en Erkebisp.

Senis er et af Alperne, hvorover Velen gaar til Piemont.

b. **Syrstendømmet Piemont**, (Pedemontium,) er meget frugtbart, har overskudigt Korn, Vin, Olie, Agrumter og andre Frugter; og udfører stor Mængde af Silke, Hamp og Løg. Spreget er en Blanding af Fransk og Italiensk.

Det bestaar af 4 Hoved-Dele: 1. Det egentlige Syrstendømme Piemont. 2. Hertugdømmet Aosta. 3. Syrkabet Vercelli og 4. Greuskabet Nizza.

Torino, **Turin**, (s. Augusta Taurinorum,)

Hovedstaden og Kongens Residens, ved Po, er temmelig stor, smuk og vel befestet. Har et Citadel, Universitet og en Erkebisp. Indbyggernes Tal regnes at være 50 til 60,000.

Nizza og

Villa franca ere faste Stæder med frie Havne. Fort de la Brunette, en stærk Biersæstning mod Frankrig.

Susa (s. d. Segusia).

Vercelli.

Aosta, (s. d. Augusta Praetoria,) ere temmelige Stæder.

Aivoli og la Venurie, ere Kongelige Lysslotte.

Superga, Superque, en Erkebisp, i hvilken den Kongelige Begravelse ec.

3 D

I Valene: Lucerne, Perouse og St. Martin hae Valdenserne, en gammel Christen Mærighed, som er adskilt fra den Catholiske, og har derfor udskaar mange Forsælgelser.

Bierget Rochemelon er det høieste af de Italienske Alper.

c. **Hertugdømmet Montferat**, et meget frugtbart Land.

Casale, Hovedstaden, ved Po, er befestet.

d. **En Deel af Hertugdømmet Meiland**, hvor

Alessandria della Paglia, en fast Stad med et foertreffeligt Citadel.

Novara, (s. d. Novaria,) en Stad og Bispesæde.

II. De Østerrigiske Lande i Lombardiet *) ere:

1. En Deel af Hertugdømmet Meiland.
2. Hertugdømmet Mantua.

De udgiere tilsammen omtrent 210 Quadrat-Mile.

I. **Meiland** er et af de frugtbareste Lande i Europa, og har de 3 Ind-Søer: Lago Maggiore (den store Sø), Lago di Lugano og Lago di Como (s. d. Lacus Larius).

Det er et Lehn af det Tyske Rige.

I den

*) Den første Deel af Øvre-Italien er bleven kaldet Lombardiet efter Longobarderne.

I den Østerrigſke Deel er:

Milano, Metland, (ford. Mediolanum,) er ſtor og folkerig, har et Citadel, gode Manufacturer og Handel, ſamt et Mathematiff og et Bygnings- og Bildhugger-Academie. Her er en Erkebiff.

Pavia, (ford. Ticinum, ſiden Papiæ,) er ſtor og gammel, har et Univerſitet.

Cremona, er ſaſt, og har et Univerſitet.

Lodi, har et ſaſt Slot. Her laver man nu den berømte Parmeſanſke Oſt.

2. Hertugdømmet **Mantua,** er og et Lehn af det Tydiſke Rige.

Mantua, Hovedſtaden, er ſtor, velbygget og befeſtet, og har et Univerſitet.

III. Den Spanſke Infants Stater ere Lehn af det Romerſke Rige, og udgiore 90 Quadrat-Mile.

De beſtaaer i Hertugdømmene:

1. **Parma,** hvor

Parma, en ſtor og folkerig Stad, har et godt Citadel, et Univerſitet og Academie.

2. **Piacenza.**

Piacenza, (ford. Placentia,) er ſmaa, har et Univerſitet og et Citadel.

3. **Guaſtalla,** hvor

Guaſtalla, en ſiden befeſtet Stad.

IV. Ser

IV. Hertugens af Modenas Lande ere Hertugdømmene:

1. **Modena,** hvor:

Modena, (Mutina,) Hertugens Reſidenſtad, er befeſtet, temmelig ſtor og folkerig. **Reggio,** er ſaſt og velbygget.

2. **Mirandola.**

Mirandola er befeſtet.

3. **Maſſa** og

4. **Fyrſtendømmet Novellara.**

Diſſe have og Hovedſtæder af ſamme Navne.

Diſſe Lande er et Lehn af Riget, og udgiore over 100 Quadrat-Mile.

V. De tre Fyrſtendømmer:

1. **Monaco.**

2. **Mafferano,** regieres af egne Fyrſter.

3. **Caſtiglione** og **Soſſerino** tilhøre det Øſtterrige Huus.

Hovedſtæderne hede **Monaco, Mafferano, Caſtiglione.**

VI. **Venedig.**

Denne frite Stat er en ariſtocratiſk Republik, hvis Hoved kaldes **Doge,** og vælges paa Livstid.

Vaabenet er en vinget gul Løve, ſom holder en anden Bog, hvorl ſtaar Pax tibi, Marco, Evangelika meus.

Riddet-Ordenerne ere: Den hellige **Marcus-Oden** og **Constantiner-Riddertus.**

Provveditore Generale eller Governatore kaldes den, som forstaaer et Landstæd, og Podesta eller Castellans den, som er over en stor Stad. Saadanne vælges iblandt Republikens meget talrige Adel, paa visse Aar.

Republikken er og Lande uden for Italien.

I alt udgør dens Herredomme, foruden Derne, henved 800 Kvadrat-Mile.

A. Il Dominio Veneto i Italien er deelt i 11 Landstæder:

1. Hertugdømmet Venezia, 2. Il Padovano, 3. Rovigo, 4. Verona, 5. Vicentino, 6. Treviso, 7. Bergamasco, 8. Cremasco, 9. la Marca Trevigiana, 10. Friul, 11. Istria.

Venezia, Venedig, (Venetia,) Republikens Hovedstad og Sæde, er bygget paa mange smaa Øer, stor, fast og folkrig; har en meget berømt Bank, et rigt Lethuus og stærk Handel, især med Speilglas og Silkesaare. Patriarken, som er Republikens overste Geistlige, boer her. St. Marcos Plads og Broen Rialto ere mærkelige Billeder Byens Fivæere.

Padoua, (ford. Patavium,) er gammel og stor, har et Universitet.

Verona, ved Adige, er folkelig og befæstet, har et Akademie og et berømt Romersk Amphitheater.

Vicenza, (ford. Vicentia,) har et Akademie.

Brescia, (ford. Brixia,) er befæstet, og har berømt Gæverfabrikker.

Udine,

Udine, (ford. Vedunum,) i Landstædet Friul.

Rovigo.

Bergamo (ford. Bergomum).

Treviso.

Treviso (ford. Tarvisum).

Capo d'Istria, (ford. Regida,) ere faste Stæder.

B. Uden for Italien har Republikken:

I. En Deel af Dalmatien, deri:

Zara, (ford. Jadera,) Hovedstaden med en god Havn; er vel befæstet. Gouvernøren og en Erkebisp boer her.

Castello nuovo, (tilføen Neocastro,) en vigtig Fæstning, som tilføen Hovedstaden i Hertugdømmet Herzegovina.

Rona, (ford. Rauna,)

Sibenico, ere faste Stæder med Havne.

Treu, (ford. Trugurium,) og

Spalatro, (tilføen Aspalathos,) siges.

Cliffa, (ford. Andretium,) en Fæstning.

Deres Øer, (s. Alparus,) Cheser, (s. Grepfa,) og flere har Stæder af samme Navn.

2. Nogle Stæder i Albanien:

Latta er stor, ligger ved en Havn af samme Navn.

Dojmitza, en liden Fæstning.

Præses og **Dutrinio**, ere Øestæder.

3. Nogle frugtbare Øer i Middelhavet.

De vigtigste ere:

1. **Corfu**, (s. Corfyra,) har Saltværker.

Corfu, Hovedstaden, er en stærk Fæstning.

Republikken har her et Regerings-Raad, en Erkebisp og en Flode.

D 2

2. Santa

2. **Santa-Maura.**
3. **Cefalonia**, (ford. Cefallenia,) og
4. **Zante**, (ford. Zacynthus,) har Hovedsteder af samme Navn.

Veneti vare et gammelt Folk, hvilket ligesom andre Italienske Lem under Memerns. Forenedelse de Nordiske Følks Indfald fegtede siden mange Veneter til de smaa Øer, hvortil Venetia er. Deres Tal forøgedes siden med andre, og deraf opstod en Republik, som i Aare 697 valgte Paulucius Anafestus til Hærfør, var en Tid meget magtig, men har siden tabt Candia, Cypern, Merta og flere Lande.

VII. Republikken Genoua

har et Land af maadelig Frugtbarhed, omtrent 90 Quadrat-Mile stort. Det frembringer dog rigelig Olie, Vin og Frugter.

Regeringsformen er aristokratisk, og Dogen (Hertugen) vælges paa 2 Aar.

Vaabenet er et rødt Kors i Sølv-Feld med en Kongelig Krone.

Landet inddeles i det Østre og Vestre Distrikt (Niviera di Levante og Niviera di Ponente).

Stadene:

Genoua, (Genua,) Republikens Sæde, er stor, vel bebygget og befolket, har en Erkebisp, frie Havn, og et Maler-, Bildhugger- og Bygnings-Akademi.

Savona, (ford. Vada Sabotia,) er retmæltig stor og folketrig, og næst Genoua den bedste.

San Remo, en Søestad, er med sit Distrikt et Rigs-Lehn.

Sinale,

Sinale, en fast Stad med en god Havn, er Hovedstaden i et Markgreveskab, som er et Rigs-Lehn. Trost har en Havn og Fortning.

Genoua, en gammel Stad, har havet mange adskillige Hæerrer. Til Slutning unddrog den sig fra de Tidske Keiseres Magt, udoibede sit Herredømme, og blev indog Besker af det Sorte Hav; men i de senere Tider af dens Magt igjen bleget svækket.

§. 9.

Den mellemste Deel af Italien.

Deris regnes følgende Lande:

1. Storbhertugdømmet Toscana.
2. Stato degli Presidii.
3. Kirkestaten.
4. Republikken Lucca.
5. San Marino.

I. Storbhertugdømmet Toscana regieres af en mindskraanket Storbhertug.

Det er et Lehn af det Tredte Rige, og omtrent 440 Quadrat-Mile stort.

Det bestaar af Il Dominio Fiorentino, Il Territorio Pisano, Il Territorio di Siena, og adskillige Øer i det Toscaniske Hav.

Vaabenet er 6 røde Kugler i guldfarvet Feld. Det hellige Stephans-Ordens Tegns er et rødt Kors, som bæres paa Dyrsk.

Fiorenza, Florenz, (ford. Florentia.) Hovedstaden, er stor og smuk, og har næst Rom de fleste Merkværdigheder, samt adskillige Akademi'er og en Erkebisp. Staden forsvares ved et Citadel. I Nærheden heraf bruges berømt Marmor.

Pisa, (s. Pisa,) har et Universitet, og en Erkebisp.
Livorno, (ford. Portus Herculis Labronis eller Liburni,) en oedentlig, velbesat, anseelig Handelsstad, med en fine Havn. Jæder, Armenier og Græker have her offentlig, men de Evangeliske hemmelig Gudstjeneste.

Siena, (ford. Sena Julia,) har en Erkebisp og Universitet.

Porto Ferrajo, (s. Portus Argovæ,) en Fæstning paa en liden Ø: Elba.

II. **Stato degli Presidii** kaldes nogle smaae Distrikter, som ere skilte fra Toscana, og nu tilhøre Kongen af begge Stæder, derved:

Orbitello, en Fæstning med god Havn.
Piombino (ford. Populonium,) Hovedstaden i et Tyrrenske Rindomme.

III. **Kirkestaten, Stato della Chiesa** er 300 Qvadrats-Meils stor, har meget frugtbar Land, omtrent 1,100,000 Indbyggere, stor Agerdyrking, og store Læder af Manufacturer og Handel.

Den nordfranske Regent er Paven, den Romerske Catholiske Kirkes Hoved, som vælges af Cardinalerne i Conclave.

Der overste Stats-Collegium kaldes Consistorium, de andre Congregationer. Legater kaldes Cardinaler, som stersaat Provinser.

Den

Den indbefatter 13 Provinser, som ere: 1. Si Bologna. Hertugdømmene: 2. Ferrara, 3. Urbino, 4. Spoleto, og 5. Castro, tilligemed Grevskabet Koncigione. Landskaberne: 6. Romagna, 7. La Marca d'Ancona, 8. Sabina, 9. Il Patrimonio di Pietro, og 10. Campagna di Roma, 11. Il Territorio di Perugia, og 12. d'Orvieto, samt 13. Grevskabet Terra di Castello.

Roma, Rom, Hovedstaden, er stor og overmaade rijk paa Merkværdigheder af Velde og Konst, har et Universitet og adskillige Akademier for Videnskaber og skønne Konster. St. Peters Kirke er den prægtigste i Verden. **Castello di St. Angelo,** Engelsborg er et fast Slot. (ford. Moles Hadriani). De pavelige Palladser di Monte Cavallo eller Quirinali og Vatican, samt mange flere Slotte og Kirker indeholde megen Pragt og Konst. Staden har over 155,000 Indbyggere.

Gaudolfo, et Slot og Lysslot.
Civita Vecchia, (ford. Centum cellæ,) en besat Stad med en god Havn, i hvilken de pavelige Galejer ligge.

Viterbo, (ford. Fanum Volturnæ,) er stor og velbygget.

Ancona, har en god Havn og Handel.
Pereto, er berømt af den helige Hans, hvortil gøres Pilgrimsreise, og gives mange Kostbarheder.

D 4 **Belog.**
 *) Huset, lige de Catholiske, er det samme, som Maria har bebød i Nazareth, og er af Enkelte saemt hvid.

Bologna (Bolonia, ford. Felina) en stor og kofferig Stad, med blomstrende Håndel og Manufacturer, har et Universitet og Videnskaberens Akademie.

Ferrara, en stor og fast, men ikke beboet, har et Universitet. Urbino, (s. Urbium-hortensle,) har det ældste Akademie i Italien.

Avenna, var ferdim ansøgt. Saenza, (ford. Faventia,) af hvilken det gamle Porcellen kaldes Faience.

Cervia, ved hvilken vides meget Sørfart. Spoleto (ford. Spoleum), Macerata, Perugia (ford. Perusia), Pesaro (ford. Pisaurum), Cesena, Rimini (ford. Ariminum).

Endnu besidder Paven:

1. Hertugdømmet Benevento, som har en beboet Hovedstad af samme Navn, (ford. Beneventum,) og ligger i Kongeriget Napoli.

2. Landskabet Avignon med Venetian, hvortil er:

Avignon, (ford. Avenio,) og flere Stæder, ligger i Frankrig.

IV. Republikken Lucca

har et lidet, men bespørgsømt frugtbart og folkertigt Land. Regjeringen er aristokratisk, og den sermønstre i Maader kaldes Gonfaloniere. Vaabenet er et Rødt Blaat Skjold, hvorpaa det Ord Libertas, imellem 2 Straale-Sikkeler.

Lucca, (ford. Luca,) Hovedstaden og Republikkens Sæde, er fast og folkertigt. Den har Manufacturer og Handel og god.

V. Den liden demokratiske Republik San Marino staaet under Pave's Beskyttelse, og bestaaer af lidet mere end Staden San Marino, som ligger paa et Bierg, og har ved 3000 Indbyggere.

§. 10.

§. 10.

Den nederste Deel af Italien

Kongeriget Napoli

Dette Land grændser til Kirkestaten, og er ellers omgivet af det Middelske og Adriatiske Hav. Størrelsen er 1260 Quadrat-Mile.

Indbyggere ere henved 4,700,000. Lederne har særdeles store Færdigheder.

Landet er meget frugtbart, man har ofte lidt meget ved Jordfrugt. Hved og alle Slags Korn, Olie, Vilm, Akerter og andre Frugter, Saffran, Manna, Sæls, Linn, Silke, avles her overflødig. Jædeisten er forsømt. Her gives edle Metaller, Jern og nyttige Mineraler.

Her ere gode Silke- og Ulden-Manufacturer, og Handelen med disse Manufacturvare og Landets Producter drives megetledes.

Kongen regierer uindskrænket, tillige over Den Sicilien, og kalder sig derfor Konge af begge Sicilierne.

Vaabenet er et blaat Feld, bestøet med guldene Eller, tilligemed en Turnets-Kraave.

Ridderne af den hellige Januarts Orden bære denne Helgens Billede i et ansigtarvet Vaand.

Riget er deelt i 12 Landskaber;

1. Terra di Lavoro.

2. Principato citra.

3. — ultra.

0 5

4. Basilis

4. Basilicata.
5. Calabria citra.
6. Calabria ultra.
7. Terra d'Otranto.
8. Terra di Bari.
9. Capitanata.
10. Grekstaten Melisi.
11. Abruzzo citra.
12. — ultra.

Dist: 3 Grekstaten Melisi, kaldes under sig Rhonglia.

De merkeliaste Stæder ere:

a. I Terra di Lavoro:

Napoli, (f. Parthenope, siden Neapolis,) Hovedstaden og Kongens Residens, er stærkt befolklet, med et væg og folkerig. Den har et Universitet, 5 Casteller og en rummelig Havn, samt gode Silke-Manufacturer og stærk Handel. Indbyggere skal være over 330,000.

Capua, (f. Capua,) en befæstet Stad, og **Portici**, (f. Portici,) en Landby med et Kongeligt Slot.

Alle langt herfra, castrum Leaning, af den un-

Volturnus er et berømt udspringende Bælg, og **Solfatara** en røgende Dal, som har Sammenheng dermed.

Her findes desuden Søerne: **Agnano** med en Hule ved **Luceri** opstiger bdelig **Cambr**; og **Avellino**; den saa kaldte **Costa di Spilla Lunana**; de Elvise Marke, og andre Verlværdigheder.

b. I

b. I Principato citra.

Salerno, (f. Salernum,) en fast Stad med et Universitet.

Amalfi, har tilføjet været en Republik's Sæde.

Den **Capri** med en Stad af samme Navn, er den fordm bekendte **Caprea**. **Siream** Isoli er del ved den.

c. I Principato ultra.

Conza, (f. Conza,) har Titel af et Hertugdøm.

d. I Calabria ultra.

Scigli, en liden befæstet Stad ved et Fjeld af samme Navn, (heltet fordm kaldtes **Scigli**).

Reggio, (f. Rhegium,) ved det Sicilianske Sund.

e. I Terra d'Otranto.

Lecce, (f. Lupia,) en af de prægtigste Stæder i Italien.

Otranto, (f. Hydruntum,) en befæstet Stad paa en Ø med en god Havn.

Gallipoli, (f. Callipolis,) en befæstet Handelsstad.

Taranto, (f. Tarentum,) ved **Golfo di Taranto**, har et fast Slot, men forderoet Havn.

f. I Terra di Bari.

Bari, (f. Barium,) en velbefogget, folkerig Handelsstad.

g. I Abruzzo ere:

Teramo di **Chieti** eller **Teri**, (f. Teate,) og **Aquila**, Hovedstæder.

Redere

Nedre Italien og Sicilien blev i det 11te Hundre-
aar tagne fra Longobarder og Saragener ved Normanner
fra Normandie, og i det 12te talte Røger II. sig Konge
af begge Sicilier. Dette Rige har siden dels haft egne
Konger, dels staaet under Spanien eller de Tyske
Kejsers. Nu har det igjen (fra 1736 af) egne Konger
af det Spanske Huis.

S. II.

De Italienske Øer.

De fornemste Øer, som regnes til Italien, ere:

1. Sicilien.

2. Sardinien.

3. Corsica.

4. Malta.

I. Sicilien

Stilles fra Calabrien ved Sundet Faro di Mes-
sina (ford. Fretum Siculum). I dette en
ofte stærk Strøm. Den gjør en Hoi-vel ikke langt
fra Messina, hvilken nu ikke frygtes saa meget,
som fordam under det Navn Garybdis.

Den er omtrent 576 Kvadrat-Mile stor, varm og
frugtbar, men ofte plaget af Jordstøbe. Den har alle
Italienske Producter, især en anseelig Del Silke, samt
Sukker, Salt og Eeval-Gifferie, og over 1,123,000
Mennesker.

Kongen af begge Sicilierne regierer Landet ved en
geistlig Tribunal og et Vicekong:

Den deles i 3 Landskaber, hvortil endnu
tøhmer nogle smaae Øer.

I. Val

1. Val di Mazzara, deri:

Palermo, (ford. Panormus,) Hovedstaden,
er stor og vel befestet, har et Universitet, en
Havn og god Handel.

Trapani, (ford. Drepanum,) har en god Havn og et
Biergskot i Nærheden, (som fordam hedde Erys).

2. Val Demone, deri:

Messina, (ford. Zancle, siden Messina,) er
temmelig stor og vel befestet, har en frie Havn
og god Handel.

Melazzo, (ford. Myla,) er søt, og har en god Havn.

3. Val di Noto.

Siragosa, (en Deel af den gamle berømte
Hovedstad Syracusa,) er befestet, og har
en Havn.

Catania, (ford. Catana,) ved Foden af det
ildsprudende Bierg Mtina.

Forbierget Passaro (ford. Pachynum).

4. De Sicilianske smaae Øer.

a. Negates ligger ved Vesten.

b. Isle di Lipari, (ford. Æolæ og Valenæ,) hvor
Ølandet Lipari, den største, er bebodt. Stromboli har
et ildsprudende Bierg.

c. Pantalarea er et Fjersdomm.

Sicilien har over 300 Hertugdømmer, Fjers-
dømmer, Grevskaber &c.

Efter Saracenerne Udriivelse har Sicilien for det
meste været forenet med Napoli, dog har den i det hies-
førtende Hundrebaar haft Aragoniske Konger.

2. Sar

I Denne Stad blev i Aaret 1783 adslagt ved Jordstøbe.

2. Sardinien

er adskillte fra Corsica ved Sundet Bonifacio (ford. Taphros).

Den er ved 440 Quadrat-Mile stor, frugtbar, men får mindst Væst. Det gives Korn, Olie og Agurker *) ; Metaller og Coral-Fiskeri.

Den deles i

1. Capo di Cagliari, hvor:

Cagliari, Cagliari, (ford. Caralis,) Hovedstaden ved en stor Havbugt (Golfo di Cagliari,) er beboet, har et Universitet og en lille Havn.

Oristano, en lille Stad med Havn, ved en Bugt.

2. Capo di Logodori, hvor:

Cassari, en temmelig stor Stad.

Bosa og

Castello Aragonese, har Havne.

Vandalerne tog Sardinien fra Romerne. Den blev igjen erobret af de ostrogothiske Kæmper, siden af Saracenerne, derefter af Pisannerne. Disse tosidede med Genuejerne og Paavene om Dets Besiddelse, indtil de Spanier tog den. Endelig er den efter nogle Forandringer (1720) kommen til Besiddelse af Savojen.

3. Corsica

er en bjergagtig og temmelig frugtbar Ø, som tilhører Frankrige.

Dens vigtigste Handlevare er: Olie, Kastanje og Løg.

Blev

*) D. s. Citroner, Kommanderit o. d. Brugler.

Bjergene deles den i 2 Deele:

1. Landet paa denne Side af Bjergene, der er:

Bastia, Hovedstaden, har en Fæstning og liden Havn.

Calvi, en Støtad og Fæstning.

San Fiorenzo, har en god Havn.

Corte, har et lille Universitet.

2. Landet paa denne Side Bjergene, deri:

Ajaccio, Ajazzo, den smukkeste Stad paa Øen, har et maadeligt Citadel.

Bonifacio, en beboet Stad ved en lille Havn.

Porto Vecchio har den bedste Havn.

Genueserne tog dette Kongerige fra Saracenerne, maatte siden erobres det til Pisannerne, men til det igjen, og beherskede det, indtil de mislykkede Forsøg ikke mere kunde bringes til Endighed. Genueserne overdrog da Den (1768) som et Pant til Frankrige, som indtog den.

4. Malta

en lille Ø, som tilhører Johanniter-Ordenen, er i Grunden en Kalkstens Klippe, har gode Brugter, Bomuld og Salt, men lidt Korn og Skov. Indbyggerne tale deris Italiensk, dels ferderyet Arabisk.

Le Balotta eller Citta nuova, Hovedstaden, hvor Ordenens Stormester residerer, er stærk beboet, og har 2 Havne, hvis Indløb forsvares ved Castellet St. Elmo.

Citta

Citta vittoriosa. Der Borgo, en fast-By, nær ved den første, med San Angelo, et Kastel.

Edzo, (herd, Garkas) og Contino, (f. Hesperia), ere smaa frugtbare og befaestede Øer; som og tilhøre Ørøden.

Phoenier, Phoenier, Græker, Carthaginienser, Komere, Gotter, Araber og Normansker, have efter hinanden besiddet Malta. Siden her den høit sølske Herret med Sicilien, indtil den af Carl V. blev givet Johannez Ordoen i Aaret 1529.

§. 12.

Italia, som og kaldes Saturnia, Oenotria, Ausonia og Hesperia, var i de ældste Tider delt i mange smaa Stater. Man nævner siden 3 Hoveddele deraf: Gallia Cisalpina, Italia og Magna Græcia.

I den første Del, hvor Etruski eller Tuski, Liguri, Taurini, Fenici, Cæri boede, blev kaldet GALLIA CISALPINA, de Galliske Folk: Boji, Ligurier, Senones, Insubri, Cenomani, Libici, havde her sig fast.

Mægtige Stater, som Felsin, siden kaldet Bononia, Ardia, Spina, Patavinum, Alba Pompeja, Vaila Sabina, Mediolanum, Genoa, Fidentin, Ravenna, som siden blev Grækerne Sæde, og mange andre, som Romæ og Campi, ere bestaaende af Etruskerne Medesler.

II. Der

Johannez Ordoen blev i det 1ste. Hundrede Aar, Aften i det forrige Bænk. I Besiddelse af det 1ste. erobrede den Den Aboren, (samt de store faste Øer) som den 2de. Aar 1529, hvorved Kæser Carl V. Rensede dem alle Øer, hvoraf de kaldes Maldejer-Øerne.

Øerne bestaae af 8 Tønder eller Nationer. Den er en Catholik Østlig Øer; Den som kan kaldes i den Røde Lunge være Evangeliske og giste.

II. Det mellemste eller egentlige Italia indbefattede følgende:

1. Etruria, hvor Indbyggere havde sit Stamme Land i Dors-Italien, og vare før Romerne de mægtigste Folk i Italien. Ølunde Stæderne i deres 12 Stater vare: Veji, Vulturni, Falerni, Clusium, Cæra, Tarquinii, Vulsinii, Luna &c. Tralimenus Lacus hedder nu Lago di Perugia.

2. Umbria havde Ariminum, Pisaurum, Anagnia, Urbium.

3. Picenum: Ancona og Hadria, hvor Præstis boede.

4. Sabini havde Cures, Tibur, Fidens.

5. Latium blev det Landskab kaldet, som var bebøet af Latini, Rutuli, Volsci, Ausones, Hernici og Aequi. Det var: Lavinium, Alba longa, Praeneste, Tuscanum, Anagnia, Ostia, Sælla Pomertia, Antium, Circeji, Corioli, Arpinum, Ciceros Fødested; Ardea &c. og den berømte Roma, som blev bygget paa de 7 Høie: Palatinus, Capitolinus, Quirinalis, Viminalis, Esquilinus, Celius og Aventinus.

6. Campania: Capua, Nola, Puteoli, Milenum, Baje. Cumæ var en Græsk Colonie, som siden byggede Neapolis. Salernum tilhørte Picenier. De gamle Opicer eller Osker boede og i dette Landskab.

7. Samnium, herunder befattedes adskillige Folk og Stæder:

a. Marsi havde Marrubium.

b. Peligni: Sulmo, Nesos Fødested, og Corfinium.

c. Vestini: Pison.

d. Marrucini: Teate.

e. Frentani: Anagnin.

f. Hirpini: Beneventum, Campa og Abellinum.

g. I det egentlige Samnium var Bovianum, Aleruia Aufidena.

III. Store Grækerland eller Nedre-Italien kaldet af de mange græske Colonier: Arpi, Metapontum, Pezilia, Tarentum, Crotona, Sybaris, Caulon, Locri, Rhegium.

De mærkelige Landskaber og Fjeld vater:

1. *Apulia*, hvortil en Deel kaldedes *Dannia*. Der var *Cannæ*; *Veonia*, *Horatii* Fjeld; *Ugentum*; *Luceria*.

2. *Puglia*: *Barium*.

3. *Japygia* er og tildeels kaldet *Messopia*. Der fandtes og de gamle *Calabri* og *Salentini*, og Stæderne: *Brundisium*, *Hydruntum*, *Callipolis*. Fjeldbjergene *Japygium* eller *Salentinum*.

4. *Lucania*, hvor *Oenotryer* i de ældste Tider boede, havde *Pellam* eller *Polidonia*, *Avellium* *Martium*, *Potentia*; *Siris* &c.

5. *Bruttii* havde *Pandusia*; *Consentia*, *Mamertum*, Fjeldbjergene *Lacinium* og *Zephyrium*. Ikke langt fra det første er *Calypso* &c.

De store Veie, som Romerne anlagde fra Hovedstaden, ere blevene meget berømte. *Via Appia* gik henad *Capua* og *Beneventum*; *Aurelia* igennem *Cervicus* Søestæder ind i *Gallien*; *Valeria* førte til *Cosinum* og *Aernum*; *Salaria* til *Ancona*; *Flaminia* til det Adriatiske Hav og *Ariminum*, og *Æmilia* dertfra ind i *Gallia Cisalpina*.

Augustus inddelte *Italien* i 11 *Regioner*.

I de tidligere Tider vare *Longobardia*, *Tuscia*, *Exarchatus*, *Apulia*, *Calabria* Hoveddele deraf.

Sicilia, (som og har hedt *Sicania* og *Trinacria*) var i de ældste Tider beboet af *Cycloper*, *Læstrigoner*, og andre Fjell; siden af *Sicaner*, *Siculer*, og Græske Colonier.

Den havde 3 bekendte Fjeldbjerg: *Pelorum* mod *Italien*, *Pachynum* mod *Grækerland*, og *Lilybæum* mod *Afrika*, samt Fjelden *Himera*.

De mærkeligste Stæder vare: *Syracusa*, den rigeste og mægtigste; *Naxos*, *Cantans*, *Thaplum*, *Zancle*, siden kaldet *Messene*, *Panormus*, *Hybla*, siden kaldet *Megara*, *Agrigentum*, *Leontium*, *Solois*, *Eryx*, *Etna* &c.

Cosica, kaldtes af Grækerne *Cyros*, har været besat af *Ligurer*, *Scyter* og *Carthagineser*, sit siden 2 Romers

Romerske Colonier: *Moriana* og *Aleria*. *Alalia* var en meget gammel Øe. *Promontorium sacrum* hedte *Deus* nordligste Ode.

Sardinia, paa Græsk *Ichnusa*, har saaret Jubbysgere fra adskillige Lande. Øernes *Caralis* og *Salei* vare bygte af *Carthagineser*; *Tunis Libisonis* var en Romersk, og *Olbia* en gammel Græsk Øe. *Typhros* kaldedes Grækerne Sundet mellem disse to Øer.

§. 13.

Stæderne, havde besiddet et stort Land, *Carthagineserne* havde indtaget *Derna*; men *Romerne* underkastede sig først hele *Italien*, og den blev efter *Kæiserdommens* Dødeling det vestlige Riges Ende, indtil *Heruler* og *Gother* i det 5te Hundrebaar fik Overmagten der. I det 6te fordrov vel de Østlandske *Kæiser* *Ostgotherne*, men *Longobardernes* udbredede sig Norden fra, *Saracenerne* toge *Derna*, og trængte ind i *Neapolis*. *Carl den Store* indtog i Aaret 800 det *Longobardiske* Rige, og tog Titel af *Romersk Kæiser*. Men siden afdrog *Kæiserens* Magt i *Italien*, *Papernes* Herredom udvidedes, og mange, adskillige Stæder opstod.

De Ungerſke Lande

ere:

1. Kongeriget Hungarn.
2. Bannatet Temesvar.
3. Storfyrstendømmet Siebenbürgen.
4. Det Ungerſke Illyrien.
5. Kongerigerne Galizien og Lodomerien.

§. 2.

De ſtede mod Norden til Polen; mod Øſten og Syden til de Tyrkiſke Lande og det Adriatiſke Hav; mod Veſten til Tydſkland.

Diſſe Lande udgiere henved 6200 Kvadrat-Mile.

§. 3.

Donau-Floden gaar her igiennem. I den falde de mindre Floder:

2. Theis, (ford. Tibiſcus, Ungerſk Tiſſa).
3. Drau, (Dravus,) og
4. Sau, (Savus)
5. Maroſch, (ford. Marifus,) falder i Theis,

Der ere mange Surbrønde og varme Bæd.

§. 4.

§. 4.

De nordlige Dele har Guld, Sølv, Kobber, Jern, Argyr, Antimonium, Salt og andre Mineralier. De ſydligere har frugtbar Agerdyrking, Silvævl og Fædriſt, ſamt Tobak, Safran o. d.

De Carpathiſke Bierge indſlutte Ugeen og Siebenbürgen paa den nordre Side.

§. 5.

Indbyggerne ere af ſorſkellig Herkomst. Der er 4 Hovedſprog: det Ungerſke, Tydiſke, Slavoniſke og Valakiſke. Det Latiniſke tales og nytes.

§. 6.

Religionen er dels Catholiſk, ſom er den herſkende, dels Lutherſk, Reformert og Greckiſk.

§. 7.

De Ungerſke Lande tilhøre arveligen det Øſterriſke Rigs. Den egentlige Ungerſke Regiering er indſkrænket Monarkiſk. Kongerne ere af Paven kaldte Apoſtoliske.

Hungarnd Vaaben er i det røde Feld 4 Sølv-Striher, og i det andet et Guldſpindeligt Sølvters paa en tredobbelst grøn Hoi.

Den fornede St. Stephans Ridder-Orden bæres i et rødt Vaaben med grønne Striher i Kauterne.

§. 8.

Videnskaber og Konſter ere forſømte. Den Ungerſke Læder-Beredning er berømt.

§. 9.

Udgaaende Handelsvaare ere fornemmelig: Vin, Safran, Korn, Vogn, Læder, Uld, Tølg, ſamt Metalier, Salt og andre Mineralier. Men Tin, Silke, Specier o. d. føres ind.

P 3

§. 10.

§. 10.

Kongeriget Hungarn

eller Ungarn deles i 4 Kredse, af hvilke:

1. Den oven for Donau og
2. Den neden for Donau hore til Nedre Ungarn.
3. Kredsen paa denne Side og
4. Den paa hin Side Theis udgiere Øvre Ungarn.

Kredsen ere inddelte i Gespanschaften eller Grevskaber.

Ungarn, med Wannat og det Ungerſke Østrien er inddeelt i følgende 10 Districter: 1. Neutraer-Districtet, 2. Wauſoler, 3. Cechauer, 4. Munkaescher, 5. Gresswaradeiner, 6. Tauscher, 7. Pesther, 8. Raaber, 9. Simtkirchner, og 10. Agrarter-District.

A. Nedre Ungarn.

1. Kredsen oven for Donau, (Circulus cis-Danubianus,) har:

Presburg; Ung. Posony, (Posonium,) ved Donau, Rigets Hovedstad, huer Kongerne kronen, og Rigsdagene holdes, Erkebispens af Gran, som er Primas regni, residerer her, Her er og et Lutherſk Gymnasium.

Ofen, Ung. Buda, (ford. Aquincum,) den gamle Hovedstad.

Pesth, (Peſtum,) ansees nu for den smukkeste og bedste Stad i Landet, og har faaet et Universitet.

Schem-

Schemnitz og Kremnitz, ere Bergstæder ved betemte Guld- og Sølv-Bergværker.

Gran, (Szigoniam,) og Trentschin, Stæder med faste Slots.

Leopoldstædt og Nitra, (Nitria,) ere Fæstninger.

Tirnan, en velbygget Stad.

Nenhausel, var fordem en berømt Fæstning.

2. Kredsen paa hin Side Donau (Circulus trans-Danubianus).

Rab, (Ung. Sjer, ford. Arrabonis,) en Stad og stærk Fæstning.

Stuhl-Weissenburg, (Alba regalis,) var tilsoen befæstet.

Aus, som har ypperlig Vin, Edeburg, (Ung. Schoprony, Sagonium,) Komorn og Güns, ere kongelige Fæststæder. *)

B. Øvre Ungarn.

3. Kredsen paa denne Side Theis (Circulus cis-Tibiscanus). Der er:

Raschau; (Ung. Rassa,) har en Fæstning og et Universitet.

Tagy-Bánya, (Circulus dominarum,) og

Sungavisch Weystædt, (Ung. Sels-Bánya,) har Guld- og Sølv-Bergværker.

P 4

Lofai

*) Saa indses de Stæder i Ungarn, som indskales til Rigsdagene.

Tokai har den moſt berømte Ungerſke Vîn.
 Roſenau har Guld, Kobbers og Jînsber-Bræggeriet.
 Eperies eller Pleſſow har et Lutherſk Collegium.

Jazygernes Land, og Lumanien eller Rumer-
 Land ligger i denne Kreds.

4. Kredſen paa ſiſtn Side Theis.

Gros Wardein, en Fæſtning.

Debrutzen, en ſtor folkerig Stad.

Ved Kapnik ere gode Guld- og Sølvgruber.

§. II.

Bannatet Temesvár

er nu igien foreenet med Ungarn.

Temesvár, (Temena, Temevarium,
 ſ. Tibiſcus,) en vigtig Fæſtning og velbygget
 Stad ved Bog, bebøes meſt af Tydiſke.

Lippa.

Panczova (Pantſchova) og

Nieu Palanka, ere Fæſtninger.

Dette Bannat har ſaet mange Tydiſke Nybyggere,
 ſom boe i Gyſbas, Szegjed, Schéndorf og flere Colo-
 niſt-Stæder.

§. 12.

Storfyrſtendømmet Siebenbürgen (Transilvania).

har 3 Hoved-Deele:

1. Sachſernes Land, hvori:

Hermanſtadt, (Ung. Szeben, Cibinium,)

Hovedſtaden i Fyrſtendømmet og Regieringens

Sæde,

Sæde, er beſættet, og har et Lutherſk Gyn-
 naſium.

Kronſtadt driver ſtærk Handel.

2. Hungarernes Land, hvor:

Karlsburg, (Alba Carolina,) en Fæſtning
 ved Byen Weiſſenburg (Alba Julia).

Cleuſenburg, en vidtſtig og folkerig Stad.

Pöſteni, en Fæſtning ved den ſmætte Dås: Jern-
 Porten.

Gros Schlatten, (Auraria,) har Guld- og Sølvgruber.

3. Sellernes Land.

Siebenbürgen, ſom ſordum havde hørt til Ungarn,
 men en lang Tid havt egne Fyrſter under ſtor Uædlig-
 heder, er igien 1713 fuldkommen foreenet med Riget, og
 derefter (1765) ophæjet til et Storfyrſtendom.

§. 13.

Det Ungerſke Illyrien

indbefatter Rigerne:

1. Slavonien med Syrmien, hvor:

Eſſek, (ford. Murſa,) en temmelig ſtor og ſtærk
 beſættet Bye.

Semlin, hvor Reifende fra Tyrkiet maac holde
 Quarantaine, og Vare, ſom komme derfra, blive
 ved et Sundhedsraad underſøgte.

Carlovitz, den Gyſke Patriarks Sæde. Her er 1699
 ſlutet en Fred.

Gradiſk, en ſtær Bye.

Petrovardein, (ford. Acanum,) en ſtær Fæſtning.

P 5

2. Croa-

2. **Croatien**: deeles ved Floden **Sau** i 2 Deele. Deri:

Warasdin, og **Karlsſtadt**, (Slav. **Karloviſ**, ere befeſtede Stæder.

Zagrab eller **Ugram**, Rigets Hovedſtad.

Uacoherne, ſom leve meſt af Fædrikt i en Fjeld-Gaſ, ere **Balaker**, fordmul ſtjædede fra det Tyrkiſke **Dalmatien**.

Snadanne Fjeld-Folk ere og **Morlacherne**, ſom boe i diſſe Lande.

Al **Croatien** beſiede **Turkerne** endnu en Deel.

§. 14.

Kongerigerne Gallizien og Lodomærien beſtaaer af de i Aaret 1772 tillagte Polſke Landſkaber **Røde-Ruſland**, **Polutien** med flere Stykker af **Lille-Polen**. De udgiere i alt mere end 1500 **Qvadrat Mile**. Deri er:

Lemberg, (**Leopolis**) en ſtor **Handelſtad** ved **Floden Peltem**. Her boer **Statholderen**, en **Katholik** og en **Armenisk Erkebiskop**, ſamt en **Groff Biſp**.

Bochnia og **Wielitschka**, har vigtige og berømte **Salts Gruber**.

Saltſch her **Saltſyderie**: heraf har **Gallizien** ſit Navn.

Bukowina er et Stykke af **Waldau**, ſom 1777 blev afſtaaet til **Oſterrige**.

Czerndoviz, er **Hovedſtaden** deri.

§. 15.

§. 15.

De nu værende Ungerſke Lande herde ſoredum til **Pannonia**, **Sarmatia**, **Dacia** og **Illyricum**. **Jazygum Metanaſtarum Regio** var den nordøſtlige Deel af **Ungern**.

1. **Pannonia** indbefattede det meſte af **Ungern** og noget af **Tydkland**. Den deelede i **Superiorem** og **Inferiorem**, og ſiden i **Primam**, **Secundam** eller **Sariam** og **Valeriam**. Dens vigtigſte Stæder vare: **Vindebonn**, (**Vin Vien**), **Sirmium**, **Carnuntum**, **Atrabana**, **Taurinnum**, **Seiscia**. Iblant **Pannoniens** **Folk** ſlog vare **Scordisæ** og **Tauriſæ**.

2. I det Stykke af **Dacia** eller **Provincia Trajana**, ſom nu hører til de Ungerſke Lande, laad den fornemſte **Stad Zarniſageckuſa**, ſiden kaldet **Uipia Trajana** eller **Auguſta Davorum**, **Tibitens**, **Apulum**, **Nisaea**.

3. Det gamle **Illyricum** eller **Illyris** indbefattede **Lithurnia** og **Dalmatiam**.

a. I **Lithurnia** boede **Fepvæer**, hvis **Hovedſtad** var **Metilum**, og **Lithurni**, ſom havde **Judæer** og **Romæer**.

b. I **Dalmatia** boede **Aurariæer** og **Aræyer**. Der var Stæderne: **Salona**, **Delminium**, **Episcaurus**, **Olcinium**.

En Deel af **Dalmatien** blev i de ſentere Tider kaldet **Prevalicium**, og der ſerftodes da under **Illyricum** **Magnum** eller **Oriens** alle **Romerske** **Provincier** i **Europa** **Oſten** for det **Adriatiſke** **ſhav**.

§. 16.

Efter **Romernes** ere de Ungerſke Lande indtagne Tid efter anden af **Vandaler**, **Gother**, **ſkummer**, **Gepider**, **Avater** og **Ungarer**, og tildeels af **Serper** og **Croater**.

Køft i det nye **Hundredaar** kaldte **Stephan I.** ſig **Konge af Ungarn**, indførte den **Chriſtelſke Religion**, og lagde **Sidenbyrgeren** dertil. I ſamme **Hundredaar** blev **Riget** forenet med **Croatien** og **Dalmatien**, ſom ſet havde haft egne **Konger**.

I det **16de** **Hundredaar** kom det til det **Oſterriſke** **ſkums**, og blev **1687** et **Ungariſt**.

Det

Det Tyrkiske Rige.

§. 1.

Tyrkiet eller det Othmanniske Rige indbefatter Lande i Europa, i Asien og Afrika.

§. 2.

Den Mahomedanske Religion, og deraf Seeten Sunni, hersker, og Tyrkerne kalde sig i den Henseende Muslemni (d: rettroende). De Christelige Religioner ere tilladte. Jøderne taales og.

Den Græske og Armeniske Nation har hver en Patriark i Constantinopel. Copterne, Maroniterne, Syreerne eller Jacobiterne og Nestorianerne har deres i Provindserne. Et allene i Moldau og Valaciet, men og i Bulgarien, Servien, Bosnien og Serakuland, findes man flere Etslæne end Mahomedaner.

§. 3.

Regjeringen er Despotisk, og bliver i den samme Familie.

Det Tyrkiske Hof kaldes den Othmanniske Port. Divan kaldes det store Raad, hvilket Sultänen maa forelægge alle vigtige Regjeringssager. De værste for Gæstligheden kaldes Musti. Under den i Constantinopel staae alle øvrige Mustier i det Tyrkiske Rige, saavel som

Dom-

Dommerne i Stæderne, hvilke kaldes Kadl. En Statsminister heber Vissie. Admiralen Kaputân Paschâ. En Stattholder Paschâ, eller Beglerbegl, naar han forstaaer en stor Provinds. *)

Rigets Daaben er en tiltagende Raane.

§. 4.

Folkemængden er mindre, end den efter Landets naturlige Frugtbarhed burde være.

Agerdyrkingen fordamnes meget. Videnskaberne have saa Dyrkere. Af Manufacturer og Handværker ere adskillige i god Gang.

§. 5.

Den indenlandske Handel, (hvoraf Slavehandelen ikke mere udgjør nogen betydelig Deel) drives mest af Armenier, og Jøder. Den Udenlandske, hvort Tyrkerne vinde fra Europa, men tabe til Arabien og Indien, særes mest af andre Europæiske Nationer. Disse kalde de Tyrkiske Handelsstæder ved Middelhavet under et Navn: Levante, og der kaldes igitu de vestlige Europaer Franker.

De fornæmste Vare, som hentes fra Tyrkiet, ere: Silke, Kamelhaar, Bomuldsgarn, Skagrin, Karduan, Sebe, Rind, Hæder, Tobak, Dadler, Mandaler, Rosiner, Figen, Vin, Olie, Safran og adskillige andre Kjøbetsvarer.

Der indføres især Uldne og Silke-Manufacturar-Vare, Isenkrum og Juvelerers-Arbejde, Ostindiske Specier, og Vestindiske Vare: Sukker, Indigo, Kaffe.

Tyrkernes egen Sæfart er ikke betydelig.

De Tyrkiske Mynter ere af stor Gehalt. Af andre Landes Mynter ere især Venetianske Ducater og Romerske Keiserlige Species-Daler mest gangse i Tyrkiet.

De

*) Alle Lokale Stattholdere ere Militære. Til Begynnaelse af deres Værdighed bæres for dem, naar de drage i Marsk, et Slags Daaber, meget net forarbejdede af saarede Hesthaar og satte paa lange Stokke. Det kalde Tyrkerne saadant Værestegn. En Paschâ af første Rang har 5 deolige, en af anden Rang 19, og en Begl, som gemeenslig kan forekjaere et lidet Distrikt, har en Kop.

De Tyrkiske Lande i Europa.

§. 1.

Det Europæiske Tyrkic grændser mod Nordvest til Rusland, Polen og de Ungerske Lande; i øvrigt er det omgivet af det Middellandske Hav og dets Bugter. Disse ere: mod Westen det Adriatiske Hav; mod Østen Arkipelagus^{*}), (ford. Mare Egæum,) Søen Marmora, (Mar di Marmora, ford. Propontis,) og det Sorte Hav (ford. Pontus euxinus).

To Sunde imellem Europa og Asia ere at mærke:

1. Kanalen ved Dardanellerne, (ford. Hellespontus).
2. Sundet ved Constantinopel, (ford. Bosphorus Thracicus).

§. 2.

De mærkeligste Floder ere:

1. Donau kommer fra Sydskand.
2. Dniester, (Nister, Danastris, ford. Thyras,) og
3. Bog, (ford. Hypanis, siden Bogus, kommer fra Polen.

4. Dnie-

^{*} Arkipelagus er en forberet Udtaale af Regio Pelago. Det bruges og, som en appellativ Benævnelse, om Iaadanns Eyre i Havet, der ere faldt af Det.

4. Dnieper, (Danapris, s. Borysthenes,) fra Rusland. De falde alle ud i det Sorte Hav.

5. Pruth, (s. Poretus eller Hierassus,) falder i Donau.

6. Sereth, (s. Ararus,) og 7. Muta ligesaa.

§. 3.

Det Europæiske Tyrkic udgjør, tilligemed Keim, omtrent 10,544 Quadrat-Mile.

Det bestaaer af følgende Landskaber:

1. Romanier.
2. Bulgarien.
3. Servien.
4. Bosnien.
5. Valakiet.
6. Moldau.
7. Det Tyrkiske Tatarie.
8. Grækerland.

Men Republikken Ragusa staaer kun under Tyrkisk Beskyttelse.

§. 4.

I. Romanien, (Tyrk. Rum-El,) har: Constantinopel, (Tyrkisk Constantine, Stambül, Islambül, ford. Byzantium, siden Constantinopolis,) det Othmanniske Riges Hovedstad, er omgivet med en Muur, har en stor og god Havn. Sultånens Serof eller Slots-Bygninger udgjør en egen Deel af Staden. Høiheden 42° 1'.

For:

Forstæderne **Galata** og **Vera**, hvor de Christne Gesandter boe, ligge paa den anden Side af Havnen, og behøvs for en stor Deel af Christne.

Adrianopel, (Tyrk. Eddrene, ford. Hadrianopolis,) en stor og noget befæstet Handelstad med et Keiserligt Slot, ved Floden **Marits**, var en Tidlang Sultansens Residens.

Sophia, en folkerig, aaben Handelstad, nær ved det gamle **Sardica**.

Monastir, hvor Beglerbeig af Rumili residerer. Han anses som den fornemste Europaiske Pascha.

Lazer **Vasardssik**, en Handelstad.

Philippopol, (ford. Philippopolis,) en gammel Stad.

Gallipoli, (ford. Gallipolis,) har en rummelig Havn ved Hellespont.

Dardanellerne ere 2 Fæstninger paa begge Sider af Kanalen.

Ved Udseet af det Sorte Hav ligge og 2 Slotte. De skal alle bevare Fædlesens til Konstantinopel.

Samus eller **Balkan** og **Rhodope**, ere bekendte Bierge.

II. Bulgarien, (Tyrk. **Bulgar-Iti**), et Biergigt Land, har Jern-Gruber og mange varme og mineraliske Kilder.

Silistra, (ford. **Durostorus**), en befæstet Stad ved **Donau**.

Viddin, (ford. **Banania**) siges.

Nicopoli, (Tyrk. **Nikoli**, ford. **Nicopolis**) en stor Stad med et fast Slot.

Rusjyk, en anseelig, aaben Handelstad ved **Donau**.

Varna, ved det Sorte Hav.

Silistra og **Viddin** har generallig hver en Pascha af 3 Tok.

III. Kon-

III. Kongeriget Servien har gode Bomulds-Fabrikker. Her er:

Belgrad, **Græff** **Beissenburg**, (**Alba Græca**, ford. **Singidunum**), en beremt Fæstning ved **Donau** og **Sau**, som ofte har været indtaget af de Christne og Tyrkerne. Her betales Told af alt, hvad der gaaer imellem **Viær** og **Constantinopel**. En Pascha af første Rang kommanderer her.

Semendriah og **Wissa**, (ford. **Naissus**), faste Stæder. **Passarowitz** er kun bekendt af en Fredsforhandling.

Loftali og **Denik** **Kapt**, (generallig **Cacirocker** **Danabii**), ere særlige Stæder i **Donau**.

IV. Bosnien, (Tyrk. **Bosna**), har **Solts-Erts** og **Wiin**, regieres ved en Pascha af første Rang.

Banjaluka, er en Stad og Fæstning ved Floden **Verbas**.

Saieza, en Bierg-fæstning, var fordtid Kongernes Residens. **Boena-Seraj**, Hovedstaden i **Bosnien**, en bekendt Handelsstad.

Under Pascha af **Bosnien** staaer og:

a. Et Stykke af **Croatien**, hvori Staden **Bihak**.

b. Et Stykke af **Dalmatien**, hvori: **Skardin** eller **Scardona**.

Det øvrige af **Croatien** og **Dalmatien** tilhører **Ungarn**, **Venedig** og **Rouaja**.

V. Valakiet regieres ved en Græff **Fyrste** (**Boiwode**, **Hospodar**, Tyrk. **Beg**), hvilkens best.

beskikkes og afskattes efter eget Behag af den Tyrkiske Keiser, og betaler en anseelig Tribut. Hestkvingerne med deres Besættninger staae under Tyrkiske Paschaer.

Landet er frugtbar paa Korn og Vin, har Saltbrønde, men har fortreffelig Hvedrist og Hved. Kirken og den største Deel af Folket ere græske Christne.

Bukarest, en stor aaben Stad ved Floden Domboviz, Hospodarens og en Erkebiskops Residens.

Der er et Universitet og Bogtrykkerie.

Urgewisi var forhen Kursternes Residens. **Arailov** eller **Ibrael**, en liden Bøsting ved Donau. **Schurschy**, (Gjergjwo, Korfowa, Tyrk. Ugrj) er en ubesluttet Stad. Der er en tyrkisk Besættning og en liden Kasteel paa en De i Donau.

VI. Moldau.

I dette Høfsteddomme er Religionen og Statsforfatningen den samme, som i Balalet. Landets Beskaffenhed er omtrent ligedan.

Jassi eller **Jasch**, Forstens Residens.

Kotjim, **Chokim**, (Tyrk. Hottun) en Grændsefæstning ved Dniester. Her residerer en Pascha af 3 Tølk.

Galatich, en Handelsstad og Fæstning ved Donau, ligger under Pascha af Siligra.

VII. Det Tyrkiske Tatarie, ved det Sorte Hav, imellem Donau og Dneper, bestaaer af fladt Land og Heder uden Skov.

Tatartene vaare mest om midt deres Døag i visse Gørdter eller Stammer. Stæderne beboes fornemmelig af Tyrker, Christiane og Jøder.

Dette

Dette Land indbefatter:

1. **Bessarabien**, beboes fornemmelig af Wallaker, som ere græske Christiane, og af Tyrker.

Bender, en Stad og stærk Grændsefæstning ved Dniester. Der residerer en Pascha af 3 Tølk, til Hællen de Tatariske Stammer, betale deres Skat.

Kilia, (ikke langt fra det gamle Lycostoman) ved et af Dniesters Udløb, driver megen Handel.

Wierman, (Bialogrod, Alia Julia) en besættet Stad. **Jomaeil**, en Handelsstad ved Donau.

2. **Den Ostschakoviske Provinds** er kun beboet ved Floderne og Havet. Der er **Ostschakov**, (Tyrk. Dsu) en stærk Fæstning ved Dnepers Udløb. Der er en Pascha af første Rang.

Residensen, en Fæstning ved Dneper.

VIII. Grækerland bestaaer, foruden Serue, af 5 Landskaber:

1. Macedonien.	4. Eroadien.
2. Albanien.	5. Morea.
3. Janiah.	

1. **Macedonien**, (Tyrk. Malkonia eller Filiba, Blajeti) bringer meget Korn, Vin, Olie og Frugter.

Det ere Floderne Vardar og Scymon, og 4 betydelige Haabugter.

Salont, (s. Thessalonica) en anseelig Handelsstad, ved en Bugt, som kaldes deraf, har endnu Levninger af de gamle Tidens Pragt. En Pascha af første Rang residerer her.

Orfide, (Altrida, ford. Lychnidus,) en stor Handelsstad og en Bøe.

Alfios, (Stal. Monte Santo d: det hellige Bierg, Tyrk. Mayoros,) er et bergigt Bierg i en stor Fjeldstrækning, hvilket bedogs af nogle runde, grøfte Runke, og Grønner 1.33 Kloftere, mange Ulde og Grøtter, og en Byo Naveis.

2. **Albanien** (ford. Epirus og en Deel af Myris,) har Staden **Delphi** (s. Acheron).

Skudar, (ford. Scodra,) en vidtskiftig Stad med et Bierg-Stet, driver stærk Handel. Der var fordum de Illyriske Kongers Residens, nu en Paschas af 2 Løf.

Dalcigno, (ford. Olanium,) en Societad og Fæstning, hvis Indbyggere drive stærk Søe-Handel, og ere de bedste Seefolk i Tyrkiet.

Durazzo, (Duracedsch, s. Epidaurus, siden Durachium,) en Handelsstad med et Stet og en usælselig Havn.

Artsani, en Stad og Fæstning.

Alfio, (ford. Lillus,) en Byo.

Det ligesfulde District **Montenegro** er bekiendt af sine krigste Indbyggere, som dels kalde sig Benetianerne, dels Tyrkerne Overherredømmene. Benetianerne ere og nogle Albaniske Stæder.

Macedonien og **Albanien** kaldes tilsammen af Tyrkerne **Albanien**.

3. **Jamab,** (ford. Thessalia,) et særdeles behageligt og frugtbart Landskab, bringer **Womuld,** **Vin,** **Oliver,** **Figen,** **Agrumter,** og andre Frugter.

Larissa, hovedstaden ved **Floden Salampria,** (ford. Peneus,) driver god Handel.

Ternovo, en stor og behagelig Stad.

Jamab,

Jenias, **Janina,** en Stad, hvis Pascha, ligesom den i **Lepante,** sikret er af første, snart af anden Rang.

4. **Livadien,** her er: **Lepante,** (Tyrk. **Alm Nabochte,** (ford. **Naupactus,**) ved den **Lepantiske Bugt,** (ford. **Sinus Corinthiacus,**) i en frugtbar Egn, har et lidet Castel.

Livadia, en Handelsstad med en Biergstrækning ved samme Bugt.

Alhiniab, **Setines,** (s. **Athens,**) har nu faa Kroninger af den ferriske Herlighed.

Thio, (ford. **Thes,**) er nu ubetydelig.

To smaa Casteller forsvare Indløbet til den **Lepantiske Bugt,** (**Golfo di Lepante,**) hvilket er vanskeligt.

5. **Morea,** (ford. **Peloponesus,**) en Halvøe, hænger sammen med **Livadien** ved den **Corinthiske Tange,** har mange Havbugter og gode Havne. Den regieres ved en Pascha af første Rang.

Corinth, (ford. **Corinthus,**) er nu en verdenslig Stad med et Castel.

Napoli di Romania, (ford. **Nauplia,**) en Stad og Fæstning ved en Havbugt, som kaldes **Decef.**

Mistra, (ikke langt fra det gamle Sparta,) en vidtskiftig Stad med et Castel.

Napoli di Malvasia, (ford. **Epidaurus,**) en stærk Fæstning og temmelig god Havn. Høftra kommer den bergene **Malvasier-Vin.**

Coron, (ford. **Cyrene,**) og

Medon, (ford. **Metone,**) saft Handelsstæder.

Itzakarim, (ford. **Pylus,**) en befæstet Stad med den bedste rummeligste Havn paa hele **Morea.**

Pactasso, en Stad, hode en grøft Erkebispes bøger.

Maina, et Sted og District; hvis Indbyggere (Efterkommerne af de gamle Troedemønter) er et hæder og friskt Folk, endnu ikke undertrykket af Tyrkerne.

Fothierget Matapan, (ford. Manjuria), den sydligste Odder af Landet, har 2 Havne.

6. **Berte** ved Grækerland ere mange, hvoraf de fleste ligge i Arktipelagus. De mærk-værdigste ere:

1. **Candia**, (ford. Creta,) en af de største Øer i Middelhavet, 70 Mile lang og 10 Mile bred, er hær-antig og tillige meget frugtbar, har Blis, Olive, Silke, Uld, o. s. v. Der er:

Candia, (Tyrk. Kret,) Hovedstaden, er meget edelagt, og Havnen tilføjet. Her er en Pascha af første Rang.

Spinalonga, (ford. Chetronensis,) et Citadel og Havn.

Retimo, (ford. Rhyman,) en fiskerig Stad, men udsøjet og opfyldt med Sand.

Canea, (ford. Cydonia,) en Fæstning og maahellig Havn.

Suda, en liden Ø med en Fæstning.

Pfistorici, (ford. Ida,) det højeste Bjerg paa Øen.

Labyrinthen, en helværdig underjordisk Hule med mange Gange. Man veed ikke vist, om det er den i gamle Dage berømte Labyrinth.

2. **Santorin**, (ford. Callista, siden Thera,) skal ved et heftigt Jordstøt have opfyldt med Havet, lige som og siden 4 mindre Øer nær ved den. Dens Blis er berømt. Her er:

Apenanmia, med en lille Havn.

Scaro eller Castro et Castel.

3. **Cerigo**, (ford. Cytæra,) har et Castel.

4. **Milo**

Øen kaldes og Sår Alfor eller General over Øen. I Retimo og Canea ere de Paschaer.

4. **Milo**, (ford. Melos,) har Jern og andre Metallier, varme Kilder og Spor af underjordisk Bl. Her er en ypperlig Havn.

5. **Siphanto**, (ford. Siphnus eller Meropia,) har herlige Frugter og 5 gode Havne.

6. **Paros**, har en Stad og 2 gode Havne.

7. **Naxos**, (ford. Naxus,) berømt af sin Blis og herlige Frugtbarhed; her hentes Smørgel. Den har en Stad med et Castel.

8. **Mycone**, har en Stad, og 2 ikke ret gode Havne.

9. **Tine**, (ford. Tenos,) har en Stad og Castel.

10. **Andros** er meget frugtbar. Her er Øens Staden Atena.

11. **Negropont**, (ford. Eubœa) har en Stad og Havn. Den regieres ved en Pascha af første Rang. Jemelikt Den og det faste Land af Græcien er Sundet, (som fordem kaldes Eurippus,) mærkværdigt af sin besynderlige Ebbe og Flod.

12. **Stalittene**, (ford. Lemnos,) her er:

Lemno, (ford. Myrins).

Cofino, (ford. Hephellia).

13. **Sifino** (ford. Sicinus).

14. **Amorgua**.

15. **Antiparos** (f. Olinos).

16. **Serpho** (f. Seriphus).

17. **Thermia** (Cyclus).

18. **Syra** (Syros).

19. **Sia** (Ceos).

20. **Engia** (Egina).

21. **Cosini** (Salamis).

22. **Sciro** (Scyros).

23. **Thassus** (Thasus).

24. **Embro** (Imbrus) og flere. De fleste af disse Øer staa under Caputän Pascha.

§. 5.

Det Europæiske Tyrke bestaaer af de Lande, som fordem hedte Tracia, Moesia, Græcia,

§. 4.

§ant

samte Deele af Illyris, Dacia af Schythia og Sarmacia Europæa.

A. I Thracien har boet *Triballi, Odryse, Bessi, Thymi, Asæ*. Der var Stæderne: *Byzantium*, siden *Constantinopolis*; *Abdera*, *Democrisi* Fødested; *Orestias*, siden *Hadrianopolis*; *Buræa*, *Trojanopolis*, *Nicopolis*, *Scapta bys*. *Biergene*: *Hæmus* og *Rhodope*. *Sloderne*: *Hæbus* og *Egos*. *Flaa* *Chefanejsis* laas: *Saktos*, *Callipolis*, *Lylimachia*.

B. MŒSIA. (*Myfia*) hvor nu *Servien* og *Bulgarien* er, deles i *Superiorem* eller *Primam* og *Inferiorem* eller *Secundam*. Det midterste Stykke af *Moesien* blev siden kaldet *Dacia Aureliani*, som deles i *Ripensum* og *Mediterraneum*, indbefattede det gamle Landskab *DARDANIA*. Stæderne: *Sardica*; *Naisus*, hvor *Constantinus* den Store var fød; *Viminacium*, *Raparia*; *Nicopolis*, og en anden af samme Navn; *Marcianopolis*, *Odesius* o. fl. *Tomi*, hvorhen *Nisus* var forvæst, blev Hovedstaden i den Provinds, som i de senere Tider kaldtes *Schythia*.

C. Til det gamle *ILLYRICUM* *) hører *Dalmatien*; *Boonien* og *Croatien*.

D. *DACIA* udgør nu *Bessarabien*, *Moldau* og *Valakiet*, foruden *Siebenbürgen* og et Stykke af *Ungarn* **). *Daci* og *Getæ* vare hendes fornemste Indbyggere.

E. Det fordam berømte *Grækerland* var i de sidste Tider deelt imellem *Thracier*, *Pelagier*, *Læger*, *Koler* og *Dorer*. Indbyrdes Krige gjorde siden mange Forandringer.

I dets meest blomstrende Tider vare følgende Lande og Stæder mestverdige:

I *MACEDONIA* indbefattede Landskaberne: *Pæonia*, *Lycaonia*, *Emathia*, *Pieria*, *Mygdonia*. Stæderne: *Edessa* eller *Ege*, det ældgamle *Kongesæde*; *Bevoea*, *Pella*, *Pydna*

*) Side 235.

**) Side 234.

Pydna eller *Citron*; *Therma*, siden kaldet *Thessalonica*; *Chalcis*; *Stagira*, *Kristofels* Fødested; *Amphipolis*; *Philippi*, *Heracles Sintica*, og en anden *Heracles*. *Sloderne*: *Strymon* og *Axius*. *Bjerg* *Athos*.

II. Det græske *Illyrien*, som *Romernes* lagde til *Mædonien*, og siden gjorde til en nye Provinds under Navn af *Epirus nova*, havde *Apollonia* en *Verintus* og *Epidamnos* en *Coocyris* *Colonia*, hvilken siden blev kaldet *Dyrachium*.

III. *EPIRUS* indbefattede Landskaberne: *Chonida*, *Theprotia*, *Molossis*, *Arbæna*. Stæderne: *Dodone*; bestående af et gammelt Orakel; *Panormus*, *Cassiope*, *Ambracia*, *Nicopolis*. *Sloderne*: *Acheron* og *Coefus*, og de *Acro-Cerauniske* *Berge*.

IV. *THESSALIA*, hvorl sandtes *Ephioris*, *Pelagioris*, *Thessaliotis*, *Phthioris*, *Dalonia*, *Magnesia* og flere Landskaber. Stæderne: *Larissa*, *Theba* *Phthiotica*, *Magnesia*, *Lamia*, *Hypata*, *Trachys* eller *Heracles*; *Trachinis*, o. fl. *Biergene*: *Pindus*, *Olympos*, *Pelion*, *Ossa*, *Oeta*. Den berømte *Dal* *Tempe* og *Staden* *Peneus*.

V. Landene: *Attica*, *Megaris*, *Bocotia*, *Phocis*, *Loeris*, *Doris*, *Ætolia*, *Acarmania*, udgjorde *Grækerland* i den meest indskrænkede Menning.

I. *ATTICA* havde Stæderne: *Athens*, *Konsternes* *Sæde*, med *Havnene* *Pyreus*, *Phalerus* og *Munychia*; samt *Eleusis*, *Oenone*, *Marston*.

2. I det liden Landskab *MEGARIS* laas *Megara*.

3. I *BOEOTIA* *Theba* med *Slettet* *Cadmea*, *Plata*, *Leontia*, *Cheronea*, *Lobades*, *Aulis*, *Orchome-nus*. *Biergene*: *Helicon*, *Pamphlea*, *Cithæron*. *Kis-derne*: *Hippocrene*, *Arcthusa*.

4. *PHOCIS* havde: *Delfhi* med *Apollos* Orakel; *Crissa*, *Anticyr*. *Bjerg* *Parnassus* og *Ridten* *Castalia*, som vare *Musernes* og *Apollo* helliget.

7. **LOCRIS** havde to afslitte Landstænkninger: De, som behøvede den østlige Kystes *Orlos* eller *Ilefferis*, og den sydlige Hovedstad var *Nysakus*. De østlige Boerter kaldtes deels *Ogrosia* af Staden *Opus*; deels *Epi-Cnemidii* af *Hierog* *Cnemis*. I disse Land var den suveræ *Dei Thera*boerter.

8. **DORIS** havde 4 Boer.

9. **ÆTOLIA** vare *Calydon*; *Lyfinschia*, *Thermoda*.

10. **ACARNANIA** havde: *Anaforitia*, *Adiam*, *Argos*, *Amphilus*, *Stenon*, *Blencas*, hvoraf *Halaxen* *Leucadia*, som siden er bleven en *De*, havde *Navn*.

VI. Peloponnesus var deelt i mange smaae Stater:

1. **CORINTIA**, hvis Hovedstad var den berømte *Corinthus* med de to *Banne*; *Techarin* ved den *Corinthiske Bugt*, og *Canthare* ved den *Saroniske*.

2. **ACHAIA**, (d. d. *pris*) hvor *Patra*, *Pellene*, *Egium*, *Sicyon*, og *Phlius* vare Hovedstæder for meget smaae Stater.

3. **ELIS** havde en Hovedstad af samme *Navn*. *Olympa*, beliggende af *Ægæne*; *Cyllene*, *Pylus*, *Triphylitæus*. Stødet *Alpheus* løber igennem.

4. **MESSENIA** havde *Mosone*; *Pylus*; *Cyparissa*, *Mechane*, *Coronie*, *Stenyclarus*. Iastænkningerne *Ithome* og *Ira*. Stødet *Paniffus*.

5. **LACONIA** var det *spænte Spæts* eller *Læbedæmon*; ved Stødet *Lanotas*, *Amycha*, *Helos*, *Gythium*.

6. **ARGOLIS** havde *Argi* eller *Argos*, *Mycene*, *Nauplia*, *Nemæ*. Søen *Levia*, Stødet *Inachus* og det *Syllenske Forbjerg*. *Epidaurus*, *Hermione* og *Troezene* vare fere Stæder.

7. **ARCADIA** havde: *Heza*; *Tæge*; *Manchia*; *Orchomenus*, *Megalopolis*, *Carva*. *Biergens*: *Erysiakthas*; *Cyllend*; *Lycas*; *Mosone*. Stødet *Erymanthus* og *Lilcon*. Stødet *Sper*; *Strophilus*.

VII.

VII. Af Øerne omkring Grækerland vare meest bekendte:

a. Nede i Middelhavet:

Creta, et aldgammelt *Rige*, hvor *Cydonia*, *Gnosfas*, *Gastynia* og *Bierget Ida*.

Cyberna.

b. I det Ægæiske Hav:

Delos.

Paros.

Salamis.

Euboea havde Stæderna *Chaleis* og *Eretria*.

Andros.

Seyros.

Ægina.

Lemnos.

Naxos.

Trosas, samt

Samos og *Ambrus* ved *Thracien*.

De Øer, som ligge noget fælede omkring *Delus*, kaldtes *Cyclades*, de øvrige afspredte *Sporades*, hvilke meest regnes til *Asien*.

c. I det Ioniske Hav.

Carcyra, tilføen *Scheria*, hvor *Pheacerne* boede.

Cephallenia med *Leba* i *Nærheden*.

Zacynthus.

Scrapades, et Par smaae *Øer* beliggende i *Fællens*.

§. 6.

De feste af det *Europæiske Tørlis* Lande blev forenede under det *Græske Monarchie*, derefter alle indtagne af *Romerne*, og solgt ved *Drelingen* til det *Østlige Rige*.

Den Deel blev indtagne af Tyrkiske og Asiatiske Folk, og Bosnien, Servien, Valakiet havde en Tidlang egne Hæfter. Endelig ere de efterhaanden komne i Tyrkernes Bødd.

Republikken Ragusa.

Den siden fric Aristocratiske Republik **Ragusa** er en Deel af Dalmatien, vælger hver Maaned en Rector, staar under Tyrkisk Beskyttelse og betaler derfor en Sum Penge.

Religionen er Romersk-Catholik.

Ragusa, er Regjeringens og Erkebispens Sæde, driver stor Handel, og forsvares ved en Fæstning. (I denne Egn laae det gamle **Epitaurus**.)

Sendvæse, den nyperligste Havn paa den hese Kyst.

Stagno, (**Tituntum**.) en siden folkerig og velbesætted Stad.

Iblandt de smaa Øer, som høre til denne Stat, er **Milet** eller **Melada**, (**Melitta**.) en af de behageligste og frugtbare paa Bijn og Agurter.

II. B o g

om

A s i a.

§. 1.

Asia grændser mod Westen til Europa, de Levantiske Bønde, og Afrika; i øvrigt er den omgivet af det store Verdens Hav, som faaer adskillige Navne efter de Lande det stæder til.

Denne Verdens Deel er vel 4 Gange større end Europa, (da den udgier omtrent 641,000 Quadrat-Mile), men den er ikke i samme Forhold dykket og beboet.

Indbyggernes Tal regner man til 300 Millioner.

§. 2.

Den har adskillige Producter, som Europa mangler, især Specerier, Caffè, Thee, Sægu, Kamelgarn, Chintal, Edelstene, Gummis &c.

Iblandt de asiatiske Dyr ere især beklendte Elephant, Kamel, Angorisk Geed og Søbel.

§. 3.

Asiatiske Hovedsprog ere: Arabisk, Persisk, Tamilisk, (eller Malabarisk,) Chinesisk, Tyrkisk. Desuden er Russisk i den nordlige, og Portugisisk i den sødlige Deel meget glængse.

§. 4.

§. 4.

Uf Havbugterne omkring Asia ere at mærke: 1. Den Arabiske (som ellers kaldes det Røde Hav). 2. Den Persiske. 3. Den store Bengalske. 4. Den Stamske, og 5. Den Penschniske.

De merkvaerdigste Sunde eller Stræder ere:

1. Bab el Mandeb imellem Arabien og Afrika.
2. Sunda,
3. Singar,
4. Balcgats.

Det Caspiske Hav, (Mare Caspium, ford. Hyrcanum,) er en Ind-Søe 140 Mile lang, som har titet Udsøb.

§. 5.

Foruden Perle indbefatter Asien 8 Hoved-Deele:

1. De Tyrkiske Lande.
2. Georgien.
3. Arabien.
4. Persien.
5. Indien.
6. China.
7. De Russiske Lande.
8. Det fræie Tartarie.

Det

Det Asiatiske Tyrkie.

§. 1.

De Tyrkiske Lande i Asia, udgjere over 34,000 Quadrat-Mile, og har mod Norden det Sorts Hav; mod Syd Arabien; Osten Georgien og Persien; Westen de Levantiske Lande og Egypten.

§. 2.

Floden Tiger (Didsele, Tigris,) løber ud i den Persiske Havbugt, Euphrat, (Grat Euphrates,) løber i Tigris.)

Hiergene; Taurus, som strækker sig langt ind i Asien, og Caucasus, ere meget bekiendte.

§. 3.

Det Asiatiske Tyrkie kan inddeles i 5 Landskaber:

1. Natolien.
2. Syrien.
3. Armenien.
4. Dhesive.
5. Det Arabiske Grat.

Disse

*) Den samlede Flod kaldes Schat el Arbab.

Disse Lande regieres ved 20 Paschær af første Rang.

Nogle af disse ere mægtige, andre bestyre istand smaae Distrikter. Nidre i de store Provinser findes Distrikter, som regieres arveligen af visse Familier imod aarlig Afgift til Pascha. Deyne Højskoler giver Anledning til mange indværses Uroligheder.

I den biergige Egn paa Grændsen af Persien gives endnu Distrikter, som ere gandske rige.

S. 4.

1. Natolien, (ford. Asia) er inddeelt i 8 Stattholderstaber under Paschær af første Rang.)

a. I Stattholderstabes Anadoli er:
Kutahja, en liden Stad, hvor Beglerbegl af Anadoli residerer, hvilken er den fornemste asiatiske Pascha.

Smyrna, (Tyrk. Ionie) en beremt Handelsstad og Hovedsædet for den Levantiske Handel. Her ere mange Europæiske Consuler; Havnen er god, og forsværes ved nogle flette Casteller. Til denne Stad sendes fra Constantinopel en Stattholder, som kaldes Mutasillim. Den har lidt Mægtighed ved Jordskælv.

Angora, (Tyrk. Anayr, ford. Ancyra) en anseelig Stad. I dens Egn findes fornemmelig de Angoriske Gæder, af hvis Haar spindes Kameelgarn. Man finder her og nogle Europæiske Kiøbmand.

Bursa,

*) Der er dogden adskillige af anden Rang og mange Begler.

Bursa, (ford. Prusa) den største og smukkeste Stad i Natolien, var tilforn den Tyrkiske Sultans Residens. Den ligger ved Bierget Olympus i en velbesøgt Egn, som avler megen Silke, har varme Bad, og beremte Støjs Manufacturer.

Skidar, (Scutari) en stor Stad lige over for Constantinopel. Ikke langt herfra laag foruden Chalcedon, som nu er en stor Landsby kaldet Kær Poi.

Röm Kalesi (ford. Abydos) et Castel ved Chioss Land. Her ligger de Skibe, som komme fra Constantinopel, blive visiterede. Dette Castel, og det lige over for i Europa kaldes Dardanellerne.)

Kerâ Sissar, (det sorte Castel) en anseelig Stad.
Mudania, et en Haven for Bursa.

b. I Stattholderstaber Adrar:
Eysel Sissar, Paschas Residens.

c. I Baramanien:
Konje, (isd. Konium) en Stad med en Mur om.

d. I Neschele (Cilicia Trachea) er:
Mis, Hovedstaden.

e. Under Paschâ af Adene:
Adene, en anseelig Stad.
Dens Egn kaldtes i de midlere Tider lille Armenien.

f. Under Paschâ af Marâsch:
Marâsch, en anseelig Stad med et stort Distrikt.
Marâsch (Melite, Melitene) en gammel Stad, som endnu oftere temmelig Handels.

1. **Under Pascha af Sisak**, som har et stort Dykket
Selskab, endauskelig Stad, og driver stærk Handel
med Kæber og rød Saffran.

2. **Under Pascha af Sivas**, som er den vigtigste
Sæson af Lykkens og Røds. Høste herunder
Tele, og ikke få af Kæber.
Kaisari, (ford. Celsena Cappadocia) og
Antiochia, tre anseelige Handelsstæder.

3. **Under Pascha af Trabizjan**, som er den vigtigste
Stad i Armenien.

Trabizjan, (Trabizus, ford. Trapezus), men
havet ved det Røde Hav, har foruden det
Trabizjandiske Rige, Hovedstaden

4. **Under Pascha af Erzerum**, som er den vigtigste
Provindsen og Staden i Armenien, ligger ved
Grændsen af Armenien.
Batum, er en god Havn ved det Røde Hav.

Derne omkring Natolien

staae under Kapudan Pascha, og kaldes for det
meste af Graeker.

1. Cypren (Cyprus) udværet, kongerelig

Wien, Silke, Bomuld o. m.

Larneca, (ford. Citium), en Seestad, beliggende
ved den sydlige Skæb, som har en Pascha.

Nicosia, (ford. Ledra), har dens Statholder, som taler
ved Nicosia, her.

Sahagial, en befæstet Sted i det nordlige Cypren.

Cypren har Tid efter anden været indtaget af

Phoenicere, Graeker, Perser, Romer, og senere
næst havde i det 13de og 14de Hundreaar egne Konger,
som saa under Venetianerne, og blev endelig indtaget af
Tyrkerne 1570.

2. **Rhodos**, (Rhodus,) hvor:
Rhodos, (Rhodis, ford. Rhodus), Hovedstaden,
har en sikker og befæstet Havn.

3. **Denne De-berabde Johanniter-Holderne** i mere end
200 Aar.

4. **Sefo**, (S. Ching) her Terpentin og Mastix. Sefo,
er en befæstet Stad med en Havn.

5. **Myrtiens**, (Marta) her Olive, Bitt og Stener.
Castro, (ford. Mytilene) Hovedstaden, har to Havne
og Casteller.

Molivo (ford. Metymas).

6. **Stankio** eller **Lango** (ford. Cos). 7. **Nicaria**
(ford. Icaris). 8. **Samos**. 9. **Patmos** eller **Palmosa**
(ford. Parthmos). 10. **Tenedos**, ikke langt fra Darda-
nellerne, o. f. ere smaa Der.

2. Syrien.

Et dette Land skal regnes de Gamles Syrien, Phoenicia
og Palestina.

De fornemste Floder ere: **Oront**, (Oron-
tes,) som falder i Middelhavet, og **Jordan** i
det Røde Hav, hvilket er en mærkelig Indsø.

Man finder der 4 Statholderstæder:

1. **Under Pascha af Damask**:

Damask, (ford. Damascus,) er stor Stad
paa en frugtbar Stette. Den driver stærk

Handel, og har mange Fabrikker.

Damascener Klinger have Navne
herfra.

2. **Jeru-**

Jerusalem, (Hierosolyma, Arab. **Ridd**;) en anseelig Stad omgivet med en Mur. Den ligger paa en Deel af det gamle Jerusalem, ved **Bekken Rodron**, og ligger over for **Lie-Bierget**, (under 31° 47' N.-Bredde). Der, hvor **Templet** forsvandt, er nu den fornemste Mosk. Ikke langt derfra er den store Kirke, hvor man viser **Christi Grav**. I denne Kirke, her **Catholiske**, **Græske**, **Armeniske**, **Syriske**, **Coptiske** **Munkes**, som desuden have **Kloster** i Byen. Ved **Paaske** gjøres de æstetiske **Christne** i stor Mængde **Andagtsreiser** til **Graven**. I **Staden** boer og mange **Jøder**. **Dens** **Handel** er ubetydelig. **Bierget Zion** ligger uden for **Stadens** **Mur**.

Bethlehem, (Arab. **Beit Lahhem**;) er en stor Landsby. Her er en stor Kirke, i hvilken man viser den **Grotte**, hvori **Christus** er fød.

Jafa, (ford. **Joppa**;) en Stæd, er i de sidste Aarhundeder næsten ødelagt.

Kama, en anden Stad, hvor de **Catholiske** har et stort **Kloster**.

Gaza, en stor Stad ved **Stranden** af **Egypten**.

Acca, (ford. **Ptolemais**, siden **St. Jean d'Acce**;) var for nogle Aar siden en **Erikenhed**, men blev sat i god **Stand** af den **Arabiske** **Scheik** **Dahher** **Omrat**. Han forpagtede denne, ligesom forhen nogle andre **Stæder** og **Distrikter** af **Pascha**. Endelig nægtede han at betale **Tribut**, og blev efter nogle Aars **Regjering** **fangen** af **Tyrkerne** og **hængt**.

Paa den anden Side af **Bugten** ved **Acca** ligger **Bierget Carmel**.

Hebron, **Ascalon**, **Jerico**, og andre berømte **Stæder**, ere nu fælle **Landsbyer**.

Pascha af **Damask** haves **Seihne**, **Kont** ofte med **væbnet** **Haand**, af nogle **Drufer** og **adskillige** **Stammer** **Araber**, som vante om i den **Syriske** **Det**. I disse **Arabers** **Gebiet** findes de **prægtige** **Kulner** af **Palmyra**, som **Arabernes** kalde **Tadmör**.

b. **Pascha**

b. **Pascha** af **Seide** har:
Seide, (ford. **Sidon**;) en **Stæd**, er ikke stor, men **driver** **stærk** **Handel**. Her **opholde** sig **endeel** **franske** **Kiebmænd**.

Pascha af **Seide** haves **Tribut** af **adskillige** **smaae** **arvelige** **Herrer**. Disse ere:

1. **Druferne** paa **Bierget Libanon**, hvilke **regieres** af et **Dverhoved**, som man kalder **Emir**. Denne er **mægtigere** end **Pascha**, og **udgiver** sig **hos** de **fornemste** **Tyrker** for en **Mohammedaner**, men **Druferne** holde deres **virkelige** **Religion** **meget** **hemmelig**.

Deir el Kammer, en stor **Landsby**, er den **regjerende** **Emirs** **Residens**, hvor de **fornemste** **Scheiker** og **Emirer** af denne **Nation** **samles** sig.

Beirut, (s. **Berytus**;) er den **eneste** **Stad** under **Drufernes** **Herredømme**. Den **driver** **stor** **Handel** med **Silke** og **andre** **Libanens** **Producter**.

Under **Druferne** staaer et lidet **frugtbart** **Distrikt** **Bevroan**, som **beboes** **allene** af **Maroniter**. Denne, **tilføen** **adskillte** **Christnes** **Mænskhed**, har **alt** i **mange** **Aar** **været** **foreenet** med den **Catholiske**.

Schafir, er dets **fornemste** **Sted**.

2. **Nogle** **Stammer** **Metaneli**, som ere **Mohammedaner** af **Seeten** **Schia**.

Sår, (s. **Tyrus**;) er en **Landsby** ved **Middelhavet**, hvor en **Scheik** **boer**.

Baalbek, (s. **Beth Shebens**, ford. **Heliopolis**;) som ligger paa **Øst-Sidon** af **Libanon**, **regieres** og af en **Stamme** **Metaneli**.

c. **Pascha** af **Trabulos**.

Trabulos, (**Tripolis** i **Syrien**;) en **anseelig**, men **usund** **Stad**.

Lattacla, (ford. Laodicea.) fordamen betoimt og prægtig, men nu en liden Stad. Herfra drives stor Handel med Tobak, og her saavel som i Trabulos bde Europæiske Kiebmænd.

Errooeb, (ford. Aradus.) en liden By med et Castell har fordam været en Stad.

I dette Gouvernement bde arvelige Familier af Mohammedaner, Græker, Maronit og Taffærik. Disse sidste ere opkomne længe efter Mohammed, og holde deres Religion hejværlig.

d. Pascha af Haleb:

Haleb, Aleppo, (ford. Chalybon.) en af de stierne Stadter i det Tyrkiske Rige, driver megen Handel med Asia og Europa. Der finder man og mange Europæiske Kiebmænd.

Skanderun, (Scanderona. Alexandria. s. Alexandria harv. s. s.) en stor By, hvorigjennem mange Væge gaar til Haleb.

Antaki, (ford. Antiochia.) af denne fordam berømte Stad gaar endnu Klagmurene, inden for hvilke kun en liden Deel er bebodd.

I dette Statholderkab bde nogle Stammer af Kurder i bergige Egne. Mange Araber, Kurder og Turkmanner drage om i Vinter ind i deres Qdage. Den Pascha maas betale noget anseelig til en af de store Arabiske Stammer, for at ledsage Karavanerne imellem Haleb, Wasra og Bagdad.

3. Armenien.

Dette fordam bekjendte Rige bebodes endnu af flere Christne end Mohammedaner, og indgior omtrent de 3 Statholderkaber: **Erzerum**, **Kars** og **Ban**.

Erze-

Erzerum (ford. Arze.) en anseelig Stad med et stort Distrikt.

Arabkir, en anseelig Stad, hvor de Christne har mange Frieheder.

I dette Statholderkab bdees mange Bergværker, især Koboltværker.

Kars, en Grændsefastning med en stor Besætning.

Ban, en stor Stad ved en Indsø, i en meget frugtbar Egn.

Pascha af Ban behersker en stor Provinds, hvori ere mange smaa arvelige Byer, og deriblandt nogle Christne.

4. Mesire.

Landet imellem Euphrat og Tigris kaldes **Mesire** (d. e. Den, ford. Mesopotamia). Man kan regne dertil de 3 Gouvernementer: **Orfa**, **Diarbekr** og **Mosul**.

Omeantende Araber, Turkmanner og Kurder ere de, som fornehmelig benytte sig af dette Landes frugtbare Grund.

Orfa, (ford. Edessa.) en anseelig Stad, hvor Pascha residerer. Her bde mange Armenier. **Sargan**, er nu en liden Landby, **Bir**, en liden Stad ved Euphrat.

R A Diar-

Nogle Stammeres Overhoveder have Byerne maattet give en Hof, og skikke dem for Væker over Distriktet, hvor de forhen have ejet Stæder og Byer.

Darbekt, (Amid), en anseelig befæstet Stad ved Tigris. Der ere 2 Patriarker; **Jacobi-ternes** og **Chaldæernes**.

Uf den berømte Stad **Missibin** er nu liden rølovers.

Mosul, en stor Stad ved Tigris vestre Brød.

Lige over paa den anden Side af Floden, ligger for-
dum **Linnis**, hvor man endnu viser Propheten **Jonas**
Grav: en **Moské**.

I dette Distrikt gives mange **Historianer**; ja hvo-
le Landbyer, hvor der ikke tales uden **Chaldæisk**. Deres
Patriark boer i Landbyen **El Fösch**, hvor **Phéphen**
Nahum skal være begravet.

Sindhar er et frugtbart Veld med mange Land-
byer, som bebøes af **Christne** og **Jesvide**, hvilke sidste
holde deres **Kælgiver** hemmelig af Frygt for **Tyrkerne**,
ligesom **Druserne** og **Masaiterne**.

5. Det Arabiske Væst

har een **Pascha** af første Rang. I de sidste 40
Aar har disse **Paschaer** regieret næsten selvstæn-
dende, og ere blevene valgte af Folket, og censur-
merede af **Sultänen**.

Landet bebøes for den største Deel af **Bedouiner**,
af hvilke endel Stammer beherske mange Landbyer, og
voinges ofte vanfælligt til et betalt Skat.

Bagdad, hvor **Pascha** residerer, er en stor og
fast Handelstad ved Tigris.

Basra, en stor Handelstad ved **Schat el Ar-
rab**, ikke langt fra den **Persiske** Bugt. Eng-
lænderne have her et stort Handelskøp, og de
franske en **Consul**. **Perserne** har indtaget
denne Stad for nogen Tid siden.

Merdin,

Denne ligger kun fra **Basra**, og er de **afrikaniske** **Christ-
nes** **Overboed**, som hvoe forenet sig med den **Rö-
merke** **Kirke**.

Merdin, en anseelig eaben Stad, ikke langt fra **Darbekt**.
Helle: en Stad ikke langt fra **Ruinerne** af **Babylon**.
Borne, en Fæstning ved **Cappadoc** og **Tigris** **Sammenløb**.

Kurdestan er et stort bjergigt Landskab,
hvori adskillige **Herrer** regiere imod en vis **Ufgift**
til **Tyrkerne**. **Kurderne** har endnu deres eget
Sprog.

Kerkük, er en temmelig Stad, hvor **Sultänen** sætter en
Pascha af 2. Rde. Her besøge **Reberne** **Daniels**,
Senanias, **Mischaels** og **Asarias** **Grave**; ligesom
Ezekiels nogle **Stene** fra **Helle**, og **Loras** nær ved
Korne.

§. 5.

Det **Tyrkiske** **Asien** indbefatter omtrent det
samme, som fordam **Landene**: **Asia** (siden kaldet
Asia minor), **Syria**, **Phoenicia**, **Palæstina**,
Armenia, **Mesopotamia**, **Assyria**, **Ba-
bylonia**.

§. 6.

Disse **Land** ubglorde i de gamle **Tider** mange ad-
skillige **Stater**, som ofte bleve forskellige forenede i større
og mindre **Riger**, og har efterhaanden været underkastede
de bekendte store **Monarkier**: **Det** **Persiske**, **Græske**,
Romerke, **Saracenske**, **Catariske** og endelig det
Tyrkiske.

§. 7.

De **merkvaerdigste** gamle **Stater** vare følgende:

I. Af Lille **Asien** var

1. Den **vestlige** **Kant** bestar af de **Græske** **Colonier**:
1. **CARIA**, hvis **sudvestlige** **Deel** kaldtes **Doris**,
hadde **Staderne**: **Aphrodisias**, **Mylasa**, **Simonicos**, **Jussus**,
Cnidus og **Halicarnassus**, hvor **Kongens** **Mausolus** prægtige
Gravsted var.

R 5

2. Jo-

LYDIA eller MÆONIA havde Sardes, Philadelphia, Thyatira, Colophon, Phocæ, Patlagonia og de smaa Lande Myra, Glodene Meander og Caystus søe ud her.

FOLIA havde Camia, Magnesia. I Norden var disse var MYRIA med Stæderne Pergamus, Alexandria Trons, Lampiscus og de smaa Stæder Simois og Scamander eller Xanthus.

I det sydlige var i de ældste Tider det Trojanske Rige med Hovedstad Troja eller Ilium. Dette Landskab blev senere kaldet Phrygia minor.

c. Langs med det Sorte Hav var:

BITUNIA, hvor: Chalcon, Nicamedia, Nicaea, Heraclea.

PAPHLAGONIA: Amathris, Sinope, Gloden Halys ud her.

ARMENIA: Amisus, Potamon, Ceyra, Cerasus, Trapezus, Zela, Neocesarea, Gloden Thermodon.

d. Ved den sødlige Havbred laar:

LYCIA: Teimissa, Patara, Xanthus, ved en Bred ved Iamane Bavn, Olympus, Pimra, Chimera, var Hovedstæder.

PAMPHYLIA: Agalis, Perga, Side.

CLUCIA hvoraf den vestlige Del kaldedes Trachis (uden Mysia) og den østlige Carpatia, var Hovedstæder Selinus eller Trujanopolis, Seleucia Trachæa, Soli, Tarsus, Ims, Gloden Cydnus.

I det sydlige var i de ældste Tider det Trojanske Rige med Hovedstad Troja eller Ilium.

PHRYGIA, hvor: Stæderne: Celæg, Apamen, Colossia, Hierapolis, Laodicea, Synnada, Iplis, Antiochia ad Pisidiam. De smaa Stæder: Xanthus og Marsyas. Stæderne kaldede sig Phrygien i de Græckeres Prov. Pontus og Galatia.

GALATIA, hvor: Ancyra, Gessium, Pessinus.

LYDIA

LYDIA eller **MÆONIA** havde Sardes, Philadelphia, Thyatira.

PISIDIA og de smaa Lande Myra og Hauria, hvor: Lystra og Derbe.

LYCAONIA: Iconium, og Laodicea combusta.

CAPPADOCIA, bestar en Del, blev siden kaldet Armenia minor, havde: Maraca eller Calacta ad Argam, Melitene, Nazianzus, Nyssa, Sebaste, Nicopolis.

f. Af Øerne omkring Lille Asien mærkes:

Tarbus med Stæderne Mytilene og Methymna.

Rhodos med Stæderne Lindus og Rhodus, hvor det heliende Celestus var.

Cyprus havde en Tid 9 Byestædter; Stæderne Paphos, Salamis, og flere. *)

H. Af Syrien kaldtes forskjellige Dele:

Comagene, Seleucia, Coele Syria og Palmyrene. De vigtigste Stæder vare: Antiochia med Titidon Egi-Daphnes, de østlige Kongers Hovedstæder; Seleucia, med Tilmavn Ptoia; Apamea, Emesa, Laodicea Libani, Damalene, Heliopolis, Samolsta; Hierapolis, og Baniyret eller Mambog, Beroea, (og Kasr el Berha, som er ruineret,) Chalybon, Thapsacus, Palmyra.

III. Til PHOENICE havde: Laodicea ad mare, Aradus, paa en siden De; Tripolis, Byblus, Berytus; man iser vare Sidon og Tyrus megetige.

I de senere Tider inddeles Namene Syrien og Phænicien i 5 Provindsjer.

IV. Palæstina, Candans Land, det

forjettede Land, det hellige Land var i de

ældste Tider deelt imellem mange smaae Nationer.

Da det var indtaget af Israæliterne, blev det deelt efter de 12 Stammer.

Under

*) Stene Det ses Side 259.

Under Romerne var det inddelt i 4 Landskaber: *Judea, Samaria, Galilæa* og *Peræa*. Floden *Jordan* skæmder fra *Diergens Hermon*; og gæder igennem *Gensarets* eller *Kinereis Sø* *) i det Dybe *Sæ*, *Lælis Asphaltites*.

1. *Judea* indbefattede de 4 Stammer: *Juda, Simeon, Dav* og *Benjamin*. **) Der var:

Jerusalem, (tilførs kaldet *Jerus*, hos *Herodotus Cadytis*) paa *Stranden* af *Juda* og *Benjamin*, var bygget paa nogle *Høje*, hvoriblandt *Moria*, hvor *Templet* stod, og *Sion*. Den var først heele Landets, siden det *Jødiske Rigets* Hovedstad. Efter dens *Bebyggelse* ved *Hadrianus* en *Deel* deraf igjen blev bygget og kaldt *Alia Capitolina*.

Bethlehem i *Juda*.

Gebron, tilførs *Riat* arba; *Joar*, *Jiph*, *Carmel*, *Jericho*, (*Hierichos*), *Emmans*, siden kaldet *Nicopolis*, *Gibson*, *Gibee*, *Rama*, *Bethania*, *Bethphage*, *Magdal*, *Bethel*, *Engaddi*, *Mafada*, *Bejjaba*, *Jorpe* eller *Jayho*.

*Philisterne*s Hovedstæder var: *Gaze*, *Astalon*, *Aedod*, *Gath* og *Ebron*.

2. *Samaria*, omtrent hvor *Ephraim* og den halve *Manasse* *Stamme* havde havt deres *Lodder*. Der var: *Tharsa*; *Sichem*, siden kaldet *Neapolis*; *Samaria*, siden *Sedes*, hollt efter hinanden, vare de *Astratiske Kongers* *Residensstæder*; *Endor*; *Ophra* og *Calarea*, en nyere *Stad*; *Blugene*; *Garifim* og *Abal*.

3. *Galilæa* beledes i den *Øvre*, som og kaldes *Hidningenes*, og den *Nedre*. Den indbefattede omtrent de 4 Stammer: *Isakkar*, *Sebulon*, *Naphthali* og *Asser*.

Der fandtes: *Jooreel*, *Sinens*, *Marath*, *Uain*, *Siphori*, siden kaldet *Diocæsarea*; *Bethsai* eller *Schythopolis*.

*) Den kaldes og den *Galilæiske* eller *Tiberiads Sø*.

**) Den kaldes *Deel* af *Judea* hies en *Deel* kaldet *Darmanar*, og et *Stykke* deraf indbefatter *andre* *Navne* *Idumea*. *Som* kaldes et *District* ved *Harat*.

thopolis, *Jotapata*, *Tiberias*, *Bethsaida*, *Capernaum*, *Caná*, *Becco*, eller *Ptolemais* og *Cæsarea Philippi*. *Diergens Carmel* og *Thabor*.

4. *Peræa* havde Landet østen for *Jordan*, men hiet tillagdes dette *Navn* de *Dre*, som havde været *Kubens* og *Gads*. Til denne *Stammes* *Land* hørte *Gileaditis*. Til den halve *Manasse* *Galilæiske* og *Benjamins*.

Gebron, *Bethabara*, *Mibeha*, *Pella*, *Remoth*, *Sergese*, *Gadara*, *Chorazin* eller *Julus* og flere *Stæder*, var til *adskillige* *Tider* *bekjendte*, ligesom *Diergstrækningerne*: *Abarin*, *Gilead* og *Hermon*, samt *Dierget* *Nebo* og *Pisga* og *Moabs* *Stæder*.

De 10 *firkandede* *Stæder*, som kaldes *Drengens* *Stæder*, var mestendels i *Peræa*. *Schythopolis*, *Galata*, *Hippos* var de *forment* *beriblandte*.

De de *vigtige* *Stæder* af *Palestina* var *Landens*: *Trachonitis* og *Ituras*, *Auranitis*, *Ammonitis* og *Moabitis*.

V. *Syemeniens* var den *forment* *Stad* *Artaxata*, samt *Arfarcensis*, *Tigranocerta*, o. s. v. *Smalle* *Armenia* og *Assyrien* hørte *Cordubens* *den* *Gordyciske* *Stad*.

VI. *Assyriens* *byrante* *Hovedstad* var *Ninive*. Der var og *Arbela* i *Landstædet* *Adiabene*, samt *Gangarnela*, *Demetrius*, og *Floden* *Zabutus*; *Zerbis* eller *Lycus*.

VII. *Sy Mesopotamien*, hiet af en *Deel* kaldet *Orrene*, var *Etila* eller *Callischo*, *Charan* eller *Carra*, *Nisibis* eller *Amisochia Mygdanice*, *Sigama* o. s. v.

VIII. Af *Babylonien* blev egentlig den *vestlige* *Deel* kaldet *Chaldea*. *Babylon* kaldes for den *østlige* *Øst* i *Verden*. *Selucia* og *Ctesiphon* var siden *vigtige* *Stæder*.

Georgien ligger imellem det Sorte og det Caspiske Hav, har mod Norden Tschekasien, og mod Syden Lydiske og Persiske Provindjer.

Georgien.

Georgien ligger imellem det Sorte og det Caspiske Hav, har mod Norden Tschekasien, og mod Syden Lydiske og Persiske Provindjer.

S. 2.

Landets Frugtbarhed, men og inderst skønbar, har Vijn og Kornavl, Kongler, Skov og Frugttræ. Mængde vordende og usædvanlige Indbyggere leve i den største Deel i Bortigdom under despottiske Regjeringer.

De bestende sig til den gamle Christelige Religion.

S. 3.

Det indbefatter 2 Hvervoldinger, hvis Regenter har antaget Ruslands Beskyttelse og Druer hereedomme.

Imeretid det hieratgt Land ved **Caucasus**, har ingen mærkelige Stæder.

Indbyggerne regnes at være henved 100,000. Rutais nævnes som en af de største Stæder.

2. Georgien eller Kartelinten, beslaaer af 10 Provindjer.

Dette

4. Bordsjal,
5. Schamsjadi,
6. Vanabek,
7. Levi,
8. Kantsche,
9. Karabek,
10. Erivan.

Indbyggertallet holder sig at være over 300,000.

Teflis, en velbygget Sted i Kartel, er Høystens Residens. Den har nærent 20,000 Indbyggere.

Dette Land indbefatter omkrent de gamle Colchis, Iberia, Albania, med en Del af Armenien.

Det indbefatter de gamle Colchis, Iberia, Albania, med en Del af Armenien.

Iberia og Albania hørtes af adskillige Følleslag, hvorefter det indbefatter de gamle Colchis, Iberia, Albania, med en Del af Armenien.

Den gamle Sted ved denne Lande hedder Kane Konger, siden kaldt for Turkeriens Provindjer hørtes de des Russlands Sted, de bestende af den gamle Sted Geracius har tilvende sig nogle Provindjer for Persien.

Den gamle Sted ved denne Lande hedder Kane Konger, siden kaldt for Turkeriens Provindjer hørtes de des Russlands Sted, de bestende af den gamle Sted Geracius har tilvende sig nogle Provindjer for Persien.

Den gamle Sted ved denne Lande hedder Kane Konger, siden kaldt for Turkeriens Provindjer hørtes de des Russlands Sted, de bestende af den gamle Sted Geracius har tilvende sig nogle Provindjer for Persien.

Dette

Arabien.

§. 1.

Arabien grænses mod Norden til de Tyrkiske Lande; mod Osten til den Persiske Havbugt; mod Syd til Deccanen; og mod Vesten til den Arabiske Bjerg.

Den er omtrent 4500 Kvadrat-Mil: stor.

Araberne har og adskrevet sig i de tilgrænsende Tyrkiske Lande; paa Kysten af Persien; paa de nordlige og østlige Kyster af Afrika.

§. 2.

Arabien bestaar delf af frugtbare Egne, hvis Beboere have faste Boepals, og drive Agerdykning og Hvedet; deels af Ørter eller udyrket Land, som bebos af de saa kaldte Bedouinger, hvilke stætte om med deres Dværg, her med Kameler, og hge i Estre, endelstaaende Klæder har Herredømme over nogle Stæder og Landbyer. De røve ofte Reisende.

§. 3.

Araberne ere Mohammedaner, men af adskillige Secter.

§. 4.

Araberne ere deelte i mange Stammer og Stater, hvis Overhoveder kaldes Scherif, Imâm, Schekh.

Den

Den Tyrkiske Keiser har allene at besale i nogle saa Stæder i Hedshæs.

§. 5.

Kassebønner, samt Daddeler, Mandeltr, Alor, Myrteba, Sennesblade og Sivak, er Arabiens fornemste Handelsvare. Den indføres Iren, Spalte og Ostindiske Væge.

§. 6.

De fornemste Landstæder i Arabien ere:

1. Ørten ved Sinai.
2. Hedshæs.
3. Jemen.
4. Hadramaut.
5. Oman.
6. Hadshær.
7. Nedshed.

Den egentlige Arabiske Ørt regnes til Nedshed, Jemen og Hadshær, ligesom de tilgrænsende Ørter af Syrien, Djesice og Leck regnes til adskillige Tyrkiske Stattholderstæder.

§. 7.

1. Ørten om Bierget Sinai, (en Deel af det Petræiske Arabien,) er bebost af omvælkende Araber.

Bed Havbugten ere nogle flatte Øyer, hvortilblødt:

Alaba (Alab, ford. Elath). Det er et Castel med Tyrkisk Besætning.

Tôr, en Havn.

§

§

Ved Foden af Bjergene Sinai er et Grafs Kloster, som besøges af Pilgrimme.

2. Hedssås.

Mekke, Mohámmeds Fødested. Der er det hellige Huus (Arab. Kabá) til hvilket Mohammedanerne gjøre Pilgrims-Reiser. Regenten i Mekke kaldes Scherif, og er af det falske Prophets Afkom, dog taales her nogle Janitschare; for de store Fordeles Skyld, som Staden drager af de Tyrkiske Lande.

Medine, en liden Stad, hvor Mohámmeds Grav er. Denne Stad og

Jambo tilhøre Scherifen i Mekke, samt i denne ligger nogle Tyrkiske Soldater.

Djidda, en Stad, til hvilken er megen Skibsfart. Her er en Tyrkisk Pacha af 3 Tsk., hvilken sender en Aga eller Commandant til Døren Masata og Sanáken ved Kysten af Sabbesch.

Mange Bedouinere i Hedssås er Stammen-Zarben mægtigste, til hvilken de flere Karavaner maas gior Forættinger.

I den bjergige Egn Kheibar skal nogle Jøder leve i Fattigdom under deres egne Schecher.

3. Jemen er en stor Deel af de Gamles Tyrkiske Arabien.

Saná, Residens-Staden for en Imam, den mægtigste Første i Jemen.

Mokka, den fornemste Handelsstad, hvor Englandskibe drive megen Handel fra Indien af.

Sobeida og

Kohelja, Handelsstader med Havne,

Seft

Zeit et falkh, har megen Handel med Caffee.

Yden, (ford. Arabia unguivina) en Søestad i en liden Etat af samme Navn.

De bjergige Egne af Jemen kaldes Dschabál, hvilke have Overflodighed af Korn og Caffee. Tehama kaldes Sletterne ved Fjorden.

4. Hadramaut har:

Reschin, en Søestad, hvor en Schech residerer. Denne tilhører og **Sócatta**, (ford. Dialcoridis Insula) en De byllyndt af sit Alee.

Schebát, en Schechs Residens.

Desár, (ford. Sefhar) en Haven.

5. Omán, hvor:

Masfat, (ford. Moscha) en bekendt Handelsstad, med en hyperlig Haven.

Bosfat, hvor en Imam, den fornemste Første i Omán, residerer.

Sér, er en Schechs Residens.

6. Hadssár kaldes og efter dets Hovedstad Laska, beherskes af Beni Rháled, en Stamme Bedouiner. Der findes og endel Sabere eller St. Johannes-Christine.

Kacif, er en Haven ved den Tyrkiske Fjord.

Paa denne Kyst ligger Den Bahrein, (Arab. Qual, ford. Tylos) som er berømt af Perlesangst, og har en Tid tilhørt Portugisierne.

S 2

7. Ned-

7. **Uedsjed** er et stort Landskab midt i Arabien, fuldt af smaa selvraadende Herkaber.

Et Ured og Et Kherdse kaldes de fornemste Dele deraf.

§. 8.

Arabien betragtedes fordm i 3 Deele: 1) Det Ode, 2) Det Petræiske, og 3) Det Lykkelige.

I de nordlige Deele, **ARABIA DESERTA** og **PETRÆA** boede i gamle Tider, Amoriter, Moabiter, Edomiter, o. s. Der vare Stæderne: Rabba, Bozra, Pera, samt Elath, Fziongeber og Madian ved den Arabiske Bugt. Bierget Sinai og Horeb.

I det sydlige, **ARABIA FELIX**, var meest bekendt Saba og et Ophir, Muza, Arabia emporium, Sephar, Raema.

§. 9.

Den bekendte Mohammed stiftede sin Religion i Arabien, og voprettede sin Rige der, hvilke Kaliforne, hans Efterfølgere meget udvidede. Disse bleve endelig overvundne af Tyrkerne, og Arabiens Stammer gave sig igkik egne Regenter.

Per.

Persien.

§. 1.

Mod Norden stoder Persien til Tatariet, det Caspiske Hav, det Russiske Rige og Georgien; mod Westen til Tyrkiet; mod Syden til den Persiske Fiord og Oceanen; mod Osten til Indien.

§. 2.

Det er omtrent 50,000 Kvadrat-Mile stort. Men fornedeft Uroeligheder og uvelkomne Statsforandringer er dets Folkemængde og Dykning langt ringere end i de gamle Tider. Der avles Vijn, Sukker, Riis, Silke, Bomuld.

§. 3.

Perserne ere i Almindelighed Mohannes datter af den Sect, hvis Tilhængere kalde sig Schta. *)

Af de gamle Idens Tilbedere, som følge Zoroastres Lære, og kaldes Heber, ere saa tilbage. (I og ved Suratt ere mange af disse, hvilke der kaldes Parsi.) De Christne ere agtede i Persien, men Jøderne trykkes.

§. 4.

Kongen af Persien kaldes Schah, og hersker despotisk, som i Almindelighed de Oberlandske Regenter.

§. 3

Rygter

*) Imellem denne og Secten Sunni (S. 256.) er et meget stort Had.

Regjertingen har i dette Hundrebaar haft mange Revolutioner, og endel af Provinderne have nu egne selvstændige Herrer.

§. 5.

Silke, Bomuld, Kærtselgarn, Ranna, ere de fornemste Persiske Handelsvare. Der indføres Uldue og Indianske Manufactur-Vare, Indigo, Cochenille, Cassi. Handelen drives fra Udland over det Caspiske Hav, igjennem Tyflet, og igjennem de sydlige Havne.

§. 6.

De fornemste Provinder ere:

1. Det Persiske Erål (Erål Adjam).
2. Aserbeidsjån.
3. Masanderån.
4. Curistån.
5. Fars eller Farsistån.
6. Laristån.
7. Kermån.
8. Schirvån.
9. Ghilån.
10. Khorasån.
11. Afganistån.
12. Sigistån.
13. Belkån.

§. 7.

De mærkeligste Stæder ere:

a. I det Persiske Erål.

Jesahån, Landets Hoved-Stad, har neppe den femte Deel af sine forrige Indbyggere.

Gan-

Gandån, (ford. Beharans) er anseelig Stad.
Cashin, har været en folkelig Stad.

b. I Aserbeidsjån.

Tauris eller Tebris, en Stad og Fæstning.
Urmia, Urumia, en Stad ved en Indsee.

c. Masanderån, (ford. Margina).

Aster abad, en Stad og Haven ved det Caspiske Hav.

d. I Fars eller Farsistån (ford. Persis).

Schirås, Hovedstaden i Provinssen, ligger paa en frugtbar Slette.

Tschilminær, 7 Mile fra Schirås, er de prægtige Ruiner af de Persiske Kongers Pallads i Persepolis.
Abuschaher, en Stad ved den Persiske Fjord, er ligesom en Haven for Schirås.

Baredsch, (Karek) en liden Ø, hvor Hollandskorn har haft et Kastel og en Bys, men ere fortrevne derfra af Mir Nakhsh, som er Herra over Staden Bunderdigk.

e. I Laristån:

Gambrån eller Bender Abbås var i Begyndelsen af dette Hundrebaar en stor Stad, som besøgtes af mange Europæiske Skibe fra Indien.

Kår, er Provinssens Hovedstad, hvor en Khan residere.

Sormys, Ormus, en liden ufrugtbar Ø, var tidligere Portugisernes Hoved-Plads i det Persiske Hav. Nu har den en egen Herra, hvilken lige-somadskillige Arabiske Schæcher paa denne Øst, bygde sig lidet om Persiens Regenter.

Rischme eller Drås, en stor og frugtbar Ø,

f. **Bermân**, (Carmania) er:
Bermân, Hovedstaden.

I denne Provinds høves mange Angoriske Sieber,
og Indbyggerne drive megen Handel med Kammeelgarn.

g. **Schirân** er
Derbend, Hovedstaden.

h. **Schilân**:
Keschd, en Handelsstad ved det Caspiske Hav.

i. **Rhorasân** er et stort Landskab, deelt
imellem adskillige selvraadende Herrer.

Mêsched, en betant Stad.
Serât, en anseelig Stad.

k. **Afganistân**, hvis Indbyggere *), et
haardt og krigsft Folk, have nu sin egen Regent.
Kandahâr, er Hovedstaden.

§. 8.

I det nu værende Persien vare i gamle Tider fol-
gende Lande bekiendte:

1. **SUSIANA**. Der laae Saks, hvor de Persiske
Konger om Vintren residerede.

2. **PERSIS** eller det egentlige Persien havde Per-
sepolis og Pasargada.

I Biergstrækningerne ved disse Lande boede de friv-
de og krigsft Loffæer, Uriër o. s.

3. **MEDIA**

*) De kaldes i Persien Afghans, i Indien Patanes. De
erobrede Persien i dette Hundredeaar.

3. **MEDIA** havde Ekebarans, de Persiske Kongers
Sommer-Resident, og Gazn.

4. **HYRCANIENS** Hovedstad var Zadracarta.

5. **PARTHIA**, blev i de senere Tider den østlige
Deel af Medien kaldet, og dens Hovedstad var Heca-
compylos. Men det gamle Persien var en Deel af
Hyrcanien. En snever Das luelken Parthien og Medien
taltes de Caspiske Porte.

6. **Aria**.

7. **Margiana**.

8. **Paragemsæt**.

9. **Draciana**, hvor og Ariaspene boede.

10. **Arachosa**.

11. **Gedroha**, med Arabiters og Oriters Landskaber, og

12. **Carmania**.

§. 9.

Disse Lande har været mange vellemme Foran-
delinge underkastede. Fornemmeligen har Meder, Perser,
Macedoner, Parther og igjen Perser efter hinanden
lygt Overmagten. I de senere Tider have Araber,
Turkmanier, Tataer, Afganer, veyelvis overvældet
og adslagt dette frugtbare Land.

Indien.

§. 1.

Indien (Ostindien, *) grænses mod Noorden til Tatariet; mod Vesten til Persien; mod Osten til Sjina; mod Syden til det Indiske Hav.

§. 2.

Indien er for det meste frugtbar. Riss er det almindelige Korn.

Clima er meget varmt, Veistiget visst og stadigt end i Europa.

§. 3.

De største Floder ere:

Indus eller Sind, hoved Persiens Grændse; Ganges, som deler Indien i 2 Hoved-Deele.

I. Indien Vesten for Ganges.

§. 1.

Indien paa denne Side Ganges er omtrent 69,700 Quadrat-Mile stor.

§. 2.

*) Under Navn af Ostindien forstaas ofte tillige Deene i det Indiske Hav.

Ostindien kaldes her, fordi Amerika kaldes til deels Vestindien.

§. 2.

Den fornemste Regent var forhen den saakaldte store Mogol *) eller Indiens Keiser, hvis Rige har sit Sæde i det egentlige Hindustan; eller dette Indiens verdslige Deel, havde udbredet sig over en stor Deel af Havs-Deen, men er i de sidste Tider indskrænket til et lidet Landskab.

Der ere ellers mange Fyrster, som enten ere gandske frie, eller erkiende i mere eller mindre Grad andre Herrer, og tildeels Englands Overmagt. Overalt har de Indiske Landes Magt og Tilstand i de sidste Aar været heel foranderlig og urolig.

De hedenske Fyrster kaldes gemeenslig Raja og Traik. De, som kaldes Nabab eller Subah, ere, eller have været Mogolske Stattholdere.

§. 3.

Af Indbyggere ere nogle Mogoller, (eller Mores) **) et Tatarisk Folkelag. De allerfleste Hindu eller gamle Indier, og nogle Europæer.

Hinduerne har inddeelt sig i adskillige Kaster eller Klasser: Kaspur kaldes den, hvoraf Rajaer og Keigsfolk toges; Bramanernes Kaste giver Præster og Spaamænd; Banjanernes Kibudand.

§. 4.

*) Han kaldes i Indien Schah, ligesom de Persiske Konger. Det Persiske Sprog er og meest bræmsket iblandt de fornemme Mohammedaner i Indien.

**) Deaa kaldes Caypudæne Indiens Mohammedaner. De stamme ud fra Tatariet, ere allsaa ofte jorte.

§. 4.

Mogollerne ere Mohammedaner. Den største Deel af Indianerne ere Hedninger, af Europæiske Christne og omvendte Indianer er et temmeligt Antal. Der gives og nogle St. Thomas-Christne, som have en Biskop fra Syrien.

§. 5.

Indien er rige paa kostbare Producter. Her udsæres Cattrin og andre Edmættedejter, (især fra Bengalen og Coromandel,) Silkestof, Illis og Peber (særlig fra Malabar), Indisk, Lat, Chinkal *), Salspeter, Kæsestene, Perler, Perlemødder, Apotekerovare.

Til Indien føres noget Jern, Kobber, Albengods og Vin, samt Specerier fra Perne.

§. 6.

Dette Indien indbefatter:

1. Hindustan eller den nordlige Deel. **)
2. Decan eller Halvoen, hvor de Gatiske Berge strække sig fra Norden til Syden, og endes med Bjergene Komorin, (s. Comaria prom.) Paa den vestlige Side er Malabar, paa den østlige Coromandel-Kysten.

Hindustan og Decan ere hærket ved naturlige eller politiske Grændser afskilte. Det første regnes at strække sig med Syden til Guesavat.

§. 7.

*) Af Chinkal tillaves Korar, et Salt, som meget bruges af Mineral-Arbejdere.

**) Hindustan strækker sig noget Østen for Ganges til Floden Daramputer.

§. 7.

De mærkeligste Stater i Indien siden for Ganges ere:

1. Delli.
2. Agra.
3. Berar.
4. Decan.
5. Diaratternes Land.
6. Malabar.
7. Carnatic.
8. De Brittiske Lande.
9. Andre Europæiske Colonier.
10. Desuden findes endnu nogle Stæder af mindre Vigtighed.

§. 8.

1. Den store Mogol-Beherster nu kun et liden Land, hvor

Delli er Hovedstaden. Den er i dette Hundrethar et Gange plundret af Perler: først under Nadir Schah, siden af Achmed, Afzarnernes Regent. Velheden er 28° 25'.

2. Agra har en Hovedstad af samme Navn. Disse, serhen prægtige Hovedstæder i det Mogolske Rige, har tabt deres Herlighed.

3. Berar med en Deel af Orissa udgjør et Rige 150 Mile langt og 62 bredt, som beherskes af en Nasab.

4. Subah af Decan behersker det meste af Golconda, hvis Dement-Gruber ere berømte, og den østlige Deel af Dorletabad.

Golconda og Dagnagor ere Stæder.

5. **Maratternes Stat** indbefatter den sydlige Deel af Hindustan, og en stor Deel af Halvoen. Den bestaaer af adskillige forbundne Stater under et Overhoved, som kaldes **Peschva**.

Dette Lande strækker sig i Længden til 250 Mile, og i Brede til 170. De ere: **Vishapur, Malwa, Kandisch,** de største Deele af **Orissa** og **Dorletabad**, noget af **Gutsherat m. m.**

Puna, er Hovedstaden og Regjeringens Sæde.

6. **Det Malabarste Rige** *) er i de senere Tider sluttet af den bekendte **Heider Ali**.

Dets Længde er omtrent 100, og dets største Brede 70 Mile. Det indbefatter **Provincerne: Misor, Bednor, Coimbertor, Canara** og **Vindigul**. **Seringapatnam** i Landstabet **Meijer**, er Hovedstaden.

Mongalor, Barcelor, Kalikut, ere See-stæder, hvor Europæer har Handels-Contoirer. **Onor** og **Seidernagor**, ere Bastninger. **Canaror**, er Hovedstaden i et lidet Rige.

7. **Carnatic**, hvortil høre Landene: **Tanjaur, Maravar, Trichinopelli, Madura** og **Tinevelli**, udgaae med disse i Længde 192, i Brede 25 Mile.

Ved **Perle-Bysten**, (*Fransk Grotte de la perlerie*.) fanges **Perle-Muslinger**. Imellem **Coaben, Tuturcorin** og **Den Manar**.

Arcof er **Mababens** Residens.

Porto novo, en See-stad.

Tanjaur

*) Dette Rige har hidtil ikke faaet noget almindeligt Naam, men er nu om Dagen gængslyc eret dets Efters, eller kaldt en regjerende **Sen Tippu Sultan**.

Tanjaur og en befæstet **Stad**, hvor en **Rajas** residerer, ligesom i **Trichinopelli**. Begge disse ere stærkt lydige til **Mababen** i **Arcof**.

8. **De Brittiske Besiddelser**, som beherskes dels umiddelbart, dels ved stærke og store **Syrster**, ere fornemmelig følgende:

a. **Det frugtbare Land Bengal** med **Behur** og **Benares**.

Calcutta, den **Brittiske** Hovedstad og **General-Gouvernementets** Sæde, med **Fort William**, er stor og folkerig.

Frideriksagor, et **Dansk** **Factorie**.

Patus, en stor **Stad**, hvortil det bedste **Salpeter** faaer. Der er et **Dansk** **Factorie**.

Chandernagor, en **Fransk** **Blads**.

Sugli, Chittigan, Morsedabad.

b. En **Deel** af **Orissa**, nemlig:

Midnapor, en **Stad** med dens **District**.

Ganjam, Belsor og **Baranpur**, see **See-stæder**.

c. En **Deel** af **Solconda**, hvor:

Masulipatan, en **vigtig** **Handelsstad**.

d. I **Carnatic** paa **Caromandel-Kysten**: **Madras** med **Fort St. Georg**, en velbefæstet **Stad** med et lidet **District**, er **Englændernes** vigtigste paa denne **Kyst**.

Cudalur med **Fortet St. David**.

Mega-

Megapatnam, en befæstet Stad med en god Havn.

Meliapour eller St. Thome er ikke betydelig.

e. Noget af Gutterat. Der er:

Suratt, en stor og folkerig Stad ved Floden **Tapi**, hvor og andre Europæer drive Handel.

Bambay, er og en Handelsstad ved Bugten, som har Navn deraf.

I Ahmedabad residere en Nabab.

f. Derne:

Bombay er befæstet, har en fast Stad og den flaarreste Havn i Indien. Her er Regieringen for de Engelske Factorier paa Indiens vestlige Side. Den har 100,000 Indbyggere.

Calfet, en frugtbar Ø.

Elephanta, Caranja, Sog, smaa Ø.

g. Paa Malabar-Kysten:

Tellijerri og Anjengo, faste Handelsstader.

9. Af de syvrige Europæiske Nationer besidder:

A. Kongen af Danmark og Norge:

Trankebâr med Fortet Dansborg og et lidet folkerigt Distrikt, som har mange Manufacturer. Her er betydelige Missions-Anstalter og et Bogtrykkeris.

Denne

Denne Coloni er anlagt i Aaret 1620, da Grundten blev flaaet af en Datt af Tanjore. 1689 indholdt Fortet 6 Maaneders Besættelse af Matken. For saa Navsiden er dens Distrikt bleven svædet, og derefter Handelsken gjort mere frie.

B. Frankrige:

Pondicherry og **Krical**, befæstede Sæstader i Carnatic.

Desuden Mahé og adskillige andre Factorier.

C. Portugal:

Goa, Portugisernes fornemste Stad paa en Ø, har mistet sin forrige Herlighed. Den ligger ved Kysten af Bissapur, har en Vicekong, en Erkebisp og Inquisition.

Den paa en lidet Ø ved Bugten af Bombay.

D. De forenede Nederlande:

Pallacât med Fortet **Geldria** paa Coromandel-Kysten.

De har og Cochin paa Malabar-Kysten og flere Factorier.

10. I blandt de øvrige Indiske Statter kan merkes:

Travancôr, et Rige i den sydligste Ende.

Kaschmir, det nordligste Landskab, er frugtbart og omgivet af Bierge, hvor der ere Angoriske Biedor.

Onde, et stort Rige norden for Bengâl, Syzabad, er Hovedstaden.

Sejls ere nogle forenede Statter ved Persiens Grændser.

§

II. In.

II. Indien Osten for Ganges.

§. 1.

Indien Osten for Ganges, regnes at være henimod 32,000 Quadrat-Mile stor.

§. 2.

Religionen er den Lamaiske eller Tatariske Hedeniske ^{*)}, og de Romerske-Catholske Missionærer har ikke kunnet befæste den Christne Religion.

§. 3.

Landet er frugtbart, og giver Rils, Sæcerier, Silke, Bomuld, Edelstene, Metaller, (Guld, Tin,) Elefanter.

Her indføres Istenram, lette Stoffer og Klædevarer, Saand og Lattuner.

§. 4.

Her er fornemmelig følgende Kongeriger:

1. Assent, hvor Baganm, er Hovedstaden.
2. Arrakan.
3. Pegu og Ava, hvor Sirjan, er Hovedstad.
4. Lao.
5. Siam, hvor Siyotz, Hovedstaden, og Bankok.

6. Ma-

^{*)} Denne er noget forskjellig fra Braminernes Religion i Hinduan.

6. Malakka.

Malakka, en Hollandsk Fæstning og Seestad.

7. Kambodja.

8. Kotsjinsina,

Behue, er Hovedstaden.

9. Songking.

Bachao eller Kestio, er Hovedstaden.

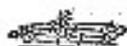
Indien var i gamle Tider delt i mange Stater, havde Mængde af Folk og blomstrende Stader, men var lidet bekendt med den øvrige Verden.

Et Stykke af den nordvestlige Del har hørt under det Persiske Rige.

Stadene: Alexandria, Bucephala, Nicca, være Mindermarker af Alexanders Tog.

De gamle talte, og om India Intra og Extra Gangey, og denne Flod gav den Benævnte Dugt Maoner Sivas Sahgeriens. Malaca kaldedes *Avat Oberfængis*, Men det, som er Osten for Siam, hedte Siamum Regia, hvilken end ikke var bekendt i meget gamle Tider.

Indien og de østlige Asiatiske Lande ere fornemmeligen bleene Europerne bekendte, siden Vostualerne i Aaret 1498 fandt Veien til Eges omkring Sei-Haabs Forbirg. Disse gjorde da mange Erudringer; men deres fæste Besiddelser ere dem siden fratagne af Hollænderne, hvilke nu ere de mechtigste paa Verne, ligevee Englands Verne paa det søste Land.

Det Sjinesiske Rige.

§. 1.

Det Sjinesiske (Chinesiske) Rige grændser mod Norden til Sibiriens; mod Westen til det seie Tatarie og Indiens; mod Osten og Syden til det store Hav.

§. 2.

I dette Rige ere adskillige Religions-Secter. Den største Mængde af Folket er hengiven til de nærmeste Indianers Afguderie; de klogere dyrke een Gud. Der ere saa Mohammedaner. Den Christne Religion er undertrykt. Dog ere i Peking endnu 4 Romersk-Catholske Missions-Huse, og Missionsærerne ere i Keiserens Tjeneste, som Mathematici og Kunstnere.

I Landet ere og endel smaa Christne og Missionsærere, hvilke undertiden forselges.

§. 3.

Dette Riges Monark regierer over:

1. Sjina selv.
2. Det østlige Tatarie.
3. Halvoen Korea.
4. Nogle Øer.

§. 4.

§. 4.

I. Sjina.

Tschina, Sjina eller China, siges at være omtrent 69,000 Quadrat-Mile stort.

Det er frugtbar, og vel dyrket, har meget stor Mængde Folk, Stæder og blomstrende Næringer.

Europæerne hente herfra især Thee, Porcelen, Silke, Maharber, Kina-Rod. Indførsen lider af Udenes Manufaktur-Vare, Ubrø, Kaff og Specierier, men meest rent Guld.

Floderne:

Shoáng-ho, (eller den gule Flod,) og **Jang-tse**, (den blaae Flod,) ere de største. Desuden befordres den indenlandske Handel ved mange Canaler.

Landet er deelt i 15 Provindsfer.

Af de mange Stæder mærkes især:

Peking, Keiserens Residens, er større og folkerigere end de største i Europa. Velheiden er 39° 54'.

Nan-king, den største Stad i Riget, var fordum Hovedstaden. Her er det berømte, med Porcelen belagte Taarn.

Kantong eller **Qvang-cheu**, en stor Søestad, hvor al Europæisk Handel skeer.

Macao, en liden Stad paa en Ø, hvor Portugiserne har svage Fæstningsværker, og en liden Besætning, samt en Biskop.

2. Det Chinesiske Tatarie.

I det Østlige eller Sjinesiske Tatarie er Floden Amur eller Saghalian at mærke.

Det indbefatter:

a. Mandshuernes Fæderneland, hvilket nu behersker Sjina.

Sjingiang eller Mungden er det Hovedstaden.

b. Mongolernes og Kalkaernes Land, som staaer under Sjinesisk Beskyttelse.

3. Halvøen Korea har en Konge,

som er Keiseren af China underkastet.

King-ki-tan, er Hovedstaden.

4. Af de Sjinesiske Øer mærkes:

a. De frugtbare Len-kien udgjøre et lidet Rige, hvortil Konge og er en Sjinesisk Vasall.

b. Af Formosa eller Taj-dan hører en Deel under Sjina; saa og

c. Kysterne af Saiman, som har Perlefangst.

§. 5.

Chinafarerene seile fra Europa ned imod Brasilien, forbi Bot-Baabs Fjeldberg, igjennem Strædet Sunda, og over Moinea til Canton.

At seile Norden om Asien har hidtil ikke været, og Norden om Amerika ser ikke vildt lykkelig.

Det

Det Russiske Asien

er beskrevet Side 69 og f.

Det frie eller vestlige Tatarie.

§. 1.

Det Asiatiske Tatarie har 3 Hoved-Deele: 1. Det Nordlige eller Russiske, 2. det Østlige eller Sjinesiske, og 3. det Vestlige eller Frie Tatarie.

§. 2.

De frie Tatarer bebos 2 adskilte Landsstrækninger.

§. 3.

A. Den største strækker sig midt inde i Asien fra det Caspiske Hav til de Chinesiske Grændser, imellem Rusland paa den ene, Persien og Indien paa den anden Side.

§. 4.

Landet har store Vænge og Stetter, usfrugtbare, men en meget frugtbart Egn: Det giver Silke, Dornuld, Vilm, Khabarber.

§. 4

§. 5.

§. 5.

De fleste af Asiens store Floder komme herfra. Iblant Seerue mærkes Ural.

De Altaiiske Bierge ere høiest i Thibet og Kaschmir, og giver Floderne Indus, Ganges og'Ghoango deres Udspring. Derfra udsaaer store Biergefæltninger til Persien, Indien, Sjina og Schirien.

Gobi eller Cha-mo er en stor og meget høit liggende Ørk.

§. 6.

Tatarerne ere deelte i mange Stater og Stammer eller Order, hvis Dverhoved gemeenslig kaldes Khân.

En stor Deel stætte om med sine Hytter, og leve af Jagt og Bæddrift, nogle har taget sig faste Voepæle.

§. 7.

De ere deels Hedninger, deels Mohammedianer.

§. 8.

Følgende mærkes især:

I. Thibet, ved Graubærne af Sjina og Indien, beherskes af Dalai-Lama, Hovedet for den Tatariske hedenske Religion.

Der anrætales kaldes hans Kejserens.

2. Eloternes eller Kalmykernes Land, hvoraf nogle har givet sig under Russisk Beskyttelse.

Tattien og Baogår, ere Byer i det saa kaldte lille Bukarie.

3. Turk

3. Turkmannerne Landsskab, ved det Caspiske Hav. Disse vanke og om i de Tjerkiske Lande.

4. Usbekerne har de frugtbare Landsskaber Chiva og Bukaria.

Bukharia, Samarkând og Balk, ere de mærkeligste Stæder.

§. 9.

B. De Tatariske Lande imellem det Sorte og Caspiske Hav, hvilke grændse til Rusland, Georgien og Persien, ere:

I. Cuban, hvis Indbyggere komme meget overeens med de tilgrændsende Europæiske Tatarer.

II. De Tjirkassiske eller Cabardiniske Lande, Norden for Caucasis, har mangfoldige Floder, hvoriblandt Terek er den største.

Nette Stæder ere her neppe, men mange Landsbyer og enkelte Voepæle.

Indbyggerne ere af adskillige Følkeslag, som tale temmelig forskellige Sprog. De har god Korn-Aotning, Waagde af Heste og Drog, vilde Bier, mange og vpperlige Frugter, Jagt og Fiskeri, drive endel Haandværk, og tilvirke noget Jern og Kobber.

De bekiende den Mohammedianiske Religion, men mange kiende den kun lidet.

De regieres af adskillige smaae Fyrster, som staae i nogen Indbyrdes Forbindelse, og har nu for det meste erkjendt Ruslands Overmagt.

T 5

1. Afrika

1. **Usskassen** eller det egentlige **Tjurkassen**,
 2. 3. **Det store og lille Cabarda** ere de
 fornemste Landskaber.

4. **Georger** kaldes adskillige Folk paa Nord-Siden
 af Caucasus. Disse jaavelsem

5. **Rumizjerne** ere mere uvidende og tøveragtige,
 end de andre.

6. **Kubeschah** er en stor fast Stad, behøvet meest
 af Haandværksfolk, som skal nedstamme fra Genuesser, men
 ere nu Mohammedaner.

7. **Lesgi, Risti, Oseti, Abasa, Sonti, Odischi,**
 kaldes nogle af disse Landes adskillige Folkelag. Tsjer
 her ere Christus Efterkommere af Mahrifke Brødre.

§. 10.

Endel af det vestlige Tatarie var forbum foreenet
 med Persien. Der boede **Bactrianer**, hvis Hovedstad
 var **Bactra**; **Sogder**; som havde Staderne **Marcanda**
 og **Cyropolis** eller **Cyroscham**; **Derbicer**; **Chorasmier**;
Messageter; **Sacer**.

Folkene i de nordlige og østlige Deele af Asien kaldte
 de gamle **Sarmater**, **Schyter** og **Serer**, hvis Lande
 vare lidet eller intet bekendte.

Viergstrækningen **Itanus** gav Anledning til at nævne
Schythia intra og **Schythia extra Itanum**.

De Asiatiske Der.

De mærkeligste Asiatiske eller Ostindiske Der
 ere:

1. **Maldiverne, de Maldiviske**
Der har Mohammedanske Indbyggere.

Europerne hente her et Slags sjæde Stiel kaldet
Corio, hvilket bruges som Mærk paa Kysterne af Afrika
 og i nogle Læne af Indien.

2. **Selån, (gemeenslig Ceylon,)** en riiig
 De, (1700 Kvadrat-Mile stor,) har Elefanter,
 Edelstene, Perler, samt Kanel og Cardamome.

Kandi, er Kongens Residens-Stad, som beher-
 sker det inderste af Den; Kysterne med Hæn-
 delen besidde Hollænderne.

Deres fornemste faste Støder ere: **Kolumbo**,
Punta de Gale, **Tafnapatran**, **Trinkonomale**,
Aegumbe, **Baticelo**.

Manar, en liden De ved en Sandbank, som kal-
 des **Adams Brøt**.

3. **De Nikobarske** eller **Frederiks**
Derne tilhøre Danmark, som har en Colonie af
 Mahrifke Brødre paa Den **Nancovri**.

De øvrige Øer ere: Sjambalong eller Nikobar, Ketsjal, Trifet, Sombroero, Telanghang, Pantobohé, Matros, Sjavo, Ker-Nikobar. De bleve tagne i Besiddelse i Aaret 1755, have ingen Skov og ikke talrige Indbyggere uden Regjering.

Handels-Producterne ere: Arak *), Inglereder **), Kokosnødder, Lønner, Ambra, Skilpadder. Der afsættes Linné, Tobak og Sienkram.

Norden for disse ligge Øerne Andaman.

4. Sunda-Øerne kaldes af Strædet Sunda, de største ere:

a. Sumatra har adskillige Fyrster. Hollænderne og Engländerne besidde nogle Stykker deraf.

Guld, Peber, Campher og Benzoin ere dens Handelsvare.

Atsitt, er en Handelsstad, hvor en af Dens Konger boer.

Mariborough, (Malboro,) en Britisk Fæstning ved Byen Bencolen.

Sillebar, en Havn.

Padang, et Hollandsk Fæst og Hoved-Contoir.

b. Java, hvis Handel (med Kaffe, Sukker, Riis, Peber, Cardamome, Ingeler, Indigo,) er i Hollændernes Magt. Her ligger:

Bata-

*) Arak er en Væd, hvis Kjerne Indianerne tygge med megen Lyk. Den er derfor en Handelsvare.

***) Disse forskellige Indianske Inglereder bygges af en Væd Svafel ved Sænkten. De føres især i Mængde til Sjina.

Batavia, Hovedstaden for Hollændernes Handel og Eiendomme i Indien, er stor, ordentlig, folkertig og besøgt, men usund. Indbyggere ere Europæer af mange Nationer, alle Slags Indianer, Chineseer og Negere. Bantam, en Konges Residens.

c. Borneo, en stor Ø, har Guld, Diamanter, Campher, Specier, Sagu *), og Handel med Europæerne. Der ere adskillige Fyrster, meest af Mohammedansk Religion.

d. Øerne Sulu Østen for Borneo regieres af en Mohammedansk Sultân.

Til dette Rige hører og den nordlige Deel af Borneo, som er afskædet til Engländerne tilliges med Øerne Balanbangan, Bangei og flere.

5. De Molukkiske Øer, hvor Hollænderne har Overmagten. Iblant disse mærkes især:

a. Celebes har adskillige Konger og Mohammedanske Indbyggere. Her er:

Malassar, en Hollandsk Fæstning.

b. Specerte-Øerne regieres ved det Nederlandske Compagnies Veriente, og ere:

1. Amboina og de 3 nærliggende har Melk-Træer. Der er:

Victo-

*) Sagu eller Sagu-Grøn tillaves af Sagu-Træets Væd,

Victoria, en stærk Fæstning.

Ablandt de øvrige 7. Øer, som høre til dette Gouvernement, ere Ceram og Buru de største.

2. Øerne Banda har Mustat-Træer.

Af de 6 beboede er Ny den frugtbareste. Paa Neira ligger Fortet Tassan ved Byen Ambon, Gouvernørens Residens.

Hollænderne søge at udrydde Melis- og Mustat-Træet paa alle de andre Øer.

De øvrige Molukkiske Øer ere: Ternate, Tidor, Mentai, Natjan, Dihilolo, Badjan o. s. Længst mod Syden: Timor med det hollandske Fort Concordia, Rotte, Savu o. s. Disse Øer have adskillige Krydret, og deels Mohammedanske, deels Hebræiske Indbyggere. De frembringe Sukker, Rís, Avel, Saau.

6. De Philippinske Øer ere tildeels indertvungne af Spanierne, og Indbyggerne bragte til at bekende den Catholske Religion. Mange ere endnu friske og beboes af vilde Hedsninger.

Luson eller Lusonia er den største, hvor:

Manilla, er Hovedstaden for de Spanske Eiendomme i Ostindien.

De øvrige Philippiner ere: Jebu, den første, som Magalhaens opdagede 1520, Mindoro, Panai, Leite, Samar og mange mindre, hvoriblandt Matra, hvor Magalhaens blev ihjelslagen.

Magindanao er en stor Ø, hvoraf Swanterne kun have en liden Del, ligesom af Paragua eller Palavan.

Philippinernes Producter ere: Guld og sølv, Metaller, Svovel, Salpeter, Rís, Bomuld, Indigo, Roccu.

7. De

7. De Ladroniske Øer (o: Løve-Øerne) eller Marie-Øerne *) tilhøre og Spanierne, som har Colonier paa Den Guan (eller St. Johannes).

Paa disse Øer vøjer Bomuld og Indigo, der findes og Perler.

Mod Syden ligger Palaos og Carolinerne eller de nye Philippinske Øer, som ere lidet bekendte. Spanierne kalde dem sine.

8. Japan, et blomstrende Rige, bestaaer af 3 store og adskillige smaae Øer, og regieres af en despotisk Konge, som kaldes Kubo.

Religionen er Afgudsisk. Den Catholske var i forrige Hundrebaar meget udbredt, men blev igjen ganske uderddet.

Fra Japan føres her Thee, hvid Porcelæn, Amber, Sebo, Kobber. Vid føres Glas, uldent Væd, Sveceriet, Sukker og adskilligt mere. Hollænderne ere nu de eneste Europæer, som, dog under stærke Opsyn, ere tilladte at handle der.

Af Stæderne mærkes:

Miako, hvor Dairo, den øverste Præsident residerer.

Jeddo, Keiserens Residens-Stad. Disse ligger paa Kjusiu, den største Ø.

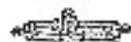
Mangazak, paa den næst største Ø. Ved denne Stad har Hollænderne et Factorie, og' andensteds maas de ikke komme at handle.

9. De

*) De kaldes og St. Lazarus-Archipelago.

9. De Kuriliske Øer, imellem Kamtschatka og Japan, og de Aleutiske imellem Kamtschatka og Amerika ere opdagede i forrige og i dette Hundrebaar af Russerne, som hente Fiske og Fjærværk derfra. (Side 73.)

Imidlertid de Asiatiske Øer talende de Gamle om Taprobane, som synes at være Ceilon. Blandt fortales Iulula, Maniole og Barulke &c. som beboddes af Mennekkere, ere uden Tvivl de Andamaniske og Nikobariske Øer, og Sabadli Iulula Sumatra.

III. B o g

om

A f r i k a.

§. 1.

Afrika er næsten en Øe, stoder mod Noerden til Middelhavet; mod Østen til Asien og den Arabiske Fiord; mod Syden og Vesten til den Indiske, Ethiopiske og Atlantiske Ocean.

Den er omkring 531,600 Quadrat-Mile stor, og dens største Deel ligger i det hede Jordstreg.

§. 2.

Tant Qvæg og Heste gives der, og blandt de vilde Dyr mange Løver, Tyger, Crocodiler, Ibert, Zebra, samt mange besværlige Insecter.

Europaerne hente fornemmelig fra Afrika: Slaver, Guld, Blin, Gummis, Ibert, Elfenben &c.

§. 3.

Jubbsagerne ere uslebne, for det meste sorte, og en stor Deel vilde. Morer og Araber ere Mohammedaner, Negere og Cassere ere mest Hedninger.

II

§. 4.

§. 4.

Som Hoved-Sprog i Afrika regnes det saa kaldte Afrikanske og det Arabiske i de Nordlige, Negernes i de Vestlige, det Ethiopiske i de Østlige Dele, og Sottentotternes.

§. 5.

Merkværdige Gunde ere: 1. Strædet ved Gibraltar, 2. Båb el Mandeb. 3. Kanalen ved Mosambik.

§. 6.

Afrika kan betragtes under 7 Hovedstykker:

1. Landene ved Nilen.
2. Barbariet.
3. Neger - Kysterne.
4. Kåfer - Kysterne.
5. De Østlige Kyster.
6. De inders Lande. Hertil kommer:
7. Perne.

I. Lan-

I.

Landene ved Nilen

ere:

1. Egypten.
2. Nubien og
3. Habesniien.

Egypten.

§. 1.

Egypten grændser mod Norden til Middelhavet; mod Osten til Asien og den Arabiske Fiord; mod Syden til Nubien; mod Westen til Barca.

Den er henved 9000 Quadrat-Mile stor.

§. 2.

Nil-Floden kommer fra Habesniien, og gjør Egypten frugtbar ved aarlige Oversvømmelser.

§. 3.

Den Mohammedanske Religion hersker. Her ere og mange Christne, især Copter, hvilke nedstamme fra Landets gamle Indbyggere. 3 Hovedstæderne finder man Grækere, Armeniere og Jøder.

U 2

§. 4.

§. 4.

Landet er den Trefliffe Sultan underkastet, men regieret ved et Raad af Vrter, hvori den Tyrkiske Pascha har ikke megen Magt. Der ere og adskillige Arabiske Stammer under deres egne Schecher, hvoraf nogle staae til Verten, andre ikke.

§. 5.

Fra Egypten udføres Huder, Bomuld, Rind, Saks, Malak, saamt nogle Arabiske og Afriskiske Drogerier. Til Egypten føres her: Klæde, Jern- og Staal-Arbeide, Silke, Lin, Cochonille, Papper, Ostindiske Specerier.

De vigtigste Stæder ere:

Kahira, (gemeentlig **Cairo**, Arab. **Masr**;) en stor Stad med et Castell, Regleringens Sæde. Her er en Græsk og en Eoptisk Patriark, samt nogle Europæiske Consuler og Kiebmænd. Posheiden er heved 30° 2'.

Alexandria, (Arab. **Skanderie**;) ved Middelhavet. Her ere Europæiske Consuler og Kiebmænd. Staden har 2 Havne, Europæerne maas anke i den østre, som er stør.

Maschid, (gemeentlig **Rosette**;) en temmelig Handelsstad ved en Arm af Nilen, hvis Indløb er farligt.

Damiat, ved Nilens østlige Arm.

Mehalle, en stor Hannelsstad i Delta.

Suis, en liden Bye ved en Arm af den Arabiske Fjord.

Rosette, en Stad og Havn ved Fjorden.

Dissis, Hovedstaden i Gort-Egypten.

Uf de gamle Tidens Praat findes i Egypten endnu mange Revminger, hvoriblandt Pyramiderne især opvække Forundring.

Nubien.

Nubien.

§. 1.

Nubien, Arab. **Sennâr**, ligger imellem Egypten og Habessinien, og har adskillige Regenter.

§. 2.

Landet er frugtbart. Herfra forhandles til Egypten især Sennesblade, imod Glasperler, Jernarbeide v. s.

§. 3.

Indbyggernes ere Mohammedaner.

§. 4.

Sennâr skal være den fornemste Bye.

Dette Land er Europæerne lidet bekendt.

Habessinien.

§. 1.

Habessinien eller **Habesch** ligger syden for Nubien.

§. 2.

Det bestaaer af adskillige Riger og Provindser under en Konges Overherredomme, som i Landets Sprog kaldes **Neckus**.

§. 3.

Regenten og de fleste Indbyggere ere **Christne**, som betiende sig til den Eoptiske Kirke. Patriarken i Egypten sender en Biskop hid.

U 3

§. 4.

§. 4.

Udskillige **Floder** samle sig her, og udgøre siden **Nilen** *).

§. 5.

Landet har store **Bierge**, er frugtbar, men ikke nok dyrket, har **Uvæg** i **Wænge**, samt **Elefanter**, **Guld**, **Winderuer** og andre **Frugter**, **Sannesblade**, **Gummi**, **Zebet** og store **Drogerier**.

§. 6.

Med disse **Producter** og med **Slaver** drives **Handel** ved **Karavaner** til **Egypten**, og til **Øst** over **Massära**.

§. 7.

Gondar, er **Hovedstaden**, som ligger ved **Floden Tonbul**.

Sunnâr, er en **Handelsstad** i en **Provinds** af samme **Navn**.

Indbyggerne i **Provindsene** ved den **Ätiske** **Fiord** ere **Mohammedaner**, og ikke **Undersaatter** af **Negus**.

Dschak er en stor **Øe**, ved hvilken findes mange **Perler**. **Massära** og **Sauaken**, ere smaa **Øer**, som tilhøre **Tyrkerne**.

II. Bar.

* Det er **Regentens** i **Abessinien**, som foranfører **Nilens** **Overflydning** i **Egypten**.

II.
Barbariet.

§. 1.

Barbariet kaldes den **nordlige Deel** af **Afrika**, som **strækker sig** langs med **Middelhavet** fra **Egypten** til det **Atlantiske Hav**.

§. 2.

Disse **Land**e ere af **Naturen** frugtbar og **begavede** med **herlige Producter**, men **Jordens** **Dyrkning** og den **svrige** **Windstibelsghed** er **litt**.

Salt, **Kobber**, **Søde**, **Mis**, **Weg**, **Winderuer**, **Oli**er, **Mandel**er, **Ägrumer**, **Sukker**, **Gummi**, **flaunt** **høst**, **Kameler**, **saat** o. m. gives her.

§. 3.

Spesarten gaar ud paa **Øersværic**, med **hollere** de **Europæiske** **Nationer** maatte sætte sig i **Sikkerhed** ved **Freds**-**Tractater** og **naerlige** **Forælinger** til de **Barbariske** **Regieringer**. **Europæerne** tilbringe disse **Stater** næsten **alt** **hvad** der **hører** til **Stibes** **Bygning** og **Udrustning**. I **Hovedstæderna** har de **Europæiske** **handlende** **Nationer** sine **Consuler**.

§. 4.

Indbyggerne ere **Nobrer** og **afvankende** **Araber**, samt **Negere** og **endel** **Jøder**. De **Stammer** af **Beduinerne**, som ville **græsse** deres **Uvæg** i **Nærheden** af **Stæder**, maatte **betale** **noget** til **Regieringerne**. De **svrige** **intet**.

I **Wængene** boe **Stammer** af et **gamelt** **fric** **Folk** **slæg**, som kaldes **Cabeiler** (= **Wængsoll**).

II 4

§. 5.

§. 5.

Mohammeds Religion er den herskende.

§. 6.

Bjergstrækningen Atlas er bekendt fra gamle Tider af.

§. 7.

Barbariet indbefatter følgende Lande:

1. Marocco.
2. Alsjir.
3. Tunis.
4. Tripolis.
5. Sâhra.

Marocco.

§. 1.

De Maroccanske Lande strække sig fra Alsjir til det Atlantiske Hav, holdes for at være over 13,700 Kvadrat-Mile store, og regieres af en despottisk Konge, som Indbyggerne kalde Sidj eller Sidj d: Herre.

§. 2.

Deres fornemste Handelsvare er: Kaffee, Gumm, Oliven, Rosiner, Mandler, Elephant-Tænder, Strubskærs, Uld, Karduan. Korns Udsejel er almindelig forbuden.

Europaerne tilføde dem især: Klæde og andre Tøier, Jern, Slys, Hentran, Vaaben, Krudt, Svovl, Plankter.

§. 3.

Dette Rige indbefatter adskillige Lande, de vigtigste ere: Fez, Marocco, Tafilet, Suz.

§. 4.

§. 4.

Merkelige Stæder ere:

Misknez, hvor Kongen residerer, Marocco og Fez, ere Hovedstæder. Sallé.

Sassi.

Kerash eller Arais (født. Lixus).

Tetuân (født. Tetuanum).

Tansiv, (Tanger,) eller Tinsia (født. Tingis).

Mazagan har tilhørt Portugal.

Centa, en befæstet Stæd ved Strædet, tilhører Spanien, saavel som

Melilla, og Penmon de Velez.

Mogador, en Ø.

Alsjir.

§. 1.

Riget Alsjir ligger imellem Marocco og Tunis; rognes at indeholde omtrent 9000 Kvadrat-Mile.

§. 2.

Regieringen føres af en Dej eller Bej og et Divân.

De fornemste Tropper bestaa af Tyrker, som ere huerede i Leuanté. Disse have for lang Tid siden bemægtiget sig Regieringen, og Bejen (som og kaldes sig Paschá,) er altid en af disse.

U 5

Sultâ:

Sultanen i Constantinopel har intet at befale i **Alfir**. Regjeringen sender ham i Krigstider Skibe, som en Allieret, og undertiden en Forærling, for at faae mere tilbage.

§. 3.

Landet har af afhande: Korn, Olie, Dabdel, Strandsløve, Bor, Løder, Alk, Tepper o. a. Modtager igien rige Stoffer, Silke, Uldene- og Bomulds-Løjer, Papir, Hjentravn, Specerter, Farve-Materialer.

§. 4.

Alfir, (gemeentlig **Algier**.) Hovedstaden, er folkerig, forsvares ved adskillige Kasteller og Fæstningsværker, og har en stor, god Havn.

Budja, (gemeentl. **Bugia**.) en befæstet See-Handelsstad. **Bona**, har temmelig god Havn, som Havn er forderlyt, og Heden ei ret sikker.

Constantina, (ford. **Cirta**.) Hovedstaden i en Provinds.

Oran eller **Barran** og

Mazalkibir eller **Mers el Ribir** ere spanske Fæstninger ved Havet.

La Calle, en liden fransk Fæstning, hvorved fanges Coraller.

Tunis.

§. 1.

Landskabet **Tunis** ligger imellem **Alfir** og **Tripolis**, og holdes for at være 3400 Kvadrats-Mile stort.

§. 2.

Regjeringsformen er ligesom i **Alfir**. Dog have Bejertne i de senere Tider været Søner af de særlige. Denne Republik maatte og nu omskunder i visse Maader lide **Alfirerne**.

§. 3.

§. 3.

Handels-Værens ere omkrænt de samme, som de **Alfirer**.

§. 4.

Tunis, (ford. **Tunes**, ikke langt fra det gamle **Carthago**.) Hovedstaden, har mere Orden og Bindelighed end de andre barbariske Stæder. Havnen er forderlyt, saa Skibene maae ankre paa Reeden.

Bizerta (ford. **Hippo Zaritus**.) en befæstet Stad med en grund Havn.

Portofarina har en sikker Havn.

Susa, en af de betydligste Handelssteder.

Sfax eller **El Sfax**, en velhavende Handelsstad med en god Havn.

Forbjergene **Serra** (**Cap Serra**) er den nordreste Dde af **Afrika**.

Ved den sydvestlige Kyst af dette Landskab ere lave Grunde (de Gamles **Syrtis minor**).

Landskabet **Dellad el Sjerd** *) (i Dabdel-Tærens Land) ligger mod Søden, og beboes fornemmelig af Araber.

Tripolis.

§. 1.

Tripolis, imellem **Tunis** og **Egypten**, fores gives at indbefatte henved 6500 Kvadrat-Mile.

§. 2.

Regjeringen er som de to foregaaende, men har i 60 Aar været i een Familie, og ingen Tyrk kommer mere dertil.

Denne er den fjaagste af de 3 Røver-Stater.

§. 3.

*) Det kaldes uelgtigen **Balebilgerid**.

§. 3.

Herfra udfæres foræmstelig Salt, Alkali, Safran, Olie, Gør, Sennesblade. Indføres endel Europæiske Løser og Hænkraner.

§. 4.

Tripolis, (Arab. **Trablôs**), Hovedstaden, har en temmelig god Havn med vanskelige Indløb.

Med **Soara** faaes meget Selt.

Marrâit, en Stad med et stort Obeet.

Wenghâit og **Derna**: ere Stæder paa Veien til Egypten.

Moslâit og **Shariân** ere hierlige og frugtbare Proviindser.

Bacca, er en stor Øst henved Egypten, Af Staden (**Bacca** er intet tilovers).

Sahra.

Sahra kaldes et stort Strog af udvædede Lande Syden for de 4 barbariske Stater, hvilket dels bestaaer af sandige Øster, dels beboes af omvankende Morer og Araber, hvis fornemste Næring er af Dvæg, især Kameler, og af Palmes Træer.

Nogle af disse Folk staae til de nok grændsende Barbariske Regjeringer.

Paa Kysten har de Franske, især for Gummihandelen,

Arguin, et Fort paa en liden Øe ikke langt fra det Hvide Forbjerg, (**Capo blanco**;) og **Portendic**.

III. Re-

III.

Neger-Kysterne.

De vestlige Kyster af Afrika, omtrent imellem Floderne **Senega** og det **Sorte Forbjerg**, beboes af de sorte Negere, som udgiere mangfoldige smaae Riger, under despotiske Regenter, forsamme Landenes Dyrling, men fange, stiele og sælge hinanden til Europæerne, hvilke bruge disse Slaver til at arbejde i deres Amerikanske Colonier.

Man deeler disse Kyster i 3 Hovedstrækninger.

1. **Senegal** eller **Senegambia**.
2. **Ginea**.
3. **Congo**, (som nogle kalde **Nedre Ginea**).

Senegal.

§. I.

Senegal, **Senegambia** eller **Kysten af Nigritien** *) imellem **Sahra** og **Ginea**, omtrent 150 Mele lang, har god Frødrift, saa og Rûs, Malt, Luse, Tobak, Dornuld, Indigo.

§. 2.

*) Under Navn af **Nigritien** forstaaes man Landene ved Floden **Niger**, hvilket Navn tilhænger den øvre Deel af **Senegal**; men egentlig falder de Kæntes **Niger** der er en Flod inde i Landet, som gaar fra **Wæden** til **Sûden**.

§. 2.

Judhyggerne ere dærs stette Mohammedaner, deels Afgudsdyrkere. Noгле bekiende den Catholiske Religion.

§. 3.

De merkelligste Floder ere:

Senega, (Senegal, Sanaga, fordum Daradus) og

Gambia (ford. Stachir).

Det grønne Forbjerg, (Cayo verde, ford. Pr. Arsenarium,) er den vestlige Ddde af Afrika.

§. 4.

Landet er deelt imellem mange Folk og Riger, hvoriblandt: Fuler, som ere de bedste og vindstæbeligste, Tassoffer, Mundinger, Portugiser, blandede med Sorter. Noгле Stammer af Nohrer drage og eie det.

Landene: Uti, Galam, Jani, Barsalli, o. s.

§. 5.

Europæerne fiabe her med Fordel Slaver, Guld, Eisensteen, Strudshor, Bor, Gummi og andre Drogeter for Europæiske Manufactur og Fabricat af Teier, Hentram, Glas-Sager, Brandeviin.

§. 6.

De har derfor her adskillige Pladser, hvorefter merkes:

Goreé,

Goreé, en velbefæstet Øe, ved det grønne Forbjerg, tilhører de Franske, saavelsom St. Louis, et Fart paa en liden Øe i Senega. James Fort, paa en Øe i Gambia, tilhører England.

Cachao, ved Floden Cacheo eller St. Domingo, er Portugisisk.

Ginea.

§. 1.

Kysten Ginea, Guinea, over 400 Mile lang, beboes af mange Hedenstke Nationer, hvis idelige Krig og Slavesalg stedsformindsker Folkemængden og Landets Dyrkning.

§. 2.

Floderne: Sierra-Leona og Volta merkes.

§. 3.

Slaver, samt lidt Guld og Elefant-Tænder, hentes herfra imod Brandeviin, Videne og Bomulds-Tæier, Lærred, Skudegrovat, Kvindt, Metalarbejde o. m. samt Coris (et Slags Muskelskaller fra Waldivern).

§. 4.

Man har givet Deelen af denne Kyst Navne af: 1. Horn-Kysten, 2. Land-, 3. Guld- og 4. Slave-Kysten.

§. 5.

§. 5.

Alta, Agnambo, Affante, Dahome, Affin, Kæpe, Sida, Benin, Biafara, Mojomba, ere Neger, hvoraf hvert et, hvert et andet har Overmagt.

§. 6.

Paa Guld-Kysten har Europæerne især sat sig fast.

Christiansborg og

Fredensborg ere Danske Forter.

Bed Afa og Dvita har de 2 Føder.

Cap-Coast, (eller Cabo corso,) er det fornemste Engelske Fort.

Elmina, (egentl. St. Georgio della Mina,) det vigtigste af de Hollandske Forter.

Disse har ellers Nassau, Conradoborg, Orange og flere.

C o n g o.

§. 1.

Landene Congo ligge imellem Ginea og Kaser-Kysterne.

§. 2.

De har Salt, Jern, Elefanter, Fædelst og nogen Agerdyrning, samt Bøf, Honning og Sibeth.

§. 3.

Europæerne drive Slaves-Handel her, som paa de andre Neger-Kyster.

§. 4.

§. 4.

Floderne Zaire og Cuenza løbe ad her.

§. 5.

Af de Hedenske Indbyggere har Portugiserne bragt mange til at beklende den Romerske-Catholske Religion.

§. 6.

Disse Lande skal tilforn have havt een Regent. Nu merkes her Negerne:

1. Loango.

2. Congo har Christne Konger.

San Salvador er Hovedstaden.

3. Angola og Bengela, hvor Portugiserne har anlagt adskillige Fæstninger.

Loanda St. Paulo er deres Hovedstad.

4. Matamba, hvor den berømte Dronning Anna Zinga har regieret.

Portugiserne har Overherredømmet i disse Lande, dog handle og andre Europæer der.

IV.

Kæfer = Kysterne.

Kæfer-Kysterne ere de sydligste Lande af Afrika.

Got Haabs Forbjerg *) tilhører Høllænderne med en stor Strækning, ikke meget frugtbart Land, som dog dyrkes vel, og giver Korn og andre Frugter, Wiin og Dvæg.

Cap-Staden, er erdentlig og velhavende, med en Fæstning, som forsværet Noeden.

De har og nogle flere Planteplader her, og adspredte Bøopæle inde i Landet.

Tafelbierget er de Søfarende vel bekendt, samt Tafel-Bajen og den falkke Bøj.

Dyret for Cap, samt paa en Deel af den vestlige og østlige Kyst bøe Hottentotterne, vilde og vankundige Folk, hvoraf dog nogle har Forbund og Handel med Høllænderne.

Landsskabet Sofala, er meget rigt paa Guld. Staden Sofala tilhører Portugal.

Monomotapa er lidet bekendt. Portugiserne har sat sig fast der.

De øvrige Kæfer-Kyster, især paa den usrugtbare vestlige Side, kende Europæerne lidet til.

V. De

*) Caput bonæ Spei, fr. Cap de bonne esperance, det kaldes gemeentlig set den Cap. Nordsiden 34° 15'. Det er opdaget af Bartholomæus Diaz, en Portugiser, 1486.

V.

De østlige Kyster.

§. 1.

De østlige Kyster af Afrika (i en Længde af henved 500 Mile,) indeholde adskillige Lande, som ere os lidet bekendte.

§. 2.

Indbyggerne ere deels Hedninger, deels Mohammedaner.

§. 3.

I. Fangebar, (Zansibâr,) kaldes man den nedre Deel af denne Kyst.

Portugiserne tilhandle sig der Guld, Salt, Elfenben, Slaver for Wiin, Lianed, Silke- og Vornulds-Loier, Coraller, Dalkerroy.

Derne Mosambik, Dvitrimba, (Kirimbâ,) Sena o. s. tilhøre Portugiserne.

Derne Zansibâr og Kiloa tilhøre Imâm af Oman.

Mokadischu, Marica, Bette, Lam, Massa, o. s. f. ere Arabiske Colonier, som regieres af sine selvraadende Sultaner og Schæcher.

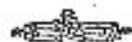
2. *Njan* pleier man kalde den øvre Deel; som skal være meest udhyret, og beboes af omvankende Folk.

Forbierget *Guardafui*, (s. *Prom. Aromaticum*;) er den østligste Odde af *Afrika*.

Imellem dette og *Habessinien* boer *Gella*, en Hedske *Malou*, som beskrives meget barbarisk, og driver slet ingen Handel med Fremmede.

Landskabet *Adel* tilhører sekuraadende *Mohammedaner*, tildeels af *Arabisk Oprindelse*. Men

Zeila, en Hovedstad, staaer under *Imâm* af *Sonnen*.

VI.

De indere Lande.

Det Inderste af *Afrika* er lidet eller intet bekendt. Der skal være mange Orker, Slanger og andre vilde Dyr, og meget Guld.

Med en stor Flod, som *Araberne* kalde *Nil*, ligge to Riger *Bernu* og *Asnu*, af hvilke hvert skal have flere *Jubbyggere*, end Kongeriget *Marecco*.

Konigmand af disse Nationer bringe i store *Karavaner* til *Egypten* og *Barbariet*; *Guldstøv*, *Slaver*, *Elefant-Lænder*, *Gummi*, *Zibeth* og andre Vare, og tage derfor Klæde, lette Stoffe, Kæbe, smaae Spelle, *Glasperler*, *Skrispapiir* og *Solypenge*. Munt har man her ikke, men Gullet veies ud, og i Stedet for smaae Penge bruges *Muskelløkker* (*Coris*). *Jubbyggetne* ere sorte, og ved endnu ikke at bruge *Skydegevær*.

Kongeriget *Bernu* grændser til *Habessinien*. Regentet og mange af *Jubbyggerne* ere *Mohammedaner*. Mange ere *Hedninger*; og 2 *Proviindser* *Beghfermi* og *Ardam* bebøes af *Christne*.

Bernu heder Hovedstaden, som driver megen Handel.

Jânjam, en liden Nation, som *Mohammedanerne* holde for at være *Menneskeatter*, boer i denne Egn.

Asnu er *Sæmskare* Landsherrns *Residens*, en stor, men slet bygget Stad.

Keschne og Taarik, ere Handelsstæder imellem Sam-
fara og

Sasán, en stor Stad, som driver Handel ved Karvaner
med Tripolis, Káhira, Darna, Tomboctu og flere
Stæder.

Odssela og Ghadames, ere Handelsstæder.

Tomboctu er et andet Land, med en Stad af sam-
me Navn, hvilken modtager Karvaner fra Marocco og
fra Sasán.

Bambuk, henimod Senegal, og Monoemussi, i
den sydlige Deel, skal have meget Guld.

Jage skal være et vildt og barbarisk Folk, ved
Strandjærne af Congo.

VII. Derne.

De mærkværdige Der omkring Afrika ere:

a. Paa den vestre Side:

I. De Canariske, (ford. Inf Fortunata,) tilhøre Spanien (siden 1522), frembringe berømt
Vind, samt Orsoille*), Frugter og Korn.

1. Canaria, den største, har Byen Las
Palmas, hvor den spanske Gouverneur boer.

2. Teneriffa har det bekendte heie Bierg
Pico.

De øvrige ere: 3. Palma, 4. Gomera, 5. Ferro,
6. Lancerote, 7. Fuertaventura og 8. Geraciofa.

II. Det grønne Forbjergs Der: (Derne
ved Cabo Verde,) tilhøre Portugiserne, som har
opdaget dem (1449), og indført den Catholiske
Religion.

De ere stot bysede. Deres fornemste Handelsvare
er Salt og Staud. Her vover noget Juidig, Somulb
og Orsoille.

*) Orsoille eller Orchilla er en Art Mose, som bruges til
Farverie.

Derne ere 10. Den vigtigste er:

St. Jago, som har Hovedstaden **Mibeira grande** og den bekendte **Havn Praja** (Porto Praj).

De øvrige heber: 2. **St. Nicolao**, 3. **St. Vincente**, 4. **Santa Lucia**, 5. **St. Antonio**, 6. **Suego**, 7. **Brava**, 8. **Sal**, 9. **Bonavista**, 10. **Majo**.

Englænderne handle fornemmelig her. Etibø pleie ellers tage Forrisfninger paa disse Der, hvilke behøve Europæiske Vare.

III. Derne i den Guineiske Bugt ere opdagede 1471.

1. **Portugal** tilhører

St. Thome, lige under Linien, har Sulfur-Plantager.

Prinsens Øe, (de Principe,) er lidet frugtbart Land.

2. **Spanien** besidder:

Sernando del Po og **Annobon**.

IV. St. Helena, en liden, sund og frugtbar Øe, (opdaget af Portugiserne 1502,) tilhører England.

Indbyggere ere af Oprindelse Engelske og fordelevne Franske.

Uensson, er en liden ubeboet Øe uden Vand, hvor Etibø pleie at lande, for at fange Skildpadder.

b. Paa den østre Side:

V. Madagaskar, den største Afrikanske Øe, opdaget af Portugiserne 1506, har Riis, Frugter, Sukker, Peber, Bomuld, Gummi og meget Arng.

De

De Hedenske Indbyggere staae under adskillige Forster.

De Franske har der anlagt en liden Plads, kaldet **Fort Dauphin**.

Europæerne kan affatte her, imod Dens Produeter, **Brændevin**, **Jerntoi**, **Skydegevær**, **Glasfager** o. m.

De inderske biergige Egne paa denne Ø behøve en fræ Nation af en besynderlig Mennecks-Art, som er neppe 2 Alen høj, har lange Arme, og er mindre fort. end de øvrige Afrikaner. Dette Folk kaldes der **Kinoff**.

VI. De Comorriske Der, i den Mosambiske Canal, har egne Forster.

VII. De Franske Der, **Bourbon**, (tilføen **Maskarenhas**,) og **Isle de France**, (ford. **Mauritius**) med **Øen Port-Louis**, frembringe Riis, Sukker, Kaffe, Kancel,

Et 5

Det

Det gamle Afrika.

Af Afrika, som Grækerne kaldede Libya, var i de gamle Tider egentlig ifflun de nordligste Deele bekiendte. Egyptus, Libya, Syrica, Africa, Numidia, Mauretania, Æthiopia, vare Landenes Navne.

I. **EGYPTUS**, *Ætæiens Miaraim*, et aldgammelt Nige, var frugtbar, festerigt og fuldt af Stæder. Nilus var en af de meest berømte Floder. Det havde 3 Hoved-Dele;

1. I det Nøderste, *Ægyptus inferior*, var Øen Mærotis. Stæderne: Psalium; Tash; Ætæiens Joen; Heliopolis, Ætæiens On; Heropolis, Ætæiens Pithom; Bubastus, Ætæiens Pithon; Canopus; det siden berømte Alexandria o. s. f. Delta kaldes Landet imellem Nilens Arme og Havet.

I det mellemste Egypten, *Heptanomis*, siden *Aradia*, var Øden Moeris; Hovedstaden Memphis, Ætæiens Koph; samt Herculopolis, Arinoe og Hermopolis.

Det Øverste, *Thebais*, som Ætæien kaldet Pachos, havde det herlige Theba, Ætæiens, Abydos, Tenyru, Coptos, Syens og Dap; Elephantine ved Ætæiens Strand, Berenice ved den Arabiske Fiord.

Persee, Græker, Romere, Araber og Tyrker have efter hinanden behersket Egypten.

II. Det egentlige LIBYA var Vesten for Egypten, med hvilket det og har været forbundet. Det indbefattede:

1. *Marmarica*. Der var: Hammon med Jupiters Orakel; Paræthonium og Catachamus magnus, hvor nogle Gamle satte Afrikas østre Grændse.

2. *Cyrc-*

2. *Cyrcenia* eller *Pentapolis*, som havde Cyrene; Berenice eller Hesperis, ved hvilken var den hellige Dæne; Darnis; Apollonis eller Sozusa; Ptolemis o. s. f.

Pgilli og de nævnte Nisamoyes boede i Elbysn.

III. **TRIFOLIS** er og kaldet **REGIO SYRTICA** af de særlige Havbugter Syrtis major og minor. Der vare Stæderne: Leptis magna, Oea og Sabrata.

Øden for dette var Landskabet *Phoenicia*.

IV. Af de Handels egentlige **AFRICA** (hvor nu Tunis er) kaldes den sødlige Deel *Azania* eller *Euporia*, og den nordlige *Zangiana*. Det berømte Carthago, Utica, Hippo Zarytos, Hadrumetum, Capin, Zama, Vacca, vare bekiendte Stæder.

V. **NUMIDIA** var deelt imellem *Massyli* og *Masseyli*. En Deel deraf blev under Augustus lagt til *Mauretania*, Dens meest bekiendte Stæder vare: Hippo Regius; Cirta, som siden blev kaldet *Sittianorum Colonia*, og endeligt Constantina, Millexis, Rusicade.

VI. **MAURETANIA** blev under Romerne deelt i 2 Provinde:

1. *Cæsariensis*, som tilføen havde været en Deel af *Numidia*, havde Stæderne: Cæsarea, (hvede tilføen Jol.) Salde, Siga, Sitis, o. s. f.

2. Det egentlige *Mauretania*, som blev kaldet *Tingitana*. Det var: Tingis, Lixus, Sala, den sidste Rømerske Dye paa denne Kant. Bergstrækningen Atlas er meget bekiend, saavelsom Abyla, een af de saa kaldte *Herculis Stæter*.

Efter Keiserdommets Decling blev *Mauretania Tingitana* anseet som en Provinde af Spanien, og er under den kaldet *Hispania transjessana*.

VII. **ÆTHIOPIA**, Øden for Egypten, havde Stæderne: Auxamis, Metæe, Berenice. *Blennyæ* boede i dette Land.

Ved den Arabiske Fiord boede *Trogodyæ* eller *Suchiter*.

VIII.

VIII. Det gamle Afrika kaldte de Gamle LIBYA INTERIOR, hvor *Gatuli, Caruaniter, Auzolaler, Nigrita* og *Hesperii Aethiopes* boede.

Salomons Ophir synes at have været paa Afrikas østlige Kyst, maaske ved Sofala.

I det nordlige Afrika har først Carthago haft et ubredt Herredømme, siden Romere, Vandaler, igjen de Østlige Romere, og endelig Saracener og Tyrker.

De sydliges Afrikanske Kyster ere egentlig først blevne Europæerne nogenledes bekendte, siden Portugiserne i det 15de Hundrebaar begyndte at besøge dem. Disse opdagede i Aaret 1440 det hvide Fjeldsberg, 1446 det grønne Fjeldsberg, 1484 Congo, 1486 Gof Haabs Fjeldsberg, og 1498 de østlige Kyster.

IV. B o g

om

A m e r i k a.

§. 1.

Amerika *) er adskilt fra de andre Verdens Deele ved Have.

Paa den østre Side er det Atlantiske; mod Vesten og Syden er det Stille eller Sydhavets; mod Noerden er Beskaffenheden ikke ret bekendt.

§. 2.

I de midterste Egne, hvilke gemeentlig kaldes Vests Indien, er Hveden stærk, dog noget raneligere end ellers i det heede Jordstreg. De nordligste og sydligste Lande har særdeles streng Kulde.

§. 3.

Fra denne nye Verden faae Europæerne mange Producter, som de desis har foresundet her, desis selv begyndt

*) Den er ubilligen kaldet saa efter Amerigo Vesputigli, en Florentiner, som var med ved een af de første Rejser til det nye Land.

Begyndt at dyrke *) De vigtigste ere: Guld, Søls, Sukker, Kaffe, Cacao **) , Tobak, Bomuld, Vigogne (Uld ***), Farve-Materialer og Drogstier.

Europæerne tilføje deres Colonier Afstafte Vore, Europæisk Manufactur-Arbejde, samt til nogle deres Skibevarer.

Af de Vilde kende Colonierne især Joerværk, for Sjenkran og deslige.

§. 4.

Dyrene ere dels saadanne, som og findes i den gamle Verden, dels ganske andre Arter. De varme Lande er og her plagede med giftige og besværlige, især Insecter.

§. 5.

Amerika beboes dels af dens gamle Indbyggere, som formodentlig ere komne hid fra Afiens østlige Lande; dels af Europæiske Colonister og deres Neger-Slaver, samt Blandinget.

§. 6.

Europæerne har medbragt deres Landes Christelige Religioner, og søge tildeels at udbrede dem iblandt de Indfødte.

§. 7.

*) Kartofler, Majs eller Ertstik Hvede og Tobak, ere forplantede fra Amerika til Europa; Korn og samt Uvæg fra Europa derhen.

**) Høraf Chocolade laved.

***) Vinogtre, eller Vicenna-Uld faaes af et Dyr, som ikke er i Europa.

§. 7.

De Vildes *) forvirrede Religion er ikke hos alle eens, ligesom heller ikke deres Leve-maade, hvilken i Almindelighed har lidet over det nødvendige.

Mændens Arbejde er at føre Krig, da de ere grusomme Fiender, at jage og jiske. Hundarbejde og Jordens Dyrtning, som de sødligt drive tilligemed Qvæg-Kol, er Hvenstimmernes. Mange boe i temmelig vel forstaaede Byer.

De have Fyrster, dels ved Valg, dels ved Arvefølge.

Deres egne og Europæernes Vaaben har meget ødelagt dem, men end mere disses Brandevils.

§. 8.

Japaneserne have forðum kiendt denne Verdens Deel, og det er ikke utroseligt, at Carthageniensere har sølet hid.

Dens nordlige Deel er i det 10de Hundrdsaar besøgt af Nordmand. Disse kaldede det Land, som de fandt, Vinland.

Den var (igien) ganske ubekiende, da Christophør Colombo, en Venneser i Spanisk Tjeneste, i Aaret 1492 opdagede nogle af Øerne, og nogle Aar derefter det faste Land.

§. 9.

Naturligen deles den i

1. Nord-Amerika,
2. Syd-Amerika og
3. Øerne.

I. Nord-

*) Saa kaldes man de Amerikanske, som ikke ere Europæerne underkastede.

I.

Nord-Amerika.

§. 1.

Nord-Amerika strækker sig fra den Panamiske Lange Roed ester.

§. 2.

Den har endeel merkvaerdige Havbugter:

1. Den Mexicanske Bugt.
2. St. Laurents.
3. Hudsons Bugt, (eller James Bay,) hvortil Indløbet kaldes Hudsons Stræde.
4. Baffins Bugt Norden for Daviss Stræde (gemeenlig Strat-Daviss).
5. Bugten ved California (som kaldes det Røde Hav, Sp. *Marce vermejo*).

§. 3.

De merkeligste Floder ere:

1. Kristino falder ud i Hudsons Bugt.
2. St. Laurents gaaer igiennem adskillige Søer, gjør den største bekiendte Foss eller Vand-

Vandsald Niagara, og løber ud i Bugten St. Laurents.

3. Mississippi falder i den Mexicanske Bugt.

De store Floder: 4. Ohio og 5. Missuri løse i Mississippi.

De Apalackiske og Alliganiske Diergstrækninger mærfes. I Mexicos ere nogle isfprubende Dierge.

§. 4.

Nord-Amerika er deelt imellem

1. De Spaniske,
2. De Forenede Stater,
3. De Engelske og
4. De Røde.

Frankrige tieke forhen hore Deele af Nord-Amerika, men ved Freden 1763 til England alt Norden og Oien for Mississippi, det som er Vesten for denne Flod, og siden overtog det Spanien. Ved Freden 1783 hore de gamle Engelske Colonier atkænde for frie Stater, og fik et Stkke af Canada, Spanien fik Florida.

De Spanſke Lande.

§. 1.

Spanien eier den ſydligte Deel af Nord-Amerika, ſom ſteder mod Øſten og Norden til de Forenede Stater.

§. 2.

Diffe Lande har Guld, Sølvs, Perler, Silke, Bomuld, Campeſſe Træ, Cacao i ſoruden Korn, Dvaag, Skov o. m. Vanille, Indigo, Cochenille, ere de fornemſte udgaaende Handelsvare.

§. 3.

De beſtaa af:

I. Mexico eller Nye Spanien, hvis Længde regnes for 350 Mile, og Bredden ſea 30 til 40. Her er:

Mexico, en ſtor og pragtig Hovedſtad med et Univerſitet, er Vice-Kongens og Erkebispens Reſidens.

Acapulco, ved Sydhavet, har Handelen med de Philipſſinſke Øer.

Guatimala og Guadalupe, Hovedſtæder i Provindſerne.

Tlaſcala,

Tlaſcala, en gammel Stad, var fordam en ſtrikbar Republik.

Vera-Cruz, Campeſſe og Truxillo (Truxillo) ved Honduras Bugt, ere Søſtæder.

Mexico er optaget 1517 og 1518, var ved Spaniers med Ankomſt et magtig Rige. Spanierne erobrede det ved Hernando Cortes, og har nu deelt det i 3 Ruderind: 1. Mexico, 2. Guatimala og 3. Guadalupe.

2. Nye Mexico med Landene Nye Navarra, Cinaloa og Sonora ligger Norden for Mexico, og er opdaget 1528. Her er: Santa Fe de Granada, Gouverneurſ og Biſpens Reſidens.

3. California, en lang Halvøe, paa hvis Kyster er Perleſangſt.

Spanierne har Colonier der, og de Portugiſke Miſſionærer har bragt nogle af Indbyggere til verdentlig Levemaade.

4. En Deel af, det forhen Franſke, Louisiana ved Miſſiſſipi. Der er: Nye Orleans, anlagt af de Franſke.

5. Veſt- og Øſt-Florida.

Pensacola, Hovedſtaden i Veſt-Florida.

St. Auguſtin, en Stad med et Fort, ligger i Øſt-Florida.

De forenede Stater af Nord-Amerika.

§. 1.

De forenede Staters Lande grænse mod Norden til de Brittiske Lande; mod Osten til det Atlantiske Hav; mod Syden og Westen til Spaniens og de Vildes Lande.

Stærrelsen er i det mindste 36,000 Kvadrat Mile, og Folkemængden omtrent 3 Millioner.

Deriblandt ere herved 400,000 Negere. Deruden behøves en stor Strafning af disse Lande af nogle tusinde vilde Amerikanere.

§. 2.

Disse Lande ligge i saadan Strafning fra Norden til Syden, at de have alle Europæiske Climater, men ere koldere end de, som ligge under samme Polhøider i Europa. Producterne ere saaledes mangfoldige og forskellige.

§. 3.

Der ere **Floderne:**

1. Hudsonsfloden.

2. Connecticut.

3. Delavare.

4. Susquehanna.

5. Savanna og flere, samt mange Indøer, hvorefter den store Søe, (Lac Superior) Huron-Søen, Erie og Ontario ere paa Grandferns af Canada.

§. 4.

De forenede Stater af Nordamerika. 341

§. 4.

De hvide Indbyggere ere meest Protestantiske eller Romersk-Catholske Christne og endeel Jøder.

§. 5.

De forenede Stater udgjøre en sammensat Republik, hvis almindelige Sager afgjøres i en **General-Congres** af Staternes Deputerede.

§. 6.

Videnskaberne ere i Opblomst, saavel som Kunst og Manufacturer.

§. 7.

Handels-Varene ere fornemmelig: Fisk, Tran, Svælv, Hvalskinn, Jern, Lønnen, Terpentin, Potaske, Søervar, Koen, Hams, Linn og Linfrø, Kød og Fedtstykke, Rind, Tobak, Indigo, Cassia og andre Aropstoffer-Vare.

§. 8.

De 13 Stater ere:

1. Nye Hampshire.
2. Massachusetts.
3. Rhode-Island og Providence.
4. Connecticut.
5. Nye York.
6. Nye Jersey.
7. Pensylvanien.
8. Delavare.
9. Maryland.
10. Virginien.

11. Nord-Carolina.
12. Syd-Carolina.
13. Georgien.

§. 9.

1. 3 Nye Hampshire er:

Portsmouth, Hovedstaden med en sikker Havn.

De hvide Bjerge ere meget høit.

2. Massachusetts Bay har:

Boston, Hovedstaden, som er stor og velbygget.
Cambridge har et Collegium eller Academic.

3. Rhodetslands Plantatier har:

Providence ved en Flod af samme Navn.
Newport (Niuport 3: Nyhavn) paa Rhodets-
Øen.

4. 3 Connecticut er:

Newhaven, som har et Universitet, og
Nye London, de bedste Stæder.

Disse 4 Stater kaldes tilsammen Nye
England. Den første Colonie blev anlagt 1621.

5. Nye York, hvis Hovedstad

Nye-York, paa en Ø i Udlobet af Hudsons-
Floden, har en sikker Havn, et godt Academic
og et economisk Selskab.

West.

West-Chester og Albany ere mindre Stæder.

Long Island, en frugtbar Ø.

Svenske havde nedsat sig i disse Egne, men blev
fortrangte af Hollænderne, af hvilke denne Landsskab med
Nye Jersey blev solgt Nye Nederland (Nov. Belg.)
3 Maret 1664 tog England, hvorefter disse Lande først vare
opdagede, dem i Besiddelse.

6. 3 Nye Jersey er:

Nye Brunswick, Burlington, Albany.

7. Pensylvanien er en frugtbar og fels-

ferig Provinds.

Philadelphus, Hovedstaden, er velbygget i en
frugtbar Egn, (mellem Floderne Delavare
og Schuylkill,) har et Academic og et Videns-
skabers Selskab.

Lancaster en god Stad. Mannheim, Chester, Ger-
mantown og flere.

Denne Colonie er stiftet 1681 af den berømte tede-
lige Quaker/Bah. Penn. Iude i Landet boe mange
Indle.

8. 3 Delavare er:

Newcastle, Dover, Leves.

9. 3 Maryland er:

Annapolis, den fornemste Bys.

Den første Colonie er stiftet her 1634.

10. Virginien ved Havbugten Chesapeac,
Williamsbury, (mellem York og James-
Floderne,) Regleringens Sæde, har et rigt
Collegium eller Academic.

Jamestown ved James-Floden.

Denne Colonie er stiftet 1606, og har især dyrket Tobaks-Rod.

11. I Nord-Carolina ligger:

Bath. Beaufort.

12. I Syd-Carolina er:

Charlestown, en vigtig og velbefæstet Stæd
imellem Floderne Ashley og Cooper.

Port Royal. en De.

Carolina er opdaget 1497 af Engelmænd. Franke og Svenske kollede siden derom. Endelig toge Englænderne det i Besiddelse 1670.

13. I Georgia er:

Savanna, ved en Flod af samme Navn,
Hovedstaden.

Til denne Provinds, som er bleven bebygget 1732, høre nogle smås frugtbare De.

§. 10.

Disse Lande vare Engelske Colonier under Storbritanniens Hæverdomme, indtil de, efter mange Stridigheder i Aaret 1776, erklærede sig independente, og bleve 1783 erkiendte for frie Stater.

De

De Brittiske Lande.

§. 1.

De Lande, Storbritannien nu eier, i og ved Nord Amerika, ere inddeelte i 4 Gouvernementer: 1. Quebec, 2. Nye-Scotland, 3. St. John og 4. Nye Sundland.

§. 2.

Disse Landes fornemste Handelsvare ere Jærnøret og Riskeore. De har desuden Korn, Dvæg og Smaa.

§. 3.

Paa det faste Land af Nord-Amerika besidder Storbritannien endnu følgende Lande:

1. Acadia eller Nye Scotland.

Hallifax, er Hovedstaden, hvis Havn holdes for den bedste i Amerika.

Shelburne, en ny Stæd.

Denne Provinds har undertiden været i de Franskes Hænder.

2. Canada eller Quebec *)

strækker sig meget langt paa begge Sider af St. Laurentsfloden. Quebec, er en smuk og velbefæstet Stæd.

Montreal paa en frugtbare De i St. Laurents.

§ 5

Océans

*) Dette Engelske Statholderkab kaldes egentlig Quebec efter Hovedstaden. Navnet Canada er mere ubekendt, og derunder befattedes gaaentlig meget af de Vildes ubegrensede Land.

Orelans er en Iden De i St. Lorens, som ikke maade forvirres med Staden Nye Orleans ved Mississipi.

De Franke nedsatte sig i Aarets 1604, de kaldte Landet Nye Frankrige, (Nouvelle France,) søgte altid at udvide dets Grændser, og at sætte det i Sammenhæng med Louisiana ved Mississipi. England erobrede det i sidste Krig, og beholdt det i Aariden 1763.

3. Af Landet Labrador, som og kaldes Nye Britannien, imellem Canada og Hudsons Bugt, har Englænderne tilegnet sig Kysterne.

De Westriske Brødre have bygget Huse, og anlagt Missioner i dette høarde Land.

De

De Vildes Lande.

Hvad Europæerne ikke have tilegnet sig, er endnu de Vildes.

Digests Grændser kan ikke bestemmes. Mod Nord den og Vesten er Landene endnu ikke bekendte. Efterdem Europæerne udbredte sig fra den østlige Søekant, har de Vilde meest trøkket sig tilbage, dog bliver nogle boende imellem Colonierne, og tilbørlig antages digest Lovmænd og Religion. Endel har Spanierne ganske bragt under Konget.

Folket og Landenes indbyrdes Grændser ere uvist og foranderlig.

De mest bekendte ere følgende:

Alimo, i Landet Labrador, ere af samme Selskabs, og have samme Spirit som Gronlænderne.

De saa kaldte fem Nationer *) ere Englænderne allerede. Mohokker ere de førstnævnte af dem. Choctawago, ved St. Laurens, er en af deres Døtre.

Savoner.

Christino.

Delavarer.

Cherokeeer.

Ottogamier.

Mississippier skal boe ved en stor Sø.

Landet Arivisira skal ligge oven for Californien o. s. v.

II. Syd.

*) Englænderne kalde dem og de forenede Indianer, de Franke har kaldet dem Iroquois.

II. Syd = Amerika.

§. 1.

Syd = Amerika begynder med det smalle Land Panama, og rækker (omtrent 1000 Mile lang) mod Syden til det Magalhanske Stræde, som skiller den fra Syd = Landet.

Den regnes at være henved 341,000 Aarsdrat = Mile stor.

§. 2.

De merkeligste Floder ere:

1. Magdalene-Floden eller den store Flod.
2. Drenoco.
3. Amazon-Floden *) eller Drellana, den største Flod man kender.
4. Rio de la Plata og Soko-Floden eller Paraguaj.

§. 3.

Bjergene Cordilleras eller Andes strække sig langs med igennem det sydlige Amerika.

De skal være de højeste i Verden, og af disse er Bierget Chimborazzo 19,320 Pariske Fod over Havet.

§. 4.

*) Den har faaet Navnet deraf, at de første Europæer, som undersøgte den, fandt Vobland af Aruentinner eller af uslægtede Mandtjersker. Noget har og videt kaldt Landene ved denne Flod, Amazonernes Landskab.

§. 4.

Man inddeler Syd = Amerika i 7 Landskaber, som ere deelte imellem Spanien, Portugal, Frankrige, Holland, og de Indfødde.

a. Spanien har tilegnet sig:

1. Tierra firme og Nye Granada.
2. Peru.
3. Chili.
4. Paraguay og hosliggende Lande.
5. Patagonien.

b. Portugal:

6. Braslien.

c. Frankrige og d. Holland:

7. Gujana.

e. De Billedes Eiendele indbefatted med under disse Navne.

§. 5.

I. Tierra firme (d: det faste Land) *) og Nye Granada, ligger imellem det Atlantiske og Syd = Havet, og staar under een Vice = Konge.

Det har Guld, Sølvs, Perler, Mediciner, Saffer, Bomuld, Frugter, og adskillige Drogerier.

a. J

*) Det har været kaldet det Gyldene Castilien.

a. I Tierra firme er Stæderne:

Puerto bello, en velbefæstet Stad med en sikker Havn for den Spanske Søflode.

Cartagena, en folkelig og god Stad med en ypperlig Havn. Gouvernøren og en Biskop boer her.

St. Martha. Maracaibo.

Venezuela har Sølvgruber i Maracaibo.

Panama, ved Sydhavet.

Cumen er befæstet.

b. I Nye Granada:

Santa Fe de Bogota, hvor Vice-Kongen residerer.

Quito, en stor Stad med et Universitet, er Hovedstaden i Provindsen Quito.

Lepa. Quisaguail er befæstet.

Tierra firme var det første faste Land af Amerika, siden Columbus opdagde 1498. Spanierne fandt her adskillige Stæder, hvilke de for det meste har underkastet sig med stor Volds Udgydelse.

II. Peru ligger ved Syd-Havet, Syden for Tierra firme (i en Længde af 370 Mile).

Det giver meget Guld, samt Søl, Kinabark, Sukker og Vigogne Ud.

Lima, en stor Stad, er Vice-Kongens og Erkebispevisens Residens, og har et Universitet.

Callao, en befæstet Bye med en ypperlig Keede.

Cusco,

*) Den horte forud til Kongen Peru.

Cusco, den ældste Stad i Peru, de gamle Kongers Sæde, er stor og velbygget.

Arica, en Stad og Havn.

Truxillo og **Arequipa**, temmelig store Stæder.

Peru var tilforn et ordentligt indrettet, magtig Rige. Spanierne fandt det 1527, og Francisco Pizarro erobrede det med megen Græmhed.

III. Chili.

Chili, Syden for Peru, strækker sig omtrent 300 Mile langs ved Sydhavet, har Guld og andre Metaller, Olie, Korn og Væg.

St. Lago er Hovedstaden.

Baldivia og

Valparaiso, ere Haane og flette Fæstninger.

Copimba og

Conception, ere maanedlige Byer.

Derne: **Chiloe**, **Inca** **Fernandes**, som er befæstet af de Spanske, og den Afd. **De Maos a Suero** regnes og til Chili.

Det meste af Chili horte forud under Peru. Spanierne tolt det 1535.

IV. Landskaberne **Paraguay**, **Tucuman** og **La Plata** staae, saavel som Chili, under Vice-Kongen af Peru.

De har Søl, Sølvgruber, Bomuld, Paraguay-Thee, Sukker, Korn, Indigo, Cochenille, og en særdeles Mængde Væg.

Buenos

*) Blade af et Træ (Prinos glaber), hvilke drilles som Thee. Træet væxer og i Nord-Amerika.

Buenos Aires, ved Udlobet af Floden Plata. Montevideo, en Havn og Fæstning ved samme Flod. La Plata har et Universitet.

Porosif ved det berømte Sølvs-Bergværk. Colonia del Sacramento, har forhen tilhørt Portugal.

I en Deel af disse Lande havde Jesuitiske Missionærer udrettet meget ved at bringe Indbyggerne til den Christne Religion og ordentlig Enevælde.

V. Patagonien.

Den sydsørlige Deel af Amerika (henimod 300 Mile lang) som kaldes det **Magellanske Land** eller **Patagouen**, tilegnes og Spanierne, skient de hidtil ikke med nogen Fremgang har taget det i Besiddelse.

Adskillige Gekkløber og Dugter har faaet Navne, hvoraf kan mærkes Jomfruernes Forbjerg, Hungers-Øen, hvor en Spansk Colonie har været, som meest omkom af Hunger.

Disse Kyster er fundne 1520 af Fernando de Magalhães *), saavel som Strøbet, der har Navn af ham.

VI. Brasilien

er det østligste Landskab af Syd-Amerika, imellem Gujana og Paraguay.

Det giver fornemmelig: Guld, Sølv, Edelstene, Sukker, Veisfel. (Brasilis-Træ.) Tobak, Bomuld.

Portugiserne har underkastet sig Kysterne, og deelt dem i adskillige Distrikter. Det inderste besiddes af friske, vilde Folk-slag.

De

*) Spanierne kalde ham Fernando Magalhães, de Franske Magellan.

De fornemste, befæstede Portugisiske Stæder ere: Rio Janeiro, ved en Flod af samme Navn, er Hovedstaden, hvor Vice-Kongen residere. Derved er Fæstningen St. Sebastian og 2 Forter ved Indlobet til Havnen, hvilken er god. S. Salvador eller Bahia ved alle Helgens Bugt (Bahia de todos los Santos).

Olanda, i Provindsen Pernambuco, har en nyverlig Havn, Maragnan, paa en frugtbar De af samme Navn, St. Catharina, en De.

I Aaret 1500 opdaagede nogle Portugisiske Skibe af en Lignelse dette Land. Kongerigdet af Portugal bærer Titel heraf.

VII. Gujana.

Gujana, imellem Terra firma og Brasilien, tilhører, saavidt de Vilde ikke endnu besiddes den, dels de Franske, dels Hollænderne.

Handelsvarene ere fornemmelig Sukker, Bomuld, Indigo, Rucu, Kaffe, Cacao, Vanille *), Ingefær.

1. Den Cajenne, hvor St. Louis er en befæstet Plads, tilhører de Franske tilhjemmed et Stykke af det faste Land **). Her dyrkes Caneels-Træer.

2. Surinam kaldes Hollændernes Deel. Det er Stæden Surinam ved en Flod af samme Navn med Forter Zeeland, Nieu Paramariba og flere.

Gema:

*) Vanille er et aromatiskt Træ, som tages med til Chokolade. Rucu bruges til Farverie.

***) Dette kaldes og Kapinoczial-Frankrige.

Demarary og Aequibo ere Colonier ved Inder af samme Nafne.

De Franſke begynder at ſætte ſig ned her 1635/ Holſtænderne 1688.

Maadé (vart) i Under Navnet Guſatta forſtaes alt Landet mellem Oronoco og Amazon: Floden, indbefatter det og nogle af Spaniens og Portugal's Lande, hvilke her ere henregiede til Lictra ſtente og til Brazilen.

De Vilde i Syd-Amerika.

Af de gamle Amerikæner ere endel bragte under Raaret af Europæerne, ſom af Spanierne; nogle ere omvendte af Miſſionærerne, andre ere endnu frie, og i mere eller mindre Grad vilde.

De beboe ſædvanlig den ſydlige Deel og de indreſte blerdygtige Strækninger, ogſaa af de Lande, Europæerne kalde ſine.

Der ere mange Folkelag, ſom deels føre Krige, deels drive Handel med Europæerne; deels ere dem ubekjendte.

Patagonierne i det ſaa kaldte Magellænske Land ere meget omkalt for deres noget mere end almindelige Størrelſe.

Araukerner ved Chili ere bekjendte af deres Tap- perhed og Krige med Spanierne, ſom et har fundet under tvings dem.

Vorgerlig Forfatning har og endel Syd-Amerikæ- ſke Vilde i nogen Maade; men noget værtig Spor ſender man ikke iſtandt her ſiden Perus Undergang.

III. Derne.

De vigtigſte Amerikæſke Der ere:

1. De Canadiſke,
2. Bermudas eller Sommers Der,
3. De Lycopiſke,
4. De ſtove Antiller,
5. De Carabiſke,
6. Hallands Derne,
7. Iſlandet.

1. De Canadiſke Der ere vigtige for deres rige Fiſkebanker, og tilhøre England.

a. Nye Fundland, (New Foundland, fr. Terre neuve,) er den ſtorſte, hvor St. John, en liden Bye og Fæſtning.

b. Cap Breton, (eller Iſle Roſal,) har adffillige Havne.

c. St. John eller St. Johannes De er meget frugtbar.

Alene de 2 ſmaa Der St. Pierre og Miqouſon tilhøre de Franſke, ſom og fiſke her omring.

2. **Bermudas**, (eller **Sommers-Derne**) ere mange, smaae og frugtbare, har især ypperligt Lønner. De tilhøre Storbritannien.

St. Georg, den største, er befaftet ved Natur og Kunst, og har en Stad af samme Navn.

St. David, **Sommerset**, **Cooper**, ere dernæst de største.

3. **De Lucayiske** eller **Bahama-Derne** ere mange, men de fleste ubeboede Klipper. De tilhøre England.

Guanahani er den første De, **Colombo** opdagede, og kaldte **San Salvador**, (nu **Cat-Island**.)

Providence, **Bahama**, **Lucaya**, ere alle de største af disse Der.

4. **De store Antiller**, som give Kaffe, Suller, Tobak, Bomuld, Indigo, Ingefær, Afspice, Cacao, Vanille, Huden, Skindhudde, Teer.

a. **Cuba**, hvis Hovedstad er **Havana**, tilhører Spanien, saavel som

b. **Porto Rico**.

c. **St. Hispaniola** eller **St. Domingo** tilhører den vestlige Deel med Stæderne **Cay Francois** og **Port-Louis** Frankrige, den østlige Spanien tilligemed Staden **St. Domingo**.

d. **Ja-**

d. **Jamaica**, en vigtig Engelsk De. Der er Stæderne:

Kingston og

Port-Royal med en ypperlig Havn.

5. **De Carabiske Der** hær samme Handelsvare, som de store Antiller. De ere deelte imellem 3 Europæiske Nationer:

a. **Islandt Englands** er **Barbados** meest beboede.

De øvrige ere:

Barbados.

Angvilla.

St. Christoph eller **St. Kitts**.

Nevis.

Antigua.

Montserrat.

Dominica.

St. Vincent.

Grenada og de saa kaldede **Grenadines**.

Jomfru-Derne.

b. **Frankrige** har **Martinique** og flere:

Guadeloupe.

St. Lucie.

Desirade.

Tabago.

Martinique.

St. Barthelomi **).

Les Saintes & de hellige.

En Deel af **St. Martin**.

3 3

c. **Tri-**

** Nogle af de Carabiske kaldes **Derne**; imod **Virgen**, **Leeward-Derne** (**Sotto Vento**, **Leeward Islands**), de andre i (for) **Virgen** eller **Leeward-Derne** (**Barlo Vento**, **Windward Islands**). De Lucayiske og Carabiske Der kaldes tilsammen: De smaa Antiller, hvilket Navn dog nogle Korte indskrænke til **Carabisk** og de øvrige Der, som ligge langs ved den nordlige Kyst af **Virgen**.

** **St. Barthelomi** er nu overdraget til **Sverige**.

c. Trinidad og nogle Stæd ved Kysten af Tierra firme, som tilhører Spanien, ere et frit Land.

De ere: Margarita, Cuhagua, &c.

d. De forenede Nederlande besidde St. Eustachius og nogle andre:

Saba. Aruba.

Curassao. Bonair.

En Deel af St. Martin.

e. Kongen af Danmark og Norge eier St. Croix, St. Thomas og St. Jan, hvilke frembringe meget Sukker, samt Bomuld, Kaffe og Ingefær.

De regieres ved en General-Gouverneur og et Regerings-Raad paa St. Croix. Der er og, for de to mindste Dele, et Raad paa St. Thomas, hvortil Kommandanten i General-Gouverneurens Fraværelse, præsiderer.

Indbyggernes ere af Oprindelse dels Danske, og Nærste, dels Hollændere, Franse og især paa St. Croix, Engelse.

1. St. Croix eller St. Crux er en særdeles frugtbar Ø.

Den er 9 Mile lang, og $1\frac{1}{2}$ til henimod 4 Mile bred, dertil 350 Plantager, giver en 30,000 Kade Sukker nærlig, et god Deel Bomuld, ogsaa Kaffe og Ingefær, og holder nogle og syttenhøve Skibe i Gang for de Danske Øvøghstater. Folkemængden regnes at udgøre med 2000 Blanke og 13 til 20,000 Negere.

Christianstæd har et Fort, som beskytter Havnen.

Frederikstæd, paa Vestenden, har ingen egentlig Haven.

Svær af Byerne er et Regering og en Leilighed.

2. St.

2. St. Thomas

er fra Østen til Vesten 4 Mile lang, med over Landet en halv, men paa Enderne til 2 Mile bred. Den er bergig, har Mangel paa Vand, og er kun halv dyrket. Den har 87 Plantager, som give nærlig en 5000 Kade Sukker, samt Rum og endel Bomuld. Kaffe er ikke betydelig i Rangoe, men holdes for den bedste i Vestindien, ligesom den, der kaldes paa St. Jan. Folkemængden regnes til en 300 Hvide og en 4000 Negere.

Øen St. Thomas har en nypperlig Haven med frie Handel (saa 1767 af).

Der er, foruden Raadet, et Regering og en Over-Ret, hvorunder Landretten paa St. Jan hører.

3. St. Jan har en frie Haven, men ingen Øe.

Den er ikke fuldt saa stor, som St. Thomas, og endaa mindre dyrket. Den ligesom et Par Tusendde der fra. Der findes dertil 77 Plantager, en 200 Blanke og et Par Tusinde Negere.

Der opstod en farlig Negere-Rebellion i Aaret 1733, som dog blev dæmpet.

Paa disse Dele er St. Thomas bleven særlt behøvet. Allerede forend 1666 gav Kong Christian III. Skipper Erich, som ligesom der begravet, Lov af frie derpaa. 1671 blev et Vestindisk Compagnie oprettet i Kjøbenhavn, hvilket tog Den 1672, som et øde Land i Besiddelse, dog efter nogen Mellemhænding med England, som formænte at have et Slags Ret dertil.

St. Jan er regnet under eet med denne, men er først bleven besat af de Danske 1719.

St. Croix kjoedte der Danske Vestindiske Compagnie 1733 af Frankrige, og 1754 kjoedte Kong Christian V. den iglen af Compagnien, og gav sine Underaanter en frie Handel paa Vestindien.

3. 4. 6. Salt

6. Falkland-Berne, *) som Englænderne og de Spanske have taget i Besiddelse, ellers ubeboede.

Havnen Egmont er meget god, men England har taget fra Colonie tilbage derfra.

7. Id Landet **) kaldes nogle Der, som skilles fra Syd-Amerika ved det Magalhænske Stræde, og fra Staternes Land (en endnu lidet undersøgt De) ved Sundet Le Maire.

Dette meget kolde og vilde Land beboes af Folk, som hende neppe kvæts. vandværligste Kornbrønde. Her bierger Korn er den sydligste Dde deraf.

8. Sydøstligen fra disse Der har den Engelse Captain Cook i Mæret 1775 opdager Kysterne af en ubeboet og ufriktbar De, som han har kaldet Georgia.

Islande de Amerikanske Der, som Europæerne har indtaget, fandt de nogle ubeboede, af de øvrige ere de gamle Indbyggere for en stor Deel enten fordrænt, bortflyttede eller adslagne.

V. Bog

*) De Franske og Spanierne kalde dem Malohine, Der ere 2 store og adskillige smaa.

**) Læren del Sugo, Kette de Feu.

V. Bog

om

Landene i Sydhavet *).

§. I.

3. Sydhavet imellem Asien og Amerika ligger mange Lande, hvoraf nogle for lange siden har været sete af Søfarende; men de ere først i disse senere Aaringer nære undersøgte, og mange flere opdagede, især af Engelse Skibe.

§. 2

§. 3

*) Disse Lande findes nu som den femte Hoveddeel af Norden, og nogle har givet den Navn Kof: Magellanica/ Syd-Indien/ Australien eller Polynisien; men ingen af disse Navne ere endnu veltagne.

De mærkeligste ere:

1. **N. Tahiti**, en sund og behagelig Ø, hvis velkaldte Indbyggere har nogle borgerlige og humane Indretninger.

De ere af Garve eller lidet brunagtige, lide sig nogenlides med Lei, som de selv forfærdige af et Træs Saft (*Morus papyrifera*) og har Pirater eller Jærteier, som have indtil 40 Mand, endstrent Europæerne have først lært dem at kende. De have af Hvid, Cocos og andre Frugter, som de ved Dybslag sømme, af tamme Fugle, Svøm og Hunde. Andet freesøbede Dyr har den ikke. Man har mærket, at dette Folk troer Suelens Udbøllighed, usiklige Gudtanke og en øverste Gud.

Den er opdaget af Capt. Wallis 1767, dog skal den først være funden af Spanieren Quiros 1606.

2. **Selskabs-Øerne**, hvis Indbyggere have Tilbed og nogen Omgang med Oriskakterne, ere opdagede af Capt. Cook 1769.

3. **Nye Zeelande** her **Bassars-Øer**, Indbyggere ere først med Udgang fundet.

4. **Nye Britannien** kaldes fra Nye Øer ved **George's Canal** i **Diss**, **Sanctum Spiritus**, **Charlotte's**, **Wes**, **Nye Hannover**, **Admiralitet's-Øerne** og nogle flere, ere fundne af Capt. Carteret 1767. Dog er Nye Britannien først opdaget i Aare 1700.

5. **Nye Guinea** har brune Indbyggere, og andre Øer, som **Nyfat**. Den er opdaget af Dampier 1699.

6. **Nye**

6. **Nye Holland** eller **Ulimarøa**, et meget stort Land, har brune, vilde, nøgne Indbyggere, som leve af Fiskerie, Jagt og nogle Værelse.

Landet er mange Steder frugtbart, men ubdyret. Adskillige Ryster deraf ere Tid efter anden opdagede, og har saate Navne af **Dienend**, **Tuto**, **Witta-Land**, **Carpentaria** &c. Den østlige Kyst er opdaget 1770 af Cook og kaldte sig **Syd Væde**.

Imellem Nye Guinea og Nye Holland er **Stille Endavour Canal** (**Indvov**) og **Adskillige Øer**.

7. **Nye Zeeland** bestaaer af 2 Øer, som stilles ad ved **Cook's Sund**.

Indbyggere somme i Farve, Sprog og Mellem temmelig lignende med de Tahaitiske. De ikke, have nogle Nøgler, have sig nogenlides, har forskandte **Boepole** og **Kogler** ind til 100 Mand. De adskillige **Stam** mer fore Krig med hinanden, og alle deres **Arbej**. **Metaller** kendte heller ikke disse for Europæernes **Arbej**. **Øerne** har **Tammer**, og af freesøbede Dyr kun **Hunde** og **Reiser**.

Den Land er først af **Abel Tasman** 1642, men ganske omfattet af Cook 1769.

8. **Nye Caledonia**, en stor Ø med mærkelige Indbyggere, er opdaget af Cook 1774. Indbyggere ere i Sprog og alt forskelligt fra de andre De-Øer.

9. **De nye Hebrider** ere og opdaget af Cook 1774. Deriblandt er

Tanna, som har **Wafat**. Indbyggere alle **Meniske-Ride**.

10. **Rong George's Øer** og **Ullingsøe's Øer** (**Disappointment Isles**) ere opdagede af **Commodore Byron** 1765.

11. **Paaste**

11. **Poorte-Øen** (Efter-Øiland) - har fattige Indbyggere. Der vorter Sukker-Rør.

12. **Margaretes Øerne** ere opdagede 1595 af **Mendana**. Spanierne har tilegnet sig dem.

S. 3.

Fra det firtende Hundreetaar af et Sydøst havt blæst besættede af Europæere, saasom af **Magalhaens**, som der findes fra **Nelso** 1519, **Mendana** 1595, **Neivros** 1604, **Le Maire** og **Schouten** 1615, **Tasman** 1642, **La Roche** 1675, **Davis** 1686, **Galley** 1699, **Kogger wein** 1721.

Men de vigtigste Opdagelser og Undersøgelser ere foretagne ved de Engle, som Kongen af Storbritannien har afsendt: under **Byron** 1764, **Wallis** og **Lartovet** 1766, **Cook** 1768 og 1772, og **Kourouant** 1772, **Jamie Cook**, **Clerk** og **Gore**, fra 1776 til 1780. Siden da er der gjort mange andre Opdagelser.

Den franske Konge har og 1765 ladet Sydøst havt undersøge ved **Dougainville** og den engle **Commerçon**.

Regi-

Register.

A.		Bog.	
A	—	Abyla	175. 311
Nabo (Stad)	139. 188	Acadia	345
(Eh)	54	Acapulco	338
Nafisebye	23	Acaminania	250
Nalier	27	Acce	260
Naland	54	Acce	269
Nalborg (Stad)	26	Achaja propriis	256
(Stift)	26	Acheron	244. 249
Nalborghaus	27	Achmedabad	288
Nalin	108	Achin	317
Nalholm	24	Aero-Cerauniske Dierge	249
Nangermanland	53	Aelinum	250
Nar, Aera	193	Aennum	253
Nardals Kobberværk	40	Ada	310
Narhaus (Stad)	27	Adamsbrøe	299
(Stift)	27	Adel	324
Nasels-Lapmark	53	Aden	273
Nastrup	26	Adent (Stad)	257
Narim	269	(Stattholderstah)	
Nahutis Cella	199	Adet	88
Nabeulle	182	Adinhene	269
Abdera	248	Adige	203
Aballium	225	Admiralitetts-Øie	362
Marficum	226	Adria	224
Abderdem Neno	155	Adrianopol	240
Old		Adriatiske Hav	203. 219
Abas	54	Adriatiske	280
Abrazzo Citra}	219	Adriaticen	298
Ultra}		Adria	325
Abus	145	Agathe	191
Abusshøje	279	Agathyril	80
Abydos i Africa	330	Agder	56
i Asien	257	Agem	285
		Agewen	

Agerden	38	Aleppo	262
Aggershus (Amt)	37	Aleria	227
(Festning)	38	Alessandria della Puglia	207
(Stift)	37	Alessio	244
Ahalafte	258	Aleutiske Der	73. 304
Anano	218	Alexandrette	262
Agira	285	Alexandria	330
Agrom	234	_____ i Egypten	308
Argentum	226	_____ i Sydien	291
Arenabød	32	_____ Kata tison	262
Accio, Ajazzo	223	_____ Troas	266
Ajan	324	Affheim	56
Aidin	257	Aaerue	163
Aiguillen	185	Aagter	314
Ailah	273	Aaheden	28
Aize	189	Aicante	173
Aisch	192	Ailingaas	51
Aix i Frankrige	183	Aiknaar	138
_____ i Italien	209	Aller	117. 124
Aix la Chapelle	117	Alligantiske Bierge	337
Akaba	273	Ameria	172
Akerman	243	Aip	195
Akir]	320	Aipette	293
Akra]	_____	Alpheus	259
Alania	227	Aspurgas	172
Alaya	174	Alé	25. 39
Alba Carolina	233	Alface	199
_____ Græca	241	Alfir (Provinds)	313
_____ Julia	233. 243	(Stad)	314
_____ Longa	225	Alcaille Bierge	296
Pompeja	224	Alte-Mark	120
Regalis	231	Altena	115
Albania	271	Altenburg	122
Albanten	211. 244	Altona	32
Albany	243	Altorf	197
Albiza	192	Aluta	239
Allison	158	Amager	21
Albis	88	Amalfi	219
Alceta	169	Amoia	258
Alcantara	171	Amolis	113
Alberny	150	Amstris	266
Alantejo	163	Amazon-Floden	348

Amberg

Amberg	105	Angelo	224
Ambiani	182	Angerburg	83
Ambeita	301	Angermannia	_____
Ambon	302	Angermanland	53
Amboy	343	Angers	187
Ambracia	249	Anglesen	154
Ambrun	183	Angela	321
Ameland	139	Angra	256
Ameria	225	Angouleme	_____
America Nord	336	Angoumets	185
_____ Syds	348	Angra	164
Amersfoort	139	Anquilla	357
Aniens	182	Anhalt	123
Amisus	266	Anholt	128
Ammonitis	269	Anjugo	288
Amergus	247	Anjen	187
Amphilochicum	250	Anisa	291
Amphipolis	249	Anisus	98
Anron	29	Annapolis	343
Amsteladamum	_____	Anney	206
Amsterdam	137	Anuchen	328
Anur	294	Ansbach	201
Anycle	250	Ancafi	262
Anastorium	_____	Antemantunum	182
Anadriske Der	73	Antibes	184
Anadoli	256	Anticyr	249
Anagnis	225	Antioaa	357
Anas	166	Antiller	356
Anasum	91	Antiochia	242
Anclan	121	_____ Epidaphnes	267
Ancona	215	_____ Myzdonig	269
Ancona	225	_____ ad Pifidom	266
Ancyra	256. 266	Ancipars	247
Andalusia	171	Antipolis	184. 191
Andam	375	Antiquaria	_____
Andamaniske-Der	300	Antiquera	172
Andecavi	18	Aquum	225
Andes	348	Ansbach	244
Andretium	211	St. Antonio	328
Andronossiske-Der	73	Antwerpen	94
Andros	247. 251	Antwerfbov	21
Angela	30	Anxanum	225

Kofte

Kofa	206	Araxis	61
Kpalafiffe Bierge	337	Arbela	269
Apamea i Phrygien	266	Arcadia i Egypten	330
— i Syrien	267	— i Deloponefus	250
Apenninifke Bierge	203	Archangel (Bye)	65
Apennade (Amt)	29	— (Gouvernement)	
— (Bye)	30	Archangelopolis	
Aphrodisias	265	Archaeopolis	271
Apollonia i Myrien	249	Arcot	286
— i Lybien	331	Arctopolis	123
Aponarmie	246	Ardea	225
Appenzel (Canton)	199	El Arde	276
— (Stad)	199	Arinate	184
Apulia	218	Artemberg (Kyrstendom)	99
Apulia	226	— (Stad)	
Apulum	235	Arrendal	40
Apyambo	320	Arrensberg	98
Aquila	219	Arceopita	351
Aquincum	230	Arctifala	249
Aquis granum	117	Arce	184
Aquitania	192	Argin	108
Aque Flavie	176	Argentina	190
— Helvetica	199	Argentortum	
— Pannonica	91	Argel eller Argos	259
— Sextia	183	Argolis	
— Solis	149	Arguin	316
Arabia Deserta	276	Aransfte Solo Vark	72
— Emporium	275, 276	Aria	281
— Felix	276	Arica i England	150
— Petra		Arica i Amerika	351
Arabien	272	Arminum	216, 225
Arabifke Hav	254	Arctipelagus	238
Arabie	263	Arctida	244
Arachofia	281	Ardes	184
Aradus	262, 267	Armenia	271
Aragon	172	— minor	267
Arals	313	Armenien	262, 269
Aral-Seen	296	Armoricus Tractus	191
Aranjuez	169	Arena	247
Ararus	239	Arnhem	136
Arat	196	Arno	203
Aravia		Arnsfode	123

Arnus

Arnus	203	Affens (Stad)	24
Arola	193	Affrica	269
Aromatum Prom.	324	Affec Abad	279
Arpi	225	Afforge	179
Arpinum		Affafan (Bye)	71
Arrahona	235	— (Gouvernement)	
Arshania	231	Affurias	170
Arulan	290	Ategnum	226
Arvan	155	Athamania	249
Arvas	188	Athene	245, 249
Arvanocerta	269	Athefis	203
Arsenarcum Prom.	318	Athinaif	245
Arfinoe	339	Athlone	157
Art	197	Athos	244, 249
Artabrum	170	Atlas	312, 331
Araxata	269	Atrebatz	188
Artoid	188	Atrija	300
Aruba	358	Attolia	266
Arnubel	148	Attica	249
Arceprindfens Eyland	45	Auch	185
Arze	263	Andemaropolis	188
Arzalon	260	Aufidena	225
Ascension	328	Augsburg (Hoyftift)	106
Affaffenburg	97	— (Stad)	108
Arbod	268	Augusta i Frankrige	189
Afferbiflan	279	— i Tydfland	133
Arbard	73	— Dacorum	235
Affley	344	— Emerita	171, 175
Arb	256	— Pratoria	206
— minor	265	— Scythorum	181
Affante	320	— Taurinorum	206
Affatiffa Tyrkie	255	— Treverorum	97
— Der	299	— Vendelicorum	108
Ardo	171	Augustenberg	31
Affem	290	St. Augustin	339
Affalon	268	Augustobona	182
Affos	67	Augustodunum	183
Affoffe Hav	62	Augustonemetum	188
Agalathas	211	Augustorinum	
Afferg	106	Aulis	249
Asperus	211	Aunis	183
Affens (Amt)	23	Auranis	269

Aa

Aaravia

Acararia	—	233	Banc	—	307
Acarasio	—	183	Bab el Mandeb	254.	306
Arces Cherfonefus	—	291	Babylon	—	269
Argentum	—	104	Babylonien]	—	269
Aureliani	—	187	Bacia	—	298
Aurgi	—	172	Badasos	—	171
Ruschwitz	—	77	Baden i Slesvicien	—	199
Asai	—	185	— i Østerrige	—	91
Aufonia	—	224	Baskischeret	—	67
Nassfob	—	56	Badshan	—	303
Australien	—	361	Baffins Bugt	44.	316
Austrasien	—	192	Bagdad	—	264
Austria	—	91	Bahagar	—	285
Austria Augusta	—	170	Bahama	—	356
Aucissiodorum	—	183	Bahama-Verne eller de	—	356
Autricum	—	187	— Encliste	—	—
Auran	—	183	Bahrein	—	275
Auvergne	—	188	Bahia	—	353
Auverre	—	183	Bahus eller Bahus (Bahn)	—	51
Auxumis	—	331	— (Festning)	—	—
Ava	—	290	Baikal	—	73
Avaricum Bituriges	187.	192	Baje	—	225
Avenio	—	191. 216	Bajona	—	170
Aventinus	—	225	Balachna	—	66
Averni	—	188	Balambangan	—	301
Averno	—	218	Baldovia	—	351
Avignon (Landskab)	—	216	Baldores	—	—
— (Stad)	—	184	Baleariske Der]	—	173
Avila	—	170	Balk	—	297
— (Provinds)	—	169	Balkan	—	240
Axius	—	249	Balthia	—	55
Ay	—	301	Basthise Havn	—	64
Azeres	—	—	Batavia	—	67
Azoriske Der]	—	154	Bamberg (Hoystift)	—	100
			— (Stad)	—	—
			Bambuf	—	326
			Banda	—	302
			Bangei	—	301
			Banjaluca	—	241
			Bankof	—	296
			Bantam	—	301
			Bat	—	79
					Barampur

B.

Bahampur	—	287	Beaufort	—	344
Bairam-Tala	—	296	Beauvais	—	181
Bairados	—	357	Bedford (Shire)	—	180
Bairaritt	—	311	— (Stad)	—	—
Bairades	—	357	Bednor	—	286
Bairby	—	118	Bedley	—	120
Bairfa (Stad)]	—	316	Beherni	—	315
— (Der)	—	—	Behur	—	287
Barcelona	—	173	Beja	—	163
Batcelor	—	286	Beilstein	—	99
Batino	—	173	Beira	—	162
Bati	—	219	Beirut	—	201
Batum	—	219. 226	Beit el Fatih	—	275
Bat le Duc]	—	190	Beilert	—	199
Bate	—	—	Belgium	—	202
Batfalli	—	318	Belgrad	—	241
Bathelent	—	357	Bellacor	—	287
Battenstein	—	83	Belleng	—	—
Battiz	—	308	Bellingona]	—	200
Basel (Bispedomme)	—	116	Bellocet	—	181
— (Caneon)	—	198	Bellad el Ojarid	—	315
— (Stad)	—	198	Belagores	—	68
Batloa	—	198	Be le, der lille]	—	19
Batlicata	—	218	— der store]	—	—
Batra	—	284	Belares	—	287
Batraz	—	86	Belcolen	—	300
Bastia	—	223	Bender	—	243
Bastogne	—	—	Bender abbas	—	279
Bastonaum]	—	95	Benderrigt	—	279
Batonga	—	269	Benevento	—	216
Batavia	—	301	Beneventum	—	216. 226
Batavodorum	—	—	Bengal	—	217
Batavorum infusa]	—	192	Bengaliske-Havbugt	—	216
Bath	—	149	Bengala	—	211
— i America	—	344	Benghase	—	316
Batcalo	—	299	Berlin	—	310
Barte	—	323	Bertheim	—	116
Baktun	—	258	Berat	—	285
Bakun	—	104	Berchtesgaden	—	103
Bakonne	—	185	Berence i Cyrenica	—	331
Baireuth eller Baireuth	101	—	— i Egypten	—	330
Bairu	—	185	— i Ethiopia	—	331

Berg	115	Bevern	436
Bergamasca	210	Biafara	379
Bergamo	210	Bialograd	243
Bergar (Stad)		Bialmaland	73
(Eist)		Biberach	108
Bergenhuntz Amt, Noedde	40	Biel	292
Eandee		Bielsee	192
Bergen op Zoom (Marf		Bielefeld	115
arckfab)	141	Bieleff	78
(Stad)	140	Bilbao	742
Bergomum	211	Bipontum	191
Bergue	189	Bie	262
Berkshire	150	Bieca	371
Berlin	120	Biri Glaspufterie	32
Bermudas	356	Bilaja	74
Bern (Canton)		Biserta	318
(Stad)	196	Bithynia	266
Bernburg	123	Bitneberg	54
Bernhardeberg	201	Blagwater	157
Bernu (Kongerige)		Blafier	39
(Stad)	325	Blankenburg (Aufend)	126
Beroen i Macedonien	248	(Stad)	
i Spelen	267	Blifing	52
i Thracien	248	Blutheim	192
Berry	187	Blais	187
Berzaba	268	Blafsberg	241
Berwick	153	Bochnia	234
Berytus	261	Boden-See	192
Bejancon	199	Boetia	242
Bejarablen	243	Boetis	166
Belonium	190	Boe	74
Belhabara	269	Bojenfe	241
Bethania		Bohus	238
Bichel	268	Bojpe	25
Biblehem	266	Bohemia	129
Bethphage	268	Boebelle	182
Bethsaida	269	Bois le Duc	140
Bethsan	268	Bojodorum	133
Bethune	189	Bojerium prom.	148
Bevoland (Noed		Bollenz	200
Zuid)	139	Bologna	215
Beverlen	152	Bolognese	

Bologna

Bolonia	216	Bourdeaur	185
Boloword	139	Bourg	183
Bolzano	93	Bourges	187
Bombay	288	Bourgogne	183
Bona	314	Bovina	235
Bonaire	358	Bozen	93
Bonavista	328	Bozra	276
Bondorf	107	Brabant	94
Bonifacio (Stad)	223	140	
(Eund)	222	Bracena	162
Bonn	98	Brackaw	78
Bonna	192	Braga	162
Bononia i Frankrige	182	Braganza	163
i Italien	224	Bragnas	38
i Tyfiet	240	Brakeftad	34
Bona Fortunata Infula	304	Braketrolleberg	24
Bopfingen	108	Brailov	232
Bordeshelm	32	Bramftadt	32
Bordfal	271	Brandenburg	120
Bordoci	43	Braslien	352
Borghelm	30	Braslaw	79
Borgo	224	Bretislawia	78
Borgundaland		Bratsberg	37
Borgundarholm	57	39	
Borneo	361	Bransberg	84
Bornholm	23	Brava	328
Boryllhenes	61. 74.	328	
Bosa	222	Bretanoc (Chire)	
Bohna Seroj		(Stad)	154
Bohnen	241	Breda	141
Bosporns	73	Bregentved	22
Cimbricus	67	Brega	130
Tracicus	238	Breide-Fiordur	43
Boston i America	342	Breiteneck	105
i England	150	Deemen (Hertugdum)	125
Botaiffe Dugt	46	(Nigoflab)	128
Bouillon	189	Stemgarten	199
Boulogne		Brescia	210
Boulois	182	Breslau	130
Bourbon	329	Bressano	250
Bourbonois	188	Bressanone	93
		Brest	186
		Brestia Cajavie	76
		Bretagne	186
		Brevig	39

A 3

Breslach

Breslach	93	Brestz (Beyroodstaf)	76
Brezenheim	112	Bramschro	91
Brie (Provinz)	182	Bubastus	330
— (Stadt)	181	Bucephala	291
Brieg	130	Buchau	128
Briel	138	Buchingham	146
Brieger-See	192	Buchorn	128
Brigantia	153	Budissa eller Bauken	132
Brigantium	176	Budissa eller Buzig	324
Brilon	98	Buenos Aires	352
Bristol	149	Buenretiro	469
Britannia		Bukarest	242
— Barbare	158	Bukerig	
— Minor	159	Bukharja	297
— Prima		Bulgwin	234
— Romana	158	Bulgarien	240
— Secunda	153	Burdigala	185, 192
Brixen	93	Buren	136
Brixia	219	Burgberf	196
Brixium	93	Burgos (Provinz)	
Brivates Portus	186, 191	— (Stadt)	169
Bromberg	86	Burgund	190
Bromnacum	153	Barlinton	345
Bruchsal	109	Buro	302
Bruch	196	Bursa	257
Bruckerus	124	Busserub	37
Brugge		Büte	165
Brugz	95	Butrinto	211
Brundalium	226	Buzoro	107
Brünn	140	Byblus	207
Brunnen	197	Byzantium	331
Brunette	206	Byzantium	239, 248
Brunsvig eller Dyann		Barumä Jernværk	39
— Schveja	126	Batica	175
Brunsvig Lüneborgske		Basting	38
— Lande	124	Bäheim	129
Brunntut		Berglun	26
Brunntut	110		
Brüssel			
Bruxella	24		
Buzese (Lissauffe Rusland)	79		
— (Stadt i Lufavien)	76		

E.

Laharda	298
Lahardiske Landz	297
Cabillo	

Cabillonum	183	Cambray	189
Cabo Blanco	316	Cambria	193
— Corso	320	Cambridge i America	342
— da Carvoetro		— (Shire)	
— de Santa Maria	164	— (Stadt)	152
— San Vincente		Caminicus	78
— Verde	318, 327	Cammin	122
Cachao		Campagna di Roma	215
Cachao)	319	Campania	225
Cadix	171	Campesche	339
Cadmea	249	Campi	224
Cadytis	268	Cana	269
Caerdyff		Canada	345
Caernarthen (Shire)		Canadiske Der	355
— (Stadt)	154	Cananor	
Caernarvon		Canary	286
Cagliari, Calari	222	Canaria	
Cairo	308	Canariske Der	327
Cajenne	353	Candia (Stadt)	
Cajeta	218	— (De)	246
Calabria	226	Canea	
Calais	182	Capua	226
Calaris	222, 227	Canopus	330
Calcutta	287	Cantabrigia	153
Calenberg	125	Cantana	226
California	336, 339	Canterbury	
Callao	350	Canuaria	
Callé	162	Cap Breton	353
la Calle	314	— Coast	320
Callipolis i Statten	219, 226	— Jeancois	356
— i Thracien	248	— Staden	322
Callische	269	Capernaum	269
Callista	246	Capitanaea	218
Castar	51, 57	Capitolinus	225
Calpe	171, 175	Capo di Cagliari	222
Calvi	223	— d'Albia	211
Calydon	250	— di Logodoti	222
Calypos De	226	Carpathia	267
Camalodunum	148, 158	Capren	
Cambaracum	189	Capri	
Cambodunum	108, 133	Capri	331
Camberium	226	Capra	218
		Capua	

A a 4

Cayna	225	Cassuben	122
Caput bonæ Spei	322	Castellin	249
Carabische Dør	357	Castell	102
Caranja	288	Castello di St. Angelo	215
Cardigan	154	Castellone	252
Caria	265	Castellone Nuovo	271
Carleby, gamle	54	Castellum Morrinorum	189
Carleby, nye	54	Castiglione	209
Carlisle	153	Castilla, gammel	169
Carlouis	233	Castilla, nye	169
Carlskamm	52	Castro (i Aften)	255
Carlskrona	52	Castro (Castell)	246
Carlstad	51	Castro (Hertugdøm)	215
Carlsten	51	Castulo	175
Carmania	280. 281	Catabathmus magnus	330
Carrael (Bjerg)	260. 269	Catskunnun	182
Carrael (Stad)	268	Catalunna	173
Carnatic	286. 287	Catana	221
Carnia	92	Catania	221
Carniola	92	Cataractæ Donabii	241
Carnuntum	235	St. Catharina	353
Carnutes	187	Catharinenburg	72
Carodunum	77	Catharinostav (Gouvern.)	67
Carolina, Nord)	344	Catharinostav (Stad)	67
Carolina, Syd)	344	Caterlagh	157
Carolinense	303	Cat-Jöland	356
Carpentaria	363	Caucasien	68
Carra	269	Caucasus	255. 297
Carthago	331	Canton	225
Carthago nova	172. 176	Caystrus	266
Cartagena i America	350	Ceballonia	212
Cartagena i Spanien	172	Cesalonia	212
Carybdia	220	Ceylon	299
Casale	207	Celane	266
Casbin	279	Celebes	301
Caspiske Hav	254	Celle	125
Caspiske Poste	281	Celtica	191
Cassel i Frankrige	189	Cenchrea	250
Cassel i Tyskland)	110	Cenoman	187
Castelle	110	Centum-celæ	215
Castlope	249	Ceos	247
Castiterides	198	Cephalonia	251

Ceram

Ceram	302	Chesapeat (Havbugt)	343
Carolinus	266	Cheshire)	151
Cerigo	246	Chester)	151
Cervia)	216	Chesapeake i America	343
Cesena)	216	Chichester	148
Centa	313	Chili	349. 351
Chablaid	205	Chiloe	351
Chalcidion	257. 266	Chimera	266
Chalms	251	Chimborasso	348
Chaldaen	269	China	293
Cholon	183	Chinesiske Tartarie	294
Chalons	182	Chius	259
Chalybon	262. 267	Chiva	297
Chambery	206	Chokonavago	347
Chamo	296	Chorazin	269
Champagne	182	Chosim	242
Chimonia	249	Christburg	85
Charan	269	Christiana (Stad)	37
Charance	185	Christiana (Stift)	37
Charfov (Gouvernement)	69	Christians (Amt)	37
Charfov (Stad)	69	Christiansberg i Africa	320
Charlemont i Frankrige	189	Christiansberg i Danmark	21
Charlemont i Irland	157	Christiansdal	25
Charlestown, Carlstad	344	Christiansfield	41
Charlottenborg	21	Christianshaab	44
Charlottenlund	22	Christianshavn	21
Charlottes Dør	362	Christiansholm	25
Chactres	187	Christianssand eller Medes- sand (Amt)	39
Chateau-Chierry)	181	Christianssand (By)	40
Chaumont	181	Christianssand (Stift)	39
Chelan (Provinds)	78	Christiansstad	52
Chelan (Stad)	78	Christianssteen	41
Chelsea	148	Christiansstad	358
Cherbourg	186	Christiansstund	41
Cheronea	249	Christiansstæde	25
Cherroneus	246	Christiansvø	23
Cherso	211	Christinosfad	54
Cherson	73	St. Christoph	357
Cherson, gammel	67	Chionus	74. 81
Cherson, nye	68	Chir	201
Cher-soresus Cimbeia	58	Chirkrebsen	118
Cher-soresus Taurica	67. 73	Churmain	118

A 5

Churmainzische Lande	96	Caemis	250
Churniark	100	Caidas	265
Churfürstliche Lande	118	Eoblenz	99
Cibiniam	232	Eoburg (Fürstenthum)	122
Cielesria	148	(Stad)	
Cirigona	38	Cocylus	249
Cilicia Compositis eller		Codanonia	55
Hauria	266	Coele Syria	267
Trachea	257	Coessfeld	114
Cinacra	339	Coimbetter	286
Circeji	225	Coimbra	162
Cirentis cis-Danubianus	230	Coitno	247
(trans-Danubianus)		Colabria citra	218
cis-Tibiscanus	231	ultra	219
Cirta	314, 331	Colberg	122
Cismar	32	Colchester	148
la Cite	181	Colchis	271
Citheron	249	Colimbrina	162
Citium	258	Colmar	190
Citron	249	Colonia Agrippiana	98, 192
Citta de Castello	219	Patricia	172
nova	223	Trojana	192
vittoriosa	224	Colonia del Sacramento	352
Ciudad Real	169	Colophon	
Ciudadella	173	Colosse	266
Civita di Chieti eller Teul	219	Colubrazia	174
Vesbia	215	Colari	247
Civitas Nemeturum	109	Comagena	267
aequeprum	183	Comaria	284
Clagenfurt	92	Comino	204
Clanum	151	Comorische Oer	329
Clausenburg	233	Compturum	169
Claußthal	106	Compostella	179
Clazomene	266	Compsa	219, 223
Clermont	188	Comraght eller Comraught	157
Cleve (Hertogdom)		Conception	351
(Stad)	115	Concordia	309
Cliffa	211	Condate	186
Clivia	185	Conde	188
Clunia	176	Condivictum	186
Clustum	225	Confinencia	97
Clude	153	Congo	320, 321

Conim-

Conimbriga	162, 175	Corunna	170
Conneticut (Nob)	340	Corvo	217
(Provinz)	342	Corvo	164
Conradsborg (Africa)	320	Cos	210
Danmark	22	Costans (Bispedom)	106
Consentia	226	(Stad)	
Constantia	93, 191	Costub	93
Constantina	314	Costura	133
Constantino	331	Costen	179
Constantinapel	939	Costhin	289
Constantinopolis	239, 248	Cotbyora	266
Conti	182	Coventry	154
Coiza	219	Cracovia	77
Coofs Sund	263	Crania	269
Cooper (Nob)	344	Crefeld	116
(De)	356	Cryma	211
Coptos	239	Cremasto	210
Coquimbo	351	Crymona	208
Corbach	112	Crois	212
Corcyra	251	Crey en Valois	181
Cordiveras	348	Croca	246, 291
Cordeova (Kongerige)		Croffa	249
(Stad)	172	Croatien	234, 241
Cordeuba	172, 175	Croisic	186
Corinium	226	St. Crois eller Crus	358
Corfu	211	Croymaerie	156
Corinth	245	Croonhagen	32
Corinthische Muec	250	Crotonc	224
Lange	245	Crotyphon	269
Corintbus	245, 250	Cuba	356
Corinzia	250	Cubagua	348
Corioli	225	Cuban	297
Corke	157	Cudelus	287
Corvells Münster	117	Cuenca (Provinz)	
Corvwall	149	(Stad)	169
Coromandel	284, 287	Cuzco	321
Coron	245	Cuxaven	76
Corone	250	Cuhn (Provinz)	
Coetica	222	(Stad)	81
Coetica Cyros	226	Culmbach (Fürstenthum)	
Coelyra	211	(Stad)	104
Coete	223	Cune i Aften	166

Cune

Cambr i Italien	223	Edin (Erststift)	98
Camanten	232	(Stad)	98 117
Camberland	153		
Camen	350		
Camotia	149	Dachlat	310
Carosao	357. 358	Dachstul	112
Carex	223	Dacia	235. 248
Cyria Rhetorum	201	Dafar	275
Carische Hav	81	Dahome	320
Carland	80	Dalarn	30
Casco		Dal-Elden	46
Cyclades	351	Dalia, Dalcarlia	50
Cydnus	266	Dalmatia	235
Cydonia	246. 251	Dalmatien (Tyrliff)	241
Cyllene (Arcadia)		(Ungeliff)	211
--- i Blis	250	Damascus	259. 267
Cyparissa		Damast	259
Cypern	258	Damiat	308
Cyprus	258. 267	Danapris	61. 74. 239
Cyrennia		Danastis	74. 238
Cyrene	331	Dansberg	288
Cyzichata	298	Danubius	87
Cyzicoburg	97	Danzig	85
Cyrenus	226	Dardus	318
Cyropolis	298	Dardanellerne	240
Cyta	271	Dardania	248
Cythera	246. 251	Darmstadt	111
Cythus	247	Darnis	331
Czenstochowa	77	Daventria	140
Czernowicz	234	St. David (et Scti)	287
Caelius		(en Stad)	
Cere	225	(in De)	356
Cæhren i Afrika	331	David's Stræde	336
ad Argæum	267	Dainia	226
Augusta	172. 176	Dauphine	183
Cappadocia	258	Deal	148
i England	150	Debeczen	232
Philippi	269	Decan	284. 285
Sannaria	268	Decapolis	256
Cæsarionis	331	Decia	116
Cæsarodanum	187	Deir et Kammer	261
Cæsiromagus	181. 192	Delavare (Stad)	340
		Delavare	

Delavare (Landskab)	343	Diocæsarea	258
Deft	187	Diocoridis Insula	278
Deffau	140	Difo	44. 46
Defti	244	Difo Bugten	48
Delli	285	Dimarset	32
Dellingen	106	Diope	182
Delmenhorst (Grevskab)	114	Divodurum	189
(Stad)		Dix	289
Delminium	235	Queer eller Dnipec	61. 68
Delos	251		74. 239
Delphi	249	Dixster	74. 238
Delta	220	Dixson	76
Demarary	354	Dixson	249
Demetrias	269	Dixburg	134
Demir kapi	241	Dongerland	134
Demmin	121	Dolopia	249
Denbigh (Shire)		Dombes	283
(Stad)	154	Dombovis	242
Dendormonde	95	Dombous	86
Denbo	267	St. Domingo	319. 356
Derbend	280	Dominica	357
Derby, Derby (Shire)		St. Dominis Fiorentino	212
(Stad)	151	Veneto	210
Derna	310	Don	61
Derthmouth	149	Dorian 87. 105. 228	238
Desola	120	Donauschingen	107
Desrade	357	Dontaster	152
Desau	123	Doornic	95
Desa	151	Dorchester	140
Desenter	140	Dordracum, Dordrechtlin	137
Devonshire	140	Doris	259
Diarbek (Gouvernement)	263	Derfet	140
(Stad)	264	Dortrecht, Doet	137
Dibfete	258	Dortmynd	112
Diemens Land	363	Douay	189
Dieppe	186	Ducro	166
Dij	116	Douglas (i England)	154
Dijon	183	(i Skotland)	155
Dikemarts Jernverk	39	Douro	160
Dillenburg	116	Dover	242
Dindigul	286	Douctabad	287. 236
Dinkelsbuhl	108	Dover Field	34
		Dover	

Dorver)		Durocorbrum	182. 192
Dorons)	148	Durbltorus	240
Dramens Fiord	35	Durbvornum	148. 158
Dranmen	32	Düsseldorf	115
Draugiana	281	Dvellingum	167
Drafs	279	Dvitha	61
Draht)		Dyrrekschidm	244. 249
Drausus)	238	Dzede Had	259. 268
Dreholm	41		
Dreitse	140		
Drepanum	221		
Dresden	119		
Dronningborg	27		
Drotningholm	49		
Drobal	39		
Dscheloto	363		
Dschire	263		
Dschida	274		
Dschirfe	308		
Dschibul	275		
Däcum	189		
Däblin	157		
Däbris	158		
Dicatus Montensis	115		
Ducholm	26		
Düero	166		
Dulveland	139		
Dulcigno	244		
Dulubarten	155		
Dominikaner prom.	149		
Dura	61. 67		
les Dunas	14		
Dustfeis	155		
Dütterque, Dünkerfeld	189		
Durachium			
Durazzo, Duradsch	244		
Durhan (Stadt)			
(Ehre)	150		
Darius	169		
Dürlach	107		
Darnovária	149		
Draobrivis	148		

Ehrenbreit-

Ehrenbreitstein	97	Enden	116
Ehrenfels	105	Enella	267
Eichsfeld	97	Emmans	268
Eichstett (Konst.)		Emmeram	104
(Stadt)	100	Emporia i Africa	331
Eider-Strömen	25. 31	— i Spanien	176
Eidsfoss Jernverk	39	Ennabour Canal	363
Eindhoven	141	Endor	268
Einsideln	197	Enigaddi	268
Einsidelsberg	24	Engelberg	200
Eisack	93	Engelholm	52
Eisenach (Kurfürstent.)		Engelsborg	245
(Stadt)	122	Engia	247
Eistredal	56	Enkhuisen	138
Ekersörde	30	Enna	226
Ekrön	268	Entre Douro e Minho	162
Elath	273. 276	Eus (Flod)	99
Elba	214	(Stadt)	61
Elbe	124	Eolia	266
Elben	88	Eperies	232
Elbing (Flod)		Ephesus	266
(Stadt)	85	Epidaurus	244. 249
(See)	83	Epidaurus i Dalmatien	235
Elephanta	288	— paä Korea	245. 250
Elephantine	330	Epirus	244. 249
Eleusis	249	Eraf, Arabisk	264
Eliberis	175	— Persisk	278
Elis	250	Erbach	102
El Isch	264	Erenitage	22
Elmina	320	Eretia	251
Elmo	223	Erfordia)	
Elsas	190	Erfurt)	97
Elvängen	105	Eridanus	203
Elvas	163	Erte	240
Elvén	88	Erivan	270
Elversfeld	115	Erlang	101
Elusa	192	Ermland	64
Elvisse Marke	218	Erzbad	262
Elsternes Land	296	Erymanthus (Berg)	250
Emathia)	248	(Flod)	250
Embro	247	Eryx	221. 226
Embs	113	Eschallens	

Eschallens	209	Famaugusta	258
Escorial	169	Fänge	292
Estimo	247	Fayum Valturna	213
Estlinen	198	Fazo	163
Esquilinus	223	— dt. Masina	220
Esras	265	Fars eller Fariskan	279
Essek	233	Farvel	48
Essen	117	Faventia	216
Esfer	148	Fahj	164
Essequibo	354	Fara-Fjordur	49
Estambes	181	Fellina	216, 224
Etbirotis	249	Fenningia	53
Estland	64	Fennonia	53
Estremadura i Portugal	162	Reperen	29, 30
— i Spanien	171	Reynambuco	353
Etremoz	163	Fernando del Va	328
Evania	225	Ferrara (Hertugdum)	216
Evisk	203	— (Stad)	218
Euboea	247, 251	Ferro	327
Euphrat, (Zeat)	238	Ferrol	172
Euphrates	238	Fes (Proviuds)	313
Eurippus	247	— (Stad)	313
Eurötis	250	Fida	300
St. Eustachius	358	Fidene	225
Eucin	128	Fidentia	224
Evota	163	Fiske-fjeld	341
Exarchatus	226	Fuale	213
Exeter	149	Finisterra	170
Exiongeber	270	Finland	53
		Finlandia	53
		Finmark	53
		— Amt	44
		Finke Bugt	46
		Firenza	214
		San Fiorenzo	223
		FisFernaesser	45
		Fiume	192
		Fien	257
		Fjeldstræk	27
		Flandern	95, 141, 189
		Flavia cesariensis	158
		Flekketford	340
		Flekkere	

S.

Flekkere eller Frederichs-		Friaul i Tydskland	27
— holm	40	Frederichsberg	22
Flekeborg (Amt)	29	Frederichsberg (Amt)	20
— (Bye)	39	— (Stad)	22
Flut	154	Frederichsburg	83
Florenz, Florentia	214	Frederichshaab	45
Flores	164	Frederichshals	38
Florida, Vest)		Frederichshavn	21
— (By)	339	Frederichsmünde	39
Flore (Gouvernement)		Frederichsnager	287
— (Stad)	185	Frederichstad i America	358
Foldalens Kæbberverk	39	— i Danmark	39
Fontainebleau	189	— i Norge	39
Forenede Stater af Nord-		Frederichssteen	39
— America	340	Frederichsund	23
Formosa	294	Frederichsvern	38
Fort Louis	190	Frederichs Verne	299
Forum Julii	184	Fredericia	28
Fossigny	206	Friedberg	113
Fossam Fermeek	39	Friedberg	121
France Comte	190	Friedenstein	123
Franconia	99	Friesland	159
Francer	139	Frische Haas	81
Franken	100	Friha	139
Frankentland		Friisenberg	28
Frankenthal	99	Fromenteva	
Frankfurt am-Main	113	Fruentaria	174
— an der Oder	120	Frydensund	22
Frauenburg	84	Fuego	328
Frauenfeld	199	Fuente Rabja	274
Fredensborg i Africa	320	Fuertaventura	327
— i Danmark	22	Fuggerke Lande	107
Frenus	184	Fulda (Flod)	88
Fretam Herculeam	175	— (Havslise)	
— Siciliam	220	— (Stad)	110
Freyberg i Helvetien	198	Funchal	164
— i Tydskland	119	Furke	201
Freyburg (Canton)	198	Fyen	23
— i Helvetien	198	Fyrisbergiske Lande	107
— i Tydskland	93	Fysabad	289
Freyling (Havslise)		Fyger	25
— (Stad)	103	Fyfund-Eern	35
Friaul i Italien	210		

Ramse	—	25	Garonna	—	179
Rarogone	—	42	Gascogne	—	185
Rosjan	—	316	Waster	—	189
Roor	—	29	Wath	—	268
			Gerichte Dierge	—	184
			Gaugamela	—	269
			Frankonitis	—	269
			Gaploz	—	224
Gadara	—	269	Gaza	—	260, 268
Gadebusch	—	127	Gaza	—	260
Gadir eller Gades	171.	176	Gedrosia	—	281
Gatta	—	218	Gesse	—	281
Galam	—	318	Gegenbach	—	281
Gafara	—	240	Gelderland	—	281
Galatia	—	266			
Galarisch	—	242	Preuss	—	281
Galconda (Landst.)	—	285	Osterrich	—	281
Galconda (Stad)	—	285	Geldern	—	281
Gallia	—	268	Geldrie	—	281
St. Gallen	—	200	Geloni	—	281
Gallia	—	252, 205	Gemund	—	108
— Belgica	—	142	Gemaborn	—	187, 191
— Bracata	—	191	Generalkriegs-Landent	—	146
— Cis-alpina	191.	224	Geneva	—	262
— Lugdunensis	—	191	Genuevois	—	262
— Narbonensis	—	191	Geuf eller Genvoe	—	202
Gallicia	—	170	Genfer See	—	193
Galicien	—	234	Genova (Republ)	—	212
Gallipoli	—	219, 240	— (Stad)	—	212
Gallipolis	—	240	Genoese	—	252
Galloway, Gallive	—	157	Gent	—	25
Gambia	—	318	Geina	—	224, 224
Gambon	—	279	St. Georg paa Bermudas	—	356
Gambá	—	299	— Indien	—	287
Gand	—	95	Georgia i Islandet	—	360
Gandavum	—	95	— Nord-America	—	344
Gandolfo	—	215	Georgien	—	276
Ganges	—	282	St. Geerat della Mina	—	320
Ganjam	—	287	Georgs-Lahal	—	362
Gardarife	—	73	Georgs-Per	—	363
Garde	—	45	Gera	—	124
Garifun	—	268	Gergera	—	269
Garonne	—	177	Gergoria	—	192

Et. Ger.

St. Germain en Laye	182	Gnosus	—	251	
Germannia	—	132, 142	Goa	—	289
Germantown	—	343	Gobi	—	296
Gersau	—	200	Goddavn	—	44
Historicum	—	182, 192	Goeree	—	138
Gerania	—	53	Goes	—	139
Ghadames	—	326	Gjiconda	—	287
Gharian	—	316	Gelper	—	73
Ghasir	—	261	Genera	—	327
Ghatau	—	286	Gendär	—	310
Ghoangho	—	293	Gedwins Sandbaner	—	148
Giben	—	268	Gordium	—	268
Gibeon	—	268	Gedweisse Fildstraka	—	269
Gibraltar	—	171	Goede	—	319
Giene	—	172	Gorin	—	92
Gjergjevo	—	242	Gortynia	—	251
Gieschenhagen	—	32	Gortys	—	250
Giesler	—	111	Gibz	—	92
Gietricia	—	52	Goblar	—	128
Gistad	—	269	Gedvort	—	150
Gileaditis	—	269	Gochaab	—	44
Gilgat	—	268	Got-Haab Förlora	—	322
Gillebel	—	39	Gocha (Festland)	—	122
Ginsen	—	108	— (Stad)	—	122
Gierstland	—	52	Goffhards Bierg	—	197
Glaanen	—	34	Gochendock, Gochehorg	—	51
Glachau	—	119	Gochiffe Alge	—	50
Glamorganshire	—	154	Gottland, Gulland	—	51
Glarona	—	—	Gottory (Amt)	—	29
Glarus eller Glaris	—	198	— (Stad)	—	30
— Canton	—	—	Gouda	—	138
Glasgow	—	155	Gozo	—	224
Glastonbury	—	149	Grabas	—	232
Glay (Greustab)	—	132	Gractesa (America)	—	327
— (Stad)	—	—	— (Portugal)	—	164
Gleichen	—	123	Gradije	—	233
Gloucester (shire)	—	157	Gradhica	—	92
— (Stad)	—	—	Gran	—	231
Gluchov	—	68	Granada (Kongerige)	—	172
Gladtsburg	—	29	— (Stad)	—	172
Gladtskud	—	24	Grandfen	—	200
Glesca, Glesfen	—	77	Gratiencpolis	—	183

S 6 2

Grag

Gräs	97	Guarabasi (Forbjerg)	328
Gränbändernes Republik	201	Guakalla (Fertugdom)	328
Grændens	85	(Stad)	328
Grave	141	Guatemala (Nydentia)	328
Gravelines, Grevskaben	189	(Stad)	328
Gravenhage	138	Grodenborgdal	328
Grævesend	148	Gudenaen	328
Griemwich	148	Gueret	328
Grenada	37	Guersey	328
Grænabincé	37	Gujana	328
Greenble	183	Gijenne	328
Gribsøeløe, Grevskalde	121	Gumaraens	328
Gjers	198	Gåara	328
Grmelicens Kobberværk	49	Guzuzca	328
Grinae	28	Guldbergsland	328
Grodno	79	Guldbergsdal	328
Groningen, Groeningen	142	Guld-Rycken	328
Groningerland	142	Gumbingen	328
Grøns-Slogan	133	Gundelfingen	328
— Schlatten	233	Gung	328
— Warden	233	Gurcov	328
Grota på Zabilla-Cu-	21	Gusjerat	286
mana	21	Guldensteen	328
Grønbjerg	126	Gunnelia	328
Grønsvart	123	Gysel-Luffar	328
Græcia	245	Gythium	328
Græcium	98	Harlis	328
Grækerland	243	Harle-Elven	328
Grønland	28	Harthland, Vester	328
Grønland	44	Harthland, Øster	328
Grønne Forbjerg	328	Hattungen	125
Grønne Forbjergs Det	328		
Grønland	28		
Guadalquivir	166		
Guadalajara i Mexico	328		
(Stad)	328		
(Nydentia)	328		
i Spanien	169		
Guadeloupe	287		
Guadiana	160		
Guan	208		
Guamahant	356		
Guasda	162		

Gädderleben (Amt)	29	Hannegård	96
(Bye)	30	Hannonia	96
Gadingfabal	56	Hanover	125
Gadeamant	275	Haran	203
Hadria	225	Harderup	136
Hadrianopolis	240	Harlethel-Søen	137
Hadrumetum	331	Harlingen	139
Hædssar	275	Harford	140
Hag, Haga Comitit	138	Harwich	148
Hajnan	294	Härz	87
Haithebye, Høte	58	Hæle	23
Hallebøls Jernværk	39	Hælls Jernværk	39
Hals-Svevörum	108	Hælls	120
Hälberstadt (Fyrstendom)	168	Hælls	232
(Stad)	168	Hællsgaard	27
Hald	27	Hællsland	56
Haldenstein	201	Hausen	103
Hales (Stad)	262	Havana	286
(Stattholderkab)	262	Havel	177
Halicarnassus	265	Haverfordwest	154
Halisax i America	345	Hævre de Grace (Gou-	186
i England	152	vernements)	
Halitsch	234	(Stad)	
Halland	52	Hehrides	156
Halle	127	Hebron	260
Hallein	103	Hebrus	248
Halmstad	52	Heestompylos	281
Halogaland	56	Hehingen	107
Hallted Kloster	24	Hedemarsk	36
Halys	266	(Amt)	37
Hamburg	128	Hedin	189
Haindan	279	Hedjas	274
Hameln	125	Heidelberg	99
Hamilton	155	Heibemarl	56
Hanin	115	Heibernagår	280
Hannover	56	Heilbrunn	108
Hammon	330	Heiligenbell	84
Hammöna	115	Heiligenberg	107
Hans Thire	150	Heiligenstadt	97
Hampton Court	148	Heilsberg	84
Hanhu	112	Heiersheim	109
— Wännenberg	112	Hitta	43

St. Helena	328	Herrenhuch	132
Heina	191	Herfeld	110
Helgeland	31	Herthedel	58
Alle Helgens Dugt	353	Hertogenbosch	140
Helicon	249	Herzegovina	211
Heliopolis (i Africa)	310	Herzen	250
(i Asia) 261.	267	Hesbon	269
H II.	265	Hesperia	224
Hellasfontas	238	Hesperis	331
Helmstedt	126	Hessen	110
Helos	250	Cassel	110
Helsinga Land	57	Darmstadt	111
Helsingborg	52	Hesuden	138
Helsingfors	54	Hibernia	159
Helsingia	52	Hielmarsoen	49
Helsingia Wein	46	Hierapolis (i Phrygien)	266
Helsingoer	21	i Syrien	267
Henneberg	101	Hierapolis	239
Henrichenont	187	Hieres	184
Hephastus	247	Hierichus	268
Hephastia	224	Hieriffe Der.	184
Heptanomis	330	Hieropolis	104
Heracles i Berghylen	266	Hieropolyma	260
i Macedonia]		Hirtzing	28
i Thessalien	249	Hildburghausen	122
Sintica		Hilberheim (Bispedom)	128
Heracleopolis	330	(Stad)	
Herat	280	Hildesha	22
Herbipolis	100	Hillerad	22
Herulanorum	218	Himera	226
Herculis Stadter	175	Hindsgavl	23
Herdalin	53	Hindustan	284
Herford	146	Hippo-Regius	331
Hersford	117	Zacitus	315. 331
Hersfeldel	56	Hippocrene	249
Hersufholm	22	Hippos	269
Hersmanstadt	232	Hirschberg	131
Hermione	250	Hirschholm (Amr)	20
Hermen	269	(Slot)	22
Hermopolis	330	Hircalis	171. 175
Hernsand	53	Hispania (i Hesperia)	175
Heropolis	330	Hispaniola	356

Hising

Hising	27	Hringerike	56
Hlessey	57	Hudalens Glaspufterie	39
Hobree	28	Hudsons Dugt	336
Hochstätt	105	(Strabe]	
Hobaida	274	Hudsons Floden	340
Hohenembs		Hudvikswal	53
Hohen Geroldsdorf	107	Huall	287
Hohenlohe	102	Hull	152
Hohenstein	124	Hullst	141
Hohen-Twiel	106	Humber	145
Hohen-Walbeck	104	Hundingaland	73
Hohenzollern	107	Hungarn Kongerige	230
Holbek (Amr)	21	Hungarenes Lande	233
(Stad)	22	Hungers Havn	352
Holberg		Huntington	146
Holkenhavn	24	Huron (Som)	340
Hölen	39	Husum (Amr)	29
Holland, Nord	138	(Bye)	30
Preussifl	83	Hütten	29
Republik]	137	Hveen	52
Syda.		Hvide Bierge	342
Holmestrand	38	Hörbiery	316
Holmgaard	73	Hav	14. 62
Holmia	49	Hylla	226
Holmans	130	Hede Park	147
Holstebroer	28	Hydruntum	219. 226
Holsteen	31	Hyarus	238
Holsteenborg	22	Hypata	249
Holsteinborg	45	Hyresnia	281
Holum	43	Hamas	240
Homburg	111	Harsjedalen	53
Honduras Dugt	339	Halsingland	52
Hoora	138	Hoegholm	28
Horeb	276	Hög	288
Hornys	279	Holen	39
Horn (Boebler)	360		
Horsens	27		
Horsowa	242		
Hotel Dieu	181		
Hotcheröbne	58		
Hoza	116		
Arabifch	130		

D b 4

Saen

Jaen (Kongerige)	172	Icaria	259
(Stad)		Ichnusa	227
Jafa	260	Iconium	257. 267
Jafnapatnam	299	Icalisna	185
Jaga	326	Ida	246. 251
St. Jago (Stad)	351	Idria	
(De)	328	Idunum	92
Jajiza	241	St. Jean d'acre	260
Jaff	70	St. Jean Pie de Port	183
Jacobshavn	44	Jebus	268
Jakobstad	54	Jeddo	303
Jakuff	72	Jemem	274
Jamaica	357	Jemtia	53
Jambo	274	Jena	122
St. James	147	Jenikalla	67
James Bay	336	Jenisey	70
Flod	343	Jeniseiff	72
Fort	319	Jerico	260. 268
Jamesteyn	344	Jernbøtaland	37
Jamjam	325	Jerne	159
Jamptaland	56	Jersey	150
St. Jan	359	Jerusalem	260. 268
Jangese	293	Jesreel	268
Jani	318	Jalau	130
Janiah (Landskab)	244	Jhna	122
ell. Janina (Stad)	245	Jldlandet	360
Japan	303	Jlun	266
Japfo	268	Jllyberis	191
Japygia		Jlyricum, Illyris	235
Japygium prom.]	226	Jlyrien (Gress)	244. 248
Jarkian	256	(Ungerif)	249
Jarloberg	37	Jlmenau	124
Jaroslaw (Bye)	66	Jlmsus	298
(Souvernement)		Jmbtipolis	104
Jæsi eller Jajch	242	Jmbrus	247. 251
Jallus	265	Jmerette	270
Java	300	Jmachus	250
Jazygetnes Land	232	Jndia Extra Gangem]	
Jazygum regio	234	Intra Gangem]	291
Iberia i Asien	271	Jndien]	
i Europa	175	Jndus]	282
Iberus	166		
Israel	242		

Ingerman-

Jagetmanland	64	Jle	189
Jagofkad	104	Jle de France (Provoind)	181
Jamiffilling	157	(De)	329
Jnowozlaw (Stad)	86	Jle Notal	358
(Voivodskab)	76	Jmaeil	243
Jnsprach	92	Jny	108
Jnsule Fortunata	327	Jllus	266
Jntocnes	156	Jlter	87
St. John eller St. Jo-		Jltria	210
hannes	355	Jtalia	224
St. John (Bye)		Jtalia	175
(Souvernement)	346	Jtalen, Wellemste	213
Joinville	182	Mederste	217
Jol	331	Dverfte	204
Jonsfrues-Verne	357	Jthaca	251
Jonfraternes Kobberg	352	Jthiome	250
Jonia	266	Jtura	269
Joppe	260	Jkehee	32
Joppe eller Japho	268	Juan Fernandez	351
Jreden	259. 268	Judæa	268
St. Jorge	164	Judenburg	92
Jotapata	269	Juellinge	25
Jotland	57	Juliacum	115
Jotrnheim	73	Julianehaab	45
Josvich	152	Julias	269
Jpfus	266	Julia Traducta	178
Jra	250	Jllich (Herzogdom)	
Jreland	156	(Stad)	115
Jrfuff (Bye)		Juliomagus	187
(Souvernement)	72	Juidgnau	107
Jrtifch		Jura, Jurassus]	196
Jrevel	153	Jurten	
Jfa-Fiordur	43	Justingen	106
Jhuvia	267	Jnavum	103. 133
Jhva	149. 158	Jverdon, Jverdun	196
Jje-Fiorden	22	Jvize	174
Jjgram	38	Jydske Nif, lille	
Jjer	104	store}	26
Jefabah	278	Jyland	
Jeland	43	Notre	26

b 5

Jylland

Jylland, Sønder	29	Koelen	54. 65
Løgersvilde (Amt)	21	Kargaum	290
(Slot)	22	Karlshye, gamla nge	54
Jæmtland	53	Karlshad	129
Jæmtlands Lapmark		Karlshurg	233
Sontloping	51	Karlshruhe	107
		Karlshade	234
		Karlstein	129
		Kar-Mikobat	300
		Kärnthén	92
		Karls (Stad)	263
		(Stadholder'skab)	262
		Kartel	271
		Kasou (Hye)	71
		(Souverænet)	
		Kaschan	231
		Kaschmir	289
		Kaschne	326
		Kasgar	296
		Kasfermen	243
		Katiff	275
		Katiffal	300
		Kaufbeuren	108
		Kajenellenbogen	110
		Kedron	260
		Kehl	107
		Kehue	291
		Kempten	108
		Kensington	143
		Kent	
		Kerfuf	265
		Kerman (Land'skab)	280
		(Stad)	
		Kerisch	67
		Keschin	275
		Kesroan	261
		Keyholm (Provinds)	65
		(Stad)	
		El Kherdse	276
		Kheibar	274
		Khorasat	280
		Kiel	

R.

Kachoo eller Kessio	291		
Kadi kai	257		
Kaiser-Kyfterne	322		
Kassa (Stad)	67		
(Strædet)			
Kahira	308		
Kaisari	258		
Kaker	271		
Kalenberg	87. 90		
Kalikut	286		
Kalisch	77		
Kaisærnes Land	294		
Kasundborg (Amt)	21		
(Stad)	22		
Kalkee	27		
Kaimyffernes Land	296		
Kambay	288		
Kamibodsh	291		
Kaminiec	78		
Kampen	140		
Kamshatka	72		
Kainygats	148		
Kandahar	280		
Kandi	299		
Kandisch	286		
Kangtong	293		
Kapnil	232		
Kara-Biffar	257		
Karamanien			
Karcis	244		
Karabeg	271		
Kavedsch, Karel	279		

Kiel (Amt)		Kongsteen	38
(Hye)	32	Kongsvinger	39
Kiemi Lapmark	53	Konse	257
Kiertemunde	24	Königsberg i Erdhland	121
Kilia	243	Königsbeggaffe Vende	107
Kilia	32	Königstein (Stad)	112
Kiloa	323	(Festning)	119
Kirnburn	67	Königsgräs	129
King-titan	294	Koyen	294
Kington	357	Korne	265
Kinsale	157	Kornlysten	319
Kioo eller Kioy (Stad)	68	Korsør (Amt)	21
(Bejredskab)	78	(Stad)	22
Kirtat arda	268	Kosaf	271
Kirkelaten	214	Kosol	131
Kischme	279	Koslou	67
Kislar	71	Kosfir	308
Kits	357	Kosjinsina	291
Kizingen	100	Kosjim	242
Kiaktia	72	Kragerøe	38
Kiabenhavn (Amt)	20	Krain	92
(Stad)		Krafes	77
Kiege (Hugt)	21	Kremnis	231
(Stad)		Krempa	32
Kielen	34	Krepe	320
Kial	42	Kricol	289
Kietgan	105	Kreichingen	112
Kiup-fergus	157	Krim	67
Knutenborg	25	Kristino	336
Koblenz	97	Kronborg (Amt)	20
Koeverden	140	(Festning)	21
Kolding		Krone	86
Koldinghuud (Amt)	28	Kronprindsens Viland	45
(Slot)			
Kolaga (Souverænet)	66	Kronslot	65
(Stad)			
Kolumbo	299	Kronstadt	233
Komorn	231	Kron-Weisenburg	190
Komorin	284	Kubak (Flod)	68
		(Land'skab)	
Kongbell	51	Kubeschah	298
Kongeballe	52	Kullenburg	136
Kongsberg	38	Kutu Kalla	257

Runerland	232	Som	333
Runnerdors	120	Lamia	249
Kurbestan	265	Lampyrcus	266
Kürstliche Oer	73, 304	Pancastire	153
Kürstliche (Statholder) Oer	68	Pancaster i America	343
Küsttrache	197	— i England	153
Küsttrin	121	Pancerote	327
Kutahja	256	Lancia	176
Kuttaic	270	Lancitia	77
Köminogaards Lehn	54	Pandoberg	121
Kyriala Wötn	46	Pandens	149
Kerialand	57	Pandehut	104
Könische	271	Pandékrona	52
Königsberg i Preussen	83	Pangaland	57
Königsbergische Lande	83	Panganas	43
Körup	24	Pangaren	47
		Pangeland	24
		Pangensalia	118
		Pangensund	39
		Pang-Biebet	34
		Pangb	259
		Pangred	182
		Pangvedoc	184
		Pao	290
		Paon	183
		Laodicea	262, 268
		— Combusta	
		— Libani	267
		— ad mare	
		Pappland)	
		Lapponia)	53
		Par	279
		Parasch	313
		Parissa	244
		Larissa	242
		Paristan	279
		Parneca	258
		Parca	211
		Par Palmas	327
		Paratopia	262
		Parium	225
		Parenburg	122

Laud

Laud	200	Parwig	28
St. Laurents (Bugt)	336	Par-Floden	93
— (Flod)		Par-Floden,	70
Lauriacum	123	Paragva	77
Laurigen (Stevsflod)	37	Paria	91
Laurigen's Jernverk	38	Parzburg	196
Lausanne		Leodium	114
Lausodunum, Louzou	196	Peen (Stad)	170
Lautern (Hofskendom)	110	— (Stad)	
— (Stad)		Leona	188
Lauß	131	Leontium	226
— nedre-		Leopoldstadt	231
— övre-	131	Leopolis	234
Lavinium	225	Leopante	
Layenburg	91	Leopantische Bugt	245
Laybach (Flod)		Leptis magna	331
— (Stad)	92	Levinske Oer	184
Lazica	271	Leyna	250
Lebodea	249	Lesbos	259, 267
Leberberg	196	Leise	27
Lece	219	Leisoe Jernverk	39
Lechaum	250	Leche	160
Ledra	258	Lehra	58
Leeds	152	Lehraberg	22
Leerdam	138	Leucadia	
Leewarden, Vewerden	159	Leucas	250
Legio septima germanica	170	Leuchtenberg	105
Leicester (Stad)	157	Leudra	249
Leiden	137	Leu-tien	294
Leine	125	Leutkirken	108
Leiningen	112	Leutmerih	129
Leinster	157	Leuren	94
Leipzig	119	Leves	343
Leire	58	Levis	156
Leiria	162	Lebanon	261
Leite	302	Leibau	80
Leitch	155	Leierallt Julia	163, 175
Leimberg	234	Liburnia	235
Leingo	116	Libya	330
Leimuo	247	Lichfield	151
Leimvovs	257, 251	Lichtenfeld	45
		Lichtensteig	201

Lichten-

Richtenstein	108	Rivadia	
Rifland	64	Rivadien	245
Rigér	177	Riverpool	153
Rignitz	132	Rivorno	214
Rimfjorden	26	Rixus	313, 331
Risse	189	Rihard	149
Rillesals Kohlenwerk	42	Roanda St. Paulo	
Rille Polen	77	Roango	321
Lilybeum	226	Rohre	42
Rima (Steden)	160	Rocarno	200
— (Staden)	359	Rocri i Gestrirland	250
Rimbürg (Herzogth)	103	— i Italien	223
— (Herzogth) 94, 141		Loerik	249
— (Stad)	94	Robi	208
Rimerick	157	Rodomecken	234
Rindus	160	Roeven	94
Rindögö	188	Rohelja	274
Rinionum	180	Roisig	187
Rinosia		Rotre	177
Rimovices	188	Rohbarbiet	
Riscola (Stad)		Rohmannim	158
— (Stad)	150	Rolden	147
Rindau	108	Rondoberg	157
Rindenberg	27	Rong Island	343
Rindensås	34	Rongobardia	226
Rindus	267	Rongovicum	153
Rindum Colonia	150	St. Lorents	345
Ringen	115	Rerato	215
Ring	91	St. Lorenzo et Neel del	
Rippe	232	— Spidrial	169
Rippari	221	Rort	271
Rippo (Sted)	113	Rosanne	196
— (Grevstas)	116	Rotheligen	190
— (Stad)	115	Rougen	34
Ripha	119	St. Louis i Afrika	319
Risboa, Rissabon	162	— i Amerika	313
Rissas	244	Rois (Fort)	190
Risser	39	Roisland	339
Ritonen		Roisre	181
Ritauische Rusland	79	Rovanium	94
— Departement	84	Rovisa	54
Ritterale	92	Rovitz	

Rovitz	77	Rijsenburg	32
Rora	350	Riätsch (Hoystift)	114
Rubben	132	— (Stad)	114
Rübeck, Røbel (Hoystift)	128	Rühelburg	95
— (Stad)		Rügen	119
Rublin	77	Ruxenburg (Herzogth)	
Rucaja	356	— (Stad)	95
Rucania	226	Ruß	73
Rucayiffe Det	356	Rycassia	
Ruceta, Rucio (Republik)	216	Rycia	267
— (Stad)	216	Rycostomon	243
Rucantum	173, 176	Rycus (Sted)	266
Ruceoria	78	— (Stad)	260
Ruceria	197, 226	Rychnidus	244
Rucern, Rucerna (Canton)		Rycus	250
— (Stad)	197	Rydia	207
Rucerne	207	Ruf	84
St. Lucia	328	Ruffens Kohlenwerk	41
St. Lucie	357	Rynn	152
St. Luciensteg	201	Ryncellis	248
Ruciliburgum	95	Ryon	
Ruck	78	— Roonis	188
Rucus asturum	176	Ryfmachia i Theacten	248
Rudvigsburg	106	— i Etollen	250
Rugdunum	191, 192	Ryltra	267
— Batavorum	137	Reland	17
— Segusanorum	188	Ropstær	67
Ruggarus	200	Rovenborg	22
Rufcaae		Rovenholis	28
— Lapmark	53		
Runa	225		
Rund	52		
Rundenas	28		
Rüneborg (Hoystend)	125		
— (Stad)			
Rureville	190		
Rurica	219		
Rurata	131		
Rusignan	186		
Ruson eller Rusonia	302		
Rustrania	164, 175		
Ruteria	181, 191		

Madagaskar	328	Manat	284, 299
Madeira	164	la Mancha	169
Madian	270	Manchester	153
Madras	287	Maschapan	153
Madrid (Provinz)	1769	Mandal	40
Madrid (Stadt)	1769	Mandjucur's Land	294
Madure	286	Manheim i. America	343
Magdalen's Floden	348	— i. Tydskland	98
Magdeburg (Hertugdøm)	127	Manilla	322
Magdeburg (Stadt)	127	Maniole	364
Magelkaffe Land	352	Mannheim	55
Magdeburg (Stadt)	348	la. Wade	187
Magindano	322	Manesfeld	133
Magnaesia (Landstæd)	249	Marronga	284
Magnaesia (Stadt)	266	Martie	302
Mage	289	Martiga (Hertugdøm)	208
Mahon	173	Martiga (Stadt)	208
Mahina	296	Martianopolis	169
Majite	288	Matee	29
Majo	348	Mataraita	369
Majomda	300	Matacauca	368
St. Maire	366	Mataganat	353
Makao	293	Marah (Stadt)	257
Makassar	301	(Erzholderskab)	257
Maklan	302	Marathon	240
Malabar	284, 286, 288	Maratzenes Stæd	286
Malaca	287	Marsburg	111
Malaga	290	La. Maria i. Ancona	215
Malakka (Kongerige)	290	— i. Trevisiana	219
Malakka (Stadt)	290	Marcianopolis	248
Malatja	257	Marche	488
Maltivoerne	299	St. Marcs Plads	210
Malte-Strampien	41	Mare Caspium	254
Malina	94	Hadjiacum eller	
Mallorca (Kongerige)	173	Sapient 14, 203	
Mallorca (St.)	173	Hyrcanum	254
Malme	53	Tuleam eller Ty-	
St. Malo	186	rhenan	223
Malta	283	Mazur	128
Malva	286	Mazotia	329
Mamertum	226	Mazgenta	353
Mau	454	Mazgoda	270, 281
		St. Maria	

St. Maria	164	St. Martha	350
Mariager (Amt)	27	St. Martin i. Ame-	
(By)	28	rica	357, 358
Mariana	227	— i. Italien	207
Mariæboe	227	St. Martij's Bad	201
Kloster	24	Martinshe	357
Martia	323	Martshurgum	119
Martidamm	154	Martshorough	157
Marie Galante	357	Martland	343
Marienberg	100	Mas a Fuero	351
Marienburg i. Preussen	85	Masaba	268
— i. Tydskland	97	Masanderan	279
Martensburg	85	Masan eller Masuren	76
Martenslyst	22	Masana	274
Martensvoerde	85	Masja	323
Martensvoerde'ske	85	Maskenhad	329
Marie Berne	303	Masbat	275
St. Marino (Republik)	216	Maslåte	316
(Stadt)	216	Malovia	76
Martius	228	Masbate	316
Martis	240	Massa	209
Martia Insula	85	Masfana	319
Mart, Øresundet	115	Maschufets Bay	342
Mart Brændenbug	119	Masperano	209
Martborough (Martbø)		Masilis	184, 191
(Bæsting)	300	Masulipatan	287
(Stadt)	149	Matinnda	321
Martje le Roi	182	Matapan	246
Martmarica	330	Matileo	183
Martmora	238	Matta	302
Martoco (Landstæd)	312	St. Maurca	212
(Stadt)	313	Maurienne	206
Martosh	228	Mauronania	331
Martshens Berne	364	Mauritius	309
Martsoone	286	Maxima Calitensis	158
Martshinda	225	St. Maximin	97
Martshelle	184	Mhyn	88
Marticum	226	Mantbal	202
Martshedsberg	228	Mant's (Erzstift)	97
Martshlandene	29, 31	(Stadt)	97
Martshal	31	Mazaca	207
Martshand	51	Mazagan	207
Martshyas	266	St. C	207

Mazakibir	314	Mendris	200
Meckelen, Meckänia]		Moppen	114
(Hertskab)]	94	Mepylon	355
Mecklenburgsk Lande	127	Mercia	146
Medelpad, Medelpadia	53	Merdin	205
Media	281	Mergentheim (Meister-)	
Medina Celi	170	domine)	100
— Sidonia	171	(Stad)	
Medine	274	Mesiba	175
Mediolanum i Franrike	185	Mexiconet	175
— i Italien	208, 224	Merbe	330
Megara	226, 249	Merocia	247
Megarais	249	Mersburg	106
Megalopolis	250	Merseburg (Bispedom)	109
Megen	141	(Stad)	
Mehalle	308	Mers et Kibir	314
Meiland (Hertugdum)	207	Mersen	153
(Stad)	208	Merne	134
Meiningen eller Meis-		Mersched	280
nungen	102	Mesopotamia	263, 269
Meisfor	286	Messina	221
Meissen (Markgrevskab)]		Messapia	226
(Stad)	118	Messenc i Italien]	
Mette	274	— i Peloponnes.]	250
Meträn	278	Messenia	221
Melada	252	Metopontum	225
Melazzo	221	Methone	245, 250
Melbals Robberverk	41	Methun	149
Meliapur	288	Metis	235
Melilla	313	Methulm	267
Melinas	94	Metymna	259, 267
Melice	257	Mex (Provinz)	
Melitepe	257, 267	(Stad)	189
Melitta	252	Mexikanske Byg	336
Mellingen	199	Mexico (Provinz)	
Melodunum	181, 191	(Stad)	338
Melos	247	Mexperes	182
Melun	181	Mexiko	308
Memel (Stad)	74, 81	Middelburg	138
(Stad)	84	Middelfart	24
Memelit	138	Middlesex	145
Memmingen	108	Midnapor	287
Memphis	330		

Miebiff	79	Moguntiacum	97, 192
St. Miguel	164	Mohiles (Gouvernement)]	
Milnez	313	(Stad)	69
Milano	208	Mokafischu	373
Milford	154	Mokha	274
Milet	252	Molbau	129, 243
Milerus	266	Molbe	41
Milo	247	Moles Hadriani	215
Millevis	331	Molise	218
Milyns	267	Molivo	259
Mindelheim	108	Molossis	248
Minden (Kyrstendom)]		Motakifse Der	301
(Stad)	115	Momonja	157
Mindoro	302	Mona	
Minho, Minius	160, 166	Monabin]	154
Minorca	173	Monachium	104
Minsk	79	Monaco	209
Miors	35	Monaster	240
Miranda de Douro	163	Monasterium	114
Mirandola (Hertugdum)]		Moncayo	172
(Stad)	209	Monrosobrer	174
Misena	118	Mongalor	286
Misenum	225	Mongolernes Land	294
Misira	245	Monteuth	146
Mistungesse-Derne	363	Monocemufft	326
Misraim	330	Monomotapa	322
Misissippi]		Mons, Bergen	96
Misuri]	337	Mons Penninus	201
Mitau, Mitavia	80	— Pessulants	184
Mittel-Mark	120	Montauban	185
Misfen	35	Monte Cavallo	215
Mosbitis		Montelimart	183
Moab's Gletter]	269	Montenegro	244
Modena (Hertugdum)]		Montes Hannovera	96
(Stad)	209	Montevideo	352
Modon	245	Montserrat	207
Moerius	88	Montfoort	141
Moeris	330	Montgomery (Shire)	
Moesta	248	(Stad)	154
Mogador	313	Montic	302
Mogilev	69	Mont Louis	188
Moguntia	97	Montmelan	208

Montmarenzy	181	Murcia (Kongerige)	} 172
Montpellier	184	— (Stad)	
Montreal	345	Murgia	} 233
Montreuil	182	Murja	
Montserrat	357	Murien	220
Morau, Moravia	130	Mutina	209
Morea	245	Muva	276
Moria	268	Mycale	266
Moriana	206	Mycene	250
Morkatz	186	Myrene	247
Mors	27	Mygdonia	248
Mortsjebad	287	Mylasa	265
Mortier	190	Myla	221
Mofa	134	Myrina	247
Mofambif	323	Mylis i Asien	266
Mojan, Mofsa	66	— i Europa	248
Molcha	275	Motilene	259
Mofel, Mofella	88	Mytilene	267
Mofkaufe	66	Maander	266
Mofkirch	107	Mahren	130
Mofsa-Strømmen	41	Malaren	47
Moff	38	Manalus	250
Moffad Mærens Jernværl	41	Magonia	267
Moful (Gouvernement)	263	Mæve-Bjelle	56
— (Stad)	264	Mæros	300
Mofola Stram	47	Mæn	} 23
Mofline	188	Mæns Klinc	
Mofliers	206	Mollenberg	41
Mofp	} 257	Mors	116
Mofania			
Mofden	294	N.	
Moflthausen	128. 201	Naarden	138
Mofude	123	Naqubanja	231
Mofpeltgard	132	Nain	268
Mofchen	104	Naiffus	241. 248
Moftholmen	41	Nannetes	186
Mofter (Bifpedom)	114	Namur (Greffab)	96. 189
— (Nieder)	} 104	Namur, Namurum, Na-	} 96
— (Ober)			
— (Stad)	114	marcum (Stad)	
Mofter, Mofter	157	Nanceoti	299
Mofychia	249	Nancy	190

Nangajaf

Nangajaf	303	Negapatnam	288
Nanking	293	Neger-Kyfterne	317
Nantes	186	Negrepont	247
Napoca	235	Negumbo	299
Napoli (Kongerige)	217	Neira	302
— (Stad)	218	Nematus	185. 191
Napoli di Malofia	} 245	Nemca	250
— di Romania			
Narbo Martius	184. 191	Nemours	181
Narbonne	184	Necoastro	211
Narva	64	Neocomum	262
Naffov	24	Neocæfarea	266
Naffau i Afrika	320	Nericia	49
— i Affa	302	Nerigon	55
Naffaufte Lande (i den	} 111	Nerife	49. 57
Oværhifnfte Kreds)			
— (i den	} 116	Nerium	170
Veftthifnfte Kreds)			
Naffau-Saarbrück-	} 111	Nefchin	68
Saarbrückfte			
— Saarbrück-			
Ufingen			
— Weifburgfte	256	Nef Jernværl	40
Natolien	256	Nefland	86
Naumburg	119	Neu-Blaffenburg	101
Naumbal	56	— Weifach	190
Naupactus	} 245. 250	Neuburg	105
Nauplia			
Navaren	245	Neuburg, Neufchatel	} 201
Nabarra, Ovre-Navarra	174	(Bifpedom)	
Navarre	185	— (Stad)	203
Naxia	247	Neuenburger-See	193
Naxum	226	Neuenfode	202
Naxus	247. 251	Neufaufel	231
Naxart	268	Neumark	121
Naxianus	267	Neumånfee	32
Napopolis i Italien	218. 225	Neu-Palantia	232
— i Samaria	268	Neu-Ruppin	120
Næbo	269	Neufabt Hannover	125
Næder	88. 196	— Holften	32
Næderhifnfte Kreds	96	— Hungarifch	231
Næffeb	276	— Øfterrigifch	91
		Neu-Stralitz	127
		Neuftrien	192
		Neva	64
		Nevers	} 187
		Nevirum	
		Newcaftle i America	343
		— i England	153

C 3

Newhaven

Nienhagen	342	Nitria	231
Newis	357	Niuport s: Nyhaon	342
Niewport	342	Nivernois	187
Norse	23	Nizza	286
Neyffe	191	Nola	235
Niagara	337	Noli	213
Nibe	27	Nona	211
Nicaria	259	Noph	330
Nicca i Bithynien	266	Nordborg og Sønder	
— i Judien	291	Berg Amt	29
Nicer	88	Nordbotn	46
Nicomedia	266	Nordborg	31
St. Nicolao	328	Noreapia	80
Nicopia	49	Nord-Cap	34-41
Nicopoll	240	Nordhausen	128
Nicopolis i Capadocien	267	Nordland	52
— i Epirus	249	Nordlandenes Amt	41
— i Judæa	268	Nordlingen	108
— i Moesia	248	Nordstrand	31
— i Thracien	240-248	Noreg, Norveg	55
Nicosia	258	Norfolk	142
Nidaros	41-56	Noricum	132
Nienburg	116	Norimberga	192
Nieszwicz	79	Norkiaping	50
Nieuwpoort	95	Normandie	186
Nifon	303	Normannia	55
Nikobarske Der	299	Nortelga	49
Nil-Floden	306	Nortampton	147
Nilus	320	Northmannaland	55
Nimes	185	Northumberland	163
Numetacum	188-192	Norwic	152
Nimwegen, Nintwegen	136	Nottingham (Shire)	
Nimive	269	(Stad)	151
Nischegorodste eller		Novaja Semla	72
Nischnej-Novgorod-		Novara, Novaria	207
ste Gouvernement	66	Novellara	209
Nischnej-Novgorod		Novgorod	65
Nisibis	269	Novgorodste	
Nissa	241	Noviodum Eduorum	187
Nissebit	264	Noviomagum	136
Nitsh	155	Noviomagus, Nemetes	192
Nitra	231	Novogorodet	79

Rubien

Rubien	309	Russot	65
Ruis-Land	363	Nyssa	267
Numantia	176	Russad	54
Numedia	331	Rasvoed	22
Rummedal	39		
Rürnberg	102		
Rye Brittannien	346-362	D.	
— Brunsvit	343	Ob, Ohi	70
— Caledonia	363	Ober-Saben	199
— Elvberg	51	Oca	66
— England	342	Ocrinum Pr.	149
— Fundland	345-355	Obense (Amt)	23
— Frankrige	346	(Flord)	24
— Sinea	362	(Stad)	24
— Granada	350	Ober, Oderu	88
— Hampshire	342	Ocellas	248
— Hannover	362	Odinsey	24-58
— Hebrides (de)	363	Odsele	326
— Hernhut	45	Oca	331
— Holland	363	Ods	131
— Iceland	362	Oenone	249
— London	342	Oenotria	224
— Mexiko		Oehringen	102
— Navarra	339	Oets i Thefallen	249
— Orleans		i Tripolis	331
— Philippinse Der	303	Oettingen (Grevsfab)	
— Rusland	68	(Stad)	107
— Skotland	345	Ofen	230
— Spanien	338	Offenburg	198
— Syd-Bales	363	Ohio	337
— Persen	343	Otrida	244
— York (Provinds)		Olbia	227
(Stad)	342	Olanium	235-244
— Zealand	363	Odenburg (Grevsfab)	
Ryeborg (Amt)	23	(Hertugdøm)	114
(Stad)	24	(Stad)	32-114
Ryefising i Sicland	21	Osbedloe	32
paa Falster	25	Oseron	185
paa Mors	27	Oliaros	247
Ryesteb	25	Ostebierg	266
Ryefloving	49	Olinba	353
Ryland	72	Ostippo	162-175
		Et 4	Osite

Olite	174	Orenburg (Stad)	71
Oliva	85	Orenoco	348
Olivenza	163	Orfa (Gouvernement)	263
Olsbrück	112	— (Stad)	263
Olmütz	130	Orient	186
Oliva	131	Origny	150
Olyfa	78	Orissa	285. 286. 287
Olympia	250	Oristano	222
Olympus (Berg) i Eur.	249	Oristias	248
— (Berg) i Asia	257	Orkney, Orkneyerne	156
— (Stad) i Asia	266	Orlean (Stad)	346
Oman	275	— (De)	346
Ondals Kobberværk	40	Orleanois	187
St. Omer	188	Oermus	279
Ou	330	Oront, Orontes	259
Onega	61	Orenburg	103
Onoldum		Osero	211
Onolzbach (Fyrstendøm)	101	Osnaabrück (Hoyfist)	114
— (Stad)		— (Stad)	114
Opor	286	Osoene	269
Ontario	340	Ossa	249
Ophir i Afrika	332	Ossa (Stad)	85
— i Asia	276	Ostangeln	147
Ophula	174	Ostende	95
Opéra	268	Ostfriesland	116
Operto	162	Ostia	225
Oplio	38. 56	Ostindien	282
Opsloek. Christiania Fjord	35	Ostium Canionis	149
Opus	250	Ostron	78
Oran	314	Ostobalti	362
Orange (Fort)	320	Othonia	23
— (Stad)	183	Otranto	219
Oranien		Otschakof (Provinc)	243
Orbitello	214	— (Stad)	243
Orades	156	Oudalens Jernværk	39
Oreas	159	Dube	289
Orchoimontus i Boetien	249	Oumenal	44
— i Pelopones	250	Overgeldern	141
Orduna	174	Oversjøel.	139
Orellana	348	Ovetum	170
Orenburg (Gouvernement)	71	Oviedo	

Owenz

Owenz	78	Pantalarea	221
Orford, Oxonium	150	Panicaprum	73
— (Ehre)	150	Paphlagonia	226
		Paphos	267
		Papia	208
		Paragua	302
		Paraguay	348. 351
		Paramariba	353
		Parapommes	281
		Paris (Gouvernement)	181
		— (Stad)	181
		Pacifici	
		Parma (Hertugdøm)	208
		— (Stad)	208
		Parnassus	249
		Paros	247. 251
		Parthenope	218
		Parthia	285
		Parthiene	285
		Parthenonium	330
		Pasargade	280
		Pasarge	84
		Pasaro	221
		Passarovits	241
		Passau (Hoyfist)	104
		— (Stad)	104
		Petagonien	352
		Petara	266
		Petavium	210. 224
		Pethmos	259
		Pethes	339
		Patina	287
		Patmo eller Patmosa	259
		Patraso	245
		St. Patrimonio di Pietro	215
		Patriz	259
		Pau	185
		Pavia	208
		Pax Augusta	174
		— Julia i Portugal	163
		— i Spanien	175
		Pedemontium	206
		— i Italien	221. 226

E c 5

Regiter

Vegnig	102	Peru	350
Vegu	205	Pergonia]	216
Véizus	51	Perusia]	269
Väissenburg	115	Persea	216
Veking	293	Pesaro	266
Vekasgiotis]	249	Pessinus	230
Vekopst]	249	Pesth]	65
Vella i Macedonien	248	Pellain]	77
— i Palästina	269	Petershof	64
Pallega	250	Peterkau	97
Peloponnesus	245	Peteraborg	233
Peloponm prom.	226	Peteraburg	225
Pelvorn	31	Peteraburg	276
Pelastum	330	Peteraburg	64
Pembroke	154	Peteraburg	226
Penaintafor	162	Pfalz auf Rhein	98
Penens	244	— Bayern	104
Peniche	162	— Nedee	98
Pemion de Belez	313	— Dore	105
Pensacola	339	Pforzheim	107
Pensance	149	Phallendorf	108
Penschincke Havngt	252	Phalerus	249
Pensylvanien	343	Phasan-Deu	174
Pentapolis	331	Phazania	331
Pera	246	St. Phelipe	173
Perche	187	Philadelphia i Asien	267
Peresjakovf	68	— i Amerika	343
Pereskov	67	Philippine	141
Perga	266	Philippi	249
Pergamus]	266	Philippinse Meer	302
Perlberg	120	Philippopel	240
Perlekyten	285	Philippopolis]	109
Peruanände Standsen	122	Philippburg	139
Perthau	64	St. Philipsland	249
Perouse	207	Phocis	266
Perpignan]	188	Phoeca	267
Perpiniacum]	280	Phoenicia	267
Persepolis	280	Phrygia	266
Persten	277	— minor]	249
Perth	279	Phriotia	249
Perstte Havngt	254	Phius	
Perth	135		

Phius	250	Plen (Stad)	53
Placenza (Hertugdum)	208	Pl	203
— (Stad)	330	Plöschien	78
Pibeset	182	Plöschien	78
Picardie	225	Podolien	186
Picenum	327	Podolien	234
Pico (Bjerg)	162	Podolien	266
— (De)	180	Podolien	200
Pielavi	206	Podol (Gouvernement)	69
Piemont	267	— (Stad)	361
Pieria i Asien	248	Polythien	85
— i Europa	355	Pommerellen	85
St. Pierre	197	Pommern	121
Pilatus Bjerg	83	— Bag.	122
Pilau	129	— For.	54, 121
Pilsen	266	Pomerania Citerior	121
Pimara	249	— Ulterior	122
Pindus	225	Pompeopolis	280
Pinna	31	Pondiffert	280
Pinneberg (Herfob)	79	Pons Arola	196
Pinsk	214	Ponta Delgada	164
Pismaro	77	Pont a Mousson	190
Piotrkow	216	Pontus	266
Pisa	269	— Buxinus	268
Pilaurum	267	Populonium	214
Pisga	214	Poretus	239
Pisidia	214	Porsgrund	20
Pise	214	Potalegre	162
Piteaa (Lapmark)	53	Portendic	316
— (Stad)	330	Portfel	318
Pithom	208	Port Louis i Afrika	320
Placentia	351	— i Amerika	356
La Plata (Landskab)	352	— i Frankrige	186
— (Stad)	249	— Royal (Stad)	357
Platea	219	— (De)	344
Plöffenburg	69	Porto	162
Plöskov, Plöskov (Stad)	232	— Farina	315
— (Statholderfob)	149	— Ferraja	214
Plöskov	76	— Novo	286
Plon (Amt)	32	— Praj	328
		Porto	

Porto Rico	356	Providence (Stad)	342
— Santo	164	— (De)	356
— Vechia	299	Prusa	257
Portémouth i America	133	Pruth	239
— i England	150	Præneste	225
Portus Alacer	163	Præstoe	22
— Argous	244	Prævalitima	235
— Dubris	148	Psiloriti	246
— Herculis-Labronis		Ptolemais i Egypten	330
— eller Liburnia	214	— i Galilea	269
— Magnus	150	— i Indien	331
— Magonis	173	— i Syrien	260
Posen, Posnan	77	Puerto Vello	350
Pobdonia	205	— de Santa Maria	171
Pafoniam	250	Pultava	68
Pasteni	233	Puna	286
Potencia	226	Punta de Gale	299
Potosi	352	Puteoli	218, 225
Portadam	120	Puzzuolo	218
Prag, Praha	129	Pydna	249
Praja	328	Pylus i Elis	245, 250
Prato	164	— i Messene	250
Pregosel, Pregolla, Pregora	81	Pyrbaum	105
Preemgate	154	Pyroceus	249
Prenglen	120	Pyrmont	116
Prezburg	230	Pyryusiske Der	174
Preussen, West	84	Pzonia	248
— Ost	83	Pastum	226
Prevese	241		
Prignitz eller Voormark	120		
Principato citra			
— ultra	219		
Prinsentland	141	Quajaquil	350
Prinsens De	328	Quang-chew	293
Prin. Sæsum i Stallen	227	Quebec (Gouvernement)	345
— i Vertigal	164	Quebec (Stad)	
Propontis	238	Qvedelinburg	121
Provence	183	Qvedine Kobberværel	39
Provincia Pacatiava		Qversurt	118
— Salutaris	266	Qvirimba	323
— Trajani	235	Qvirinali	215
		Qvirinalis	225
		Qvita	320

Quito

Quito	350	Recklinghausen (Stad)	98
Qvitra	347	— (Stad)	
Qvanland	57	Redding	150
		Redones	186
		Regen	104
		Regensburg (Hofstift)	
		— (Stad)	104
Rab	231	Reggio	299, 219
Rabha	276	Regina	104, 133
Radis	185	Regiomontum	83
Radnor-Shire	154	Registat	182
Racma	276	Rehtwisch	32
Ragusa (Republik)		Reichelsberg	103
— (Stad)	252	Reifones	43
Rama	260, 268	Reinbeck	32
Ramoeh	269	Reinbeck	99
Ramogate	148	Reinfeld	39
Rand	35	Reinoldskirken	112
Randers	27	Reiff, Ruff	193
— Floed	25	Römi	182
Ranzau	32	St. Remo	212
Rapperschweil	200	St. Remy	184
Raschid, Rosetto	308	Rendsborg (Amt)	32
Rastadt	107	— (Stad)	
Rastenburg	83	Rennes	186
Racaria	248	Reschd	280
Ratisbona	104	Retel	182
Rata Corintanorum	152	Retimo	246
Raudii	224	Reutlingen	108
Rauma	34	Reval	64
Raumaa	54	Reventlou	29
Raumarke	56	Reram	154
Raumonia	55	Rha	61
Raumsdake Splke	56	Rhegium	219, 225
Rawa	77	Rheims	182
Ravenna, Ravenna	216, 224	Rheim, Rhin, Rhenus	34
Ravensberg	115		88, 193
Ravensburg	108	Rheinfel	199
Ravenslein	141	Rheinfels	111
Razeburg (Forstendom)	127	Rheingrafenstein	112
— (Stad)		Rheinthal	199
— (See)	125	Rhrymia	246
Re	185		

Rhode

Samsøe	28	Scaldia	139
Samoa eller Senega	318	Sesleis	134
San Angelo	224	Seslander	266
Sandögn	201	Seanderona	262
San Lorenzo	223	Scandinavien, Scandia,	
Sana	274	Scanzia	55
Sandbjerg	39	Scaney	57
Sandwich	148	Scaphium	198
San Souci	120	Scapta-hyla	248
Santa Fe de Bogota	350	Scara	19
Santa Fe de Granada	339	Scaro	215
Santarém	162	Schaffhausen (Canton)	198
Saintland	170	(Stad)	198
Santones	185	Schaffenburg	29
Sancorin	240	Schamaiten	79
Sarles	266	Schamsjahi	271
Sardica	240, 248	Schat el Arrab	255, 264
Sardinien, Sardinia	222, 227	Schauenburg	116
Sargans	199	Schebam	275
Sargia	150	Scheel	28
Saroutis	189	Scheefenberg	24
Sarmatia	73, 235	Scheerness	148
Europa	80, 86	Schelde	134
Saroniske Bucht	250	Schemnis	231
Sarp-Bossen	34	Scheria	251
Sarskoe-Oelo	65	Schiras	279
Sarce	187	Schirvan	280
Sae van Gint	141	Schlesien	130
Saffari	222	(Nedre)	
Saturnia	224	(Nere)	131
Sax, Saxus	228	Schleswig	101
Saxaten	274, 310	Schlesensburg	65
Saxum	187	Schmalkalden	102
Savanna (Klob)	340	Schoonhoven	138
(Stad)	344	Schouwen	139
Savolax	54, 65	Schursch	243
Savona	212	Schwabach	101
Savoyen, Savoja	205	Schwabe	108
Sau	302	Schwabenland	105
Saxling	25	Schwabisch-Hall	108
Sayn	116	Schwabisch-Neustadt	93
Scalabis	162, 175	Schwarzburg (Fürstend.)	123

Schwarzj.

Schwarzburg (Stad)	123	Segeberg (Amt)	32
Schwarzberg (Bierg)		(Stad)	32
(Stad)	102	Segovia (Previdens)	
(Greyskaf)		(Stad)	169
Schwarzenburg	200	Seguntia	170
Schweidnitz	131	Segusio	206
Schweinfurt	102	Seibe (Stad)	
Schweitz (Canton)		(Stattholderkaf)	261
(Stad)	157	Seigastrop	26
Schwezer (Fürstend.)		Seife	289
(Stad)	127	Sejne	177
Schyria	73	Seinsheim	103
extra Imaum		Sellekes Land	293
intra Imaum	298	Selan	299
Schyropolis i Galilea	268	Selhoe Robberverk	41
i Perag	269	Selucia i Babylonien	269
Schenbrun	91	Pieria	267
Schenburg	119	Trachen	266
Schönderf.	232	Selweis	267
Sciaglia	219	Selgo	157
Sejo (Stad)		Selivus	266
(De)	259	Selkaf's Dorne	362
Seiro	247	Senendriah	241
Seileia	235	Senngallen	82
Seodra	244	Senlin	233
Seotland, Scotia	154, 159	Sempagh	197
(Mellem)	185	Sena	323
(Nord)	156	Sena Julia	214
(Sud)	155	Sendomir	
Seylla	219	Sendomira	77
Sjallandske Fjelderg	250	Senega (Klob)	318
Seyrus	247, 251	Senegal (Kost)	317, 326
Schakte i Capadocien	267	Senis	266
i Samarien	268	Senmar	309
St. Sebastian i Amerika	353	Sentica	179
i Spanien	174	Senus	156
Sebastiana	164	Senhar	270
Sebastopolis	67	Sephar	276
Sebenico	211	Sequana	177
Seban (Gouvernement)		See	275
(Stad)	183	Seereth	239
Sedunum	201	Seeringapatnam	286

S d

S 171

Terke	150	Sjina	292. 293
Terspho, Scripius	247	Sjinn-jang	294
Terra, (Cap)	315	Sikino	247
Servesta	123	Silberberg	131
Servien	241	Siska	130
Sestos	248	Silistria	240
Setinés	245	Silkeborg	247
Setrood	162	Sillebar	300
Sevènes	184	Silt	29
Sevra, Saverne	145	Siquem (Hertugd.)	110
Sevilla (Kongerige)	171	(Stad)	110
(Stad)		Sinois	260
Sfar, El Sfaluff	315	Sinai	273. 276
Shanon	156	Sinarum Regio	291
Shelburne	345	Sind	282
Shetlands-Derne	156	Sindjar	264
Shrewsbury	151	Singau	260
Shropshire		Singidunum	242
Shullid	343	Sinope	260
Sialund	57	Sinds Corinthiacus	265
Siam	290	Gangeticus	291
Sjambalong ell. Nikobar	300	Siphanto, Siphons	247
Siamfle Havngt	254	Siphort	268
Siavra	300	Siphocum	266
Siberien	72	Silagosa	241
Sichen	268	Sivenna Scopuli	243
Sicilien, Sicilia	220. 226	Sitjan	290
Sicinas	247	Siris	226
Sicyon	250	Sirmium	233
Side	266	Sirisi	331
Sidon	261. 267	Sitten	201
Siebenbürgen	232	Sütaurum Colonia	231
Siegen	116	Stoas	258
Siena	214	Syctia	290
Sieradz	77	Sydnid	20
Sierra Leona	319	Sydné	52
Siewicz eller Severien	77	Stagen	26
Siga	331	Stagens Hf	28
Sigislan	278	Skalholt	43
Sigmaringen	107	Skanderborg (Amt)	27
Sigtuna, Sigtun	49. 57	(Stad)	28
Signenja	170	Skara	

Skara	51	Solochurn (Canton)	198
Skardin, Skardona	241	Solochurum	
Skeen	38	Solovezoi	65
Skieffier	22	Sombvera	300
Skien, Scanderona	262	Sommer's-Derne	356
Skive	27	Sommerse (Landskab)	149
Skive-Huus		(De)	356
Skoborg-Aar	25	Sondershausen	123
Skofte Der, Vestre	156	Sonora	339
Skudat i Albanien	244	Sophia	40
Scutari i Natolien	257	Sophienberg	22
Skve	156	Sopronium	231
Slagelse	22	Sor	261
Slangerup		Soria	109
Slave-Kysten	319	Sorze (Amt)	21
Slavonien	233	(Stad)	22
Slet	30	Sorte Ferberg	317
Slesvig (Hertugd.)	29	Southwark, Sotheif	147. 149
(Stad)	30	Sozusa	331
Slobodsk - Ukrainiske	69	Spa	114
(Gouvernement)		Spatro	211
Sluet	79	Spandau	120
Sluis	141	Sparten	137
Smaaland, Smaland	51. 57	Sparta	250
Smaaclettene	37	Spartaria	172
Smolensk (Gouvernem.)	69	Speevie-Derne	301
(Stad)		Speyer (Hofst.)	109
Smyna	256. 266	(Stad)	109. 113
Smefeldsnæs	43	Sydesbergen	45
Socatra	275	Spina	224
Sofala	322	Spina Longa	246
Sogn	39	Spira	109
Sognedal's Jernværk		Spithead	150
Soissens	181	Spoleto (Hertugd.)	215
Solfatara	218	Spolecium (Stad)	216
Solficino	209	Sponheim	112
Soli	266	Sporades	251
Solingen	114	Spree	117
Sollenar	56	Stable	
Solung	112	Stachir	318
Solois	226	Stade	125

Scäffte	198	Scene	148
Stafford (Shire)	151	Stralund	121
(Stad)	151	Strasbourg (Bispedom)	110
Stagira	249	— i Preussen	85
Stagnid	252	(Stad)	190
Stalment	247	Strat. Davis	44 336
Stankio	259	Stratonicea	265
Stanz	197	Strengas	49
Stapelholm	29	Strigobium	231
Stargard	122	Strenboli	221
Stargardse Kreis	127	Stryphades	251
Stat	34	Strymon	243 249
Statenshof	45	Stradet ved Gibeaktar	306
Statens Land	360	Strampen	43
Stato degli Apostoli	214	Strumstad	52
della Chiesa	214	Strumse	38
Stravanger (Amt)	39	Stubbelövning	25
(Stad)	40	Stuhl-Weiffenburg	231
Stavicum	198	Stulndes keminde Kob-	
Stavropol	71	betragt	39
Stekenis	124	Stähltingen	107
Steenbergen	141	Stuttgart	106
Stega	23	Symphalms	250
Stein am Rhein	196	Styr	78
Steinburg	32	Styx	250
Steinfurt	116	Styrides Infaltz	184
Stendal	120	Stør	31
Stenyclarus	250	Subilvania	197
Steenstein	103	Suda	246
Stettin, Stetinum	121	Sudermannia	49
Stevensvold	141	Sudet. Dent	42
Steyernmark	92	Sudetiske Jieldstokning	129
Stierholm	27	Sudurimannland	57
Stiria	92	Sued	398
Stockholm	49	Suessa Porretta	225
Stollberg	124	Suffolk	153
Stolze	122	Suhla	101
Stor Heddinge	22	Sulkertoppen	43
Stor-Evoen	34	Sulmo	225
Storkov	120	Sula-Dente	301
Stormann	31	Sulzbach (Fürstendom)	105
Stor-Polen	79	Sulzbach	

Sulzbach (Stad)	105	Syria, Syria	259. 267
Sulzburg	105	Syrmien	233
Sunarea	300	Syria	
Sumbæ-Munk	42	Syria major	331
Sunhar	310	— minor	315. 331
Sunda	254. 300	Subye	27
Sunda-Perne	300	Subyegaard	21
Sundevit	29	Suvsara	325
Sundgot	190	Sudertöping	50
Sundswal	53	Sudermanland	49
Sunen	268	Süllerød	22
Sungar	254	Sunderborg	50
Superga, Supergue	206	Sundmar	40
Survatt	288		
Swetnam (Landskab)	353		
(Stad)	353		
Suringapatricia	286	Taaflinge	24
Surrey	149	Tadaga	357
Sursee, Surin	197	Tadmor	260
Susa i Italien	206	Tafelbojen	
— i Persien	280	Tafelbierger	322
— i Tunis	315	Taflee	312
Susei	227	Taganrot	67
Susevehanna	340	Taj-van	294
Susiana	280	Tatnan	67
Suffex	148	Taurus Oslum	149
Suz	312	Tamelis	145
Svanike	23	Tanis	61
Swata	316	Tand-Systen	319
Svendborg	24	Tangen	38
Sverige	48	Tanis	330
Svevia	105	Tanna	363
Svidinum	187	Tansaar (Landskab)	286
Swinesheaden	122	(Stad)	287
Swartzwald	87. 105	Tansjer, Tänger	313
Swet	120	Tapi	288
Sybaris	225	Taphros	222. 227
Sybersten	134	Taprobane	304
Syene	330	Tarantaise	206
Synnada	266	Taranto	219
Syra, Syros	247	Tarajona	172
Syracusa	221. 226	Tarentum i Indien	291

Tarentum (Italien)	225	Tavel	297
Tarquinii		Tergeste	92
Tarvaco	173. 176	Tergovissi	242
Tarvacovensis	175	Ternoli	93
Tarragena	173	Ternate	302
Tarrici Bergus	157	Ternovo	244
Tartus	175	Terra di Bari	219
Tartus	266	— di Lavoro	218
Tartessus	175	— d'Oranto	219
Tarvium	211	Il Territorio di Perugia	215
Tatar-Basarhif	240	— di Pifano	214
Taurien	67	— di Siena	
Tauris, Tebris	279	Teschen	131
Taurischelaja	67	Tessin	193
Taurinum	235	Tetnang	108
Taurus	255	Tetuan, Tetuanen	313
Tavastland	54	Tetzel	138
Tavich	163	Thabor	269
Tavrov	67	Thames, Themis	145
Tav	155	Thannhausen	108
Teate	210. 225	Thapsacus	267
Teckenburg	115	Thapsum	226
Teffis	271	Thasus	247
Teges	250	Thalus	
Tehania	275	Thebae — 245. 249.	330
Tego, Tagus	160. 166	— Pthioticae	249
Telanghang	300	Thebais	330
Tellisterei	288	Theis	228
Telmiffus	266	Thelemaik	56
Telo Martius	184	Thengen	106
Tenena, Temevarinum	232	Theodorouppi	149
Temevar (Damat)		67. 73	Theodosia
— (Stad)		Thera	246
Tempe	249	Therma	249
Tempin	130	Therma Carolina	129
Tenby, Tenbich	154	Thermia	247
Tenedos	259	Thermodon	266
Teneffia	327	Thermopylae	252
Tenos	247	Thermus	
Tentyra	330	Thesprotia	249
Teroetra	164	Thessalia	244
Terceiras		Thessalotis	249

Tessalo-

Thessalonica	243. 249	Thunau	231
Thiber	296	Thurocum	252
Thingvall	43	Thassala	339
Thiers	268	Thibonium	196
Thiessad	27	Thibelf, Thobium	72
Thiva	248	Thoboffische (Gouvernement)	
Tholen	139	Thobiberg	108
Thomae	162	Thofat	232
St. Thomas (Stad)	288. 359	Thofat	258
— (De)	318. 359	Thofali	241
Thorn (Bischof)	117	Tholbo, Tholcum	169. 176
— (Stad)	85	— (Provinz)	169
Thorsbavn	42	Thofala	184. 191
Thoten	36	Thobocta	326
Thota	56	Thoni	248
Thouloufe	184	Thoubul	310
Thrauen, Thracia	248	Thongking	208
Thule	51	Thoe	273
Thurer-See	193	Thoruscum	95
Thurgau	199	Thopraa (Lapmark)	53
Thuringen	118	— (Stad)	
Thystra	267	Thortosa	172
St. Tiago	170	Thoscana	213
Thiber, Tiberis	203	Thoul	190
Tiberias	269	Thoulois	
Tibiscus (Stad)	228	Thoulon	184
— (Stad)	232. 235	Thouraine	187
Tibar	225	Thournat, Thoruscum	95
Ticinum	208	Thours	187
Ticinus	193	Thower	147
Tidoe	302	Thabizan, Thabestan	258
Tierra firme	350	— (Stad)	
— del Fuego	360	— (Statthalter)	
Tiger, Tigris	255	Thachinix	249
Tigranocerta	269	Thachonitis	269
Tiffir	84	Thachys	249
Tintor	302	Thagurium	211
Tine	247	Thasnopolis i Cilicia	266
Tinivelli	286	— i Thracien	248
Tingis	313. 331	Thajectum ad Mofan	141
Tingilana	331	— ad Rhanum	139
Tinfa	313	Thajectus Svecorum	102

Thands-

Valenciennes]		Venedig	80
Valentinianus]	189	Venedig (Republik)	109
le Valetta	223	la Venetie	206
Valkenburg	141	Venetia	
Vallabodid	169	Venezia, Venedig (Stad)	210
Vallangin	203	(Hertugdøm)	
Valle di Regas]		Venezuela	350
Vallis Breunin]	200	Vento	141
Vallée	32	Vennern	47
Valze	39	Vennersborg	51
Valparaiso	351	Venta Belgarum	150. 158
Van (Stad)	263	Silarum	149
(Statholderstab)	263	Venusia	226
Vana	61	la Vera de Plasencia	171
Varberg	52	Vera Cruz	339
Varde	243	Verbas	241
Varde	28	Vercelli	206
Vardø		Verden (Abbedie)	117
Vardøhus]	41	(Kystendom)	
Varna	240	(Stad)	116
Varran	314	Verdun, Verodunum	189
Varschau, Varavia	76	Verona	
Vaskia	115	Vesonef]	210
Vatican	215	Versailles	183
Vauré	56	Vermontium	158
Veché	113	Vesontio	190. 192
Veché	114	Vesicraas	49
Vechis	150	Veserbotten]	
Vedelsberg	24	Vestrobotia]	53
Vedinum	211	Vestervik	51
Veer	138	Vestforden	35
Veichsel	74	Vestfold	56
Veji	225	Vest-Friesland	138
Velle	28	Vestmanhavn	42
Velfenbutz Graaf	241	Vestmanland	49. 57
St. Veit am Pflaum	92	Vestmanns-Ejar	44
Veldenz	110	Vestmannia	49
Vellka	69	Vesuvius	218
Vennelstede	22	Vettern	47
Vennist	184	Vetulonä	225
St. Venant	189	Vindrus	88
Vendome	187	Vlania	163

Wiborg

Wiberg i Jylland (Stad)	27	Viskula	74. 81
(Stift)		Vitargis	88
i Finland (Kon-		Vitorbo	215
vencement)	65	Vitoria	174
(Stad)		Wiesingau	138
Vicentino]	210	Woinja	211
Vicenza, Vicentia]		Volga	61. 70
Victoria i Ugen	302	Volhynien	78
i England	158	Volkoo	62
Vidasoa	174	Vologda	65
Viddin	240	Volta	319
Vientia	91	Voorne	138
Ailobrogum]	183	Verdligborg (Amt)	21
Vienne		(Stad)	22
Vihats	241	Vormen	34
Vihland	335	Veronesch (Gouvernem.)	67
Viken	56	(Stad)	
Vilhelmsborg	28	Versla	68
Villa de Condi	163	Vestisavia	130
Franta i Italien	206	Vulcania, inf.	221
i Portugal	164	Vulfinii	225
nova de Partimaoen]		Vaynoland	51
Victosa	163		
la Ville	181		
Ville franche	188		
Vilofteus	27	Waal	136
Williamsbury	343	Wacheniz	124
Vimialis	225	Wagrien	32
Viminacium	248	Waldheren	138
Vinac	61	Waldburgske Lande	187
St. Vincent	357	Waldeck	172
St. Vincente	328	Wales	155
Vier Waldstæden-See	193	(Nord)]	
Vindhana	235	(Sude)]	154
Vindelicia	133	Waltenstadt	199
Vindonissa	192	Wallis	201
Vintersborg	25	Wandsbeck	32
Virceburgum	100	Wangen	108
Virginien	343	Warasbin	234
Wibby	51	Warendorf	114
Wifayne	286	Wasschawa	76

E: 2

Wark

Warta	74	Walth	153
Warte	127	Wald-og Rhein-Gravenes- Landt	112
Wartenberg	112	Wallaow	76
Warwich-Chire	151	Willemsstade	141
Wasa (Landshovdingdom (Stad))	54	William (Fort)	287
Waterford	157	Dr. Willibaldsburg	108
Weich	156	Wino	79
Weichsel	74 81	Wister	132
Weichselmunde	88	Wilt-Chire	148
Weil	108	Wilzburg	101
Weilburg	111	Wimpfen	203
Weimar (Fürstendom) (Stad)	172	Winniza	78
Weissenburg am Rhein	156	Winchester	158
Tobst	102	Wintan	88
Ungers	233	Windsheim	161
Weissenfeld	118	Windsor	153
Welan	84	Wischoten	143
Weis i England	149	Winterebur	196
i Tobstland	91	Witabru	111
Welsheim	102	Witmar	54 127
Werfen	102	Witnowsee	78
Wernigerode	124	Witzenstein	112
Werra	88 102	Wittem	153
Werreheim	102	Wittenberg, Wittelberg	118
Wertzburg	100	Witta-Band	362
Wesel	115	Wladislaw	76
Weser	88	Wlodzislaw	77
Wesk-Echester	343	Wolsa	76
Westminster	147	Wospast	121
Westmorland	98	Wossendattel (Fürstend.) (Stad)	126
Westphalen	146	Woffersdyk	139
Wesster	157	Wokin	122
Wesford	113	Wodstock	151
Weylar	157	Chire	
Wicklow	116	Worms (Fürst.)	109
Wied	234	Vormatis (Stad)	109 113
Wielitschka	91	Wormeser-Bad	201
Wien	108	Worwic	79
Wiesensteig	103		
Wieseneheid			

Brescham

Brescham	154	Saragoza	172
Brückenberg (Fürstend.) (Stad)	106	Sardam eller Saardam	138
Brückberg (Fürst.) (Stad)	106	Schmilgenhuta	255
		Saslav	78
		Schatsch	302
		Schu	138
		Schland	353
		Fort i America	374
		Schla	266
		Schli	123
		am Hambuersch	108
		Zephyrium prom.	216
		Schib	169
		Schiff	124
		Zengitana	331
		Sch	247
		Schenhann	116
		Siel	193
		Siod	266 268
		Sisch	268
		Sirksee	139
		Sirkau	138
		Smaids	79
		Snam	130
		Soan	330
		Soar	268
		Soffingau	196
		Sodm	140
		Sordorf	121
		Sug (Canton) (Stad)	197
		Sürich (Canton) (Stad)	196
		Sürticher-See	193
		Zurphich, Zurphonia	136
		Zwenbrücken (Fürstend.) (Stad)	110
		Zwol, Zwolle	132
		Zocemir	78

E 3

26.

N.		D.	
Æa	271	Djeren	35
Ægates	221	Dland	51
Æge	248	Drebrøe	49
Ægida	231	Dregrund	
Ægina	247-251	Dresund	19
Ægium	250	Drensørne	156
Ægos	248	Dsten ved Sinai	273
Ægyptus	330	Drum	26
Ælia Capitolina	268	Dsel	64
Æmona	235	Dsterdom eller Uleaberg	54
Æuona	214	Dsterhogden	45
Æotiz	221	Dsterdalen	36
Æquinoctial-Franfrige	353	Dsterriig, For	93
Æyoe	25-31	Inders	92
Æyøefisbing	31	Nobers	91
Æyernum (Stad)	263	Overs	92
(Statholderskab)	262	Dster-Risøe	40
Æfarnia	225	Dyre-Oøe	340
Æbiopia	331		
Æma	221		
Ætolia	250		

Ketteise.

Side 125. til Slutning: Øreskaberne Halkemund og
Spiegelberg ere indlemmede i Høstendommen
Cænderg.

Kort
U d t o g
af
Geographien,
at
B e g y n d e r e s
B e d s t e.

Fjerde Udgave.

København, 1791.

Trykt ogd det Kongelige Bapfenhafes Bogtrykkerie,
af Carl Seiderich Schubart.

Jordklodens almindelige Inddelinger.

I.

Jordklodens Lande henføres til 5 Hoveddeele:

1. Europa.
2. Asia.
3. Africa.
4. America, og
5. Landene i Syd-Havet.

2.

Af det store Verdens **Hav** nævnes især 6 Hoveddeele:

1. Ishavet, Norden for Europa og Asia.
2. Det Atlantiske, Westen for Europa.
3. Det Æthiopiske, Sydvesten for Africa.
4. Det Indiske, Syden for Asien.
5. Sydhavet eller det stille Hav, imellem Asia og Africa.
6. Middelhavet, imellem Europa, Africa og Asia.

Europa

støder mod Osten til Asien; mod Norden, Vesten og Syden er den omgivet af Ishavet, det Atlantiske og Middelhavet.

Den indbefatter følgende Lande:

1. Danmark.
2. Norge.
3. Sverrige.
4. Rusland.
5. Polen.
6. Preussen.
7. Tydskland.
8. De forenede Nederlande.
9. Storbritannien og Irland.
10. Portugal.
11. Spanien.
12. Frankrige.
13. Helvetien.
14. Italien.
15. De Ungerske Lande.
16. Det Europæiske Tyrkie.

Iblandt de Navne, som gives **Vandene** omkring Europa, ere især at mærke:

1. Østersøen.
2. Nordseem eller Vesterhavet.
3. Arkipelagus.
4. Det sorte Hav.

Konge.

Kongeriget Danmark

er mod Vesten, Norden og Osten omgivet af Nordseem, Kattegat og Østersøen; mod Syden grændser det til Holsteem, hvilket og tilhører Kongen af Danmark og Norge, men er dog en Deel af Tydskland.

Tre mærkelige **Sunde** ere:

1. Øresund.
2. Det store Belt, og
3. Det lille Belt.

Danmark bestaaer:

- A. af store og smaae Øer, og
- B. af Halvoen Jylland.

Det har i alt 7 Hoved-Afdeelingar:

1. Sjælands og
2. Jyens Stifter, hvilke bestaae alene af Øer.
3. Halsborg,
4. Viborg,
5. Aarhus og
6. Riber Stifter, som udgiøre Nørre-Jylland.
7. Hertugdømmet Slesvig eller Sønder-Jylland.

2 3

I. Stær.

I. Siælands Stift

indbefatter Æerne:

1. Siælland, hvor
Kjøbenhavn, Kongens Residensstad.
Helsingør med Fæstningen Kronborg,
ved Øresund.
Roeskilde, hvor Kongerne begraaves.
2. Møen.
3. Bornholm.

II. Sjæns Stift

indbefatter Æerne:

1. Sjæen, hvor
Odense, den fornemste Stad.
2. Langeland.
3. Laaland, hvor
Nakøve er den bedste Bye.
4. Falster.

III. Aalborg Stift, hvor

Aalborg er Hovedstaden.

IV. Viborg Stift:

Viborg er en gammel Stad.

V.

V. Aarhuus Stift:

Aarhuus og
Randers ere gode Stæder.

VI. Riber Stift:

Ribe.

VII. Hertugdømmet Slesvig eller Søndre Jylland:

Slesvig, Hovedstaden,
Flensborg.

Æerne Femern, Als og Ærø
høre og hertil.

4 4

Ronge

Kongeriget Norge

stoder mod Norden, Vesten og Syden til Bts-
havet, Nordseen og Kattegat; mod Osten til
Rusland og Sverrige.

Uf Elvene ere:

1. Glacmen og
2. Drammen de mærkeligste.

Riget er inddeelt i 4 Stifter:

1. Aggershuus og
2. Christiansands Stifter sigge Sydensfelds.
3. Bergen og
4. Trondhiem udgiore det Nordensfeldske.

1. I Aggershuus Stift ere Stæderne:

Christiania, Rigets Hovedstad, ved Fæst-
ningen Aggershuus.

Friderikstad er vel besættet.

Friderikshald, ved den berømte Grandses-
fæstning Frideriksteen.

Kongsberg, en Bergstad ved et Søloverk.
Drammen, Moss og Skeen, Kjøb-
stæder.

2. Chri-

2. Christiansands Stift har:

Christiansand, Hovedstaden.

Stavanger.

Arendal, en Handelstad.

Flekkerøe, en Fæstning og god Havn.

3. Bergens Stift har

Bergen, den beste Handelstad i Riget.

4. I Trondhiems Stift er

Trondhiem Hovedstaden.

Christiansund og Molde ere Kjøbstæder.

Noraa et vigtigt Kobber-Værk.

Til Norge horer:

1. Færøerne.
2. Den Island.
3. Grønland.

Kongeriget Sverrige

indsluttet af Norge, Rusland og Østersøen.

Det bestaaer af 5 Hoveddeele:

- I. Sverrige i sig selv. Der er
Stockholm, Hovedstaden, hvor Kongen
residerer.
2. Det Gothiske Rige:
Gothenborg, en god Handelsstad.
Carlskrona.
3. Nordland.
4. Lappland.
5. Finland, hvor
Abo, en Stæd.

Til det Svenske Rige hører en Deel af
Pommern.

Det

Det Russiske Rige

indbefatter en stor Deel af Europa og det heele
nordlige Asien.

A. Det Russiske Rige i Europa

Floderne:

1. Volga.
2. Don.
3. Dnepr og
4. Dyna ere at mærke.

Det bestaaer af nogle og tyve Gouvernemen-
ter under 5 Hoveddeele:

- I. De Provindsler, som har tilhørt
Sverrige. Der er:
St. Petersborg, den Keiserlige Residens-
Stad, ligger i Ingermanland.
Riga, en bekienbt Handelsstad i Lifland.
2. Store Rusland, hvor
Moskau, Rigers gamle Hovedstad.
3. Lisse

3. Lille Rusland med Rne Serbien,

hvor

Usov, hvoraf det Usovffe Hav kaldes.

4. Hvide Rusland.

5. Laurien og Caucasiën, forhen kaldedes det Krimske og Kubanske Tærtaris,

B. Det Russiske Rige i Asien. A

Floderne:

1. Jail eller Ural-Strømmen.
2. Ob eller Obi.

Det bestaaer af Landene:

1. Astrakan og
2. Kasan,
hvilke have Hovedstæder af samme Navne.
3. Det Drenburgske.
4. Sibirien, hvor
Tobolsk er den fornemste Stad.

Kamschatka er en stor Halvøe, som
hæder til Sibirien.

Konge.

Kongeriget Polen.

Der ere Floderne:

1. Weichsel.
2. Memel.
3. Dniester.
4. Dnepr.

Det bestaaer af 4 Deele:

1. Stor-Polen, hvor
Warschau, den Kongelige Residens-Stad,
2. Lille-Polen.
Krahow kaldes Rigets Hovedstad.
3. Litauen.
4. Hertugdømmet Curland og
Semgallen,
som er et Lehn af Polen.
Mitau er Hertugens Residens-Stad.

Konge.

Kongeriget Preussen.

Floderne:

1. Weichsel.
2. Pregel og
3. Memel ere de mærkeligste.

Landet er deelt i

- I. **Øst-Preussen**, hvor
Königsberg, Rigets Hovedstad,
Memel, en Handelsstad.
2. **Vest-Preussen**, der ligger
Danzig, en heromt, frie Handelsstad,
tilhører ikke Kongen.

Kongen af Preussen besidder ellers mange
Lande, meest i Tyskland.

Tysk.

Tyskland.

Det Tyske Rige bestaaer af mangfoldige
Stater, som have adskillige Herrer, men ere dog
i nogen Maade forbundne, og Keiseren anses
som heele Rigets Overhoved.

De største Floder ere:

1. Donau.
2. Rhin.
3. Elbe.
4. Oder.
5. Weser.

Tyskland er inddeelt i 10 Kredse, men
det har og nogle Lande, som ere uden for Kreds-
forsætningen.

De ti Kredse ere:

1. Den Østerrigiske.
2. Burgundiske.
3. Thur-Rhiniske.
4. Frankiske.
5. Bayeriske.
6. Schwabiske.
7. Ober-Rhiniske.
8. Westphaliske.
9. Ovsersachsiske.
10. Niedersachsiske. (*)

I. Den

(*) For at erindre disse Navne har man indført dem i
et Slags Vers: Austriacus, Bavarus, Sverus, Bur-
gundis, Francus, Rhenanus duplex, Westphalia,
Saxonicusque.

I. Den Østerrigiske Kreds

tilhører det Østerrigiske eller nu værende Romerske-Keiserlige Huns, og indbefatter:

1. Nedre Østerrig, hvor
Wien, Keiserens Residens-Stad.
2. Indre Østerrig.
3. Tyrol.
4. For Østerrig.

II. Den Burgundiske Kreds

bestaaer af de Østerrigiske Nederlande, hvilke kaldes:

1. Brabant, hvor
Brussel, Hovedstaden.
2. Limburg.
3. Luxemburg.
4. Gelderland.
5. Flandern.
6. Hennegau.
7. Namur.

III. Den Chur-Rhiniske Kreds

indbefatter:

1. Churfyrstens af Mainz Lande, hvor
Mainz er Hovedstaden.
2. Erkebispedømmet Trier.
3. Erkebispedømmet Coln:
Coln er en seie Rigsstad.

4. Pfalz

4. Pfalz am Rhein. Der:
Manheim, hvor Churfyrsten af Pfalz
residerer.
5. Fyrstendømmet Krenberg, og nogle
smaae Landstæder.

IV. I den Frantiske Kreds

ere de fornemste Lande:

1. Hofstiftet eller Bispedømmet Bamberg.
2. " " " Würzburg.
3. " " " Eichstett.
4. Fyrstendømmene Culmbach og Dnolzbach. I det første er:
Barentz, den regierende Markgreves
Residens.
5. Rigsstaden Nürnberg og flere.

V. Til den Bayeriske Kreds hører:

1. Erkebispedømmet Salzburg.
2. Hofstiftet og Rigsstaden Regensburg.
3. De Churfyrstelig Pfalz-Bayeriske
Lande, hvor
München er Hovedstaden.
4. Fyrstendømmene Sulzbach og Neuburg.

VI. Den Schwabiske Kreds

indbefatter mange Lande, iblandt hvilke mærkes:

1. Hertugdømmet Württemberg.
Stuttgart er der Hovedstaden.
2. Mark.

4. Mecklenborg.
5. Hertugdømmet Holsteen, som tilhører Kongen af Danmark og Norge, hvor
Glykstad,
Kiel.
Altona.
6. Bispedømmene Lybek og Hildesheim.
7. Rigsstæderne: Hamborg, Lybek og flere.

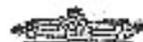
XI. De Rigslande, som ikke henhøre til de 10 Kredse

ere fornemmelig:

1. Kongeriget Bøheim, hvor Prag er Hovedstaden, og
2. Markgrevskaftet Mæhren tilhører det Østerrigske Huus.
3. Schlessien tilhører Preussen for den største Deel, og
4. Grevskaftet Slesvig ganske.
5. Lausitz tilhører Churfyrsten af Sachsen.

De

De foreenede Nederlande.

Der ere Floderne:

1. Rhin.
2. Maas og
3. Schelde.

Denne Republik bestaaer af:

I. De 7 foreenede Provindser.

1. Gelderland.
2. Holland, hvor Amsterdam, en meget berømt Handelsstad.
3. Zeeland.
4. Utrecht, med en Hovedstad af samme Navn.
5. Friesland.
6. Over-Yssel
7. Groningerland.

II. Landskaftet Drenthe

staaer under Republikens Beskyttelse.

III. Generalitets-Landene

ere Stykker af de øvrige Nederlande, som Republiken har underkastet sig. Der er: Maastricht.

83

Stor.

Storbritannien og Ireland.

Den Storbritannien indbefatter Kongerigerne England og Skotland, hvilke tillige med Ireland have een Konge.

I. England har: Floderne:

1. Themis.
2. Severn.
3. Trent.

Det bestaar af 2 Hoveddeele:

- I. England i sig selv,
er inddeelt i 40 Landskaber, som kaldes Shire (Schir). Af disse kan mærkes især:
 - a. Middlesex. Der:
London, Hovedstaden, hvor Kongen residerer, er meget stor.
 - b. Kent, hvor
Dover, en Seestad ved Kanalen.
 - c. Oxford-Shire, hvor
Oxford, med et Universitet.
 - d. Gloucester-Shire (Glosterschir).
 - e. Cambridge-Shire (Kambridgisch).
 - f. York

- f. York.
- g. Northumberland.
- h. Cumberland.
- i. Lancaster (Lankaster).

2. Fyrstendømmet Wales

deeles i

1. Nord-Wales og
2. Syd-Wales.

II. Skotland

kan deeles i

1. Syd-Skotland, hvor
Edinburgh, Hovedstaden i Riget.
2. Den mellemligste Deel, og
3. Nord-Skotland.
Orkenberne, Schellands-Øerne og
Hebrides, høre til dette Rige.

III. Ireland

har 4 Hoveddeele:

1. Leinster, hvor
Dublin, Landets Hovedstad.
2. Ulster.
3. Conaght.
4. Munster.

Kongeriget Portugal.

Dets fornemste Floder ere:

1. Minho.
2. Douro.
3. Tejo.
4. Guadiana.

Provindserne ere:

1. Estremadura, hvor
Lissabon, Kongens Residens-Stad.
2. Beira.
3. Entre Douro e Minho.
4. Traz os Montes.
5. Alentejo.
6. Algarve.

Øerne:

- a. Madeira og Porto Santo.
- b. De Azoriske Øer.

Konge.

Kongeriget Spanien.

Floderne:

1. Duero.
2. Tago.
3. Guadiana.
4. Guadalquivir (Guadalkivir).
5. Ebro.

Det bestaar af 15 Provindser:

- A. De som fordem have hørt til Kongeriget Castilien, ere:
1. Nye Castilien, hvor
Madrid, Hovedstaden i Riget.
 2. Sammel Castilien.
 3. Asturien.
 4. Gallicien.
 5. Leon.
 6. Estremadura.
 7. Andalusia, hvor
Cadix, en bekjendt Søestad.
 8. Murcia.
 9. Granada.

6 5

B. De

B. De Lande, som har hørt til Aragonien,
etc:

10. Aragon.
11. Catalunna (Katalunja).
12. Valencia.
13. Cerne, hvoraf de vigtigste ere:
 - a. Mallorca (Malsjoek):
 - b. Minorca.
 - c. Iviza.

C. De øvrige Landskaber:

14. Biscaya.
15. Navarra.

Konge.

Kongeriget Frankrige.

Der er Floderne:

1. Seine (Sene).
2. Loire (Loare).
3. Garonne.
4. Rhone.

Riget er inddeelt i 40 Gouvernementer, foruden Den Corsica. Af disse kan følgende for det første mærkes:

- I. Til Landets gamle Provindser høre:
 - a. Gouvernementet af Paris, hvor Paris, Rigets Hovedstad, er en af de folkerigste i Europa.
 - b. Isle de France (Il de Frangse). Versailles (Versälje), Kongens ordentlige Residens- Slot.
 - c. Picardie.
 - d. Champagne (Schampánje).
 - e. Bourgoigne (Burgónje).
 - f. Dauphtné (Dofné).
 - g. Provence (Provángse), hvor Marseille (Marsälje), en berømt Handelsstad.
 - h. Lan-

- h. Languedoc (Langedok).
 i. Navarre og Bearn.
 k. Guienne og Gascogne (Guienne,
 Gaskonje).
 Bourdeaux (Burdo), en Handelstad.
 l. Bretagne (Bretanje).
 m. Normandie.

II. Til de Lande, som ere vundne i de senere
 Tider, hore:

- a. Artois (Artoe) og
 b. Flandern, hvilke indbefatte Deele af Neder-
 landene (*).
 c. Lothringen og Barr.
 d. Elsas.

Hel.

(*) De samelige Nederlande ere altsaa dorte imellem
 det Osterreichske Huus, Frankrige og de foreenede
 Nederlandes Republik, foruden et Stykke, som
 Kongen af Preussen besidder.

Helvetien.

Der ere Gloderne:

1. Rhin. 2. Aar. 3. Rhone, og flere.

Denne Republik bestaaer af 3 Slags Landskaber:

I. Tretten eedelige foreenede Cantoner, af hvilke

a. De 8 ældste i Forbundet ere:

1. Zürich.
2. Bern.
3. Lucern.
4. Uri.
5. Schweiz.
6. Unterwalden.
7. Zug.
8. Glarus.

b. De 5 yngre:

9. Basel.
10. Freiburg.
11. Solothurn.
12. Schaffhausen.
13. Appenzell.

II. Adskillige Landskaber og Stæder, som ere visse
 af de foreenede Cantoner underkastede.

III. Endeel allierede og associerede Stæder og
 Lande, hvoriblandt er:

1. Graubündneres Republik.
2. Landet Wallis.

Ita

Italien.

Floderne:

1. Po, og 2. Eiber ere meget betydelige.

Italien indbefatter mange Lande og Stæder, hvilke henføres under 4 Hoved-Afdeelingen:

- A. Øvre-Italien,
- B. Det Mellemste,
- C. Nedre-Italien, og
- D. Derne.

A. Øvre-Italien.

Der er:

- I. Kongens af Sardinien Lande.
 - 1. Piemont, hvor: Turin, Kongens Residensstads
 - 2. Savoien.
 - 3. Montferrat.
- II. De Østerrigske Lande.
 - 1. Meiland og
 - 2. Mantua, med Hovedstæder af samme Navn.
- III. Hertugdømmene Parma, Piacenza og Guastalla, under een Hertug.
- IV. Hertugens af Modena Lande, hvor Modena er Hovedstaden.

V. Ne.

- V. Republikken Venedig eller Venezia og
- VI. - - - Genoua, hvis Hovedstæder hede ligedan.

B. I den mellemste Deel af Italien

er:

- I. Storhertugdømmet Toscana, hvor: Florenz er Hovedstaden.
- II. Kirkestaten. Der er: Rom, hvor Paven residerer, var tilforn det store Romerske Riges Hovedstad.
- III. Republikken Lucca.

C. Den nederste Deel af Italien

er:

- Kongeriget Neapolis eller Napoli. Napoli er Hovedstaden, hvor Kongen residerer, som tillige behersker Den Sicilien.

D. Derne ved Italien

ere:

- 1. Sicilien.
- 2. Sardinien.
- 3. Corsica, tilhører Kongen af Frankrige.
- 4. Malta, hvilken tilhører Johanniter-Ordenen, som gemeentlig kaldes Malteser-Ridderne.

De

De Ungerſke Lande,

hvilke tilhøre det Øſterriſke Huus, ere:

I. Kongeriget Hungarn,

som deeles i

1. Nedre-Hungarn, hvor
Presburg, Rigets Hovedſtad.
2. Øvre-Hungarn.

II. Banatet Temesvar,

med en Hovedſtad af samme Navn.

III. Storfyrſtendømmet Sibenberg.

IV. Det Ungerſke Illyrien

1. Slavonien.
2. Croatien og
3. En Deel af Dalmatien.

V. Gallicien og Lodomerien,

som før hørte til Polen.

Lemberg er den fornemſte Stad.

Det

Det Europæiſke Tyrkie.

Den Tyrkiſke eller Othmanniſke Sultân beſidder Lande i Europa, Aſia og Africa.

I det Europæiſke Tyrkie ere floderne:

1. Donau, ſom kommer fra Tydſkland
igjennem Ungern.
2. Dnieſter.
3. Dniiper.

Det beſtaaer af følgende Lande:

1. Romaniën, hvor
Constantinopel, Rigets Hovedſtad og
Sultânens Reſidens.
2. Bulgarien.
3. Servien.
4. Boſnien.
5. Valakiet.
6. Moldau.
7. Det Tyrkiſke Tatarie.
8. Grækerland med Den Candia, og mange
mindre Øer.

c

Aſia

A s i a

løder mod-Vesten til det sorte Hav, Arktiske-
gus, Middelhavet og Africa; i øvrigt er den
omgivet af det store Hav.

Man mærker især:

1. Den Arabiske Fiord eller det Røde Hav.
2. Den Persiske Fiord.
3. Den Bengalske Bugt.
4. Den Siamiske.

Foruden Derne indbefatter Asien:

1. De Tyrkiske Lande.
2. Georgien.
3. Arabien.
4. Persien.
5. Indien.
6. Sjina eller China.
7. De Russiske Lande.
8. Det frie Tatarie.

Det

Det Asiatiske Tyrkie
har Floderne: 1. Neger, og 2. Euphrat.

Det indbefatter 6 store Lande:

1. Natolien, hvor
Smyrna, en berømt Handelsstad.
Den Cypren, og Aere.
2. Syrien, hvor
Jerusalem, er nu en maadellig Stad.
3. Armenien.
4. Sjefire eller Mesopotamien.
5. Erål.

Georgien

er deelt i 2 Christelige Hørskendommer,
Teflis, er Hovedstaden.

Arabien.

Araberne, som deels boe i Byer, deels
flytte om i Teltte, ere deelte i mange Stammer og
Stater.

Mecke, en Stad, hvor den falske Prophet
Mohammed er fød.

Persien

bestaaer af mange Provindser, hvoraf adskillige
nu have egne Herrer.

Isfahan, er Hovedstaden i Landet.

Indien.

I Indien eller Ostindien ere de mærkeligste
Floder:

1. Indus, og 2. Ganges.

Efter denne Flod deeler man Indien i 2
Hoveddeele:

I. Indien. Besten for Ganges indbe-
fatter:

1. Hindustån, (fordum den store Mogols Rige)
som bestaaer af mange Landskaber.

Dehli, er Mogols Residens-Stad.

Surátt, en bekendt Handelsstad i Land-
skabet Gutsjerát.

Calcutta, en stor Stad i Bengál, som
tilhører England.

2. Kysten Malabar, indbefatter adskillige
Riger, og nogle Stæder, som tilhøre
Hollænderne og Engländerne.

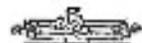
Maratternes Rige er stort.

3. Kysten Coromandéll, har og adskillige
Riger, og en stor Deel Europæiske
Stæder.

Frankebår, er en god Stad, som tilhører
Danmark.

II. Indien Osten for Ganges er deelt
i adskillige Riger, hvoriblandt Siam er et af
de meest bekendte.

Det

Det Sjinesiske Rige

bestaaer af:

1. Sjina i sig selv, hvor
Peking, er Hovedstaden.
Cantong, en Sæstiad, hvor Europæerne
handle.
2. Den østlige Deel af det store Tatarie.
3. Halvoen Corea.

De Russiske Lande i Asien

ere nævnedes ved det Europæiske Rusland S. 12.

Det frie Tatarie.

De frie Tatarer behoe 2 adskillte Landstrækninger.

1. Den største, som er Osten for det Caspiske
Hav, indbefatter:
 1. Thibet,
 2. Kalmykernes,
 3. Turkmannerne, og
 4. Usbekernes Lande.
2. Den mindre, imellem det Sorte og Caspiske
Hav, bestaaer af de Cubanke og
Tsjirkassiske Lande.

c 3

De

De Asiatiske Der.

De mærkværdigste ere:

1. Maldiverne.
2. De Nicobariske eller Friderichs-Der, som tilhøre Kongen af Danmark og Norge.
3. Selan eller Ceilon, en stor og ritzig De, hvis Kyster tilhøre Hollænderne.
4. Sunda-Derne, som have mange Fyrster:
 - a. Sumatra.
 - b. Java, med den store Hollandske Stad Batavia.
 - c. Borneo.
5. De Molukkiske Der ere meest i Hollændernes Magt. De mærkeligste ere:
 - a. Celebes.
 - b. Amboina.
 - c. Banda.
6. De Philippiniske Der tilhøre Spanien.
7. Japan, er et stort Rige, som bestaaer af mange Der.

Africa

Africa

er mestendeels omgivet med Hav, og hænger ifkun mod Vesten noget sammen med Asien.

Den kan betragtes under 7 Hoveddeele:

1. Landene ved Nilen.
2. Barbariet.
3. Neger-Kysterne.
4. Kaffer-Kysterne.
5. De østlige Kyster.
6. De indere Lande, og
7. Derne.

Landene ved Nil-Floden

ere:

1. Egypten, som tilhører Tyrkerne. Káhira, er Hovedstaden der.
2. Nubien, et Land, som er lidet bekendt.
3. Habessinien, hvis Regent, saavel som de fleste af Indbyggerne, er Christen.

c 4

Bar-

Barbariet

Indbefatter:

1. Riget Marocco, hvor Meknez, er Hovedstaden.
2. Republiken Alfir,
3. " " Tunis,
4. " " Tripolis, hvilke have Hovedstæder af samme Navne; og deise meget Sættoveris.
5. Sahara kaldes et stort Strog af udyrkede Lænder.

Neger = Kysterne

beboes af mange Nationer, og indbefatte:

1. Kysten Senegal, hvor England og Frankrige have nogle Forter.
2. Guinea, hvor Christiansborg og Fredensborg ere Danske Forter. Der ere og nogle Engelske og Hollandske.
3. Congo; hvor Portugiserne har sat sig fast.

Kæfer = Kysterne.

Der er:

Got-Haabs Forbjerg, hvor Hollænderne har en god Stad.
Hottentotternes Land ligger derved.

De

De østlige Kyster.

Af disse kaldes:

1. Den sødlige Deel Zangebar, hvor Portugiserne besidde nogle Øer og Stæder.
2. Den nordlige Njan.

De indere Lande

ere næsten ubekjendte.

De vigtigste Øer omkring Africa

ere:

1. De Canariske Øer tilhøre Spanien.
2. Det grønne Forbjergs Øer ere Portugals.
3. St. Helena tilhører England.
4. Madagaskar, en stor Ø, har adskillige Øer.
5. Bourbon (Burdong) og Isle de France, tilhøre Frankrige.

5

Ame.

8. Delavare.
9. Maryland.
10. Virginien.
11. Nord-Carolina.
12. Syd-Carolina.
13. Georgten.

Floderne:

1. Hudson.
2. Delavare og
3. Savanna.

De Brittiske Lande

ere:

1. Neadja eller Nye Skotland.
2. Canada, hvor
Quebec er Hovedstaden.
3. Labrador.

De vilde Folk

beboe Landene, Westen og Norden for dem, Euro-
pæerne have indtaget.

II. Syd-

II. Syd-America.

De mærkeligste Floder ere:

1. Magdalene-Floden.
2. Orinoco.
3. Amazon-Floden, og
4. De la Plata eller Solu-Floden.

Af de Syd-Americaniske Lande besidder:

A. Spanien:

1. Terra firma, hvor
Carthagena, en god Søestad.
2. Peru, hvor
Lima er Hovedstaden.
3. Chili.
4. Paraguay.

B. Portugal har Brasilien, hvor Rio-Janeiro er Hovedstaden.

C. Frankrige og

D. Holland eje Gujana.

E. De Vilde beboe Patagonten og de in- derste Egne.

III. De

III. De Americanſke Der

ere fornemmelig:

1. Nye Fundſland, tilhører Storbritannien, ſaavelſom
2. Bermudas og
3. De Lucayſke.
4. De ſtore Antiller ere:
 1. Hispaniola, ſom er deelt imellem Frankrige og Spanien.
 2. Cuba og
 3. Porto Ricco, ere Spaniens.
 4. Jamaica, Englands.
5. De Caraiſke ere deelte imellem adſkillige Europæiſke Nationer,
St. Cruz, St. Thomas og St. Jan tilhøre Kongen af Danmark og Norge.

Lan-

Landene imellem Aſia og America

ere fornemmelig opdagede i de nyere Tider.

De mærkeligſte ere:

1. Nye Holland, et meget ſtort Land.
2. Nye Zeeland beſtaaer af 2 Der, hvis Indbyggere ere Wieneſkeædere.
3. Nye Guinea.
4. D-Tahaiti, en behagelig Ø.
5. Nye Caledonien.

Ingen Europæer har endnu nedſat ſig paa diſſe Der.

Ind-

Indhold af Udtoget.

Jordklodens almindelige Inddeeling	Side
Europa	3
Danmærk	4
Norge	5
Sverrige	9
Det Russiske Rige	10
Polen	11
Preussen	13
Tydskland	14
De forenede Nederlande	15
Storbritannien og Island	21
Portugal	22
Spanien	24
Frankrige	25
Helvetien	27
Italien	29
De Ungerske Lande	30
Det Europæiske Lyctie.	32
Asia	33
Africa	34
America	39
Landene imellem Asia og America	42
	47

Odense Universitetsbibliotek

550011064035

